

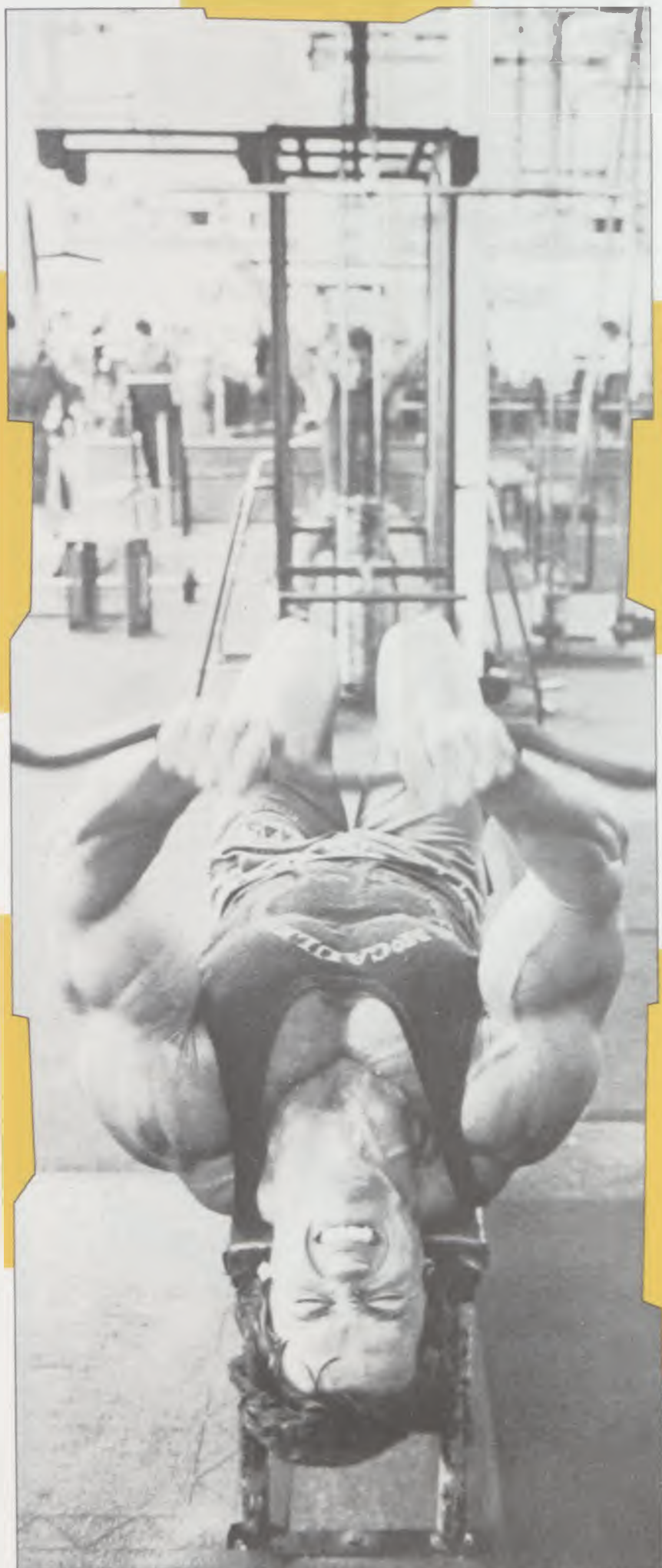
σχοδιαστής

Η. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΙ ΠΟΝΤΙΟΙ

 ΕΡΕΥΝΑ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΚΝΕ — ΡΗΓΑΣ — Ν. ΠΑΣΟΚ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ	2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ	5 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ
	9 Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ Μ. ΦΟΛΙΝΙ
	12 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ Ν. ΚΑΡΒΑΛΙΟ
	14 ΟΙ ΝΕΟΛΑΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ
	16 Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΧΟΛΙΑ	18 ΚΟΙΝΩΝΙΑ
	21 ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΙΔΕΕΣ	24 ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ
	27 ΓΡΑΜΜΑΤΑ
	29 ΟΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ
	30 Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ
	32 ΓΡΑΜΜΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ
	33 ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΑΜΠΑΤΑΜΠΑΪ
	34 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ
	36 ΤΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ ΤΗΣ 21ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΑΡΚΑΣ	37 Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
ΣΧΟΛΙΑ	38 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
	40 ANTI-TROPPEAU COUNCIL
	41 LAST DRIVE
	42 ΤΑΜΠΕΛΕΣ ΚΑΙ ΚΙΤΣ
	43 ΛΟΝΤΡΑ-ΠΑΡΙΣΙ
	44 ΒΙΒΛΙΟΨΙΑ
Η. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ	46 ΟΙ ΠΟΝΤΙΟΙ

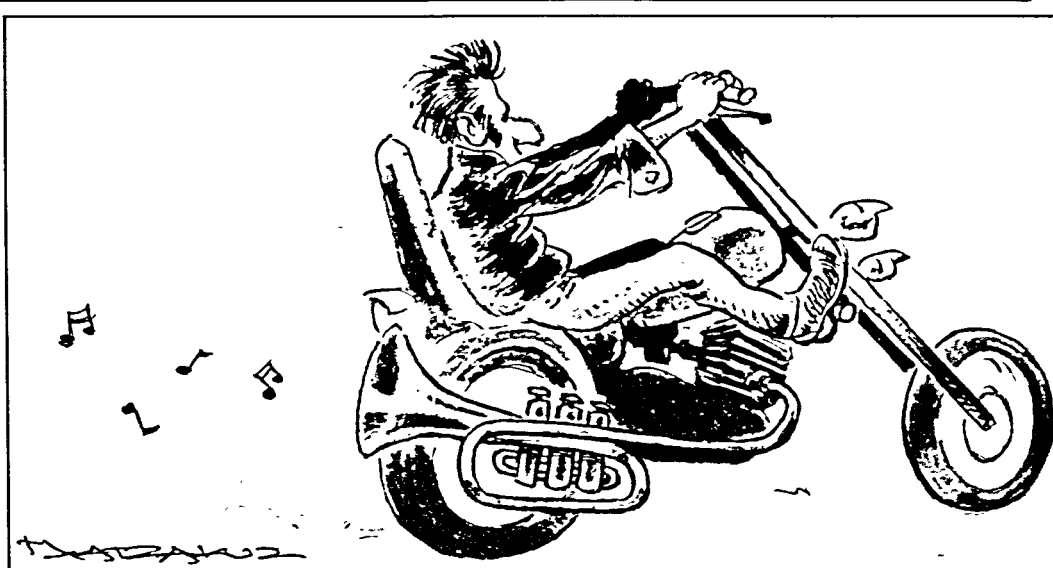
σχολιαστής

54

■ Η φθινοπωρινή επάνοδος συνοδεύεται συνήδως από την επί της Οικονομίας ομιλία του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ και από την αφύπνιση του πολιτικού ενδιαφέροντος συμπεριλαμβανομένης της φαντασίας των επαγγελματιών σεναριογράφων.

□ Η αναστήλωση του δόγματος Τρούμαν πάνω σε επαναδιαπραγματεύσιμες βάσεις. Οι παλίνδρομες κινήσεις για τα Αρχαία και την επάνοδο στον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό μέσω της συμφιλίωσης με την Ιεραρχία. Η προβληματική αμνηχανία της Αριστεράς μπροστά στην οικονομική διαχείριση του ΠΑΣΟΚ. Η επαπειλούμενη έκδοση του Μ. Φολίνι... Αυτά εδώ.

■ Και ο Καρβάλιο στη φυλακή να βρίσκει συμπαράσταση μόνο στην Ελλάδα και να ευχαριστεί θερμά μέσω του Σχολιαστή τον ελληνικό λαό...

Πού να βρεις τέτοιες ώρες κουράγιο για ανανέωση. Κι όμως ο Σχολιαστής, πιστός στην υπόθεσή του για συνεχή βελτίωση και αλλαγή, ετοιμάζει τη ριζική και «εκ βαθέων» ανασυγκρότησή του. Όμως, μην ανησυχείτε! Θα εξακολουθήσει να είναι το τολμηρό και ανεξάρτητο περιοδικό της Αριστεράς που επί 53 τεύχη γνωρίσατε. Μια απλή περεστρόικα είναι, θα περάσει... (Η συνέχεια στο επόμενο).

Η ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Ενός κακού, μύρια έπονται. Η αποχώρηση τεσσάρων συνεργατών του **Σχολιαστή** στάθηκε η αφορμή για την εκδήλωση μιας σειράς «φιλικών», «συναδελφικών» και «συναγωνιστικών» αισθημάτων που κρύβονταν μέχρι τώρα επιμελώς, αλλά φαίνεται ότι ήρθε η ώρα να βγουν στο φως. Και πρώτο το ANTI, που εγκαταλείποντας την προσφιλή του τακτική της «πάπιας», φρόντισε σε δύο διαφορετικά σημεία του ίδιου τεύχους να αναφερθεί στο θέμα, με χιουμοριστική πρόθεση: «Γ' Πανελλαδική στο Σχολιαστή», «Διάσπαση του ατόμου», κλπ. (31.7). Το εντυπωσιακό μάλιστα είναι ότι το ANTI πέτυχε και **προδημοσίευση** αποσπάσματος της επιστολής αποχώρησης. Πάντα τέτοιες δημοσιογραφικές επιτυχίες παιδιά! Αλλά αυτό το άγχος με την Πανελλαδική, τόσα χρόνια μετά, παραμένει ανεξήγητο. Θυμνθείτε τουλάχιστον τη δημόσια αυτοκριτική του Λ. Κύρκου στην Ομόνοια... Και κάτι ακόμα: γιατί όλα αυτά ανυπόγραφα;

Το καλύτερο πάντως ρεπορτάζ (κι αυτό βέβαια ανυπόγραφο) έχει ομολογουμένως το **Καλάμι** (6.8). Όχι μόνο έχει τις πληροφορίες του από πρώτο χέρι, αλλά φροντίζει να τοποθετηθεί: Πρόκειται για «κρίση», «πολλοί μέσα στο περιοδικό δεν έβλεπαν με καλό μάτι τις πολιτικές επιλογές αλλά και το είδος της δημοσιογραφίας». Και καταλήγει και σε απαισιόδοξη πρόβλεψη: «Όσο για τον Σχολιαστή θα πορευτεί πια μόνος και να δούμε με ποιους θα αναπληρώσει τα κενά του...». Όσο το είδαμε κι αυτό. Το **Καλάμι** πολέμιος του «καταζαφερισμού», και διώκτης των «σοσιαλδημοκρατικών παρεκκλίσεων». Ίσως το επόμενο βήμα να είναι η καταγγελία από τις στήλες της **Αυριανής** της — περίφημης πια — συνέντευξης Κουτσόγιωργα, και από τον **Ελευθερο Τύπο** του φωτορομάντζου με τον Γκουσγκούν.

Αλλά όλα αυτά δεν θα μας απασχολούσαν τόσο πολύ αν είχαν μείνει μεταξύ μας. Όμως φρόντισε ο κ. Γ. Μασσαβέτας απ' τη γνωστή του στήλη στην **Ελευθεροτυπία** («Κασρί, ενταύθα») να ενημερώσει τον κ. Πρόεδρο ότι ο Σχολιαστής είναι «διασπασμένος». Ε, αυτό δεν το αντέχουμε...

Και για να σοβαρευτούμε: Δεν έχουμε καμία δυσκολία να κατανοήσουμε τη συσσωρευμένη αντιπαλότητα ορισμένων εντύπων προς τον Σχολιαστή. Ούτε μας στενοχωρεί η δημόσια έκφρασή της. Ποτέ δεν μετρήσαμε τα λόγια μας, και καμιά στιγμή δεν επιτρέγαμε στη λογική των «δημοσίων σχέσεων» να καταπινεί την κριτική μας διάθεση. Λυπούμαστε μόνο, που δυο στενοί μας μέχρι σήμερα συνεργάτες με τη στάση τους επιχειρούν να μηδενίσουν, όχι μόνο την κοινή μας ιστορία, αλλά και την προσωπική τους προσφορά στην επιτυχία του Σχολιαστή.

Δ.Ψ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Ε · Γ · Χ · Ε · Ι · Ρ · Η · Μ · Α · Τ · Α»

ANTI-KARAMANLISMOΣ

Είναι αλήθεια, ότι τα τραγούδια της συναυλίας που έδωσε ο Μάνος Χατζιδάκις στο γήπεδο του Παναθηναϊκού, με την ευκαιρία της δέκατης τρίτης επετείου από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, δρόσαναν πράγματι τους θερμόπληκτους Αθηναίους. Από αυτό, όμως, το σημείο μέχρι τις υμνολογίες του ANTI, το οποίο θεώρησε την εκδήλωση σαν «*μία ανάσα*» και σαν «*το πιο σημαντικό — και σημαδιακό — πολιτιστικό γεγονός στη φετινή ανομβρία*», υπάρχει κάποια απόσταση.

Η επισήμανση, βέβαια, του περιοδικού δεν αφορούσε το μουσικό μέρος της συναυλίας. Ο ίδιος ο συνθέτης θα πρέπει να αισθάνθηκε μια ιδιαίτερα ευχάριστη έκπληξη, όταν είδε στο τεύχος της 31ης Ιουλίου να αναδημοσιεύεται ολόκληρη η ομιλία του, η οποία, μάλιστα, συνοδευόταν από ένα κολακευτικότατο σχόλιο. Ήταν μια επιβράβευση της πολιτικής — και όχι της πολιτιστικής — εμφάνισής του, η οποία είχε τιμηθεί μόνο από τους στενούς πολιτικούς συνεργάτες του κυρίου Έβερτ.

Η κύρια αιτία, λοιπόν, που ώθησε το συντάκτη του ανυπόγραφου σημειώματος να χαρακτηρίσει την προσπάθεια ως «*εγχείρημα*» (!) και να εκθείασει το συνδεδεμένο «*ο ουσιαστικός και συνεκτικός λόγος*» που εκφώνησε, ο οποίος υπήρχε αυτούσιος δίπλα από τους επαίνους. Ένας λόγος «*διαφορετικός από εκείνον της ομοιοχρωμής μονοτονίας*», «*σημαντικός και ως ουσία και ως εγχείρημα*» κατά το ANTI.

Ο Μάνος Χατζιδάκις, βέβαια δεν έκανε τίποτα παραπάνω από το να ακολουθήσει μια προσφιλή του τακτική: Προσπάθησε γι' άλλη μια φορά να παντρέψει τις ευαισθησίες του με τις γνωστές πολιτικές του προτιμήσεις, να συμβιδάσει τα αταίριαστα, σ' ένα κείμενο, που παρά τους ύμνους του σχολίου, δεν είναι ούτε «*συνεκτικό*» ούτε «*ουσιαστικό*». Και δεν είναι *συνεκτικό*, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν υπάρχει κανένα συνδεδετικό στοιχείο ανάμεσα στην τολμηρή επισήμανση, ότι «*εμείς οδηγούμε (τους νέους) στην αδιαφορία και στα ναρκωτικά με τις προϋποθέσεις ζωής που δημιουργήσαμε*» και στην κατάθεση της πίκρας του συνδεδεμένη για «*τον απόλυτο σήμερα πρωτεργάτη της Δημοκρατίας από την ενεργό πολιτική ζωή του τόπου*». Όπως, επίσης, δεν μπορεί να είναι *ουσιαστικό*, μια και ανάμεσα στη δεξιά νοσταλγία για τον ηγέτη «*που επιφορτίστηκε από το λαό ολόκληρο να επαναφέρει τη θιασθείσα Δημοκρατία*» και στην καταγγελία του ρατσισμού εναντίον της νεολαίας, η μόνη «*ουσιαστική*» κατεύθυνση που προτείνεται είναι ένα γενικόλογό ευχολόγιο. Ένας κατάλογος δημοκρατικής αφύπνισης, σύμφωνα με τον οποίο υποδεικνύεται στο κράτος «*να αφήσει την υποανάπτυκτη αυταρχικότητά του*» και στον πολίτη «*να επιβάλλει στις διεκπεραιωτικές αρχές, τον απόλυτο σεβασμό της προσωπικότητάς του*».

Αν όμως για το Μάνο Χατζιδάκι, αυτή ακριβώς η αντιφατικότητα είναι κάθε φορά που δίνει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα λεγόμενά του και δεν τα αφήνει να περάσουν απαρατήρητα, για το ANTI δημιουργεί ένα σοβαρό πρόβλημα. Γιατί το περιοδικό δεν αναδημοσιεύει απλά κάποιες απόψεις του συνδεδεμένου υιοθετεί, μαζί με τις «*μωβ σκιές Μαΐου*», τον καραμανλισμό και «*το ολίγον ωχρό και ελαφρώς υποβαθμισμένο*», προφανώς με το νεοδημοκρατικό παρελθόν, «*περιεχόμενο της λέξης δημοκρατία*». Διευκρινίζει, μάλιστα, για να αρθεί κάθε παρεξήγηση, ότι «*χαιρετίζει*» το κείμενο «*όχι γιατί υποχρεωτικά συμφωνεί σε κάθε κόμμα και σε κάθε τελεία — αλλά ακόμα και γι' αυτό!*»

Η περίπτωση του ANTI δεν είναι, σίγουρα, η μοναδική. Έχουμε ξαναγράψει με διάφορες ανάλογες αφορμές, ότι η μερίδα της ανανεωτικής αριστεράς που είχε υποδεχτεί με ενθουσιασμό τη νίκη του '81 και είχε ενισχύσει με την επιχειρηματολογία της το πολιτικό μορατόριουμ της Αριστεράς με το φορέα της «*αλλαγής*», διέρρηξε τους δεσμούς της μαζί του την περίοδο της εκλογής Σαρτζετάκη. Από τότε, διάφοροι πρώην «*κριτικά υποστηρίζοντες*» προχώρησαν ακόμη πιο πέρα: Η πολιτεία του σημερινού Προέδρου τους κάνει να νοσταλγούν «*τον απόλυτο πρωτεργάτη της Δημοκρατίας*» η διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τους κάνει να αναπολούν τη Νέα Δημοκρατία.

Ο θερμός εναγκαλισμός του περιοδικού με τις απόψεις του Μάνου Χατζιδάκι σ' αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση βρίσκεται. Με αυτή την έννοια, αποτελεί σίγουρα ένα «*εγχείρημα*».

Χ.Μ.

● Παρά τρία να μας πείσει η «*Αθήνα 984 FM*» για τις αγαθές της προθέσεις κατά τη συνέντευξη του κ. Βάιου Σταθόπουλου, δράστη της γνωστής επερώτησης για την καθαρίστρια στη Βουλή. Ας έλειπε μόνο αυτή η ερώτηση: «*Ήταν τουλάχιστον νόστιμη;*» ● Στην περίπτωση του δημόσιου διασυρμού της καθαρίστριας της Βουλής, υπήρξαν βουλευτές που προσπάθησαν να σώσουν την τιμή του σώματος. Στη συζήτηση για την πυρηνική ενέργεια και τις εφάρμογές της δεν βρέθηκε ούτε ένας! Και οι 300 πατέρες του Έθνους, ηθικοί αουτουργοί ενός μελλοντικού «*ειρηνικού*» βιασμού της φύσης και της κοινωνίας.

● Όσοι επιμένουν στην αθωότητα της σχετικής τροπολογίας, ας πληροφορηθούν περισσότερα στοιχεία για την ανοιχτή προπαγάνδισή του αντιδραστήρα που φιλοξενήθηκε σε σχετικό ρεπορτάζ των Ειδήσεων της EPT-2. ● Τώρα που στην εθνική υπόθεση της Χρυσής Ολυμπιάδας 500 δισεκατομμυρίων δραχμών, προσχωρούν όλο και περισσότεροι άνθρωποι υποστηρικτές, το σημείωμα του Άγγελου Ελεφάντη στον τελευταίο ΠΟΛΙΤΗ αποτελεί τιμητική εξαίρεση: «*Ετσι καθώς ούσσωμο το έθνος, αριστερό δεξιά και κεντρώο, χώθηκε για τα καλά σε αυτό το λούκι, δεν απομένουν παρά οι ευχές: μακάρι να χάσουμε τη Χρυσή Ολυμπιάδα*».

● Τελικά ούτε μια καλή κουβέντα δεν μπορείς να πεις. Η ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος βάλθηκε να διαψεύσει το σχόλιο προηγούμενου τεύχους για την ευαισθησία που έδειξε στο ζήτημα της Ολυμπιάδας της Σεούλ. Από τότε που ανακοινώθηκε ότι προγραμματίζει καμπάνια με στόχο το μπούκοτ των αγώνων, η μοναδική συνέχισή που δόθηκε ήταν ένας τίτλος στο εξώφυλλο και ένα ολιγόλογο σημείωμα στο καλοκαιρινό τεύχος του ΘΟΥΡΙΟΥ. ● Η πανευρωπαϊκή συνάντηση νεολαίας στον Αρμενιστή της Χαλκιδικής ολοκληρώνεται τη στιγμή που το τεύχος βρίσκεται στο τυπογραφείο. Πάντως μπορούμε να σημειώσουμε ότι παρά τις αντίξοες καιρικές συνθήκες των πρώτων ημερών, και παρά την ύπαρξη ορισμένων αναπόφευκτων οργανωτικών προβλημάτων, η συνάντηση αποδίδει καρπούς. Για τα αποτελέσματά της εκτενές ρεπορτάζ στο επόμενο τεύχος, με συνεντεύξεις, εκτιμήσεις και ειδήσεις. Ο Τάσος Κατιντσάρος και ο Αρίστος Γιαννόπουλος θα σας μεταφέρουν στο κλίμα, τις διαπίστώσεις και τα απρόοπτα...

ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΑ ΜΕΘΥΣΙΑ

Χρησιμοποίησε άραγε η αστυνομία στο αστυνομικό δρίλερ με τον σπινέντο μάρτυρα «Απ' το Βούπερταλ στα Εξάρχεια και τανάπαλιν» (βλ. Σχολιαστής, τ. 53) όχι μόνο χαοίς, αλλά και ένα ναρκωτικό που προκαλεί προς ιδίαν χρήσιν; Σύμφωνα με μια ανταπόκριση του Πρακτορείου Γερμανικού Τύπου (dpa) που δημοσιεύτηκε στην Süddeutsche Zeitung (21.7.87), δυο αστυνομικοί του Ντύσελντορφ, οι οποίοι στο μεταξύ απολύθηκαν, κατηγορούνται ότι στραγγάλισαν μέχρι πνιγμού έναν 56χρονο άνεργο σ' ένα δάσος κοντά στο Ντύσελντορφ. Οι κατηγορούμενοι για να δικαιολογηθούν δηλώνουν ότι στην υπηρεσία τους «τάπιναν μέχρι αναισθησίας». Το «μαχητικό μεθύσι» ήταν σχεδόν καθήκον, αν δεν θέλανε να έχουν δυσκολίες στη βάρδια τους. Εν τω μεταξύ, διεξάγεται έρευνα για μευδή κατάθεση εναντίον του αρχηγού των δυο αστυνομικών, ο οποίος διέγγυσσε τα παραπάνω. Δυο άλλοι αστυνομικοί επιβεβαίωσαν τα «όργια με αλκοόλ στο υπόγειο». Μετά απ' αυτά τα μεθύσια γυρίζαν «τύφλα» οι υπάλληλοι της αστυνομίας τρεκλίζοντας σπιτί τους, φορώντας μόνο το σώθρακό τους, και με την υπηρεσιακή ταυτότητα στο χέρι. Υπήρξαν ακόμα και κακοποιήσεις πολιτών, και κάποιοι αστυνομικοί επιχειρήσαν ακόμα και να αυτοκτονήσουν εξαιτίας αυτών των υπερβάσεων.

Όσον αφορά τη «διεθνή καταπολέμηση των ναρκωτικών», φαίνεται ότι μετά απ' αυτές τις ειδήσεις είναι κατάλληλη η στιγμή, αφενός να χρησιμοποιηθούν όλοι οι «νόμοι κατά των ναρκωτικών» δοκιμαστικά σ' όλους τους υπαλλήλους κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους (σύμπεριλαμβανομένων των διπλωματών και των πολιτικών) και αφετέρου να συμπεριληφθεί σ' αυτούς το αλκοόλ, ως το πλέον επικίνδυνο και εθιστικό ναρκωτικό. Και τότε ίσως η μαριχουάνα και το χαοίς θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη θεραπεία απεξάρτησης ή ακόμα και στην εκτέλεση της εργασίας.
Κ.Α.

(Σ.Σ.: Στο θέμα του «σπινέντο μάρτυρα» Γκ. Ροκόννυ, αναφέρεται σχετική επιστολή του δικηγόρου Φ. Πάλλα).

ΚΟΡΙΤΣΙΑ ...Ο ΣΤΟΛΟΣ!

Η έλευση του αμερικάνικου αεροπλανοφόρου SARATOGA και των σκαφών συνοδείας του, δεν αποτέλεσαν βέβαια απλή συναλλαγματοφόρα υπόθεση για την παράκτια ζώνη: Τρούμπα - Γλυφάδα. Όσο κι αν κάτω απ' τα «εθιμοτυπικά» επιχειρήματα των υπερήφανων εθνικά κυβερνητικών παραγόντων, αναδύεται η βαθύτατη ριζωμένη στην μεταπολεμική Ελλάδα, ιδεολογία της δαιμόνιας «πεταλουδίτσας» που τα σουφρώνει απ' το αμερικανόκι, στην πραγματικότητα στα «ήρεμα νερά» του Φαληρικού όρμου εμπιδώνεται η «βήμα προς βήμα» υποταγή στον ιμπεριαλισμό.

Η αναβίωση της Τρούμπας μήπως είναι η τραγική επιβεβαίωση της επιστροφής στις «πελατεϊκές» σχέσεις που ομολογούμενες τόσο... συντάραξαν το υποκριτικό πολιτικό επιτελείο που καθοδηγεί το έθνος των «γκαρσονιών» και «πουτανών»;

Κάτι ο Τρούμαν, κάτι ο στόλος, κάτι οι βάσεις, είναι να μη χάνει κανείς την γυχραιμία του...

Δ.Τ.

ΕΞΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΒΟΥΠΕΡΤΑΛ

Φίλε Σχολιαστή,

Από το δημοσίευμα του συνεργάτη σου Ρολφ Πόλε στο τεύχος Αυγούστου, πληροφορήκα για το «ποιόν» του Γερμανού G. ΡΟΚΟΡΝΥ. Επειδή, κατά την προσαγωγή του ενώπιον του Δου Τακτικού Ανακριτή Αθηνών, μετά τη σύλληψη του κατά τα γεγονότα της επίσκεψης Σουλτς στην Ελλάδα, ανέλαβα την υπεράσπιση αυτού του κυρίου καθώς και του άλλου Γερμανού RALF MEYER ύστερα από παρακλήσεις φίλων τους, διαπιστώνω... ότι δεν αρκεί να είναι κανείς Γερμανός και «μαλλιάς» για να είναι και επαναστάτης. Επειδή, όμως, ο συνεργάτης σας Ρολφ Πόλε ζητάει πληροφορίες για τους δυο άλλους Γερμανούς από κάθε γνωρίζοντα, σας βοηθώ όσο μπορώ. Αγνώω τα πάντα σχετικά με τον δεύτερο Γερμανό εντολέα μου RALF MEYER. Γνωρίζω, όμως, τον τρίτο από αυτούς που λαβερμένα αναφέρεται σαν Κάιμπελ ενώ τα κανονικά του στοιχεία είναι Ιωακείμ Κάντελ του Χανς Γισόργκεν και της Ιωάννας. Ο Ιωακείμ Κάντελ έχει ελληνική υπηκοότητα, διότι η μητέρα του είναι Ελληνίδα, παραπέμπεται δε να δικασθεί ενώπιον του Τριμελούς Πλημ/κειού Αθηνών με το με αριθμό 4594/1986 Βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών μεμια σειρά κατηγορίες γνωστές σε κάθε παρεπιδημούντα στο Κράτος του ΠΑΣΟΚ και καμία σκιά δεν μπορεί να βαρύνει αυτό το νέο παιδί, ούτε κανένας συσχετισμός του μπορεί να γίνει με τον G. ΡΟΚΟΡΝΥ. Είμαι στη διάθεση του συνεργάτη σας για οποιαδήποτε άλλη πληροφορία σχετικά με τον Ιωακείμ Κάντελ.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
ΦΩΤΗΣ ΑΝ. ΠΑΛΛΑΣ
Δικηγόρος

Υ.Γ.: Είναι σημαντικό ότι οι δυο Γερμανοί με το ίδιο Βούλευμα απαλλάσσονται κάθε κατηγορίας.

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ

Μοιάζει με ανεκδοτολογικό καλαμπούρι, αλλά δεν είναι. Το αφηγούνται, ως πραγματικό περιστατικό, επίλεκτα κυβερνητικά στελέχη: Μετεΐχαν, λέει, και υπουργοί στο «καρρέ» της πόκας. Σε μια στιγμή, που είχε ανάγει το παιχνίδι με σκληρές κόντρες, ένας από τους παίκτες παθαίνει καρδιακή προσβολή και πεθαίνει. Αναστατώνονται οι άλλοι, σπεύδουν και τηλεφωνούν στις Πρώτες Βοήθειες, μεταφέρουν το νεκρό σ' ένα κρεβάτι κι ένας-ένας ξανακάθονται στο τραπέζι.

— Και τώρα τι κάνουμε; Ρωτάει κάποιος της συντροφιάς.

— Βγάζουμε τα πεντάρια — απαντά αγέρωχα ο στρατηγός Αντ. Δροσογιάννης.

Το περιστατικό μου ήλθε στο νου όχι σκαλίζοντας κάποια από τις ιστορίες του μικρομεσαίωνα, που πλέκονται και περί την πράσινη τσόχα (από τη τζεμισμπονική κλοπή και «ανακάλυψη» των πινακών της Βουδαπέστης ως κάποιες υποθέσεις ρουτίνας, όπως λχ. η επ' ωφελεία ιδιωτών ματαίωση της δημοτικής επιχείρησης λατομείων στη Μάνδρα Ελευσίνας). Το θυμήθηκα καθώς άκουγα τον κυβερνητικό εκπρόσωπο να εκθειάζει την «ευαισθησία», που επέδειξε προσωπικά ο υπουργός Δημ. Τάδεως για το φόνο του Γ. Σταματόπουλου στο νεόδμητο κτίριο της Ασφάλειας. Ενήργησε, λέει, «αστραπιαίως» (μετά πέντε μέρες!) κι έδωσε σε διαδεσιμότητα μεγάλους της ΕΛ.ΑΣ. (κατά τον ίδιο θεαματικά παραπλανητικό τρόπο, που το είχε κάνει και ο προκάτοχός του Τσούρας στη δολοφονία του 15χρονου Μιχ. Καλιτζά).

Ευαισθησία σε θέματα ζωής και θανάτου, την οποία έχει πρωτοεπιδείξει ο στρατηγός Δροσογιάννης εδώ και σαράντα περίπου χρόνια: Ήταν, λένε, από τους ελάχιστους αξιωματικούς του εθνικού στρατού στον εμφύλιο, που δεν είχε ποτέ αιχμαλώτους. Τους σκότωνε...

Μόνο την τελευταία διετία, πέντε πολίτες βρήκαν το θάνατο από αστυνομικούς — χωρίς να υπολογίζονται τα θύματα από το ξεκαθάρισμα λογαριασμών με υπηρεσιακά περιστροφά σε οικογενειακές υποθέσεις και ερωτικά δράματα: ο διαρρηκτής Ανδρέας Σινιόρος, η νεαρή Αγγλίδα Κατρίν Μπούλ και ο Μιχ. Καλιτζάς το 1985, ο απεργός εργάτης Άγγελος Μαυροειδής το 1986 και ο Γ. Σταματόπουλος, τώρα.

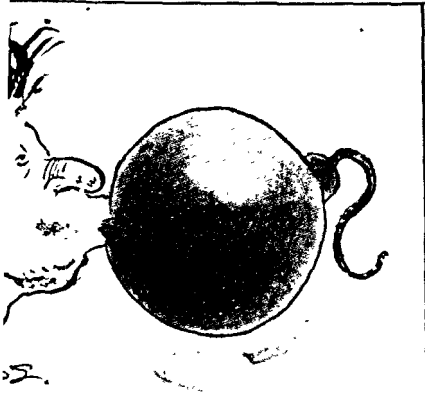
Στην εφημεριδιακή φιλολογία, που αναπτύχθηκε μετά τον τελευταίο φόνο, ως προς τα αίτια της ασύδοτης αστυνομικής βίας, εκφράστηκαν κι ενδιαφέρουσες απόψεις (όπως λχ. των δικηγόρων Τ. Παππά και Ι. Παράσχου στην «Καθημερινή» 23-8-87). Αν έλειπε κάτι σ' αυτή τη φιλολογία είναι ο καταλογισμός ευθυνών και προσωπικά στον υπουργό Δημ. Τάδεως. Λειτουργώντας ασύδοτα ο ίδιος στο θέμα της «τρομοκρατίας» (με τις μυστικές συμφωνίες με τον Ιταλό ομόλογό του, με τους Αμερικανούς πράκτορες να αλωνίζουν στη χώρα μας, με τις εκπαιδευτικές αποστολές αστυνομικών στις ΗΠΑ και τη Δυτ. Γερμανία, με τα φακλώματα και τις παρακολουθήσεις) καλλιεργεί και εμπνέει στους αστυνομικούς τη νοοτροπία ασυδοσίας, όταν δηλώνει:

«Θα εμπνεύσω αποφασιστικότητα στα όργανα της τάξης, παρέχοντας πλήρη ασφάλεια και κάλυψη στο έργο τους».

Και, όντως η «κάλυψη» είναι πλήρης: Ενώ τα κρούσματα αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας είναι σχεδόν καθημερινά, δεν υπήρξε ούτε μία δυσμενής μετάθεση, ούτε μία απόλυση αστυνομικού για αδικοπραγία σε βάρος πολίτη, ούτε μία παραπομπή και καταδίκη για βασανιστήρια. Δυσμενείς μεταθέσεις και διώξεις υπήρξαν, βεβαίως: Νεαρών δημοκρατικών αστυνομικών, που είτε κατήγγειλαν δημόσια τα όργια των ΜΑΤ και ΜΕΑ, είτε κινήθηκαν για στοιχειώδη συνδικαλιστική οργάνωση — κατά τα υπεσχημένα της «Αλλαγής».

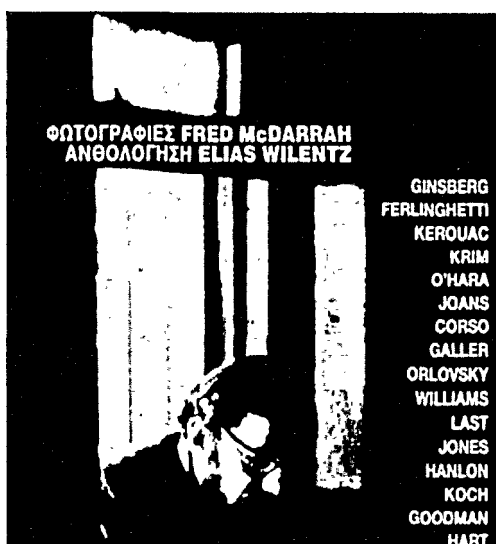
Αλλά σ' αυτή τη φιλολογία έλειπε και κάτι ακόμη πιο σημαντικό: Η απλή επισήμανση πως — καθόλου τυχαία — από τη μεταπολίτευση και δώδε το υπουργείο Δημ. Τάδεως το διοικούν, κατά κανόνα, στρατηγοί: Οι Σόλων Γκίκας και Αντ. Μπάλκος επί Καραμανλή, ο Δ. Δαδάκης (στρατιωτικός του υγειονομικού) επί Πάλλα και ο Αντ. Δροσογιάννης επί Παπανδρέου. Στα μεσοδιαστήματα, που υπήρξε πολιτικός υπουργός ήταν τοποθετημένος πλάι του ως γεν. γραμματέας κάποιος στρατηγός: Ο στρατηγός Μπάλκος επί Σταμάτη και ο στρατηγός Αναγνωστόπουλος επί Σκουλαρίκη.

Το ΠΑΣΟΚ, με την ενοποίηση των σωμάτων ασφαλείας, τη διατήρηση των στεγανών τους από το δημοκρατικό έλεγχο και την ανάπτυξη των παραστρατιωτικών μονάδων ΜΑΤ και ΜΕΑ, ολοκλήρωσε τη στρατιωτική οργάνωση της αστυνομίας. Το καθεστώς χρειάζεται έναν ισχυρό μηχανισμό καταστολής, που να επεμβαίνει καθημερινά, συστηματικά, «νομότυπα» και αποτελεσματικά χωρίς να είναι πλέον αναγκαία η προσφυγή σε «ακρότητες» — όπως οι παραβιάσεις της αστικής νομιμότητας από τους τραχείς караβανάδες του στρατού...

ΕΡΑΤΩ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ, ΑΝΔΡΕΑ ΜΕΤΑΞΑ 7, τηλ. 3605076-3639387

Η «ΣΚΗΝΗ ΜΠΙΤ», είναι το πρώτο βιβλίο που κυκλοφορεί στη χώρα μας, το οποίο παρουσιάζει και αναλύει το κίνημα αυτό της λογοτεχνίας. Μέσα από τις σελίδες του ο αναγνώστης μπορεί να πάρει μια πλήρη εικόνα της ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας του κινήματος αυτού και να γνωρίσει από τα κείμενα και τις φωτογραφίες τους τούς κυριότερους εκπροσώπους του, γνωστούς και άγνωστους στην Ελλάδα. Ginsberg, Ferlinghetti, Kerouac, Corso, Orlovsky, Goodman, είναι μερικοί από αυτούς που για πρώτη φορά με τον τρόπο αυτό παρουσιάζονται μέσα από τις σελίδες του βιβλίου αυτού.

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

Albert
CAMUS

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΑ

Μετάφραση
ΛΗΔΑ ΠΑΛΑΝΤΙΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΞΑΝΤΑΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΤΖΑΒΕΛΑ 1 τηλ. 3604885 3613065

Ισπανικά πορτογαλικά

**Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών
ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ**

Καποδιστρίου 2, Τηλ. 3628880

Βασικός Κύκλος Γλώσσας

- Τμήμα προφορικής άσκησης
- Τμήμα μετάφρασης
- Σεμινάριο πρώτου τετραμήνου:

«Εισαγωγή στην ανάγνωση του Γκαρσία Μάρκες»
(στα ελληνικά)

ΔΙΠΛΩΜΑ ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Διδάσκουν Ισπανοί καθηγητές
πτυχιούχοι ισπανικών πανεπιστημίων.

Πληροφορίες-εγγραφές: Από 7 Σεπτεμβρίου -
πρωί 10.00-1.30 απόγευμα 6.00-9.00 καθημερινά

ΕΡΕΥΝΑ:

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ οι απόψεις για το ζήτημα των προβληματικών επιχειρήσεων στο χώρο της Αριστεράς; Έχει επιβληθεί, πλέον η ιδέα ότι πρέπει να επικρατήσουν τα κριτήρια της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας, και να κλείσουν όσες δεν ανταποκρίνονται σ' αυτά;

Ένας συνδυασμός άμεσου αντικαπιταλισμού και οικονομικού ρεαλισμού έχει διαχωρίσει τις προβληματικές σ' αυτές που είναι θύματα κακής διαχείρισης και σ' αυτές που απλά δεν είναι βιώσιμες, με την τωρινή τουλάχιστο μορφή τους. Παράλληλα ένα μεγάλο μέρος —το πιο θορυβώδες— των αριστερών οικονομολόγων ανακάλυψε τις αρετές της ανταγωνιστικότητας και του ανταγωνισμού, της αποδοτικότητας και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, της παραγωγικότητας και της συρρίκνωσης του κράτους.

Το αποτέλεσμα είναι βέβαια ότι ο πρακτικός, αλλά και θεωρητικός ορίζοντας για τα άμεσα προβλήματα των εργαζομένων, κινδυνεύει να μην είναι παρά η ελπίδα της βιωσιμότητας της κάθε επιχείρησης ξεχωριστά, με κάποιες αναπροσαρμογές της ιδιοκτησίας του κεφαλαίου, της παραγωγής, του παραγωγικού δυναμικού και του προσωπικού. Τη στιγμή που σε συνολικό επίπεδο διεξάγεται μία μάχη εργοστάσιο με εργοστάσιο, όπου η κάθε χρεωκοπία, η κάθε εξυγίανση, η κάθε μαζική απόλυση μετράει για τη διαμόρφωση ενός δυσμενέστερου συσχετισμού δυνάμεων για τους εργαζόμενους. Που οδηγεί στην αποδοχή της καθήλωσης των αμοιβών, στην αποδοχή σε αρκετές περιπτώσεις της εντατικοποίησης της εργασίας, στην αποδοχή ομαδικών απολύσεων. Η καθημερινή επικαιρότητα στις προβληματικές επιχειρήσεις, αλλά και σ' όλο το βιομηχανικό χώρο, αποτελείται στην πραγματικότητα από καταπάτηση συμφωνιών από εργοδότες (Coca Cola), δηλώσεις άγνοιας από κυβερνητικούς ή δημόσιους παράγοντες (Βιοφάρμ), πραξικοπηματικές χρεωκοπίες (Θερμοπλάστ), απολύσεις ή μεταβολές των νόμιμων ωραρίων (ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠ., ΤΡΑΠ. ΠΙΣΤΕΩΣ, ΤΡΑΠ. ΚΡΗΤΗΣ), και από προσπάθειες DE FACTO μεταβολής των συνθηκών εργασίας, και των συμβάσεων εργασίας (Αμιαντίτ).

Η στάση απέναντι στο ζήτημα των προβληματικών είναι στην πραγματικότητα η στάση απέναντι στις επιπτώσεις που έχει και θα έχει στο προβλεπόμενο μέλλον η εφαρμοζόμενη διαχείριση της οικονομίας, για το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανίας. Στις ερωτήσεις που απευθύνουμε στο ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσ., την Ε.Α. και τη ΣΣΕΚ θεωρούμε δεδομένο τον προσανατολισμό αυτής της διαχείρισης, αλλά θεωρούμε επίσης γνωστή την παράδοση της αριστερής σκέψης τόσο σ' ό,τι αφορά την κριτική της ιδιωτικής οικονομίας, όσο και σε σχέση με τις δυνατότες μορφές παρέμβασης των εργαζομένων. Η αιωνιότητα της ιδιωτικής επιχείρησης, η αναγκαιότητα της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, η αδυναμία των εργαζομένων να έχουν γνώμη για την εργασία και τη ζωή τους, είναι απόψεις που έγιναν «προφανείς» στον αριστερό χώρο, μέσω μιας τρομερής συρρίκνωσης της σκέψης, της αποκοπής της από την παράδοση της κοινωνικής κριτικής. Και δεν υπάρχει κανένας λόγος να θεωρούμε δεδομένα αυτά τα αξιώματα. Πρέπει να δεχθούμε ότι οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν με στόχο την ανάδειξη τοποθετήσεων αλλά και κενών, ή αδυναμιών. Οι απαντήσεις πολιτικών δυνάμεων και όχι ατόμων, εντείνουν τη σημασία και των πρώτων και των δεύτερων. Καταγράφονται έτσι οι θέσεις της αριστεράς για ένα ζήτημα στρατηγικής σημασίας και διαπιστώνεται —εν μέρει τουλάχιστο— ότι η αναζήτηση μιας εναλλακτικής πρότασης δεν έχει μπει στο περιθώριο, όπως θα το ήθελε η είδησεογραφία και η προβληματική που παρακάμπτουν την ενασχόληση με την άμεση κοινωνική πραγματικότητα.

Πέτρος Λινάρδος-Ρυλμόν

1

Οι «προβληματικές» επιχειρήσεις απασχολούν γύρω στις 31.000 άτομα και σε τρία χρόνια προβλέπεται από επίσημες πηγές ότι θα έχει μειωθεί το προσωπικό τους κατά 6.800 άτομα, ή κατά 23%. Οι εξελίξεις σ' αυτό το κομμάτι της βιομηχανίας είναι εκ των πραγμάτων σημαντικές για την εργατική τάξη και το συνδικαλιστικό κίνημα. Υποστηρίζετε ότι οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να ενταχθούν οριστικά στο δημόσιο χώρο, ή πρέπει να επιστραφούν στο ιδιωτικό κεφάλαιο; Στην πρώτη περίπτωση θα πρόκειται για δημόσιες επιχειρήσεις που λειτουργούν η καθεμία χωριστά με τα λεγόμενα «ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια», ή υποστηρίζετε τη δημιουργία ευρύτερων φορέων που θα αξιοποιούν με συνολικό τρόπο το υπάρχον παραγωγικό δυναμικό; Ποιά θα ήταν τότε τα χαρακτηριστικά της πολιτικής για την απασχόληση και τις δυνατότητες παραγωγής των προβληματικών;

2

Πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και αντιμετωπίζουν τώρα οι επιχειρήσεις αυτές έχουν στενή σχέση με το ζήτημα της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Είναι όμως γνωστό ότι η μάχη της ανταγωνιστικότητας στο διεθνές χώρο έχει περισσότερους ηττημένους από νικητές. Είναι επίσης γνωστό ότι η «ελευθερία των συναλλαγών» και η διαμόρφωση ενός καταμερισμού εργασίας μέσω του ελεύθερου ανταγωνισμού, είναι το πρόγραμμα των κυρίαρχων οικονομιών που έχουν τη δυνατότητα να προστατεύουν την παραγωγή τους. Είστε υπέρ ή κατά της αμφισβήτησης του ανοίγματος των αγορών εμπορευμάτων και κεφαλαίων, και της εφαρμογής μιας επιλεκτικής πολιτικής σ' αυτούς τους τομείς; Πώς μία τέτοια πολιτική θα μπορούσε να συνδυάζει τα κοινωνικά εσωτερικά κριτήρια με την άμεση πραγματικότητα της εξάρτησης από τις διεθνείς συναλλαγές; Νομίζετε ότι υπάρχουν στο εσωτερικό της ΕΟΚ οι πολιτικές και συνδικαλιστικές δυνάμεις που θα υποστήριζαν μία τέτοια στάση;

3

Υπάρχει σχεδόν ομοφωνία στο χώρο της Αριστεράς σχετικά με κάποια μορφή συμμετοχής των εργαζομένων στις δημόσιες, αλλά και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Συνήθως συνδυάζεται η επιδίωξη του ελέγχου της διαχείρισης με την επιδίωξη της συμμετοχής στις αποφάσεις. Στις σημερινές «προβληματικές» επιχειρήσεις τι μορφή θα έπρεπε να πάρει η παρουσία των εργαζομένων σε όργανα ελέγχου ή αποφάσεων; Πώς συνδέεται η θέση σας σ' αυτό το θέμα με τη στρατηγική σας για την εξουσία των εργαζομένων;

4

Σχετικά με τις «προβληματικές» έχουν συζητηθεί ιδιαίτερα έντονα τα ζητήματα της «εξυγίανσης» με απολύσεις, και της αύξησης της παραγωγικότητας με αύξηση του χρόνου εργασίας και εντατικοποίηση των ρυθμών δουτιάς. Οι κατευθύνσεις αυτές είναι και οι θέσεις τόσο της εργοδοσίας όσο και της κυβέρνησης για την οικονομία γενικά, που συνθέτουν μία πολιτική αύξησης της ανεργίας και εξασθένισης των εργατικών δυνάμεων. Ποια είναι η θέση σας απέναντι σ' αυτό τον προσανατολισμό «διαχείρισης της εργατικής δύναμης»; Τι σημασία έχει για σας, απέναντι σ' αυτή την πολιτική η διεκδίκηση της μείωσης του χρόνου εργασίας; Σε ποιες συνθήκες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι τεχνολογικές μεταβολές προς την κατεύθυνση της μείωσης του χρόνου εργασίας και των ρυθμών δουτιάς; Σε ποιο βαθμό η άρνηση της ανεργίας και της εντατικοποίησης απαιτεί κάποια αποδέσμευση από τις επιταγές της διεθνούς ανταγωνιστικότητας;

Οι «προβληματικές» επιχειρήσεις είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός προβλήματος που, κληρονομημένο από τη Νέα Δημοκρατία, οξύνθηκε και έλαβε σχεδόν τραγικές διαστάσεις από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Για μας είναι ένα θέμα πολύ σημαντικό, όχι μόνο γιατί αφορά την άμεση απασχόληση χιλιάδων εργαζομένων και την επιβίωση των οικογενειών τους, αλλά γιατί σχετίζεται με το μέλλον κρίσιμων τομέων της ελληνικής βιομηχανίας.

Η πολιτική του ΠΑΣΟΚ ήταν και εξακολουθεί να είναι μια πολιτική σταδιακής αποδιάρθρωσης: το 1985 ο αριθμός των απασχολούμενων στις προβληματικές έφθανε τις 60.000 εργαζομένους. Δυο χρόνια αργότερα ο αριθμός τους έχει μειωθεί στο μισό και αναμένεται νέα μείωση.

Πρέπει να τονίσουμε ότι ήδη στις αρχές του 1985 η κυβέρνηση με την συναίνεση της κυβερνητικής ΓΣΕΕ είχε καταλήξει στο σχέδιο απαλλαγής από τις προβληματικές με απολύσεις μεγάλης κλίμακας και ως ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ είχαμε φέρει στη δημοσιότητα αυτές τις μεθοδεύσεις από τις στήλες της ΑΥΓΗΣ — άσχετο αν τα γνωστά προβλήματα του κομματικού μας χώρου έδρασαν ανασταλτικά στην ανάδειξή τους.

Αυτά για την ιστορία. Ως προς την ουσία της ερώτησής σας εμείς θεωρούμε καταστροφική για την ελληνική βιομηχανία συνολικά και όχι μόνο για τις προβληματικές κάθε προσπάθεια λειτουργίας με βάση τα περιβόητα «ιδιωτικοοικονομικά» κριτήρια, δηλαδή το εξής ένα, την κερδοφορία. Και αυτό ισχύει τόσο για τις δημόσιες όσο και για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Ενα πρόγραμμα συνεπώς για την βιομηχανική ανασυγκρότηση, έχοντας εξασφαλίσει την ενεργό συμπαράταξη των εργαζομένων και των κοινωνικών κινημάτων που αναπτύσσονται έξω από το χώρο της παραγωγής, είναι προφανές ότι δεν μπορεί να διατυπωθεί με συγκεκριμένο τρόπο σήμερα, σε μια περίοδο ήττας του εργατικού κινήματος και εκπεσμού των αριστερών ιδεών.

Μπορούμε να περιγράψουμε όμως τις κατευθύνσεις. Πρώτο, τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων μεταξύ βιομηχανίας και τραπεζικού τομέα με την αμφισβήτηση του ηγεμονικού ρόλου που διαδραματίζει ο τελευταίος στο ελληνικό αναπτυξιακό μοντέλο.

Δεύτερο, την προώθηση συνολικών και συγκεκριμένων προγραμμάτων μεγάλης κλίμακας με περιφερειακή και κλαδική διάσταση. Είναι χαρακτηριστικό ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι η μόνη από τις κυβερνήσεις στην ΕΟΚ που όχι μόνο δεν πήρε χρήματα για προγράμματα που με τυμπανοκρουσίες είχε αναγγείλει — θυμάστε τότε που εξαρτούσε την παραμονή μας στην ΕΟΚ από τη χρηματοδότηση του διετούς προγράμματος 1983-85 με συνολική απορρόφηση πόρων μηδέν — αλλά που τα τελευταία τρία χρόνια δεν έχει πάρει καμιά επιδότηση για τη βιομηχανία της χώρας.

Την ίδια στιγμή άλλες χώρες, ακόμα και η οικονομικά ισχυρότατη Δ. Γερμανία εισπράττουν σημαντικά ποσά για τη βιομηχανική ανασυγκρότηση περιοχών και κλάδων. Δέστε τα αποτελέσματα του Ν. 1262/82 που ως μόνο αποτέλεσμα ήταν να κάνει «προβληματικούς» τους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

Δέστε τις «παραγωγικές» επενδύσεις που αναγγέλθηκαν πριν λίγες μέρες στα πλαίσια στών ΜΟΠ. Στις επτά οι τέσσερις αφορούν ξενοδοχεία.

Στην Ελλάδα δεν είχαμε ποτέ πολιτική για τη βιομηχανία. Είχαμε μια πολιτική παροχών προς τους βιομηχάνους, ημεδαπούς και αλλοδαπούς, και μια πολιτική άγριας και βραχυχρόνιας εκμετάλλευσης των μεταβιβατικών πληρωμών από το εξωτερικό.

Εδώ και χρόνια πληρώνουμε τις συνέπειες αυτής της απουσίας.

Τρίτο, ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς όχι με την «παραδοσιακή» μέθοδο της Κευνσιανής πολιτικής ή της γελοίας και αναποτελεσματικής προπαγάνδας του «αγοράζετε ελληνικά», αλλά με τη συνειδητή παρέμβαση στη διαμόρφωση του καταναλωτικού προτύπου, με την αύξηση της συλλογικής κατανάλωσης σε βάρος της ιδιωτικής με την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών μέσω της συλλογικής κατανάλωσης και πειραματικών μονάδων συλλογικής αλληλεγγύης. Και αυτή η «συνειδητή παρέμβαση» ας μη θεωρηθεί νεοσταλινική παρε-

Υπάρχει — κι όχι αδικαιολόγητα — πλατειά η αίσθηση ότι έχει κορεσθεί η συζήτηση γύρω απ' το μείζον θέμα των αιτίων και των ευθυνών σχετικά με τη δημιουργία των προβληματικών επιχειρήσεων. Ανεξάρτητα όμως απ' αυτό, το συγκεκριμένο θέμα παραμένει πάντα ανοικτό και επίκαιρο και ιδιαίτερα όταν συζητιέται το μελλοντικό ιδιοκτησιακό καθεστώς αυτών των επιχειρήσεων. Προκύπτει επομένως αυτόματα η απάντηση στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος. Νομιμοποιείται το ιδιωτικό κεφάλαιο να ζητά την επιστροφή των επιχειρήσεων, που το ίδιο τις μετέτρεψε σε προβληματικές με την αντιπαραγωγική κερδοσκοπική πρακτική του; Αναμφισβήτητα όχι. Το ίδιο δεν έχει καμία λογική αιτιολόγηση η ιδέα ν' αποδοθούν οι επιχειρήσεις αυτές, ή τουλάχιστον οι μη στρατηγικής σημασίας σε άλλους ιδιώτες διαφορετικούς από τους πρώην κατόχους των συγκεκριμένων επιχειρήσεων.

Το φαινόμενο των προβληματικών επιχειρήσεων δεν αναδεικνύει απλά τις συγκεκριμένες ευθύνες επώνυμων επιχειρηματιών, ούτε ειδικά συγκεκριμένων κυβερνητικών υπευθύνων. Καταγράφει το συνολικό παρασιτικό μεταπρατικό χαρακτήρα του ελληνικού κεφαλαίου, καθώς και τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά μιας οικονομίας και μιας πολιτικής που έχουν ιστορικά διαμορφωθεί κατ' εικόνα και ομοίωσή του.

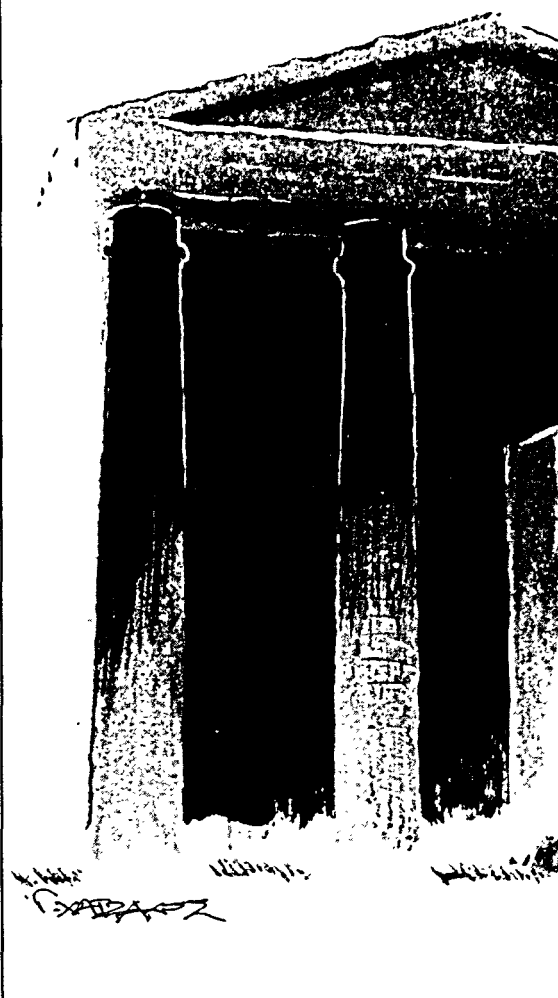
Επιπλέον, όμως, αιωρείται ένα τεράστιο ηθικής σημασίας ζήτημα: Η κυβέρνηση προεκλογικά είχε κατηγορηματικά τοποθετηθεί για τις ευθύνες των βιομηχάνων και του τραπεζικού συστήματος σχετικά με τη δημιουργία των προβληματικών επιχειρήσεων. Ποιος πλήρωσε, όμως, για τα τεράστια θαλασσοδάνεια, που στην ουσία ήταν χρήματα του ελληνικού λαού; Ούτε η μία ούτε η άλλη πλευρά. Πάλι το κοινωνικό σύνολο φορτώθηκε το κόστος της εξυγίανσης των προβληματικών. Ως προς τους βιομηχάνους, οι διαχειριστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν τους απάλληξαν από κάθε ευθύνη κακοδιαχείρισης. Επιπρόσθετα, η κυβέρνηση απόρριψε χωρίς συζήτηση την πρόταση να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση, με την οποία να υποχρεωθούν οι βιομηχανοί να πληρώσουν με την προσωπική τους περιουσία το μέρος τουλάχιστον των δανείων, που υπερέβαιναν την πραγματική αξία των επιχειρήσεών τους. Όσο για τις τράπεζες, αυτές αποκαταστάθηκαν πλήρως για τα παγωμένα χρέη των προβληματικών επιχειρήσεων με κρατικά ομόλογα, που τους παραχωρήθηκαν μ' έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού.

Έχοντας καλύψει το δημόσιο προς όφελος των τραπεζών, αλλά και των παλιών ιδιοκτητών τα χρέη των προβληματικών επιχειρήσεων, στην ουσία τις έχει εξαγοράσει και μάλιστα σε τιμές πάνω από την αξία τους. Η διακηρυγμένη, λοιπόν, κυβερνητική πρόθεση «να πουληθούν» οι προβληματικές μετά την εξυγίανσή τους στους ιδιώτες, στην ουσία αποτελεί μια δεύτερη χαρακτηριστική πράξη προς το κεφάλαιο, το οποίο θα παραλάβει επιχειρήσεις χωρίς τα χρέη που το ίδιο δημιούργησε και μάλιστα με διευκολύνσεις όπως έχει επανειλημμένα τονιστεί από κυβερνητικούς αρμόδιους.

Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του ερωτήματος: Η φιλολογία για την ανάγκη να λειτουργήσουν οι προβληματικές επιχειρήσεις — ανεξάρτητα απ' το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους — με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, στην ουσία είναι προπέτασμα για να δικαιολογηθεί η συνολική ιδιωτικοποίηση τους. Άλλωστε, με όποια κριτήρια κι αν λειτουργήσουν οι επιχειρήσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να εγγυηθούν την κερδοφορία εκείνη, με την οποία θα μπορούσε να γίνει η αποπληρωμή των δισεκατομμυρίων με τα οποία τα δημόσια κάλυψε τα παλιά τους χρέη. Κι η αποπληρωμή αυτή, όπως είναι γνωστό, καταγράφεται στο αφύσικα διογκωμένο ονομαστικό κεφάλαιο αυτών των επιχειρήσεων ύστερα από τις μετοχοποιήσεις των χρεών. Στην ουσία, το πρόβλημα δεν είναι τεχνοκρατικό, όπως θέλουν να επιμένουν η κυβέρνηση κι οι εκπρόσωποι του ΣΕΒ. Είναι κοινωνικό, ταξικό και βαθειά ιδεολογικό.

Απ' τη μεριά του κεφαλαίου, απ' τη σκοπιά της λογικής του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, που θέλει και προωθεί την κρατική παρέμβαση για να μεταφέρονται στο κοινωνικό σύνολο οι ζημιές και ν' αποζημιώνονται απ' αυτό, μέσω του δημόσιου τομέα, τα κέρδη, είναι απόλυτα λογικά να εκτιμάται ότι ήρθε η ώρα να γυρίσουν οι προβληματικές στους «φυσικούς» τους κατόχους.

Απ' τη μεριά, όμως, των δυνάμεων της εργασίας η λογική

κτροπή διοικητικού χαρακτήρα. Υποδηλώνει την αμφισβήτηση μας στην υπάρχουσα κοινωνία, τη γνώση μας ότι οι «ανάγκες» είναι αποτέλεσμα κοινωνικών διεργασιών και καταστάσεων, μακροχρόνια διαμορφωμένων συμπεριφορών που η ανατροπή τους προϋποθέτει ένταση της ιδεολογικής πάλης, μια πολιτιστική επανάσταση πριν την επανάσταση. Ο χώρος της ιδεολογίας, ο χώρος της διαμόρφωσης των συμπεριφορών και των συνειδήσεων και όχι των «ιδεών», προκύπτει ως κύριος χώρος της μάχης που οφείλει να δώσει σήμερα η αριστερά.

— Με βάση αυτές τις κατευθύνσεις διέξοδος στο πρόβλημα των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων υπάρχει, παρ' ότι οι απαράδεκτες καθυστερήσεις έχουν σήμερα αυξήσει το κόστος (κοινωνικό και οικονομικό) και έχουν μεγαλώσει τις δυσχέρειες.

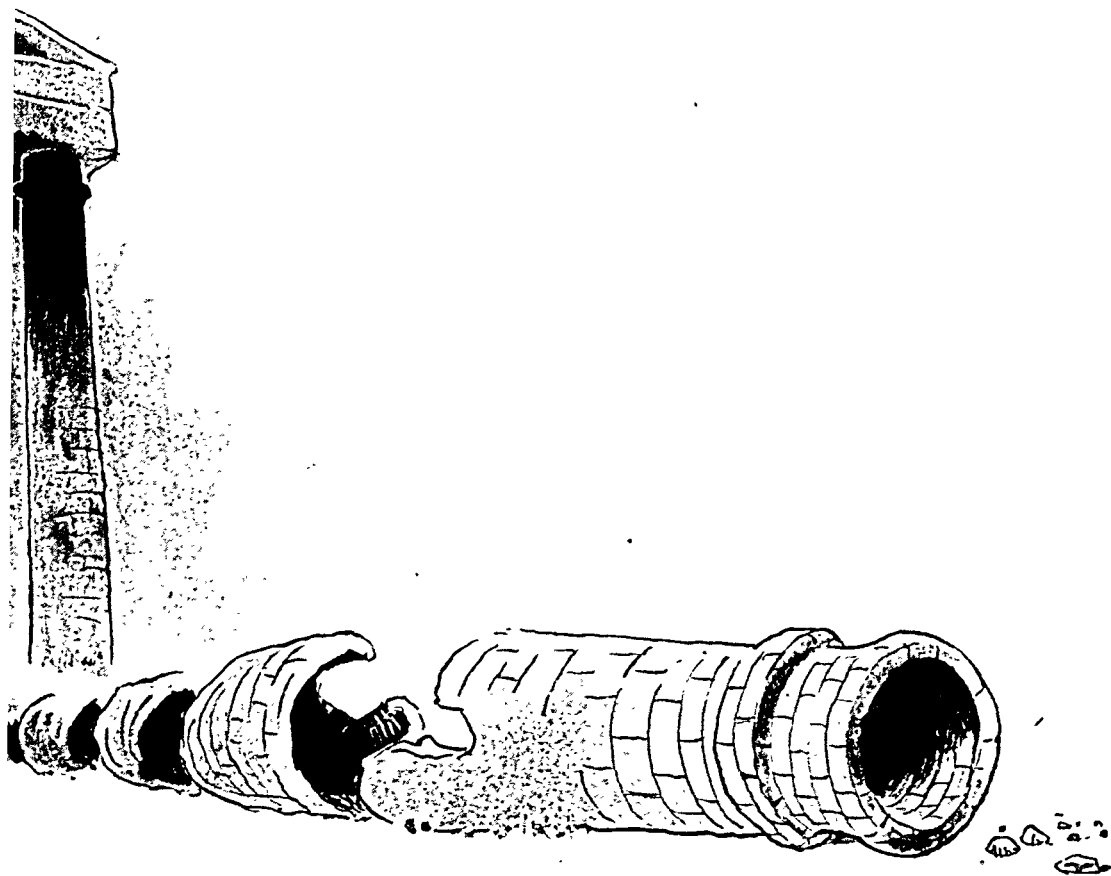
— Θα πρέπει πρώτα και κύρια να αποκλειστεί η σημερινή κυβερνητική επιλογή, οι επιχειρήσεις αυτές να γίνουν βορά σε αυτούς που τις κατασπάραξαν.

— Το γεγονός ότι ένας αριθμός επιχειρήσεων με σύγχρονο εξοπλισμό και εξειδικευμένες γνώσεις του προσωπικού τους, βρίσκεται, μετά την εγκατάλειψή τους από τους ιδιοκτήτες, στον έλεγχο του δημόσιου, δίνει μεγάλες δυνατότητες για την προώθηση ευρύτερων κλαδικών και περιφερειακών προγραμμάτων, και τη δημιουργία ενιαίων κλαδικών φορέων. Οι φορείς αυτοί θα υπερβαίνουν τόσο την ανικανότητα και την απροθυμία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, όσο και τα πλοκάμια της γραφειοκρατικής διαχείρισης του κράτους. Θα σέβονται την αυτονομία και ευελιξία της κάθε επιχείρησης, θα τις συντονίζουν, θα στηρίζουν εκείνες τις δραστηριότητές τους που δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν από μόνες τους. (Διαφημιστικές καμπάνιες, ανευρέσεις νέων αγορών, επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας κ.λπ.). Οι δραστηριότητες των φορέων απαραίτητα θα υπόκεινται σε κοινωνικό έλεγχο.

Οι προβληματικές επιχειρήσεις που θα εξυγιανθούν, θα καλύπτουν δηλαδή το λειτουργικό τους κόστος μετά τις αναγκαίες παραγωγικές αναδιαρθρώσεις και επενδύσεις, και θα απαλλαγούν από τα παλιά τους χρέη, θα αποτελέσουν μαζί με τις υγιείς επιχειρήσεις του κάθε κλάδου τον κορμό πάνω στον οποίο θα αρχίζουν να συγκροτούνται οι ενιαίοι κλαδικοί φορείς.

Με τη δημιουργία και την ανάπτυξη των φορέων αυτών είναι δυνατό να επανεξεταστεί η βιωσιμότητα και των υπόλοιπων προβληματικών επιχειρήσεων.

Είναι ευνόητο ότι τώρα η εξυγίανση των προβληματικών

Σ Σ Ε Κ

είναι ριζικά αντίθετη. Είναι η λογική που έχει σαν αφετηρία τη διασφάλιση της απασχόλησης, την περιφρούρηση και διεύρυνση των θέσεων εργασίας, την υπεράσπιση των υπαρκτών παραγωγικών δυνάμεων της κοινωνίας, στην προοπτική της κοινωνικοποίησης των μέσων παραγωγής.

Με βάση ακριβώς αυτή την οπτική, η θέση μας υπερβαίνει την αντίληψη της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων σε μικροοικονομικό επίπεδο και στέκεται στο ζήτημα του παραγωγικού κλάδου και της οικονομίας γενικότερα. Ακριβώς μ' αυτή την οπτική, που βρίσκεται έξω από το πεδίο των προτεραιοτήτων της καπιταλιστικής αγοράς, πιστεύουμε στην ανάγκη της διασφάλισης του δημόσιου χαρακτήρα των προβληματικών επιχειρήσεων και της ένταξης της λειτουργίας τους στα πλαίσια κοινωνικών κλαδικών φορέων με στόχο την υπεράσπιση και διεύρυνση τόσο της απασχόλησης όσο και του παραγωγικού δυναμικού του τόπου.

2

Στα πλαίσια της 1ης απάντησης πιστεύουμε ότι έχει ουσιαστικά δηλωθεί η θέση μας γύρω απ' αυτό το ζήτημα. Δεν είναι ούτε ηθικό, ούτε τεχνικό, το ζήτημα της «ελευθερίας των συναλλαγών». Αποτελεί μια από τις βασικές απαντήσεις του κεφαλαίου στα πλαίσια της νέας διανομοποίησης τους μέσα στις συνθήκες της συνεχιζόμενης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του καπιταλισμού.

Απ' τη σκοπιά του κεφαλαίου, ανταγωνιστική είναι η όποια δραστηριότητα μπορεί να επιβιώσει μέσα στα πλαίσια του αναδιατασσόμενου σήμερα παγκόσμιου καπιταλιστικού καταμερισμού της εργασίας.

Απ' την άποψη των άμεσων, αλλά και των μακροπρόθεσμων συμφερόντων του, το εργατικό κίνημα δεν είναι δυνατόν να εμπλακεί σ' αυτή τη λογική. Κι είναι κρίσιμο ζήτημα γι' αυτή την ίδια την υπόστασή του να βρει τη δύναμη και την αυτοπεποίθηση να προβάλει διεκδικητικά την κοινωνική προτεραιότητα, σ' αντίθεση με τις ποικιλώνυμες σταθεροποιητι-

ΚΚΕεσ ΑνΑρ

δεν είναι μια διαδικασία χωρίς κόστος, ούτε μπορούν να κρατηθούν όλες οι θέσεις εργασίας που υπήρχαν σ' αυτές μέχρι σήμερα.

Γι' αυτό η πορεία της εξυγίανσής τους πρέπει να συνοδεύεται με μια συνολική πολιτική ανασκόλησης που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τα τυχόν προβλήματα προσωρινής ανεργίας ή απώλειας ορισμένων θέσεων εργασίας.

Αποφασιστικό ρόλο τόσο στη διαδικασία διαπραγματεύσεως για οποιαδήποτε μορφή εξυγίανσης όσο και για τη λειτουργία των επιχειρήσεων που θα εξυγιανθούν έχουν να παίξουν οι εργαζόμενοι σ' αυτές που αγωνίστηκαν να τις κρατήσουν στη ζωή.

Πρέπει να διεκδικήσουν αγωνιστικά νέους τρόπους διαχείρισης, οργάνωσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών που θα αποκλείουν και την εργοδοτική απολυταρχία και την ιεραρχική αυταρχία και θα προωθούν νέες μορφές εργατικού και κοινωνικού ελέγχου με αυτοδιαχειριστική προοπτική.

2

Συμφωνούμε στις βασικές γραμμές των διαπιστώσεων που προηγούνται της ερώτησης του Π. Λινάρδου-Ρυλμόν. Πρέπει να σημειωθεί ότι ούτε μια πολιτική «κλειστών» συνόρων διασφαλίζει την παραγωγική βάση της χώρας. Άλλωστε ως μην ξεχνάμε ότι η χώρα που εφάρμοσε τη νεοφιλελεύθερη συνταγή, οι ΗΠΑ του Ρήγκαν, σήμερα συνεχίζει να ασκεί μια προστατευτική πολιτική υψηλού επιπέ-

δου διαρθρωμένη σε πολλαπλές βαθμίδες: στον νομισματικό με την μονομερή διαμόρφωση της τιμής του δολαρίου και των επιτοκίων, στον τομέα των έμμεσων και άμεσων επιδοτήσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη τεχνικών μεθόδων και προϊόντων, στην εξασφαλισμένη προαγορά των προϊόντων χρησιμικών και δυναμικών κλάδων, στις αγροτικές επιδοτήσεις.

Έχουμε συνείδηση ότι ο σοσιαλισμός που θέλουμε δεν θα

Σ Σ Ε Κ

κές και αναπτυξιακές λογικές μέσα στα πλαίσια του συστήματος.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι μέσα στις συνθήκες της αναπτυσσόμενης κρίσης τείνει να κυριαρχήσει η αντίληψη ότι πρέπει να κλείνουν οι επιχειρήσεις που δεν είναι άμεσα κερδοφόρες, ή να συρρικνώνονται μέχρι το επίπεδο, που διασφαλίζει η κερδοφορία τους. Η όποια αντίθετη πρόταση, διαβάλλεται σαν προτροπή να χρεώνεται το κοινωνικό σύνολο το κόστος της τεχνητής επιβίωσης επιχειρήσεων και κλάδων.

Απ' την άλλη όμως μεριά, οι ίδιοι κύκλοι προπαγανδίζουν κι επιβάλλουν την ιδέα ότι αποτελούν αναγκαίο κοινωνικό κόστος οι συνεχείς αυξήσεις των κονδυλίων για πολεμικούς σκοπούς, για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας και των σωμάτων ασφαλείας, για την πραγματοποίηση έργων βιτρίνας, για την παραχώρηση τεράστιων οικονομικών χαριστικών κινήτρων προς το μεγάλο κεφάλαιο.

Σε σχέση μ' όλα τα παραπάνω, πιστεύουμε ότι πρέπει ν' αντιμετωπιστεί απ' το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας των προβληματικών επιχειρήσεων. Είναι βέβαια δοσμένη η διαδικασία ενσωμάτωσης της ελληνικής οικονομίας στα πλαίσια της προωθούμενης καπιταλιστικής ολοκλήρωσης και διαμόρφωσης της «ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς». Δοσμένη, φυσικά, με βάση τα χαρακτηριστικά του υπάρχοντος συστήματος και τις ανάγκες του κεφαλαίου.

Ανεξάρτητα, όμως απ' αυτό, το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα δεν μπορεί να δέχεται σαν μοιραίο γεγονός τις όποιες συνέπειες αυτής της ενσωμάτωσης που, με βάση τα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας, οδηγεί αναπόδραστα στη συρρίκνωση του παραγωγικού δυναμικού της.

Απαραίτητη προϋπόθεση όμως γι' αυτό είναι να διασφαλιστεί ότι το ζήτημα της επιβίωσης των προβληματικών επιχειρήσεων δεν θα παραμείνει ζήτημα που απλά αφορά τους εργαζόμενους σ' αυτές. Πολύ περισσότερο μάλιστα, που η έννοια της προβληματικότητας είναι πολύ σχετική και το συνεχιζόμενο κλείσιμο των επιχειρήσεων δείχνει πως πρόκειται για θέμα που αφορά συνολικά την ελληνική βιομηχανία.

Από την άποψη αυτή, λοιπόν, είναι αναγκαία η διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου διεκδικητικού προγράμματος γύρω την προστασία της απασχόλησης και του παραγωγικού δυναμικού της χώρας. Γύρω απ' το πρόγραμμα αυτό είναι ανάγκη να συσπειρωθεί συνολικά το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα και παράλληλα να κερδηθεί η συμπαράσταση και θετική στάση πλατύτερων λαϊκών στρωμάτων. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να επιδιωχθεί και η ενεργητική συμπαράσταση των εργαζομένων της Ευρώπης, μέσα σε μια γενικότερη προοπτική διαμόρφωσης ενός νέου εργατικού διεθνισμού απέναντι στη νέα διεθνική συγκρότηση του κεφαλαίου.

3

Το γεγονός ότι σήμερα βρίσκεται σε εκκρεμότητα το τ-διοικησιακό καθεστώς των προβληματικών επιχειρήσεων, δίνει υποθετικό χαρακτήρα στην όποια απάντηση για το ρόλο της εργατικής συμμετοχής σ' αυτές. Υπάρχει όμως κάτι εντελώς χειροπιαστό: Η πορεία των τελευταίων χρόνων. Μέσα απ' αυτήν έχει καταγραφεί η ικανότητα των εργαζομένων να παρεμβαίνουν θετικά και δημιουργικά στη λειτουργία

των επιχειρήσεων. Μόνο χάρη στη δημιουργική πρωτοβουλία των εργαζομένων μπόρεσαν να λειτουργήσουν μέχρι σήμερα οι προβληματικές που εντάχθηκαν στον ΟΟΑΕ, ανεβάζοντας την παραγωγή και τις πωλήσεις. Παράλληλα, η εργατική πλευρά καταγράφηκε σαν η μοναδική δύναμη που αποτελεί φραγμό για την κακοδιαχείριση, τις ρεμούλες και τις μεθοδεύσεις για ιδιωτικοποίηση.

Παρ' όλα αυτά η μέχρι σήμερα κυβερνητική πρακτική προσπάθησε να κρατήσει την εργατική συμμετοχή στις προβληματικές σε συμβολικά πλαίσια, τον απλό διορισμό του εκάστοτε προέδρου του εργοστασιακού σωματείου στο Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης. Κι όλ' αυτά, μέσα σε μία διαφανή προσπάθεια να μετατρέψουν τους συνδικαλιστές σε άτυπους

ΚΚΕ εσ Αν Αρ

είναι ελληνοκεντρικός. Είναι ανάγκη να δώσουμε τη μάχη σήμερα σε επίπεδο ΕΟΚ, αύριο σε παγκόσμιο επίπεδο. Δείξαμε πιο πάνω ότι οι σημερινές δομές της ΕΟΚ δεν είναι απογοητευτικές σε μια συνεπή πολιτική βιομηχανικής ανασυγκρότησης. Όμως επειδή εμάς μας ενδιαφέρει ο σοσιαλισμός και όχι γενικά και αόριστα «η ανάπτυξη» πρέπει να ομολογήσουμε ότι το εργατικό κίνημα και οι αριστερές δυνάμεις στην ΕΟΚ έχουν να διανύσουν μεγάλες αποστάσεις ως που να μπορέσουν να θέσουν το ζήτημα του σοσιαλισμού ως πρόταση εξουσίας.

3

Το ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ όταν έθεσε με τη μεταπολίτευση το θέμα της συμμετοχής των εργαζομένων στη λήψη των αποφάσεων σε επίπεδο επιχείρησης προωθούσε ένα θεσμό εργατικής εξουσίας που ήταν ενταγμένος στη στρατηγική των σταδιακών μετασχηματισμών των σχέσεων εξουσίας.

Ήταν μια θέση πρωτοποριακή για τον ελληνικό χώρο που κτυπήθηκε από πολλές πλευρές, από την κυβέρνηση, την εργοδοσία και τις συντηρητικές συνδικαλιστικές δυνάμεις. Σήμερα με την κρίση του εργοστασιακού συνδικαλισμού έχουν γίνει όλοι σοφότεροι ή τουλάχιστον αυτό ελπίζουν.

Οι μεν εργαζόμενοι γιατί έχουν κατανοήσει σε σημαντικό βαθμό τη δύναμη που τους προσφέρει ο εργοστασιακός συν-

Σ Σ Ε Κ

προσώπων των εργαζομένων, στερημένους από κάθε αρμοδιότητα ελέγχου προς την κατεύθυνση των τεχνοκρατών.

Η μέχρι σήμερα πλούσια θετική κι αρνητική πείρα μπορεί να δώσει το πλαίσιο για τη θεσμοθέτηση της αποφασιστικής συμμετοχής των εργαζομένων σ' όλα τα ζητήματα λειτουργίας της επιχείρησης, πάνω στη βάση του εργατικού ελέγχου και της κατοχύρωσης του αυτόνομου λόγου και ρόλου τους.

4

Όπως φάνηκε απ' τα ίδια τα πράγματα, η επίμονη κυβερνητική φιλολογία της τελευταίας τριετίας για το δήθεν «πλεονάζον εργατικό δυναμικό στις προβληματικές επιχειρήσεις» —που μάλιστα... συντηρείται με λεφτά του φορολογούμενου πολίτη— αποτέλεσε τον προπομπό για την οργάνωση όλης της γνωστής εκστρατείας σε βάρος της απασχόλησης των εργαζομένων. Στην ουσία, η

συζήτηση γύρω από τις «πλεονάζουσες θέσεις εργασίας» αποτελεί ψευδοεπίγραφο τίτλο μιας πολύ ουσιαστικής διένεξης: ποιος θα πληρώσει την κρίση; Η κυβέρνηση, οι βιομήχανοι, οι οργανώσεις των επιχειρηματιών επικαλούνται τους νόμους της αγοράς, της καπιταλιστικής αγοράς και προωθούν μια οικονομική πολιτική, που βάζει σαν προϋπόθεση τη διασφάλιση των κερδών προκειμένου να δημιουργηθεί δυνατότητα για παραγωγικές επενδύσεις. Κι αυτή η προϋπόθεση, όπως είναι

ΚΚΕ εσ Αν Αρ

4

Η διατύπωση του ερωτήματος μας φέρνει στο νου τις ειρωνικές παρατηρήσεις του Alain Lipietz στο βιβλίο του *The Enchanted World*: εκεί λέει ότι ο σύμπαρ ο αστικός κόσμος, από τα πολιτικά κόμματα μέχρι τους οικονομικούς συντάκτες επιχειρηματολογεί σαν να είχε αποδεχτεί μια χυδαία εκδοχή της θεωρίας της εργασιακής αξίας, σαν να πίστευαν ότι οι τιμές και η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζονται αποκλει-

στικά και μόνο από την εργασιακή δύναμη που δαπανάται στην παραγωγή του προϊόντος.

Θα ήταν ένα καλό αστέιο για τις παρέες μας, αν δεν συνοδεύονταν από τις πρακτικές συνέπειες που είναι τραγικές για μεγάλες μερίδες της εργατικής τάξης, για τις εθνικές και αυθεντικές μειονότητες, τις γυναίκες και τους νέους. Είμαστε λοιπόν αντίθετοι σε μια τέτοια εξέλιξη που καλύπτεται πίσω από ιδεολογήματα «κοινής λογικής» και «ορθολογισμού». Και ας πούμε με την ευκαιρία ότι όπως δείχνουν στοιχεία από όλες τις χώρες της ΕΟΚ οι Έλληνες εργαζόμενοι ούτε περισσότερες μέρες αργίας έχουν από το μέσο όρο, και ταυτόχρονα έχουν μικρότερες ετήσιες άδειες και περισσότερες ώρες εβδομαδιαίως.

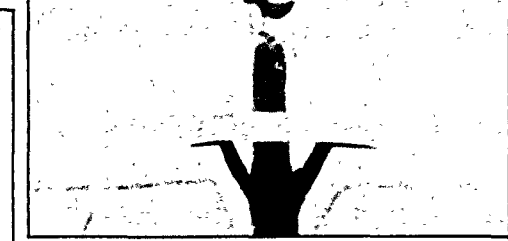
Το δε κόστος εργασίας στην τιμή του προϊόντος είναι σαφώς λιγότερο από όλες τις χώρες στην ΕΟΚ.

Λοιπόν το πρόβλημα της παραγωγικότητας, αν δεν θέλου-

δικαισιμότητα εφόσον αποβάλλει τις γραφειοκρατικές λειτουργίες του και λειτουργήσει ως αυτόνομος χώρος έκφρασης των εργατών. Αλλά και εμείς, γιατί η διαχείριση που έκανε το ΠΑΣΟΚ στους συμμετοχικούς θεσμούς μας επιβεβαίωσε την άποψη ότι η απλή συμμετοχή των εργαζομένων, αν δεν εντάσσεται σε μια συνολική διαδικασία αμφισβήτησης και επανακαθορισμού των σχέσεων εξουσίας και του κράτους, λειτουργεί εκσυγχρονιστικά ή και απλώς νομιμοποιητικά στο ισχύον σύστημα εξουσίας.

Το πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε σήμερα, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε όλο τον καπιταλιστικό κόσμο, μετά την ήττα του συνδικαλιστικού κινήματος στην παραδοσιακή του μορφή είναι να βρούμε τις νέες πρωτότυπες μορφές συνδικαλιστικής παρέμβασης που θα αναδεικνύουν το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα σε πολιτικό υποκείμενο και θα το καθιστούν ικανό να αντιμετωπίσει τις μεταβολές που επιφέρει η αναδιάρθρωση του καπιταλισμού στην ίδια τη δομή της κρατικής τάξης. Παράλληλα πρέπει να ενισχύσουμε τις προσπάθειες να διατηρηθούν όλες οι κατακτήσεις των εργαζομένων, είτε είναι συνδικαλιστικές ελευθερίες και δικαιώματα, είτε συνθήκες εργασίας, είτε βιοτικό επίπεδο, είτε συμμετοχικές κατακτήσεις που διευκολύνουν την πάλη για την προώθηση νέων μορφών εργατικού ελέγχου αυτοδιαχειριστικής προσωπικής. Πρέπει να βρούμε τις νέες μορφές αλληλεγγύης της εργατικής τάξης, όχι ερήμην της, καταδικάζοντας αφ' υψηλού τις συντηρητικές εκφράσεις μερίδων της όπως αρέσκονται να κάνουν σήμερα αρκετοί, αλλά παλεύοντας για τη διεύρυνση των στόχων αυτής της πάλης.

φυσικό, συνεπάγεται όχι μόνο τη συρρίκνωση των εργατικών απολαβών, αλλά παράλληλα τη συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και την υπερεντατικοποίηση της δουλειάς του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού.

Σε πέρισμα, λοιπόν, των όποιων σοβαροφανών τεχνοκρατικών αναλύσεων γύρω απ' την αγορά εργασίας και την «διαρθρωτική στενότητά της», το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει ν' αρθρώσει το δικό του ταξικό λόγο, υπερασπίζοντας το εργατικό εισόδημα, αντιπαλεύοντας συγκεκριμένα την πρακτική αποσπένδυσης του κεφαλαίου και διεκδικώντας αδιαπραγμάτευτα το δικαίωμα στη δουλειά.

Κι αν για τους τεχνοκράτες του συστήματος ηχεί παράλογα η απαίτηση των εργαζομένων για διασφάλιση της απασχόλησης —σε μια περίοδο μάλιστα που η συνεχιζόμενη κρίση και η τεχνολογική επανάσταση μειώνουν τις θέσεις εργασίας— από την ταξική σκοπιά των εργαζομένων ως θεμιτό και λογικό και αναγκαίο είναι να γράψουν προκλητικά στα πανώ των αιτημάτων τους: «Λιγότερες ώρες δουλειάς τη βδομάδα, δουλειά για όλους».

με να λέμε αφέλειες, οφείλεται στην πολιτική της κοινής εργασίας που ακολούθησε το μεταπολεμικό μοντέλο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Η φτηνή και διαθέσιμη εργασία οδήγησε στην αναβολή κάθε εκσυγχρονισμού μέχρι που τα πράγματα έφτασαν εκεί που έχουν φτάσει.

Σήμερα οι τεχνολογίες που προωθούνται είναι τεχνολογίες ελέγχου, σκληρότερου ελέγχου της εργατικής δύναμης, συμβάλλουν στον κατακερματισμό της εργατικής τάξης. Μερικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον εξανθρωπισμό της εργασίας, την απελευθέρωση του χρόνου του εργαζόμενου, την μείωση των ωρών εργασίας. Υπάρχει ένα αίτημα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για εβδομάδα των 35 ωρών που το αποδεχόμαστε πλήρως. Η ανάπτυξη ενός πανευρωπαϊκού κινήματος για τη μείωση των ωρών εργασίας είναι η συνθήκη ενοποίησης του περιχαρακωμένου σε εθνικά σύνορα εργατικού κινήματος, αλλά και προϋπόθεση για την επιτυχία του στόχου.

Όμως το πρόβλημα παραμένει: η μείωση του χρόνου εργασίας δεν πρέπει να οδηγήσει στην εμπορευματοποίηση και εκχυδαισμό του ελεύθερου χρόνου.

Γι' αυτό, επιμένουμε ιδιαίτερα στην ιδεολογική μάχη που οφείλουμε να δώσουμε, στην εθνική και διανοητική ηγεμονία όπως έλεγε ο Γκράμσι, που είναι όρος αναγκαίος για να αντιμετωπίσουμε και την ενσωμάτωση στο σύστημα (σοσιαλδημοκρατία) αλλά και την ελλοχεύουσα σταλινική παράβαση.

Ας μας συγχωρηθεί η έκταση της απάντησης, αλλά θεωρούμε ότι είναι και πάλι πολύ σημαντική και «κωδική» σε σύγκριση με το εύρος των προβλημάτων που έθιξαν οι ερωτήσεις.

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ που διδάσκει στην Πάντειο έχει μελετήσει ειδικά το θέμα «τρομοκρατία και πολιτικό έγκλημα», σύμφωνα με το ελληνικό και το διεθνές δίκαιο.

Πρόσφατα εκδόθηκε η σχετική διατριβή του. Παρακολούθησε από κοντά την υπόθεση του Μ. Φολίνι και κατέθεσε υπέρ της μη έκδοσης στο Εφετείο. Ζητήσαμε τη γνώμη του για τη συγκεκριμένη υπόθεση αλλά και για το θέμα της έκδοσης στην Ελλάδα γενικότερα.

Σχολιαστής: Κατά την εκδίκαση της υπόθεσης Φολίνι διατυπώθηκαν έντονα κάποιοι νομικοί ισχυρισμοί· ποιοι είναι αυτοί και γιατί στάθηκε εκεί το μεγαλύτερο μέρος της συζήτησης;

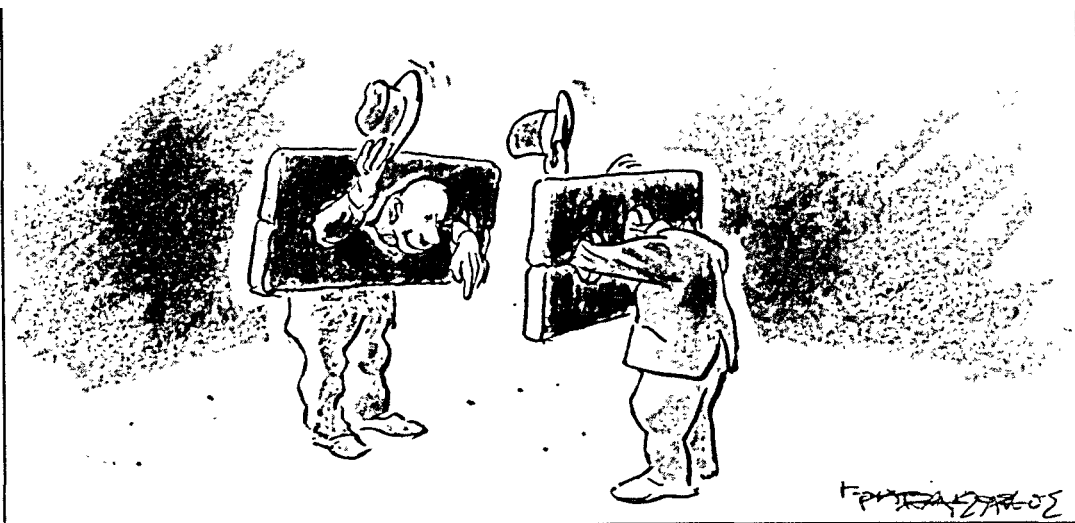
Ανδρέας Λοβέρδος: Οι περί έκδοσης αλλοδαπών αποφάσεις των δικαστηρίων προϋποθέτουν την επίλυση, με βάση τα πραγματικά περιστατικά, ενός δύσκολου νομικού προβλήματος. Αν παρακολουθήσατε τα όσα υποστήριξε ο εισαγγελέας, αλλά και την αγόρευση του συνηγόρου του Μ. Φολίνι, τα συγκρουόμενα επιχειρήματα επικεντρώνονταν στην κατηγορία των πολιτικών εγκλημάτων. Ο μὲν εισαγγελέας υποστήριξε ότι ο Μ. Φολίνι διέπραξε εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου ο δε συνήγορος πως τα εγκλήματα αυτά ήταν πολιτικά· συνέπεια της πρώτης τοποθέτησης είναι ότι ο εκζητούμενος εκδίδεται ενώ της δεύτερης ότι απαγορεύεται η έκδοσή του.

Σ.: Δηλαδή το καθοριστικό ζήτημα για την έκδοση είναι ο πολιτικός χαρακτήρας των εγκλημάτων του αλλοδαπού;

Α.Λ.: Παραδοσιακά αυτό συμβαίνει. Αν και κατά τη γνώμη μου, το Σύνταγμα του 1975 στο άρθρο 5 §2 εδ. β' διαφοροποιεί τα πράγματα. Με βάση το άρθρο αυτό, με το νόημα του οποίου οφείλει να εναρμονίζεται η κοινή σχετική νομοθεσία, απαγορευτικός λόγος της έκδοσης δεν είναι πλέον η διάπραξη από τον εκζητούμενο αλλοδαπό πολιτικών εγκλημάτων, αλλά η διαπίστωση εάν η συνολική του δραστηριότητα, που προσέλαβε και εγκληματικές μορφές, συνιστά δράση υπέρ της ελευθερίας. Αν και μετά το Σύνταγμα του 1975 η αξιολόγηση των πράξεων του αλλοδαπού από το δικαστή αποδεσμεύτηκε από τις αδιεξοδικές συζητήσεις περί πολιτικού εγκλήματος, τα δικαστήρια συνεχίζουν να θεωρούν ως απαγορευτικό λόγο της έκδοσης τη διάπραξη πολιτικών εγκλημάτων. Με βάση λοιπόν αυτή τη νομολογιακή πρακτική, που αντιφάσκει με τις σχετικές συνταγματικές επιταγές θα συμφωνούσα με τη διαπίστωσή σας ότι για την έκδοση κρίσιμο ζήτημα είναι η διάπραξη από τον αλλοδαπό πολιτικών και όχι κοινών εγκλημάτων.

Σ.: Ποιοί ήταν, λοιπόν, οι ισχυρισμοί της υπεράσπισης;

Α.Λ.: Η υπεράσπιση, γνωρίζοντας αυτή την επιμονή των δικαστών, υποστήριξε ότι τα εγκλήματα του ιταλού υπηκόου ήταν πολιτικά. Και από εδώ ξεκινά ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει τους νομικούς της θεωρίας και της πράξης για ενάμιση αιώνα. Ποιό είναι το κριτήριο με βάση το οποίο θα χαραχθούν τα όρια, θα περάσει η διαχωριστική γραμμή, ανάμεσα στα πολιτικά αδικήματα και σε αυτά του κοινού ποινικού δικαίου. Όπως σας είπα, ενάμιση περίπου αιώνα επιστημονικής έρευνας δεν απέδωσε αποτελέσματα. Οι σχετικές προσπάθειες, πάντως, μπορούν να συστηματοποιηθούν σε δύο κατηγορίες: πρώτον, σε αυτή κατά την οποία καθοριστικό κριτήριο είναι το υποκειμενικό: δηλ. εκείνο που θα μετρήσει για τη διάκριση των εγκλημάτων σε πολιτικά και κοινά είναι ο σκοπός του δράστη: είναι αυτός πολιτικός, πολιτικά είναι και τα αδικήματά του· δεν είναι πολιτικός, τα αδικήματά του είναι κοινά. Οι θεωρίες αυτές, οι υποκειμενικές όπως αποκλήθηκαν, απορρίπτονται σήμερα, και σωστά κατά τη γνώμη μου, σχεδόν από τους πάντες· αρκεί να σας πω ότι όσο εύκολο είναι να ισχυρισθεί κάποιος ότι τα εγκλήματά του είναι πολιτικά διότι πολιτικοί είναι οι σκοποί ή τα κίνητρό του, άλλο τόσο εύκολο είναι στον δικαστή να του απαντήσει ότι οι σκοποί του δεν είναι πολιτικοί.

Σ Υ Ν Ε Ν Τ Ε Υ Ε Η

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΦΟΛΙΝΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Η δεύτερη γενική κατηγορία, των αντικειμενικών θεωριών, απορρίπτει τα υποκειμενικά στοιχεία επιλέγοντας τα «αντικειμενικά» και προσδιορίζει «σταθερά» και «διαρκή» αγαθά που είναι (και μόνον αυτά) πολιτικά και έτσι η οποιαδήποτε εγκληματική τους προσβολή αποτελεί πολιτικό έγκλημα. Κι αυτές όμως οι θεωρίες δεν επιτυγχάνουν να προσδιορίσουν σταθερό και σαφές κριτήριο διάκρισης διότι, ενώ οι υποκειμενικές έχουν αδυναμία εφαρμογής, οι αντικειμενικές έχουν μία εγγενή αδυναμία: δεν υπάρχουν αγαθά που να εμπεριέχουν μόνιμα και να εξαντλούν την πολιτική. Αν παλιότερα πίστευαν ότι πολιτική είναι να συμμετέχεις στις εκλογές, σήμερα κανείς δεν αμφισβητεί ότι πολιτική είναι και η παιδεία ή το περιβάλλον κ.λπ.· οι αντικειμενικές θεωρίες επιμένουν να μην αποδέχονται αυτές τις εξελίξεις. Η υπεράσπιση, λοιπόν, για να ξαναγυρίσουμε στην υπόθεση Μ. Φολίνι, προσπάθησε να κλονίσει την εμπιστοσύνη του δικαστηρίου στις υποκειμενικές θεωρίες, προκρίνοντας ταυτόχρονα τη λύση του πολιτικού εγκλήματος· σύμφωνα με αυτή, το δικαστήριο εκτιμά ελεύθερα αν στο πρόσωπο του αλλοδαπού συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις που να αποδεικνύουν την πολιτική του ιδιότητα, σταθμίζει τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται η έκδοσή του και αποφαινεται.

Σ.: Πιστεύετε ότι αυτή η τελευταία επιλογή, από νομικής πλευράς, είναι σωστή;

Α.Λ.: Ανεξάρτητα από την άποψή μου, η οποία πάντως είναι απολύτως σύμφωνη με την προηγούμενη επιλογή, η λύση αυτή συνάδει με τη συνταγματική διάταξη που σας προανέφερα, ή έστω είναι πιο κοντά της από την επιλογή που προκρίνουν τα δικαστήρια. Σας είπα και προηγουμένως ότι το άρθρο 5 §2 εδ. β' του Συντάγματος του 1975 επιτάσσει να εκτιμάται, προκειμένου για υποθέσεις έκδοσης, όχι ο χαρακτήρας των εγκλημάτων του αλλοδαπού, αλλά η συνολική του δράση.

Σ.: Και πώς ερμηνεύεται ιστορικά αυτή η εύνοια για τους πολιτικούς εγκληματίες ή, τέλος πάντων, για τους δράστες πολιτικών εγκλημάτων;

Α.Λ.: Η απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνεται από τη μελέτη των ιστορικών εξελίξεων στη Γαλλία της αστικής επανάστασης, των Ιακωβίνων, του Βοναπάρτη και των εξελίξεων στα πρώτα πενήντα χρόνια του 19ου αιώνα. Εντελώς συνοπτικά θα μπορούσα να σας πω: ο πολιτικός εγκληματίας θεωρείται την εποχή εκείνη «ευγενής» εγκληματίας,

που απεμπολεί τα προσωπικά του αγαθά ή την προνομioύχα προσωπική του κοινωνική ευμερία για λόγους που πηγάζουν από την ιδεολογία και τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Αυτός, λοιπόν, ο εγκληματίας δεν είναι ιδιοτελής, άρα αντιμετωπίζεται ευνοϊκότερα· και η απαγόρευση της έκδοσης είναι ένα από τα μέτρα της ευνοϊκής του μεταχείρισης.

Σ.: Στις υποθέσεις έκδοσης αλλοδαπών, λοιπόν, μπορούμε να πιστέψουμε ότι κυριαρχεί νομικός προβληματισμός, στον οποίο και υποτάσσονται οι πολιτικές σκοπιμότητες;

Α.Λ.: Κάθε άλλο. Οι λόγοι οι οποίοι καθορίζουν τις αποφάσεις των δικαστηρίων είναι πολλές φορές πολιτικοί. Άλλωστε οι αποφάσεις αυτές είναι δεδομένο ότι επηρεάζουν τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Η μελέτη των δημοσιευμένων στα διάφορα νομικά περιοδικά σχετικών αποφάσεων μου επιτρέπει το συμπέρασμα ότι στις υποθέσεις έκδοσης λειτουργεί καθοριστικά η αρχή της πολιτικά και οικονομικά ισχυρότερης χώρας. Δηλαδή εκδίδουμε οπωσδήποτε στις Η.Π.Α. ή την Ο.Δ.Γ. και εδώ το νομικό κριτήριο υποχωρεί, ενώ το μελετάμε αν πρόκειται να εκδώσουμε στην Αίγυπτο ή τη Συρία. Ας μην κρυβόμαστε: η εκτελεστική εξουσία στη χώρα μας πάντα θεωρούσε ότι μία αρνητική δικαστική απόφαση για αίτηση έκδοσης που υποβάλλεται στην Ελλάδα από οποιαδήποτε ισχυρότερη σύμμαχη χώρα, συνεπάγεται τη μείωση της διαπραγματευτικής της ικανότητας για άλλα ζωτικά ζητήματα. Ας θυμηθούμε τη χαρακτηριστική δήλωση του γερμανικού υπουργείου Εξωτερικών όταν η Ελλάδα δεν συμφωνούσε στην έκδοση ανακοινωθέντος από το ευρωπαϊκό συμβούλιο το Σεπτέμβριο του 1983 για την κατάρριψη από τους σοβιετικούς του «τζάμπο»: «Θα τα πούμε όταν θα συζητήσουμε για τις αγροτικές τιμές». Το παράδειγμα δεν αφορά, βέβαια, σε υπόθεση έκδοσης, αλλά το θεωρώ χαρακτηριστικό. Εξάιρεση στον παραπάνω κανόνα αποτέλεσε η απόφαση 12-13/1976 του Εφετείου Αθηνών με την οποία δεν επιτράπηκε η έκδοση του R. Pohle. Για να συνοψίσω, όμως, την απάντησή μου: αν εξαιρέσουμε την απόφαση που μόλις αναφέρθηκε, ο έλληνας δικαστής αποφαινεται για υποθέσεις έκδοσης με βάση τις λύσεις που προκρίνει για τα νομικά ερωτήματα μόνον όταν η αίτηση έκδοσης υποβάλλεται από πολιτικά και οικονομικά ασθενέστερες χώρες· στις άλλες περιπτώσεις συμπαράτασσεται με τις επιταγές της εκτελεστικής εξουσίας.

«Στις υποθέσεις έκδοσης λειτουργεί καθοριστικά η αρχή της πολιτικά και οικονομικά ισχυρότερης χώρας»

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΡΑΣ
ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ
ΚΙΝΗΜΑ
ή
ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΜΙΛΑΜΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΛΥΣΣΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ «ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ»

ΤΗΝ 1η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ εκδικάζεται στον Άρειο Πάγο η έφεση του Μαουρίτσιο Φολίνι κατά της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών που στη συνεδρίασή του στις 7 Αυγούστου κατέληξε στο ότι τουλάχιστον ένα μέρος απ' τα αδικήματα για τα οποία καταζητείται ο Μ.Φ. δεν είναι πολιτικά, και συνεπώς πρέπει να εκδοθεί στις ιταλικές αρχές. (βλ. σχετικά στο προηγούμενο τεύχος του Σχολιαστή, όπου επισημαίνεται με ντοκουμέντα η «σύμπτωση» της σύλληψης Φολίνι με το διάβημα Κήλυ σχετικά με την περιθάλψη αράβων τρομοκρατών, κ.λπ.). Στο μεταξύ, ο ιταλός φυγάδας, εξαντλημένος απ' την πολυήμερη απεργία πείνας μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο των φυλακών Κορυδαλλού. Επειδή πιστεύουμε ότι η υπόθεση αυτή δεν αφορά μόνο την τύχη ενός ατόμου, αλλά θίγει όλο το καθεστώς χορήγησης πολιτικού ασύλου στην Ελλάδα, επανερχόμαστε σ' αυτό το τεύχος με πρόσθετα στοιχεία. Ελπίζουμε ότι έστω και τώρα, την τελευταία στιγμή, πριν την τελική απόφαση, θα ευαισθητοποιηθεί ένα μέρος του δημοκρατικού τύπου και θα ασχοληθεί με το θέμα, εγκαταλείποντας την πολιτική της αποσιώπησης.

Πολιτικό και κοινό έγκλημα

Η συνέντευξη του Ανδρέα Λοβέρδου που δημοσιεύουμε στην προηγούμενη σελίδα αναφέρεται στο νομικό μέρος της υπόθεσης. Για το θέμα αυτό, ο δικηγόρος του Φολίνι Π. Κανελλάκης στην αγόρευση του μίλησε για ένα «νομικό βουνό» που εμποδίζει την έκδοση. Όμως, όπως εξηγεί ο Α. Λοβέρδος, είναι πολύ δύσκολο να απομονωθεί η νομική πλευρά απ' την καθαρά πολιτική. Ειδικά στο θέμα της έκδοσης επειδή αυτό άπτεται των διακρατικών σχέσεων και της εξωτερικής πολιτικής, η εκτελεστική εξουσία είναι αυτή που έχει τον τελευταίο λόγο. Όμως δεν είναι μόνον αυτό. Είναι γνωστό ότι παράλληλα με τον δικαστικό μηχανισμό μιας χώρας που αποφασίζει για τη χορήγηση ή όχι ασύλου σε κάποιον φυγάδα, λειτουργούν και οι άμεσα κατασταλτικοί μηχανισμοί, που μάλιστα σε ορισμένα θέματα όπως «η καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας» έχουν επιτύχει αξιοζήλευτο βαθμό συνεργασίας. Αρκεί να αναφερθούμε στην ομάδα TREVI, τις συχνές διακρατικές ανταλλαγές «εμπειρίας» και απόψεων, μέσα από ειδικά αυτόνομα κανάλια. Δεν είναι μυστικό ότι η άποψη που κυριαρχεί σ' αυτούς τους κατασταλτικούς μηχανισμούς και τους συγκροτεί είναι ότι το «πολιτικό έγκλημα» ταυτίζεται με το έγκλημα «κοινού ποινικού δικαίου», και ότι είναι εντελώς περιττή η διάκριση και η ευνοϊκή αντιμετώπιση των πολιτικών φυγάδων με χορήγηση ασύλου, κ.λπ. Όλοι οι αγωνιστές που καταφεύγουν σε μια ξένη χώρα διωκόμενοι απ' το καθεστώς της δικής του, θεωρούνται, σύμφωνα μ' αυτές τις απόψεις, κακοποιά στοιχεία. Θυμίζουμε τη σχετική αρθρογραφία μας για το θέμα των Τούρκων πολιτικών προσφύγων.

Αυτή η άποψη που είναι βέβαια αμερικανικής έμπνευσης έχει βρει εύφορο έδαφος στην Ευρώπη της ανεργίας, της ξενοφοβίας και της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης. Χαρακτηριστικός και ακραίος εκφραστής της, ο γνωστός μας πρωθυπουργός της Βαυαρίας Φραντς Γιόζεφ Στράους, που προκάλεσε σάλο πριν λίγες μέρες με τις δηλώσεις του κατά της χορήγησης ασύλου απ' τη δυτικογερμανική κυβέρνηση σε 14 χιλιάδους φυγάδες. Σύμφωνα με τον Στράους οι φυγάδες είναι μέλη εγκληματικής οργάνωσης που δεν βρίσκονταν άδικα στις φυλακές της Χιλής: «Σίγουρα δεν τους καλομεταχειρίστηκαν, και τους πίεσαν για να ομολογήσουν. Αυτό όμως καθόλου δε σημαίνει ότι οι ομολογίες τους είναι ψεύτικες. Το μόνο λάθος είναι οι μέθοδοι με τις οποίες τους πίεσαν». (Süddeutsche Zeitung, 10.8). Φυσικά δε χρειάζονται σχόλια.

Τα βασανιστήρια ονομάζονται «λάθος μέθοδοι», οι πολιτικοί κρατούμενοι βαπτίζονται «κακοποιοί» και η χούντα της Χιλής είναι μια απλή σύμμαχη χώρα. Αυτή η αντιμετώπιση που στο στο πρόσωπο του Στράους παίρνει γκροτέσκες διαστάσεις, είναι σήμερα κυρίαρχη, σε πιο «εκλεπτυσμένες» βέβαια παραλλαγές.

Ελλάδα - Ιταλία...

Το πρώτο επιχείρημα που μπορεί να αντισταθεί κανείς είναι ότι άλλο η Χιλή, άλλο η Ιταλία. Ακούστηκε άλλωστε στο δικαστήριο, ότι αν ισχύει ότι οι καταδικές του Μ. Φολίνι ήταν άδικες και οφείλονται σ' εκείνη την ταραγμένη περίοδο του '80, η ίδια η ιταλική δικαιοσύνη θα του επιφυλάξει σήμερα ευνοϊκότερη μεταχείριση. Πολύ αμφιβάλλουμε. Η περίοδος εκείνη των «νόμων έκτακτης ανάγκης», έχει κληροδοτήσει ένα τεράστιο νομικό χάος στον ιταλικό δικαστικό μηχανισμό, ιδιαίτερα επειδή αυτοί οι νόμοι επεκτάθηκαν και σε άλλες παραβάσεις. Ας ακούσουμε πώς περιγράφει η Ροσάνα Ροσάντα αυτή την κατάσταση:

«Στις δίκες κατά της Καμόρα ή της Μαφία, οι «μετανοημένοι», στερημένοι από οποιαδήποτε πολιτική ή ηθική αντίληψη, καταγγέλλουν και προδίδουν για να γλυτώσουν οι ίδιοι, καταστρέφοντας έτσι τις δίκες, προκαταλαμβάνοντας τους δικαστές και εμποδίζοντας κάθε επαλήθευση. Δεν πρόκειται όμως μόνο γι' αυτό. Ορισμένες ευτελείς δικαστικές πρακτικές επεκτάθηκαν και στο κοινωνικό πεδίο, προκαλώντας μια διάγνωση του αριθμού των κρατουμένων, που έφτασαν από

ΟΡΕΣΤΕ ΣΚΑΛΤΣΟΝΕ Ο ηγέτης των COCORI

Ο Ορέστε Σκαλτσόνε ήταν μαζί με τον Φράνκο Πιπέρνο μια απ' τις πιο αντιπροσωπευτικές μορφές του φοιτητικού κινήματος στη Ρώμη το 1968. Τραυματίστηκε από φασίστες κατά την κατάληψη του πανεπιστημίου. Το 1968 κυκλοφόρησε την Τάξη (La Classe) και τον Σεπτέμβριο ίδρυσε το Potere Operaio.

Το 1970 στο Μιλάνο ήταν ένας απ' τους πιο μαχητικούς αγωνιστές στις μαζικές διαδηλώσεις. Στο Potere Operaio ήταν βασικός για τη δημιουργία συνδέσμου μεταξύ της οργάνωσης και του γενικότερου κινήματος. Υποστήριξε τους πολιτικούς κρατούμενους και τον αγώνα κατά των ειδικών φυλακών. Γι' αυτούς τους λόγους παραμένει μια απ' τις πιο δημοφιλείς μορφές του Potere Operaio και εκπροσωπεί την οργάνωση. Μετά τη διάλυση του Potere Operaio, ίδρυσε το περιοδικό Linea di Condotta (Γραμμή πλεύσης) και οργάνωσε την ομάδα που ονομάστηκε Comitati Comunisti Rivoluzionari (Επαναστατικές Κομμουνιστικές Επιτροπές). Κατά τη διάρκεια του κινήματος του '77 έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην εκπροσώπηση της Αυτονομίας και αναδείχθηκε σε μια απ' τις εξεχουσες μορφές της στο Συνέδριο της Μπολόνια, τον Σεπτέμβριο του 1977. Στο τέλος του 1978, μαζί με τον Φράνκο Πιπέρνο, ίδρυσε τη Metropoli. Συνελήφθη στις 7 Απριλίου του 1979.

(Την παρουσίαση αυτή του Ορέστε Σκαλτσόνε, την έχει συντάξει ο Σέρτζιο Μπολόνια, επίσης γνωστός αγωνιστής της νέας ιταλικής αριστεράς εκείνης της εποχής).

Κυκλοφόρησε ο καλοκαιρινός

ΘΟΥΡΙΟΣ

Νέο σχήμα, πλούσια ύλη

Αφιέρωμα στο έιτζ
Ο φόβος νικά το πάθος.

Δυο κόσμοι αντιμέτωποι

Μιλούν ο Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ
και ο Γρ. Βαλλιαντός (ΑΚΟΕ)
Κείμενα των Ν. Μώρου, Ζ. Γεωργίου,
Μουσατί, Τζ. Μπερλιγκουέρ, Μάγκρι κ.ά.

Γελοιογραφίες

Κ. Μητρόπουλου, Δ. Καμμένου, Στάθη
Ράδιο - φωνία εκ προμελέτης

Μιλούν οι ερασιτέχνες

ΕΚΑΜ: Το φακέλλωμα των νηπίων

Τί γίνεται στην Κορέα;

Γκορμπασόφ και Δ' Διεθνής

Άρθρα για τη νεολαία και την Αριστερά

Κυκλοφορεί στα κεντρικά περίπτερα
βιβλιοπωλεία και στα ...νησιά

ΜΑΙΡΗ ΡΕΝΟ

Η ΜΑΣΚΑ
ΤΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΑ

ΚΑΛΕΝΤΙΣ

DATEMI IL COMPLETO
CONTROLLO DELLA SI-
CUREZZA MONDIALE...

ED IO VI OFFRO
UNA FINE DEL
PROBLEMA DEL
TERRORISMO!

Σκίτσο απ' το περιοδικό I Volsci (Μάιος - Ιούνιο 1978), που εκδιδόταν από μια ομάδα αυτόνομων στη Ρώμη. (Δώστε μου τον ολοκληρωτικό έλεγχο της παγκόσμιας ασφάλειας — Κι εγώ σας προσφέρω ένα τέλος στο πρόβλημα τρομοκρατία).

20.000 περίπου στη δεκαετία του '60, σε 47.000 σήμερα. Συγχρόνως, παρουσιάζεται μια τρομακτική συμφόρηση στις δίκες, με αποτέλεσμα τα δύο τρίτα των κρατουμένων να περιμένουν να δικαστούν. Το πρόβλημα είναι τόσο μεγάλο, που γίνεται λόγος για την περίοδο 1986-87 για μια πλήρη ανατροπή των δικαστικών πρακτικών και για εναλλακτικά σωφρονιστικά μέσα». (EL PAIS, 3.9.86).

Η διαπίστωση, συνεπώς, ότι η Ιταλία δεν είναι Χίλη δεν απαλλάσσει τις ελληνικές αρχές από την υποχρέωση να εξετάσουν σε βάθος την υπόθεση του ιταλού φυγάδα και να αναγνωρίσουν τον πολιτικό χαρακτήρα της δράσης του.

...ή Ελλάδα-Γαλλία;

Για όσους ψάχνουν, πάντως, για διεθνείς αναλογίες υπάρχει μια χτυπητή: Ο ηγέτης της πολιτικής ομάδας στην οποία ανήκε ο Μ. Φολίνι, καταζητούμενος για τα ίδια αδικήματα και μάλιστα με βάση τα ίδια εντάλματα έχει πάρει πολιτικό άσυλο

στη Γαλλία η οποία αρνείται να τον εκδώσει. Πρόκειται για τον Ορέστε Σκαλτσόνε, ηγέτη της ομάδας COCORI (Comitati Comunisti Rivoluzionari - Επαναστατικές Κομμουνιστικές Επιτροπές). Ας μη το λησμονούν αυτό, όσοι κόπονται για τις καλές μας σχέσεις με τη «γείτονα και φίλη», και όσοι φαντάζονται ότι το δικαίωμα του πολιτικού ασύλου πρέπει να αφορά μόνο φυγάδες από εξωτικές δικτατορίες. Όσο για την ενδεχόμενη χρησιμοποίηση απ' τις ΗΠΑ του επιχειρήματος ότι αν δεν εκδοθεί ο Φολίνι θα αποδειχθεί ότι η Ελλάδα είναι χώρα υποδοχής τρομοκρατών, η απάντηση είναι απλή: Ούτως ή άλλως αυτή η κατηγορία εκτοξεύθηκε για να εξυπηρετήσει άλλους, εντελώς διάφανους σκοπούς. Στο θέμα της τρομοκρατίας, κάθε χώρα είναι ό,τι δηλώσει (ή ό,τι δηλώσει ο Ρήγκαν). Στην επιχειρηματολογία του για την έκδοση των Χιλιανών αγωνιστών ο Στράους έφτασε να πει: «Καταντήσαμε τη Γερμανία άσυλο πολυτελείας»... Όλα, λοιπόν, φαίνεται να είναι σχετικά.

Δημήτρης Ψαρράς

M. ΦΟΛΙΝΙ:

ΓΙΑΤΙ ΚΑΝΩ ΑΠΕΡΓΙΑ ΠΕΙΝΑΣ

15.8.87

Φυλακές Κορυδαλλού

Προς τον Διευθυντή
των φυλακών Κορυδαλλού

Αξιότιμε κ. διευθυντά

Είναι πρόθεσή μου, μ' αυτό το γράμμα, να σας ενημερώσω επίσημα για την απεργία πείνας που έχω αρχίσει από την 1.7.87.

Από την 1.7 έως τις 19.7 έχω περιορίσει την καθημερινή διατροφή σε τρία ποτήρια γάλα και 3 ποτήρια πορτοκαλάδας χωρίς ζάχαρη. Από τις 20.7 ως τις 11.8 περιορίστηκα στα δυο ποτήρια γάλα και πορτοκαλάδας τη μέρα. Από τις 12.8 διέκοψα κάθε μορφής διατροφή μου, περιοριζόμενος μόνο στο να πίνω νερό. Αυτές οι πληροφορίες έχουν δημοσιευθεί εν μέρει στον ελληνικό τύπο και σε περιορισμένη έκταση στα ιταλικά μέσα ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων των εφημερίδων και των ιδιωτικών ραδιοσταθμών. Σήμερα, 15.8 στο κελί μου έχασα τις αισθήσεις μου, αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης απεργίας πείνας. Έχω χάσει περίπου 20 κιλά από τη μέρα της σύλληψής μου. Αυτή η απεργία πείνας δεν απευθύνεται στη διοίκηση αυτής της φυλακής. Κάνω αυτή την απεργία πείνας για να καταδειχθεί ο πολιτικός χαρακτήρας των κατηγοριών που μου προσάπτονται με βάση τις οποίες οι ιταλικές αρχές έχουν ζητήσει την έκδοσή μου.

Είμαι βέβαιος ότι θα πάρετε όλα τα απαραίτητα μέτρα που προβλέπει ο νόμος σ' αυτές τις περιπτώσεις.

Μαουρίτσιο Φολίνι

ΠΟΙΑ ΘΕΣΗ;

«Γιατί αλήθεια αυτή η άθλια διαστρέβλωση της θέσης του «Π» στην «υπόθεση Φολίνι» απ' τον Σχολιαστή;»

Αναρωτιέται το «Ποντίκι» στο φύλλο του της 7.8. Μα το μόνο που κάναμε εμείς είναι να μεταφέρουμε επί λέξει όσα το ίδιο είχε γράψει: «Οι μέρες περνούν κι όπου νάναι θα παρέλθει το διάστημα της προφυλάκισης που λέει ο νόμος και να δείτε που ο Μαουρίτσιο θα κόβει σε λίγο βόλτες στην πλατεία Συντάγματος». (Ποντίκι, 24.7).

Αυτό το απόσπασμα, κατά τη γνώμη μας, μόνο μια ερμηνεία επιδέχεται. Άλλωστε και στο επόμενο τεύχος του το «Π» το μόνο που βρήκε να πει ήταν ότι:

«ΕΜΕΙΣ το είχαμε πει από την προηγούμενη εβδομάδα: οι Ιταλοί μάλλον δεν πολυνοιάζονται για την τύχη του συμπατριώτη τους «τρομοκράτη» Μαουρίτσιο Φολίνι. Έστειλαν τα στοιχεία της δικογραφίας του, αλλά είναι τόσο ελλιπή, που ο μάγκας μάλλον γλιτώνει την έκδοσή!» (Ποντίκι, 31.7).

Δεν νομίζουμε λοιπόν ότι αδικήσαμε την εφημερίδα όταν σχολιάσαμε ότι «όσοι τυχαίνει ν' ασχολούνται με την υπόθεση Φολίνι, το κάνουν μόνο και μόνο για να πιέσουν ώστε να επισπευστούν οι διαδικασίες».

Εκτός, βέβαια, αν εντωμεταξύ άλλαξε το «Ποντίκι» άποψη για την υπόθεση. Αλλά τότε δεν φταίει κανείς για «διαστρέβλωση», και μάλιστα «άθλια». Πάντως, απ' ό,τι φαίνεται ούτε αυτό συμβαίνει. Δεν εξηγείται αλλιώς το γεγονός ότι και μετά την εκδίκαση της υπόθεσης στο Εφετείο, δεν θεώρησε υποχρέωσή του να ασχοληθεί με τα όντως «αξιοπρόσεχτα» στοιχεία της δίκης. Και εννοούμε τόσο τα «στενά νομικά», όσο και τα πολιτικά στοιχεία. Ελπίζουμε σε επανόρθωση τώρα που το θέμα έφτασε στον Άρειο Πάγο!

Δ.Ψ.

Ο ιταλός εισαγγελέας

Πιέτρο Καλότζερο, που στις 7 Απριλίου 1979 διέταξε τη σύλληψη 71 στελεχών της Αυτονομίας, μεταξύ των οποίων βρισκόταν ο Νέγκρι, ο Πιπέρνο, ο Σκαλτσόνε κ.λπ.

Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΟΤΕΛΟ

Η ιστορία γράφεται απ' τους νικητές. Πολύ σπάνια απ' τους νικημένους. Υπάρχουν, όμως, εξαιρέσεις. Μια τέτοια εξαίρεση είναι ο Οτέλο Σαρράβα ντε Καρβάλιο. Η συνέντευξή του που δημοσιεύτηκε την περασμένη Παρασκευή στο «Tal e Qual» είναι ένα ντοκουμέντο που γράφει ιστορία. Όχι λόγω των κατηγορηματικών ερωτήσεων ορισμένων «νικητών», αλλά λόγω των απαντήσεων αυτού του «νικημένου».

Θα περίμενε ίσως κανείς απ' τον Οτέλο να υπερασπιστεί με σύνεση τον εαυτό του, να αποδεχτεί την πατερναλιστική συμπάθεια και να αποφύγει με τρόπο όλες τις κρίσιμες παρατηρήσεις, όλους τους ιδεολογικούς μύθους, τις φτηνές εκδικητικότητες.

Αυτό θα σκεφτόταν κανείς αν δεν γνώριζε τον άνθρωπο αυτόν που δεν αντάλλαξε ποτέ τα ιδανικά του με καμιά υποστήριξη, πολύ περισσότερο με τη χριστιανική ελεημοσύνη.

Παρουσιάζεται όπως είναι. Όπως ήταν πάντοτε. Σύνεπής και γενναίος αλλά, ιδίως, αποφασιστικός, όπως ένας άνθρωπος που προτιμά να μάχεται για ένα ιδανικό παρά για τον εαυτό του.

Ένας άνθρωπος που μέσα απ' τα κάγκελα, καταδικασμένος σε 15 χρόνια φυλακή, με καθαρότητα και κουράγιο, με ειρωνεία, χιούμορ και πνεύμα, δίχως μίσση και ρεβανσισμούς, καταφέρνει να περνάει απ' τη θέση του κατηγορούμενου σ' αυτή τη θέση του κατηγορού και μας εκθέτει έτσι «την άλλη μισή ιστορία», και μια μνήμη που έχουμε δικαίωμα να τη διεκδικούμε. Μέσα στην αντιπαράθεση, σε καμιά ερώτηση-απάντηση δεν βγαίνει μειωμένος. Αντίθετα, ορισμένοι απ' αυτούς που τον ρωτούν καταλήγουν ηττημένοι απ' την ερώτηση που θέτουν.

Υπάρχουν ορισμένοι που τον θέλουν εκεί που βρίσκεται: στη φυλακή. Υπάρχουν κι άλλοι που ίσως επιθυμούσαν να τον δουν να φεύγει τρέχοντας ή έστω να παρακαλάει γονατιστός.

Αυτός, όμως, στέκει όρθιος και μας προκαλεί, θίγοντας τη συνέπειά μας, τη θέλησή μας, την ενοχή μας συνείδηση. Δεν μας υποδεικνύει τι πρέπει να κάνουμε γι' αυτόν, μας υπενθυμίζει τι πρέπει να κάνουμε για μας τους ίδιους.

Όταν βρίσκονται ελεύθεροι τόσοι πρώην βασανιστές και προδότες κι αυτός ο άνθρωπος είναι στη φυλακή, το θέμα δεν είναι αν συμφωνεί κανείς ή όχι με τον Οτέλο. Το θέμα είναι αν συμφωνεί κανείς ή όχι μ' αυτή τη χώρα.

Στο ραντεβού με την ιστορία ευχόμαστε «δόξα στους νικητές, τιμή τους ηττημένους». Είναι σα να ζητάμε το αδύνατο: γνωρίζουμε ότι υπάρχουν νικητές που έχουν απωλέσει από καιρό και αμετάκλητα τη δόξα. Και ξέρουμε όλοι ότι ο ηττημένος Οτέλο, στη φυλακή του, κερδίζει κάθε μέρα περισσότερη τιμή.

Ο Οτέλο που μια μέρα αρνήθηκε να ιππεύσει το άλογο της εξουσίας δεν θα πάρει στην ιστορία τη μακρινή μορφή ενός ανδριάντα. Ούτε θα λησμονηθεί όπως οι περισσότεροι απ' τους σταρ του σημερινού πολιτικού θεάματος. Όπως οι μάρτυρες, έχει τη θέση του στην καρδιά των ανθρώπων. Κι αυτή τη στιγμή μας κοιτάζει κατάματα και ζητά δικαιοσύνη. Και είναι αυτός που μας υποβάλλει τις ερωτήσεις...

Rodrigues da Silva
Diário Popular 29.6.87

ΕΧΕΙ ΠΕΡΑΣΕΙ πολύς καιρός από τότε που το στοίχημα στην Πορτογαλία χάθηκε. Η απόπειρα μιας επανάστασης, που μπορεί να απέτυχε, αλλά που προσπάθησε να κάνει πράξη, όσα αποτελούσαν απλά και μόνο την ιστορική περιουσία της αριστεράς, κοντεύει πια να ξεχαστεί.

Στη σημερινή Πορτογαλία της ΕΟΚ, της ανεργίας και της δεξιάς διακυβέρνησης, δεν υπάρχει, βέβαια, τίποτα από τα εργατικά συμβούλια και τις επιτροπές των στρατιωτών. Το μόνο που μπορεί και θυμίζει την «επανάσταση των γαρυφάλων», είναι ο διασυρμός, οι δίκες και η φυλάκιση ενός από τους πρωταγωνιστές της.

Ο Οτέλο ντε Καρβάλιο και πολλοί ακόμη σύντροφοί του, βρίσκονται φυλακισμένοι από το 1985, κατηγορούμενοι για σύσταση τρομοκρατικής ομάδας, που σχεδίαζε, κατά το κατηγορητήριο, να καταλύσει το καθεστώς. Παρά τη διεθνή κατακραυγή που προκάλεσε η σύλληψή του, και το κίνημα που δημιουργήθηκε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες για να ενισχύσει την υπόθεση της αποφυλάκισής του, η πορτογαλική κυβέρνηση συνεχίζει να τον κρατά στις στρατιωτικές φυλακές του «Κασίας».

Τον περασμένο μήνα είχαμε τη δυνατότητα να πληροφορηθούμε πολλά καινούργια στοιχεία για την υπόθεση του Οτέλο ντε Καρβάλιο. Μιλήσαμε με τη γυναίκα του, η οποία είχαμε μάθει ότι βρισκόταν μαζί με την κόρη της στην Ελλάδα. Τη συναντήσαμε, ανήμερα του Δεκαπενταύγουστου, στο Χορευτό του Πηλίου, όπου τη φιλοξενούσαν η Έλλη και ο Μιχάλης Ράπτης.

Η Ντίνα ντε Καρβάλιο δεν μας έδωσε μόνο τις απόψεις της γι' αυτή τη συνέντευξη, αλλά και την ευκαρία να επικοινωνήσουμε με τον ίδιο τον Οτέλο.

Χρήστος Μαχαίρας

Σ Υ Ν Ε Ν Τ Ε Υ Ξ Η

ΝΤΙΝΑ ΝΤΕ ΚΑΡΒΑΛΙΟ: Ο ΟΤΕΛΟ ΘΑ ΑΠΟΡΡΙΨΕΙ ΤΗ ΧΑΡΗ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Κυρία Καρβάλιο, πώς βρεθήκατε στην Ελλάδα;

ΝΤΙΝΑ ΝΤΕ ΚΑΡΒΑΛΙΟ: Ήρθα πριν λίγες μέρες, μαζί με την Πάολα, προσκεκλημένη από μέλη της ελληνικής επιτροπής συμπαράστασης στον Οτέλο. Την άλλη βδομάδα θα μας φιλοξενήσουν στη Σύρο και ίσως αργότερα προλάβουμε να πάμε και στη Νάξο για να συναντήσουμε το Μανώλη Γλέζο. Θέλουμε να επιστρέψουμε στις 30 Αυγούστου στην Πορτογαλία, γιατί τότε είναι τα γενέθλια του Οτέλο.

Σχ.: Έχετε τη δυνατότητα να βλέπετε τακτικά τον άντρα σας; **Ν.Κ.:** Δεν μου έχουν δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα. Μπορώ, αν θέλω, να τον επισκέπτομαι κάθε μέρα, εκτός από μια φορά τη βδομάδα.

Σχ.: Σε τι κατάσταση είναι ο Οτέλο;

Ν.Κ.: Η καταδίκη του Οτέλο δεν ήταν μια πραγματική έκπληξη για τον ίδιο. Καταλάβαινε ότι είχε εμπλακεί σ' ένα πολιτικό παιχνίδι, το οποίο απαιτούσε τη συνέχιση της φυλάκισής του. Όπως μας λέει, αυτή την εξέλιξη την περίμενε. Όσο κι αν έχει ταλαιπωρηθεί από αυτή τη μακροχρόνια περιπέτεια, το ηθικό του δεν έχει κλονισθεί. Περιμένει, πάντως, τις επόμενες πολιτικές εξελίξεις...

Σχ.: Πώς τον αντιμετωπίζουν μέσα στη φυλακή;

Ν.Κ.: Ο Οτέλο βρίσκεται, όπως θα ξέρετε, σε στρατιωτικές φυλακές. Μέχρι να κριθεί τελεσίδικα η υπόθεσή του, διατηρεί το βαθμό του συνταγματάρχη. Τόσο αυτό, όσο και η παρουσία του στις πορτογαλικές πολιτικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας, είναι λογικό να επηρεάζουν το ανώτερο και το κατώτερο προσωπικό των φυλακών και να παίζουν ρόλο στην αντιμετώπισή του.

Σχ.: Σε πολλούς Έλληνες που έχουν παρακολουθήσει την υπόθεση, έκανε εντύπωση ο τρόπος διεξαγωγής της δίκης. Εννοούμε όσα κυκλοφόρησαν για τον επηρεασμό των δικαστών και για την αλλαγή της αρχικής στάσης που είχαν κρατήσει. Πόσο ενημερωμένη είναι για όλα αυτά η πορτογαλική κοινή γνώμη;

Ν.Κ.: Δυστυχώς, οι Έλληνες πρέπει να είναι περισσότερο πλη-

ροφορημένοι για τις ανωμαλίες της δίκης από ότι είναι οι συμπατριώτες μου. Στη χώρα μου υπάρχει ένα τρομερό μπαράζ παραπληροφόρησης που καλλιεργεί ο τύπος και μια προσπάθεια απόκρυψης όσων συνέβησαν στο δικαστήριο. Η πορτογαλική κοινή γνώμη δεν είναι καθόλου αντικειμενικά ενημερωμένη για τα σκάνδαλα αυτής της υπόθεσης, αντίθετα οι διάφορες σκανδαλοθηρικές δεξιές εφημερίδες γράφουν συνέχεια μυθιστορήματα εναντίον του Οτέλο.

Παρ' όλα αυτά, βέβαια, υπάρχουν αρκετοί που προσπαθούν να αντιστρέψουν αυτό το κλίμα. Πρόσφατα, μάλιστα, ένα περιοδικό, το «TALE QUALE», έκανε μια καμπάνια με τίτλο «Ρωτήστε τον Οτέλο», ζητώντας από όποιον ήθελε να υποβάλει ερωτήσεις στον άντρα μου, τις οποίες θα απαντούσε από τη φυλακή. Στην πρόσκληση του περιοδικού ανταποκρίθηκαν πάρα πολλοί, ανάμεσά τους και διάφοροι επώνυμοι πορτογάλοι, και το υλικό των ερωτήσεων και των απαντήσεων που δημοσιεύτηκε, νομίζω ότι είναι ένα σημαντικότατο ντοκουμέντο.

Υπάρχουν σίγουρα, και διαφορετικές φωνές. Όπως αυτή του Ροντρίγκεζ ντε Σίλβα, ενός από τους πιο διάσημους δημοσιογράφους της Πορτογαλίας, ο οποίος πριν από λίγο καιρό έκανε ένα πολύ καλό πορτρέτο του Οτέλο στη «DIÁRIO POPULAR», μια εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας που εκδίδεται στη Λισαβώνα. (Σ.Σ. Το κείμενο του πορτογάλου δημοσιογράφου δημοσιεύεται σε διπλανή στήλη).

Σχ.: Η απόφαση του δικαστηρίου δεν είναι, τελεσίδικη. Υπάρχουν προφανώς κι άλλα νομικά στάδια που θα ακολουθηθούν. Πόσες πιθανότητες έχει να αποφυλακιστεί ο Οτέλο ντε Καρβάλιο;

Ν.Κ.: Όπως η καταδίκη του Οτέλο ήταν μια καθαρά πολιτική επιλογή, η οποία δεν δικαιολογείται νομικά, έτσι και το μέλλον της υπόθεσης είναι πολιτικό. Αν ο Οτέλο αθωωθεί, αν εμπλακεί η υπόθεσή του με τις άλλες των υπόλοιπων κατηγορουμένων ή αν χωρισθεί, όλα αυτά δεν συνιστούν παρά μία πολιτική απόφαση της πορτογαλικής εξουσίας. Δεν μπορεί να υπάρχει μια ασφαλής πρόγνωση.

Η Ντίνα ντε Καρβάλιο κατά τη διάρκεια της συνέντευξης

Όπως ξέρετε, στην Πορτογαλία έγιναν πρόσφατα εκλογές. Τώρα που θα συνέλθει το κοινοβούλιο θα υποβληθεί μια αίτηση πολλών προσωπικοτήτων, που θα ζητάει την αποφυλάκιση των κατηγορουμένων. Ίσως η απάντηση του δεξιού κοινοβουλίου θα είναι, ότι δεν μπορεί να επέμβει στο έργο της δικαιοσύνης. Η αίτηση θα υποβληθεί μετά στο εφετείο το οποίο πρέπει να την εκδικάσει μέχρι το Γενάρη όπου πιθανότατα και θα απορριφθεί, και στη συνέχεια στο Ανώτατο Δικαστήριο. Όλη αυτή η διαδικασία θα κρατήσει αρκετό καιρό.

Κάτι άλλο, όμως, που υπάρχει, είναι ότι τα Χριστούγεννα απονέμονται χάρητες. Πρέπει να σας πω, ότι ο Οτέλο και οι σύντροφοί του θέλουν να γίνει η δίκη πριν δοθεί χάρη. Ορισμένοι από τους φυλακισμένους, λίγοι φαντάζομαι, θα την αποδεχθούν, αλλά ο Οτέλο και οι υπόλοιποι θα την απορρίψουν, γιατί θεωρούν ότι δεν διέπραξαν κανένα αδίκημα.

Σχ.: Αναφερθήκατε στις τελευταίες εκλογές που έγιναν στην Πορτογαλία. Τα κόμματα στην προεκλογική τους εκστρατεία, τοποθετήθηκαν για την υπόθεση του Οτέλο;

Ν.Κ.: Οι μόνοι που έβαζαν συνεχώς στην προεκλογική τους καμπάνια το ζήτημα, ήταν το U.D.P. (Δημοκρατική Λαϊκή Ένωση), μια αριστερή οργάνωση που διευθύνει ένας πρώην αξιωματικός, ο Μάριο Τονέ, και που πήρε το 2% των ψήφων. Μια ακόμη μικρή οργάνωση της άκρας αριστεράς, το Επαναστατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, είχε στα συνθήματά του την άμεση αποφυλάκιση του Οτέλο και των συντρόφων του.

Σχ.: Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Πορτογαλίας;

Ν.Κ.: Όταν ξέσπασε η σκευωρία, το κομμουνιστικό κόμμα δέχτηκε τις κατηγορίες σαν να ήταν αληθινές και βρήκε την ευκαιρία να πει: «να ποιοί είναι οι ακροαριστεροί». Από τότε δεν ξανατοποθετήθηκε, ούτε υπέρ ούτε κατά. Ξέρουμε, πάντως, ότι στις εσωτερικές συγκεντρώσεις που έκαναν για να αναλύσουν την εκλογική τους πτώση, πολλά μέλη από τη βάση, ι-

δίως στις εργατικές συνοικίες, θεώρησαν ότι το κόμμα τους έχασε ψήφους, γιατί ακόμα και μετά την τελευταία καταδίκη του Οτέλο δεν τον υπεράσπισε. Φανταστείτε, ότι το κόμμα της αριστεράς μέσα στο κοινοβούλιο δεν έχει πει λέξη γι' αυτή την υπόθεση!

Σχ.: Κυρία Καρβάλιο, ο άντρας σας δεν είναι απλά ένας πολιτικός κρατούμενος. Είναι ένας άνθρωπος, που μπορεί τώρα να βρίσκεται στη φυλακή, αλλά που πριν μερικά χρόνια κατόρθωσε να αποσπάσει στις προεδρικές εκλογές το 17% των ψήφων και να εκφράσει ένα ολόκληρο κίνημα που συσπειρώθηκε γύρω από το σύνθημα «Ο Οτέλο Πρόεδρος». Πώς εξηγείτε, σήμερα, αυτή την απάθεια;

Ν.Κ.: Έχει περάσει πολύς καιρός από τότε και έχουν αλλάξει επίσης πολλά πράγματα. Οι εξελίξεις που υπήρξαν στην πορτογαλική κοινωνία από εκείνη την εποχή, δεν επέτρεψαν τη συνέχιση του κινήματος. Η οικονομική κρίση, η ανεργία, οι δυσκολίες της ζωής, ελάττωσαν το πολιτικό ενδιαφέρον. Σήμερα, η πολιτική ωριμότητα του πορτογαλικού λαού δεν είναι πολύ-μεγάλη. Πρόκειται για κάτι που επιβεβαιώθηκε και στις τελευταίες εκλογές, όπου η Δεξιά κατόρθωσε να αυξήσει κατά πολύ τους ψήφους της.

Σχ.: Στην υπόλοιπη Ευρώπη, πάντως, φαίνεται ότι θυμούνται αρκετοί την «επανάσταση των γαρυφάλων»...

Ν.Κ.: Ναι, το ξέρουμε, κι έχουμε μια ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη γι' αυτό. Έχει δημιουργηθεί ένα διεθνές κίνημα συμπαράστασης και ευχαριστούμε όσους φίλους από την Ελλάδα, την Αγγλία, τη Γαλλία και τις άλλες χώρες δείχνουν αυτή την ευαισθησία. Για μας έχει μεγάλη σημασία...

Θα ήθελα να σας πω, ότι πριν από λίγο καιρό επισκέφτηκε στην Πορτογαλία τον Οτέλο ο Πιερ Ζικέν, ο οποίος έκανε και διάφορες επαφές για την υπόθεσή του. Συναντήθηκε, μάλιστα, και με το στρατάρχη Κόστα Γκομέζ, τον ένα από τους δυο στρατάρχες που υπάρχουν στην Πορτογαλία — ο άλλος είναι ο Σπινόλα. Συζητήσε, λοιπόν, μαζί του και του απέσπασε μια πολύ ευνοϊκή δήλωση για τον Οτέλο. Δίνουμε μεγάλη σημασία σ' αυτή τη δήλωση, μια και ο Γκομέζ έχει πολύ καλές σχέσεις με το κομμουνιστικό κόμμα της χώρας μου και είναι στέλεχος του διεθνούς κινήματος ειρήνης.

Σχ.: Έχουμε μάθει, ότι ο άντρας σας έγραψε μέσα στη φυλακή ένα βιβλίο με τίτλο «Άμυνα υπεράσπισης», το οποίο ήδη κυκλοφορεί στην Πορτογαλία. Μιλήστε μας λίγο γι' αυτό.

Ν.Κ.: Αυτό είναι το δεύτερο βιβλίο του Οτέλο. Το πρώτο, για την ιστορία της επανάστασης, το είχε γράψει πριν φυλακιστεί. Αυτό που έγραψε τώρα αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος αναλύει τις πολιτικές εξελίξεις από τις 25 Απριλίου του 1974 μέχρι σήμερα. Στο δεύτερο περιέχεται η υπεράσπιση του δικηγόρου του, του Ρουμέου Φραντσέζ, και στο τρίτο η τελευταία διακήρυξη του Οτέλο στο δικαστήριο. Το βιβλίο είχε πολύ μεγάλη επιτυχία στην Πορτογαλία, και, απ' ό,τι μαθαίνω, έχει αρχίσει να μεταφράζεται σε διάφορες χώρες.

Σχ.: Κυρία Καρβάλιο, έχετε ζήσει από πολύ κοντά, και πολύ ενεργά, τα χρόνια από την «επανάσταση των γαρυφάλων» μέχρι σήμερα. Η ριζική διαφορά που έχει εκείνη τη εποχή με τη σημερινή και η προσωπική περιπέτεια που περνάτε, πόσο έχει επιδράσει πάνω σας;

Ν.Κ.: Είναι, σίγουρα, πολύ δύσκολα χρόνια. Όλα αυτά, όμως, τα γεγονότα δεν έχουν προκαλέσει καμία βασική αλλαγή στη στάση και στις ιδέες μου. Όσα αναγκάσθηκα να αντιμετωπίσω και να παρακολουθήσω καθημερινά, ήταν συνδεδεμένα με την πολιτική ζωή της Πορτογαλίας. Μπορώ να καταλάβω πώς φτάσαμε μέχρι εδώ. Τα κατάλοιπα του σαλαζαρισμού είναι βαθιά ριζωμένα στο λαό μας. Αυτό που πάντα προέχει είναι η κυβέρνηση, η εξουσία — οι άνθρωποι που έπαιξαν τότε ένα ρόλο επαναστατικό, σήμερα είναι υποβαθμισμένοι...

Σχ.: Όλες αυτές οι εξελίξεις πρέπει να είχαν για τον Οτέλο πολύ μεγάλο προσωπικό κόστος. Πιστεύετε, ότι αν αποφυλακιστεί θα θελήσει να ασχοληθεί ενεργά με την πολιτική ζωή της Πορτογαλίας;

Ν.Κ.: Πρέπει κανείς να έχει υπόψη του, ότι κι αν αποφυλακιστεί ο Οτέλο, τον περιμένει ένας μαραθώνιος δικών — υπάρχουν και οι στρατιωτικές δίκες που δεν έχουν γίνει ακόμη. Άλλωστε, νομίζω ότι και τώρα έχει μια πολιτική ιδιότητα. **Σχ.: Έχει κυκλοφορήσει η φήμη ότι αν αποφυλακιστεί ο Οτέλο θα εγκατασταθεί μόνιμα στην Ελλάδα. Υπάρχει καμία βάση σ' αυτό;**

Ν.Κ. (Γελώντας): Κανείς δεν μπορεί να ξέρει. Μπορεί.

ΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

ΟΤΕΛΟ ΝΤΕ ΚΑΡΒΑΛΙΟ:

ΤΑ ΙΔΑΝΙΚΑ ΜΟΥ ΔΕΝ ΚΛΟΝΙΣΘΗΚΑΝ

Στο τέλος αυτής της συνέντευξης ζητήσαμε από την κυρία Καρβάλιο να επικοινωνήσουμε με τον Οτέλο. Μετά από πολλές τηλεφωνικές προσπάθειες, μπορέσαμε τελικά να μιλήσουμε μαζί του. Ο Οτέλο ντε Καρβάλιο, αφού μίλησε με τη γυναίκα του και την κόρη του, μας έκανε την παρακάτω δήλωση:

«Δια μέσου του περιοδικού ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ, θα ήθελα να στείλω τους θερμότερους χαιρετισμούς μου και τη μεγάλη μου ευγνωμοσύνη για την εξαιρετική αλληλεγγύη και την τεράστια υποστήριξη που μου πρόσφερε μέχρι τώρα ο ελληνικός λαός.

Στο διάστημα αυτών των χρόνων που η πολιτική και δικαστική πορτογαλική εξουσία αποφάσισε να με φυλακίσει, διαπράττοντας μια προφανή αδικία, δεν κλονίσθηκαν καθόλου τα ιδανικά μου. Έχω, πάντα, τη θέληση να αγωνισθώ για μια κοινωνία περισσότερο δίκαιη, που να εκφράζει τις πραγματικές αξίες της δημοκρατίας, έτσι όπως την οραματίζομαι.

Από αυτή τη στρατιωτική φυλακή του «Κασίας», με την εθνική και διεθνή υποστήριξη, θα εξακολουθήσω να αγωνίζομαι μέχρι τη νίκη της αλήθειας και της δικαιοσύνης. Θα εξακολουθήσω να αγωνίζομαι για την ανάκτηση της αξιοπρέπειάς μου που αρκετά προσβλήθηκε.

Σας στέλνω ένα θερμότατο εναγκαλισμό και τους πιο θερμούς μου χαιρετισμούς».

Η Ντίνα ντε Καρβάλιο με την κόρη της στο Χορευτό του Πηλίου.

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ του βου στόλου, επισφραγίζει με δραματικό τρόπο τη «νέα φάση» των ελληνοαμερικανικών σχέσεων. Αυτές τις μέρες αρχίζουν άλλωστε οι συνομιλίες για τις βάσεις. Πολλά θα εξαρτηθούν απ' την τελική στάση των κομμάτων, κι απ' τη δυνατότητά τους να οργανώσουν την κινητοποίηση του ελληνικού λαού. Εκτός βέβαια, αν ισχύει ο πρόσφατος ισχυρισμός ότι με το θέμα ασχολείται μόνο το 9% των ελλήνων... Ένα δείγμα για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινή δράση της αριστεράς στο θέμα των βάσεων αποτελούν οι απαντήσεις των τριών νεολαίων ΚΝΕ-Ρήγας-ν.ΠΑΣΟΚ σε σχετικό ερώτημα του Σχολιαστή. Αφορμή για το ερώτημα στάθηκε ένα δημοσίευμα του Οδηγητή στις 16.7., όπου η ΚΝΕ αναφερόμενη στην αποτυχία των συζητήσεων μεταξύ των νεολαίων, κατηγορούσε τις ηγεσίες του Ρήγα και της ν.ΠΑΣΟΚ για δημιουργία τεχνητού αδιέξοδου. Ας δούμε όμως τις απόψεις των τριών νεολαίων.

Ε Π Ε Υ Ν Α

ΟΙ ΝΕΟΛΑΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ

Αμερικανοί στρατιώτες στη γερμανική Βουλή

Κ.Ν.Ε.

Κατά τη γνώμη μας μια κοινή στάση των οργανώσεων νεολαίας στο θέμα των αμερικανικών βάσεων και με στόχο την απομάκρυνσή τους μπορεί να δώσει ισχυρά ερεθίσματα, ώστε η νέα γενιά να ενεργοποιηθεί πολιτικά σε πιο μαζική κλίμακα, να τονώνεται η αγωνιστική της πρωτοβουλία και η αντιιμπεριαλιστική της ενότητα. Κάτι, δηλαδή, που έχει να κάνει κατ'αρχήν με την ανάγκη για ένα νέο δυναμισμό στην ενωτική, αυτοτελή παρέμβαση της νεολαίας στην πολιτική ζωή. Αλλά και την αναζωογόνηση των αντιιμπεριαλιστικών της παραδόσεων, τον εμπλουτισμό τους με μια ανώτερη και πιο σαφή συγκρότηση των αντιιμπεριαλιστικών αιτημάτων και στόχων. Όστε να γίνει δυνατό ένα καινούργιο ξεκίνημα. Με τους νέους να ξέρουν καλύτερα το γιατί πρέπει να φύγουν οι αμερικανικές βάσεις, αλλά και το πώς. Με τρόπους και μορφές πάλης

που να εκφράζουν αλλά και να επανατροφοδοτούν τη μαζική κοινωνική ριζοσπαστική διαμαρτυρία της νέας γενιάς του '87, το εξεγερτικό της πνεύμα που μένει πολλές φορές σε λανθάνουσα κατάσταση, αλλά είναι ζωντανό στη μεγάλη της πλειοψηφία.

Μ' ένα τέτοιο σκεπτικό, η ΚΝΕ ανέλαβε δυο φορές την πρωτοβουλία να καλέσει τη Ν. ΠΑΣΟΚ, το Ρ.Φ. και τη ν. Ε.Α.Ρ. σε μια προσπάθεια διαμόρφωσης ενός πλαισίου κοινής δράσης, ενάντια στις βάσεις. Κατέβαλε επίμονες προσπάθειες ώστε οι δυσκολίες που ανακάλυψε στην πορεία των συζητήσεων, να βρουν κοινά αποδεκτές λύσεις, να υπάρξει μια σύγκλιση απόψεων, χωρίς να γίνονται παραχωρήσεις αρχών από κανέναν. Άλλωστε, το αναφαίρετο δικαίωμα ν' αναπτύξει κάθε οργάνωση τη δική της αυτοτελή δραστηριότητα στα σημεία της πολιτικής της που δεν μπορούσαν να καλυφθούν από την κοινή πλατφόρμα — δυνατότητα που υπογραμμίστηκε και επαναβεβαιώθηκε στις συζητήσεις — έκανε πραγματικά ρεαλι-

στική την προοπτική της κοινής δράσης στο βαθμό που υπήρχε η αναγκαία πολιτική θέληση. Η τελική αρνητική στάση της Ν. ΠΑΣΟΚ και του Ρ.Φ. αν εκτιμηθεί αντικειμενικά και νηφάλια δεν προέκυψε σαν αποτέλεσμα διαφωνίας προς τα βασικά δεδομένα της κοινής πλατφόρμας που είχε διαμορφωθεί μετά από αλληλέπληρες συναντήσεις. Γιατί το δημοψήφισμα, όση σημασία ενδεχόμενα αυτό αποκτήσει στο μέλλον, δεν μπορεί σήμερα να είναι ούτε καν το κεντρικό ζήτημα της πάλης ενάντια στις βάσεις. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί να είναι θέμα αρχής και η τοποθέτηση απέναντί του, όρος οποιασδήποτε κοινής πρωτοβουλίας, όπως το χαρακτήρισε ο Ρ.Φ. που πρώτος ανέλαβε την ευθύνη να δηλώσει ότι αποχωρεί από τις συζητήσεις. Ούτε, βέβαια, εποικοδομητική είναι η στάση της Ν. ΠΑΣΟΚ που αξιοποίησε αυτή τη δήλωση για ν' αποχωρήσει κι αυτή.

Η διερεύνηση, όμως, των όσων έγιναν δεν μπορεί — κατά τη γνώμη μας — ν' αποτελεί αυτοσκοπό. Η επίκαιρη και όχι ιστοριογραφική πολιτική εκτίμηση και κρίση, παίζει ολοκληρωμένα το ρόλο της στο βαθμό που μπορεί να καρποφορήσει νέες προσπάθειες και πρωτοβουλίες στην ανάπτυξη της πολιτικής δράσης της νεολαίας. Η ΚΝΕ από την πλευρά της, είναι έτοιμη να δώσει συνέχεια σ' όσα έκανε μέχρι σήμερα τόσο στην κατεύθυνση του μαζικού κινήματος, όσο και των πολιτικών οργανώσεων.

Ν. ΠΑΣΟΚ

Η νεολαία ΠΑΣΟΚ θεωρώντας το μέλλον των αμερικανικών βάσεων στη χώρα μας ένα ιδιαίτερα κρίσιμο θέμα που απαιτεί σοβαρή και συγκροτημένη αντιμετώπιση, έκρινε αναγκαία τη συζήτησή του στα πλαίσια του διαλόγου των πολιτικών νεολαίων.

Ταυτόχρονα θεωρήσαμε αναγκαιότητα την ύπαρξη ομοφωνίας στις αποφάσεις, που δεν αφορούσαν βέβαια μόνο την έκδοση κοινών ανακοινώσεων, αλλά και την κοινή δράση των πολιτικών νεολαίων. Για το κρίσιμο θέμα των βάσεων που αφορά άμεσα την εθνική ανεξαρτησία της χώρας και συνδέεται στενά με την εξέλιξη των εθνικών μας θεμάτων, ο πολιτικός λόγος των προοδευτικών νεολαίων, που τάσσονται υπέρ της απομάκρυνσής τους, θα είναι αξιόπιστος και η δράση τους αποτελεσματική μόνο αν είναι ομόφωνη και ενιαία.

Στην πορεία του διαλόγου η ΕΚΟΝ Ρ.Φ. εμφανίσθηκε με την απαίτηση να προστεθεί στην κοινή ανακοίνωση μια τοποθέτηση που ζητούσε τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, όχι μετά την κατάληξη σε συμφωνία των δύο κυβερνήσεων — σε περίπτωση ικανοποίησης των ελληνικών όρων — αλλά πριν από οποιαδήποτε διαπραγμάτευση. Η αντίληψη αυτή δεν είναι μόνο αφελής, αλλά εθνικά και πολιτικά επικίνδυνη. Στην περίπτωση που ο ελληνικός λαός ενέκρινε από πριν την παραμονή των βάσεων, τι θα διαπραγματευόταν η ελληνική κυβέρνηση, όντας υποχρεωμένη να συμφωνήσει;

Ουσιαστικά οι τιμητές αυτοί της συμμετοχικής διαδικασίας δεν επιθυμούν να έχει ο λαός τον τελευταίο λόγο για την έγκριση ή την απόρριψη μιας πιθανής συμφωνίας μέσα από το δημοψήφισμα, διαδικασία που θεωρούμε απαραίτητη. Απορρίψαμε αποφασιστικά την αντίληψη του Ρ.Φ. με αίσθημα ευθύνης και διασώζοντας την αξιοπιστία των ελληνικών πολιτικών νεολαίων. Στη συνέχεια, η αποχώρηση του Ρ.Φ. εκδήλωσε τις διαθέσεις του και αποδυνάμωσε την πρωτοβουλία, που υπό αυτούς τους όρους, όχι μόνο ελάχιστα θα πρόσφερε, αλλά και θα υποθήκευε οποιοσδήποτε κοινές μελλοντικές κινήσεις.

Πέρα από αυτά το κείμενο του ΟΔΗΓΗΓΗ (16/7) προσφέρει αξιόλογο υλικό για σημαντικές παρατηρήσεις πάνω στην πολιτική της Κ.Ν.Ε. Σ' αυτό εμφανίζεται ως όψιμος τιμητής της συμφωνίας του '83 θεωρώντας «ρεαλιστική και αναγκαία την απομάκρυνση των βάσεων... την εκδίωξή τους με τη λήξη της συμφωνίας του '83». Μιας συμφωνίας που παλιότερα ήταν «συμφωνία παραμονής» και όχι απομάκρυνσης.

Στο ίδιο κείμενο δεν υπάρχει ούτε η παραμικρή νύξη μιας επεξεργασμένης πρότασης εθνικής στρατηγικής από την Κ.Ν.Ε. Ούτε μία λέξη επί της ουσίας και ιδιαίτερα για τη σχέση του θέματος των βάσεων με τα εθνικά θέματα και την ορατή και εκδηλωμένη τουρκική απειλή. Το σχόλιο, όχι τυχαία, προτιμά να εντρυφήσει στη διαδικασία. Η Κ.Ν.Ε. δεν έχει, δεν

μπορεί να έχει, αλλά το χειρότερο δεν θέλει να έχει εθνική στρατηγική.

Η απομάκρυνση των βάσεων από τη χώρα μας ήταν και παραμένει στρατηγική επιλογή για τη ν. ΠΑΣΟΚ. Θεωρούμε πως μια διαπραγμάτευση των κυβερνήσεων Ελλάδας και ΗΠΑ δεν μπορεί παρά να διεξαχθεί με στόχο τη διασφάλιση των εθνικών μας συμφερόντων.

Στην περίπτωση, όμως, που οι ΗΠΑ συνεχίσουν να πιέζουν και εκβιάζουν τη χώρα μας, να ενισχύουν και συγκαλύπτουν την τουρκική προκλητικότητα στο Αιγαίο, να μην αντιδρούν στην τουρκική αδιαλλαξία που αχρηστεύει τα ψηφίσματα του ΟΗΕ για την κατοχή της Κύπρου, τότε η απομάκρυνση των βάσεων είναι για τη χώρα και το λαό μας μονόδρομος.

Η νεολαία ΠΑΣΟΚ θεωρεί πως υπάρχουν περιθώρια και προοπτικές για την κοινή δράση των νεολ. οργανώσεων, στην κατεύθυνση της ανάπτυξης εθνικού πατριωτικού κινήματος της νεολαίας και θα συνεχίσει να συμβάλλει σ' αυτές τις προσπάθειες.

ΕΚΟΝ ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

Θα χρειαζόταν βέβαια πολύς χώρος για να εξηγήσει κανείς το τι ακριβώς έγινε και τι προβλήματα υπήρξαν, στο μαραθώνιο των συνεδριάσεων των πολιτικών νεολαίων με θέμα την έκδοση κοινής ανακοίνωσης και ανάληψης κοινών πρωτοβουλιών για την απομάκρυνση των αμερικανικών βάσεων.

Η ΚΝΕ θέλησε να εξηγήσει δημόσια μέσω του Οδηγητή (αναθεωρώντας δέσμευση που πήρε στη συζήτηση) τους λόγους που δεν μπόρεσε να υπάρξει μια κοινή κατάληξη, κατηγορώντας την Ε.Κ.Ο.Ν. Ρήγας Φεραίος για την «αδιάλλακτη» στάση της που έδωσε τη δυνατότητα στη ν. ΠΑ.Σ.Ο.Κ. να μη συμφωνήσει ούτε αυτή.

Το ζήτημα βέβαια για μας είναι καθαρά πολιτικό και όσον αφορά την αριστερά ιδιαίτερα κρίσιμο. Στη σημερινή φάση δεν αρκεί να δηλώσουμε για άλλη μια φορά την αντίθεσή μας με την παραμονή των αμερικανικών βάσεων στη χώρα μας.

Ούτε είναι δυνατόν σήμερα με δεδομένες τις προθέσεις της κυβέρνησης γύρω απ' το θέμα (σύνδεση του θέματος των βάσεων με τα εθνικά θέματα στη λογική των ανταλλαγμάτων, αδιαφάνεια στους χειρισμούς, μικροκομματική εκμετάλλευση, δημοψηφίσματα κ.λπ.) να τρέφει κανείς αυταπάτες ότι μπορεί να ούρει σε «ομηρία» μέσω κάποιων διατυπώσεων, πολιτικές δυνάμεις (ν. ΠΑ.Σ.Ο.Κ.).

Είναι αλήθεια ότι η Ε.Κ.Ο.Ν. Ρήγας Φεραίος εξαρχής έθεσε το ζήτημα ότι το θέμα του δημοψηφίσματος και της εναντίωσης σ' αυτό, αποτελεί κρίσιμο θέμα στην προβληματική μας για τις βάσεις και για τις πολιτικές εξελίξεις.

Στο σχέδιο κοινής ανακοίνωσης που κατέθεσε η ΚΝΕ δεν υπήρχε η παραμικρή αναφορά. Η εξήγηση ήταν απλή: «αποφεύγουμε να βάλουμε τη θέση μας γιατί δεν αποτελεί το κεντρικό πρόβλημα σήμερα και είναι ο αναγκαίος συμβιβασμός για να εκφραστεί με μεγαλύτερη πλατύτητα η διάθεση της νεολαίας ενάντια στις βάσεις».

Η οργάνωσή μας δεν είχε αντίρρηση να προχωρήσουν οι πολιτικές νεολαίες στην έκδοση κοινής ανακοίνωσης και σε ειδική ενημερωτική καμπάνια για το διπλό όμως στόχο: «Οχι στις βάσεις, όχι στην πραγματοποίηση του δημοψηφίσματος».

Κάτι τέτοιο βέβαια δεν έγινε αποδεκτό και λυπούμαστε για τη ματαιώση της κοινής πρωτοβουλίας.

Παραθέτουμε απόσπασμα της προσθήκης που απορρίφθηκε από τις υπόλοιπες οργανώσεις:

«... Σκοπός του δημοψηφίσματος είναι η υφαρπαγή της λαϊκής ψήφου για την παραμονή των βάσεων κι η διαιώνιση με σύγχρονο τρόπο της αμερικανικής ηγεμονίας στη χώρα μας... Η λογική του «ανήκουσε στη Δύση» που τόσα δεινά επεσώρευσε στο λαό και τη χώρα μας, επιχειρείται να καθαγιαστεί με τη μεθόδεση του δημοψηφίσματος. Έτσι πιστεύουν ότι θα καταστήσουν συνένοχο ολόκληρο το λαό σε μια πολιτική αμβλυνσης της φιλειρηνικής διάθεσης κι έκτασης της εξάρτησης της χώρας μας... Καλούμε το λαό και τη νεολαία να μην αποδεχτεί και να μην νομιμοποιήσει μια τέτοια εξέλιξη...».

ΑΠ' ΤΟΝ ΚΟΛΟΣΣΟ ΣΤΟΝ ΤΡΟΥΜΑΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΛΟΣΣΟ της Ρόδου στον Χάρυ Τρούμαν. Κι από τις Ολλανδέζες καφετζούδες στον ιδρυτή της CIA (του ανήκει και αυτή η δόξα) και «πρώτο ψυχροπολεμιστή» (ο χαρακτηρισμός από τον Economist).

Γιατί ο Πρόεδρος που ήταν ανδριάντας του κοσμή και πάλι το άστυ μας δεν ευθύνεται μόνο για το κολοσσιαίο έγκλημα της Χιροσίμα. Είναι επίσης αυτός που εγκαίνιασε την περίοδο του «ψυχρού πολέμου». Μιας επιχειρήσεως που διατράνωσε με την κυριαρχία της Αμερικής στη Δύση, λίγο όμως έλειψε στην πιο κρίσιμη φάση του να οδηγήσει στην πυρηνική καταστροφή ολόκληρου του πλανήτη.

Κομβικό σημείο στη διαδικασία κήρυξης του ψυχρού πολέμου στάθηκε η εξαγγελία στις 12/3/47 του περίφημου «δόγματος Τρούμαν» που δεν αφορούσε βέβαια μόνο την Ελλάδα και την Τουρκία:

«Οι πολιτική των ΕΠΑ πρέπει να υποστηρίξει τους ελεύθερους λαούς που αντιστέκονται στην επιχειρούμενη υποταγή τους από ένοπλες μειονότητες ή από εξωτερικές πιέσεις» (Ριζοσπάστης 13/3/47).

Είναι αλήθεια πως τέτοια δόγματα σήμερα δεν τενίζουν πια. Ο Ρόναλντ Ρήγκαν ή ακόμα χειρότερα ο Όλιβερ Νορθ το έχουν από καιρό ξεπεράσει. Το 1947 όμως ήταν δύσκολο να φανταστεί κανείς «σε ειρηνική περίοδο να διατυπώνεται μια τόσο εσκεμμένη πρόκληση» (Manchester Guardian).

Η εξαγγελία του «δόγματος» στην κοινή συνεδρίαση Βουλής και Γερουσίας έγινε ενθουσιωδώς, μεν αλλά όχι και ομόφωνα, αποδεκτή.

Ο ίδιος ο Τρούμαν αναφέρει στα Απομνημονεύματά του:

«Μόνο ο Βίτο Μαρκαντόνιο, βουλευτής του Εργατικού Κόμματος από τη Νέα Υόρκη παρέμεινε καθισμένος».

Αλλά και ο γερουσιαστής κ. Τζόνσον δήλωνε πως «δεν πρέπει να δοθεί ούτε μια δεκάρα για να κρατηθούν μοναρχίες που έχουν παρακμάσει», ενώ ο Πέπερ παρατηρούσε ότι «δεν πρέπει να παίρνονται αποφάσεις ερήμην των Ενωμένων Εθνών». (Ριζοσπάστης 14/3/47).

Να πώς σχολιάζει χουντικός υποστράτηγος ε.α. Βασ. Λευκαδίτης την αξιοπρεπή στάση του Βίτο Μαρκαντόνιο στην ιστορική κοινή συνεδρίαση:

«Ασφαλώς ο ιταλικός καταγωγής βουλευτής ενεθύμηθη το ελληνικό ΟΧΙ της 28 Οκτωβρίου 1940, το οποίο η μικρά μεν Ελλάς πλην η πηγή των Αρχών της Ελευθερίας απηύθυνε προς τον αυθάδη απόγονο του Αιμιλίου Παύλου». (Η δεκαετία 1939-1949, Αθήνα 1976).

Ριζικά διαφορετικά θα πρέπει να είναι βέβαια η δική μας στάση απέναντι στον ήρωα Βίτο Μαρκαντόνιο που ποιος ξέρει πόσα θα τράβηξε στα δύσκολα χρόνια που ακολούθησαν...

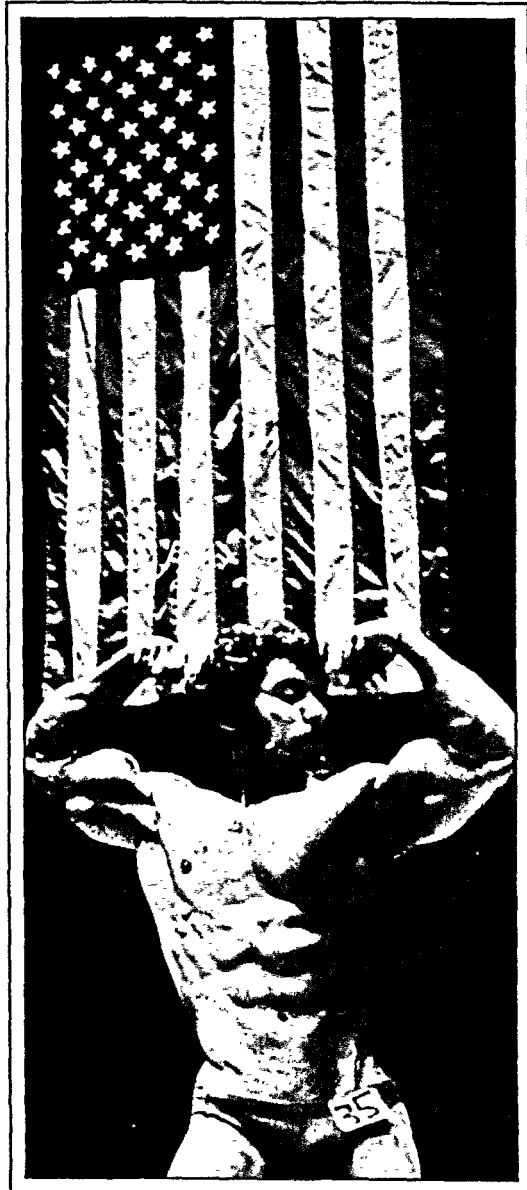
Δεν θάταν αλήθεια καλύτερα, στη θέση του προγόνου των Νορθ και Ρήγκαν νάστηναν οι ομογενείς μας τον ανδριάντα αυτού του μετανάστη που αποδείχτηκε πραγματικός φίλος της ελευθερίας των λαών;

Αλλά ας συνεχίσουμε το πορτραίτο μας με μερικά ακόμη αποσπάσματα από λόγους του Χάρυ Τρούμαν, χρησιμοποιώντας τη γλαφυρή μετάφραση του χουντικού υποστράτηγου.

«Εάν αποτύχωμε εις την ηγεσίαν μας, ίσως διακινδυνεύσωμε την ειρήνην του κόσμου και ασφαλώς θα θέσωμε εις κίνδυνον την ευημερίαν του έθνους μας».

Θαυμάστε ιεράρχηση των κινδύνων!

«Ο κόσμος σήμερα αναζητεί ηγεσίαν...» «Η δύναμις των γεγονότων καθιστά αναγκαίον να αποδεχθούμε τον ρόλον αυτόν». Με τόση μετρίοφρονα αποδοχή του παγκόσμιου ηγετικού του ρόλου πώς να μην εξομολογείται χρό-

να αργότερα στον Μερλ Μίλλερ («Προφορική βιογραφία του Χ.Σ. Τρούμαν»):

«Τρία πράγματα καταστρέφουν τον άνθρωπο αν θες να ξέρεις τι πιστεύω: Η εξουσία, το χρήμα και οι γυναίκες».

«Ένας άντρας που δεν είναι πιστός στην οικογένεια, στη γυναίκα του, στη μητέρα του και στις αδελφές του μπορεί να καταστραφεί... Εάν έχει την κατάλληλη σύντροφον δεν έχει ποτέ προβλήματα. Αλλά εάν δεν έχει μια σωστή γυναίκα κοντά του ή αν τραβoλoγιέται μ' ένα μάσο πόρνευ τότε σίγουρα θα βρεθεί μπλεγμένος για τα καλά».

Κι όμως ο αξιοπρεπής και δημοκράτης αυτός Πρόεδρος πρόλαβε και είδε τον ανδριάντα του στημένο στην Αθήνα...

Και κλείνουμε μ' ένα τελευταίο απόσπασμα από τα Απομνημονεύματα που φανερώνει το βαθμό «μη επέμβασης στα εσωτερικά άλλων χωρών».

«Ο πρέσβης Μακ Βη και ο Γκρίσβολντ εργάζονταν σκληρά για να πείσουν την (ελληνική) κυβέρνηση να διευρύνει τη βάση της και να αναζητήσει την πλατύτερη δυνατή λαϊκή υποστήριξη».

Γιατί βλέπετε οι αποδέκτες της βοήθειας και του δόγματος κουμπούρια ζηταγαν και όχι πολιτικές συμβουλές...

Κ. Βουρνάς

ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ η ιστορία ξαναγράφεται. Το «παρελθόν που δεν παρέρχεται», το δράμα του ναζισμού, εισβάλλει και πάλι στη δημόσια συζήτηση. Και γίνεται μύθος: ο μύθος της Βέρμαχτ, του χιτλερικού στρατού, σαν σωτήρας του δυτικού κόσμου από τις «ασιατικές ορδές» του Στάλιν.

Οι εμπνευστές του μύθου: Μια σειρά «αυθεντίες» σε θέματα ιστορίας, καθηγητές Πανεπιστημίων, συντηρητικοί μεν, αλλά καθωσπρέπει δημοκράτες και κάθε άλλο παρά θιασώτες του Χίτλερ. Οι απόψεις τους έχουν προκαλέσει μια από τις πιο σημαντικές ιδεολογικοπολιτικές αντιπαράθεσεις στη μεταπολεμική Γερμανία.

«Στροφή» στην ερμηνεία του ναζισμού

Σαν μυθοπλάστες οι Γερμανοί ιστορικοί έχουν διεθνώς ένα πολύ καλό όνομα. Η θεωρία του «ολοκληρωτισμού», δηλαδή της εξίσωσης του Χίτλερ με τον Στάλιν για να βγουν έτσι άσπιλες οι δυτικές Δημοκρατίες, είναι, για παράδειγμα, μια από τις δικές τους επανοησεις.

Ο νέος μύθος έχει έναν άλλο στόχο: Τη δεύτερη, μετά το 1945, απελευθέρωση της Γερμανίας — αυτή τη φορά από τις τύψεις συνείδησης. Οι Γερμανοί δεν χρειάζεται να ντρέπονται για την ιστορία τους, μπορούν και πρέπει να συμφιλιωθούν μαζί της. Και να επανακτήσουν επιτέλους εκείνη την ιστορική συνείδηση, που θα συμβάλλει από τη μια στην εμπέδωση της συντηρητικής «στροφής», της περιφημής Wende, που επιχειρεί η κυβέρνηση του Χέλμουτ Κολ, και από την άλλη, στο να καταλάβει η Δυτική Γερμανία στο ΝΑΤΟ την ηγετική θέση που μάταια επιδίωκε μέχρι τώρα.

Η «στροφή» των ιστορικών γίνεται «εφ' όλης της ύλης». Ο εθνικοσοσιαλισμός γενικά υποβιβάζεται σε ένα από τα πολλά τραγικά επεισόδια της ιστορίας. Ο κόσμος είναι γεμάτος με σωσίες του Χίτλερ — από τους Στάλιν και Κεμάλ Ατατούρκ μέχρι τους Πολ Ποτ και Ίντι Αμίν. Ο ναζισμός ήταν μια από εκείνες τις ιστορικές ανωμαλίες, που τελούν να γίνουν κανόνες.

Ο μεγαλύτερος καυγάς ξέσπασε όμως γύρω από το θέμα του «Ολοκαυτώματος», τη βιομηχανικά οργανωμένη εξόντωση έξι εκατομμυρίων Εβραίων. Το ερώτημα είναι: Ήταν ή δεν ήταν η μαζική εξόντωση των Εβραίων ένα «μοναδικό», अपαράλλαχτο ιστορικό φαινόμενο; Για τον Ερνστ Νόλτε, ιστορικό στο Βερολίνο, δεν ήταν. Το Ολοκαύτωμα δεν ήταν καν γερμανική εφεύρεση. Οι Γερμανοί πρωτοτύπησαν μόνο σε ένα σημείο: Στην εισαγωγή της «τεχνικής διαδικασίας των θαλάμων των αερίων». Κατά τα άλλα οι χιτλερικοί απομιμήθηκαν μόνο τις θηριωδίες, τις «ασιατικές πράξεις», των μπολσεβίκων — και μάλιστα κάτω από την πίεση των τελευταίων. Ο Νόλτε παίρνει σαν παράδειγμα τη φυσική εξόντωση των πλούσιων αγρωτών (κουλάκων) στη Σοβιετική Ένωση του μεσοπολέμου από τον Στάλιν και διερωτάται: «Πραγματοποίησαν οι εθνικοσοσιαλιστές και ο Χίτλερ μια «ασιατική» πράξη ίσως μόνο επειδή οι ίδιοι και η παρέα τους θεωρούσαν τους εαυτούς τους, άμεσα ή έμμεσα, σαν θύματα μιας «ασιατικής» πράξης; Δεν είχε προηγηθεί του Άουσβιτς το «Αρχιπέλαγος Γκούλαγκ»; Δεν ήταν η «εξόντωση των τάξεων» από τους μπολσεβίκους το λογικό και πραγματικό πρότυπο των φυλετικών εξοντώσεων, των εθνικοσοσιαλιστών;»

Και όσον αφορά τους Εβραίους, έφταιγαν και οι ίδιοι. Ο Νόλτε ισχυρίζεται, ότι ο Χίτλερ είχε ένα επαρκές νομικό επιχείρημα για τον εγκλεισμό τους σε στρατόπεδα συγκέντρωσης: Την δήλωση του εκπροσώπου του Διεθνούς Εβραϊκού Συνεδρίου — του ίδιου μικρού ιδιωτικού σωματείου, εναντίον του οποίου καταφέρεται σήμερα ο Κουρτ Βαλντχάιμ — Χερμ Βάιτμαν το 1939, ότι σε περίπτωση πολέμου όλοι οι Εβραίοι θα βρεθούν στο πλευρό της Αγγλίας.

Αμφιβολίες για την μέχρι τώρα ερμηνεία του Ολοκαυτώματος έχει και ο Αντρέας Χίλγκρουμπερ. Ο ιστορικός από την Κολωνία εξετάζει την κατάσταση στο ανατολικό Μέτωπο στα τέλη του 1944, όταν τα γερμανικά στρατεύματα είχαν οχυρωθεί στην Ανατολική Πρωσία για να συγκρατήσουν την προέλαση του Κόκκινου Στρατού.

Χέλμουτ Κολ: Κατανόηση για τους συνοδοιπόρους του ναζισμού

Στην γερμανική «επικράτεια» βρίσκονταν και πολλά στρατόπεδα συγκέντρωσης, μεταξύ των οποίων το Άουσβιτς, στα οποία ο αφανισμός των Εβραίων είχε μπει στην τελική ευθεία. Για τον Χίλγκρουμπερ η συρροή αυτών των καταστάσεων δημιουργεί μια αντίθεση συμφερόντων: Από τη μια έπρεπε μεν οπωσδήποτε να σωθούν οι αιχμαλωτισμένοι Εβραίοι. Από την άλλη όμως έπρεπε να προστατευθεί και ο γερμανικός πληθυσμός. Ο Χίλγκρουμπερ αναφέρεται στο αίσθημα «ηθικής ευθύνης» των γερμανών «διοικητών, επαρχιακών βουλευτών και δημάρχων», οι οποίοι έπρεπε να οργανώσουν την άμυνα στην Ανατολική Πρωσία, «για να εμποδίσουν το χείριστο: το απειλούμενο όργιο εκδίκασης του Κόκκινου Στρατού πάνω στον γερμανικό πληθυσμό για τα εγκλήματα που διέπραξαν τα γερμανικά στρατεύματα από το 1941 μέχρι το 1944 στα κατεχόμενα εδάφη της Σοβιετικής Ένωσης». Το έμμεσο συμπέρασμα αυτών των συλλογισμών: Το Ολοκαύτωμα συνεχίστηκε, επειδή οι Γερμανοί έπρεπε να προσπίσουν τις δικές τους οικογένειες μπροστά στους σοβιετικούς στρατιώτες.

Και το άμεσο: Οι Χίτλερ παρέρχονται, ο κομμουνισμός μένει. Ο Χίλγκρουμπερ επικρίνει μεν γενικά τα πεπραγμένα της Βέρμαχτ, τονίζει όμως, ότι η αντίστασή της εναντίον της «κόκκινης πλημμυρίδας» στην τελευταία φάση του πολέμου ήταν μια συμβολή στη διατήρηση της ελευθερίας ενός μέρους της Δυτικής Ευρώπης.

Το θείο δώρο της «κατοπινής γέννησης»

Οι «αναθεωρητές» της ιστορίας δεν είναι ούτε «πουλημένοι κονδυλοφόροι», ούτε «πράκτορες» της κυβέρνησης Κολ. Η πνευματική συγγένεια με τα στελέχη του κυβερνητικού στρατοπέδου είναι ωστόσο εξώφθαλμη. Ο ίδιος ο Κολ έχει εκφράσει απόψεις πάνω σε ιστορικά θέματα, που δεν υστερούν στο παραμικρό σε «αναθεωρητισμό».

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα σχετικά είναι η θέση του Κολ πάνω στο θέμα της στάσης απέναντι στο ναζι-

σμό στην εποχή της κυριαρχίας του.

Ο ναζισμός ήταν για τον γερμανό καγκελλάριο ένα πανίσχυρο κίνημα, που είτε σε έπειθε είτε σε εξανάγκαζε να συνταχθείς μαζί του. Ο τρίτος δρόμος, η αντίσταση, πληρωνόταν αργά ή γρήγορα με το κάτεργο ή τον θάνατο. Οι αντιστασιακοί αξίζουν από αυτήν την άποψη κάθε τιμή και σεβασμό. Η κριτική εναντίον των εθελούσιων ή αθελήτων συνοδοιπόρων του Χίτλερ εκ των υστέρων και εκ του ασφαλούς αποτελεί όμως εκδήλωση υπερροψίας. Αυτός ο ίδιος — τότε μικρό παιδί — δεν ξέρει τι θα έκανε, αν κατά τύχη γεννημένος νωρίτερα, βρισκόταν μπροστά στο δίλημμα να υπηρετήσει το τότε καθεστώς. Από αυτό το «άλυτο» δίλημμα απαλλάχθηκε ο ίδιος αποφεύγοντάς το — μέσω του «θείου δώρου της κατοπινής γέννησής» του.

Η πρακτική κατάληξη αυτής της θέσης: Αν δεν υπάρχει ανακωχή με τον εθνικοσοσιαλισμό, υπάρχει τουλάχιστον κατανόηση για τους συνοδοιπόρους του, συμπεριλαμβανομένων και των πεσόντων της Βέρμαχτ. Και τελικά συμφιλίωση: Αυτό ήταν το μήνυμά της τελετής στη μικρή γερμανική πόλη Μπίττμποργκ τον Μάιο του 1985, όπου ο Κολ παρουσία του Ρόναλντ Ρήγκαν τίμησε ταυτόχρονα όλους τους νεκρούς του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, γερμανούς και ξένους, στο στρατιωτικό νεκροταφείο της πόλης.

Ιστορία στην «ανιστόρητη» χώρα

Ο Κολ δεν περιορίζεται μόνο σε ιστορικές ρήσεις και χειρονομίες α λα Μπίττμποργκ. Ταυτόχρονα προσπαθεί να προσεταιρισθεί τους κοινωνικούς επιστήμονες προς όφελος της πολιτικής του. Τον ρόλο του «γεφυροποιού» έχει αναθέσει στον προσωπικό του σύμβουλο Μίχαελ Στούρμερ, ο οποίος είναι επίσης ιστορικός και αρθρογράφος του κατ' εξοχήν οργάνου του γερμανικού κεφαλαίου «Φράνκφουρτερ Άλγκεμείνε Τσάιτουνγκ».

Ο Στούρμερ επισημαίνει, ότι η πλειοψηφία των Γερμανών πάσχει από μια παροιμιώδη «ιστορική βαρικοϊα». Πουθενά στην Ευρώπη δεν γίνεται τόσο μικρή αναφορά στο παρελθόν και όμως, η αναζήτηση του χαμένου χρόνου δεν αποτελεί χαμένο καιρό, αλλά συντελεί στη διαπίστωση της ιστορικής ταυτότητας. Ακριβώς η έλλειψη μιας τέτοιας ταυτότητας εμπόδιζε προπολεμικά τους Γερμανούς να προσαρμοστούν στους «καταρράκτες του μοντερνισμού», πράγμα που «συνέτριψε κάθε παράδοση, έκανε το αδιανόητο νοητό και ανύψωσε τη βαρβαρότητα σε κράτος». Όπως τότε έτσι και τώρα: Χωρίς μνήμη καμιά ιστορική προοπτική. Η τελευταία είναι εντούτοις απαραίτητη για κάθε πολιτικό σχεδιασμό. Αυτό ιδιαίτερα σήμερα, όπου η «ομοσπονδιακή Γερμανία φέρει διεθνώς πολιτική και οικονομική ευθύνη και είναι το κεντρικό τμήμα στο ευρωπαϊκό τόξο αμύνης του ατλαντικού συστήματος». Μέχρι τώρα έχει γίνει όμως για τον Στούρμερ ανεπαρκής εκμετάλλευση αυτής της θέσης. Για την ανάληψη νέων πρωτοβουλιών, που θα αντιστοιχούν στην ντε φάκτο υπεροχή της χώρας απέναντι στους περισσότερους συμμάχους, οι Γερμανοί πρέπει να αποβάλουν επιτέλους τα συμπλέγματα ενοχής και να ξανακερδίσουν την αυτοπεποίθησή τους.

Ο Στούρμερ προσφέρει και τη συνταγή για την τόνωση της αυτοπεποίθησης: Στροφή προς το σύνολο της γερμανικής ιστορίας, τονισμό των πολλαπλών θετικών πλευρών και περιόδων της, ούτως ώστε να γίνει εμφανής ο επεισοδικός χαρακτήρας του εθνικοσοσιαλισμού. Ένα μέσο γι' αυτό είναι και η σχεδιαζόμενη οικοδόμηση δύο νέων εθνι-

Ο νέος μύθος που καλλιεργεί μια ομάδα γερμανών ιστορικών έχει τον ακόλουθο στόχο: Τη δεύτερη μετά το 1945 απελευθέρωση της Γερμανίας — αυτή τη φορά από τις τύψεις συνειδήσης.

κών μουσείων στο Βερολίνο και στη Βόννη, στα οποία η καταγραφή της ναζιστικής περιόδου πρόκειται να παίξει ένα υποδεέστερο ρόλο.

Ιστορική βαρυκοΐα

Η ατυχία του Στούρμερ είναι, ότι η βαρυκοΐα των συμπολιτών του είναι, τουλάχιστον προς το παρόν, αθεράπευτη. Ο εθνικισμός δεν συναντά πουθενά τόσα εμπόδια, όσο στη Γερμανία. Η ταύτισή του με τον εθνικοσοσιαλισμό, η συντριβή του τελευταίου και ο επακόλουθος διαμελισμός του έθνους σε δυτικογερμανούς και ανατολικογερμανούς τον έχει παραλύσει, φυσικά με ορισμένες εξαιρέσεις, εντελώς. Αν η μικρασιατική καταστροφή, για να πάρουμε σαν παράδειγμα την Ελλάδα, προκάλεσε την καθιέρωση της «Μεγάλης Ιδέας», η συντριβή του ναζισμού οδήγησε στην εξαφάνιση κάθε συγκροτημένης εθνικιστικής ιδεολογίας στην μεταπολεμική Γερμανία.

Αυτό δεν σημαίνει, ότι οι Γερμανοί μεταβλήθηκαν εντός μιας νυκτός σε κοσμοπολίτες. Η ξеноφοβία εξακολουθεί να αποτελεί μια βασική σταθερά του ψυχισμού της πλειοψηφίας και δεν παύει να μετατρέπεται σε τακτικά διαστήματα σε κινήματα εναντίον των ξένων: Χθες εναντίον των γκασταρμπάιτερ, των ξένων εργατών, σήμερα εναντίον των «οικονομικών» προσφύγων από τις χώρες του Τρίτου Κόσμου, που ζητούν άσυλο στη Δυτική Γερμανία.

Τα «οραματικά» συνθήματα όμως έχουν εξαφανισθεί. Η ιαχή «Η Γερμανία πάνω από όλα» δηλώνει σήμερα μόνο αυτοειρωνεία. Εκφράσεις (στην Ελλάδα ακόμα δημοφιλείς), όπως το «πεπρωμένο ή το δαιμόνιο της φυλής», αποφεύγονται επιμελώς, επειδή αποπνέουν ρατσισμό. Αλλά και «μαλακότερα» συνθήματα, όπως «Η Γερμανία για τους Γερμανούς», που στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες θεωρούνται το πρότυπο χρηστού εθνικισμού, είναι εδώ εξορισμένα από την πολιτική ορολογία.

Και μόνο η ύπαρξη αυτού του «αρνητικού» αντιεθνικισμού κάνει φανερό, με τι δυσκολίες έχουν να παλέψουν

στο μέλλον οι Στούρμερ και Σία. Αυτό που μπορούν να επιτύχουν σήμερα, είναι η δημιουργία μιας νέας ιστορικής «υποδομής» (μουσεία, νέες εκδόσεις της ιστορίας, κλπ.). Η «κατάκτηση του μέλλοντος», δηλαδή η κατάκτηση της νεολαίας με αυτήν την υποδομή παραμένει όμως εντελώς αβέβαιη.

«Θετικός» αντιεθνικισμός

Ο «αναθεωρητισμός» στην ιστορία προσκρούει όμως και σε έναν «θετικό» αντιεθνικισμό, που εμφανίζεται σε δύο παραλλαγές.

Η πρώτη είναι εκείνη που αναγνωρίζει μόνο μια δυνατό-

Ο ιστορικός Χίλφκρουμπερ

τητα πατριωτισμού — τον «πατριωτισμό του συντάγματος» (Γιούργκεν Χάμπερμας). Ο λόγος: Το γερμανικό σύνταγμα, ένα από τα πιο προοδευτικά στον κόσμο, έχει αναγάγει τα περισσότερα δικαιώματα του πολίτη σε γενικά ισχύοντα ανθρώπινα δικαιώματα. Η δεύτερη παραλλαγή, με πολύ μεγαλύτερο αριθμό οπαδών (μεταξύ των οποίων οι Πράσινοι) και λιγότερο ιδεολογική, αντιτίθεται στην πράξη στα «εθνικά συμφέροντα» — τελευταία μέσω του μπούκοτάζ της απογραφής του πληθυσμού από τις γερμανικές αρχές (Σχολιαστής, τεύχ. 52).

Πολλές από τις αντιδράσεις εναντίον των δεξιών ιστορικών ήταν συναισθηματικά χρωματισμένες. Ο εκδότης του περιοδικού «Σπίγκελ» Ρούντολφ Λουγκστάιν αναφερόμενος στον Χίλφκρουμπερ τον απεκάλεσε «πολιτειακό ναζιστή», ο οποίος θα μπορούσε να υπάρχει και χωρίς τον Χίτλερ. Στην αριστερή εφημερίδα του Βερολίνου «Ταγκετστάιτουγκ» ο Μίχα Μπρούμλικ επέκτεινε τη διάγνωση: «Η προσπάθεια του Χίλφκρουμπερ να αντισταθμίσει τις μαζικές εξοντώσεις με το ανατολικό μέτωπο δεν είναι τίποτε άλλο από το πρόγραμμα του Χίμλερ στους τελευταίους μήνες του πολέμου (εξχωριστή ειρήνη με τη Δύση — συνέχιση του αγώνα και των δολοφονιών στην Ανατολή)».

Πιο ουσιαστική είναι η τοποθέτηση του φιλόσοφου Γιούργκεν Χάμπερμας, του γνωστότερου εκπροσώπου της σχολής της κριτικής θεωρίας της Φρανκφούρτης.

Ο ναζισμός είναι και παραμένει κατά τον Χάμπερμας ένα ανήκουστο στην ιστορία γεγονός. Η ιδιομορφία του Άουσβιτς δεν περιορίζεται στους θαλάμους των αερίων, αλλά συμπεριλαμβάνει το σύνολο των μέτρων που έκαναν δυνατή την αποκτήνωση ενός από τα πιο πολιτισμένα έθνη του κόσμου. Για το Άουσβιτς φέρουν τελικά όλοι ευθύνη, ακόμα και τα εγγόνια της γενιάς του Χίτλερ. Αυτό όχι βέβαια με την έννοια της άμεσης σύμπραξης, αλλά επειδή ζουν και αυτά σε μια κοινωνία, η οποία κάνει επίσης δυνατή την επανάληψη του Άουσβιτς. Ενάντια σε μια τέτοια «κληρονομική» συνενοχή υπάρχει μόνο ένα αντίδοτο: Από τη μια η ζωντανή διατήρηση της μνήμης εκείνων που δολοφονήθηκαν από «γερμανικό χέρι». Από την άλλη η ανάπτυξη μιας εθνικής συνειδήσης, η οποία θα στηρίζεται σε τμήματα της παράδοσης, που αντέχουν στην εξέταση και της πιο «φιλύποπτης ματιάς».

Η κριτική του Χάμπερμας κινείται στο επίπεδο της «ιστορικής ηθικής». Άλλοι επικριτές την επεκτείνουν στα ίδια τα γεγονότα. Ο ιστορικός Έμπερχαρτ Γίκελ για παράδειγμα αναιρεί ευθέως τον ισχυρισμό του Νόλτε, ότι υπήρξε τάχα αιτιακή σχέση μεταξύ του Άουσβιτς και του Γκούλαγκ. Απόδειξη το «Μάιν Καμπφ» του Χίτλερ, στο οποίο ο συγγραφέας του υπογραμμίζει, ότι η καταδίωξη των Εβραίων θα πρέπει να γίνει για καθαρά ρατσιστικούς λόγους και όχι λόγω οποιασδήποτε εξωτερικής απειλής.

Διάλογος σαν διαφώτιση

Ο απολογισμός της συζήτησης, που άρχισε πριν ένα χρόνο ακριβώς, δεν είναι εύκολος. Η πολιτική συγκυρία ευνοεί χωρίς αμφιβολία τους αναθεωρητές. Αλλά και οι αντίπαλοί τους δεν κρύβουν τη χαρά τους για την ευκαιρία που τους δόθηκε, να θέσουν το θέμα στη δημοσιότητα.

Και πράγματι, εκείνο που κυρίως μετράει είναι η γενίκευση του διαλόγου, το γεγονός, ότι για πρώτη φορά στη μεταπολεμική Γερμανία γίνεται παντού λόγος για το ανεπιθύμητο και ανομολόγητο παρελθόν. Η συζήτηση που άνοιξε από τις στήλες της φιλελεύθερης «Τσάιτ» του Αμβούργου και της «Φράνκφουρτερ Άλγκεμάινε Τσάιτουγκ» και έφερε αντιμέτωπους κατ' αρχήν μόνο τους ιστορικούς, απασχολεί ενδιάμεσα όλα τα μέσα ενημέρωσης.

Δύσκολη είναι επίσης και η εκτίμηση της απήχησης, που βρίσκει η διαμάχη κυρίως στη νεολαία. Καθαρά ποσοτικά (αρθρογράφοι, εφημερίδες που τους υποστηρίζουν) πάντως, οι «αναθεωρητές» βρίσκονται στη μειοψηφία. Οι απόψεις τους επιπλέον δεν διακρίνονται για την πρωτοτυπία τους. Από αυτή την άποψη η παραμόρφωση της ιστορικής αλήθειας από τους «αναθεωρητές» θα μπορούσε να καταλήξει σε μπουέμαγκ.

Νίκος Χειλάς

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ

Οι γαλλικές προεδρικές εκλογές δεν απασχολούν μόνο όσους ενδιαφέρονται για την τύχη του Μιπεράν. Στους κόλπους της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς αναπτύσσεται τον τελευταίο καιρό ένας έντονος προβληματισμός, σχετικά με τη δυνατότητα υποστήριξης κοινού υποψηφίου.

Ο Πιερ Ζικέν, ένα γνωστό στέλεχος του Κ.Κ.Γ. που διαφώνησε με τη γραμμή του κόμματός του και διαφοροποιήθηκε από αυτό, φαίνεται ότι συγκεντρώνει πολλές πιθανότητες να παίξει τελικά αυτό το ρόλο. Σήμερα στη Γαλλία, διάφορες εξωκοινοβουλευτικές οργανώσεις αντιμετωπίζουν αυτό το ενδεχόμενο. Ανάμεσά τους το «Ουράνιο τόξο» και η «Λίγκα». Το πρόβλημα που έχει ανακύψει στις σχετικές συζητήσεις είναι με ποιο τρόπο η υποψηφιότητα του Ζικέν δεν θα καταγραφεί σαν μια κίνηση διαμαρτυρίας στην πολιτική του Κ.Κ.Γ. ή σαν ένα μέτωπο. Η «Le Monde», πάντως, δημοσίευσε πρόσφατα ένα γκάλοπ, σύμφωνα με το οποίο το 43% των μελών του κομμουνιστικού κόμματος που ρωτήθηκαν απάντησαν ότι θα υποστήριζαν τον Ζικέν αν τελικά ήταν υποψήφιος. Με βάση το ίδιο γκάλοπ, ο Ζικέν φέρεται να μπορεί να αποσπάσει το 3-4 των ψήφων, ενώ ο υποψήφιος του Κ.Κ.Γ., Λανζουανύ, το 4-6%.

Εν τω μεταξύ ανακοινώθηκε, ότι σύντομα θα κυκλοφορήσουν από τον ίδιο χώρο στη Γαλλία δυο νέες εκδόσεις. Η πρώτη θα τιτλοφορείται «Politis» και θα είναι ένα εβδομαδιαίο πολιτικό περιοδικό με ιδιαίτερες φιλοδοξίες, το οποίο στελεχώνεται από αρκετούς επαγγελματίες δημοσιογράφους (Καρντόζ, Λανγκλουά, Βιβερνέ κ.α.). Το κόστος της έκδοσης υπολογίζεται σε 5 με 6 εκ. φράγκα, τα οποία πιστεύεται ότι θα εξασφαλισθούν από την εγγραφή 5.000 συνδρομητών.

Η δεύτερη εκδοτική προσπάθεια θα κυκλοφορήσει τον Οκτώβρη και θα ονομάζεται «Vivant». Πρόκειται για μια ημερήσια εφημερίδα που θα εκδίδει το «Ουράνιο Τόξο» και η οποία θα προσπαθεί να καλύπτει όλη την εναλλακτική κίνηση και τις εξελίξεις στο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς.

Σ.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΟΡΓΑΝΑ

ΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ

Με τραγική αφορμή τον ξυλοδαρμό και το θάνατο του Γ. Σταματόπουλου από αστυφύλακα στα σκαλιά της Ασφάλειας, πύκνωσε η αρθρογραφία για την αστυνομική αυθαιρεσία, και πολύ ορδή. Όμως μια ακραία δόθεν αντιαστυνομική θέση κυριάρχησε στα περισσότερα έγχρωμα ταμπλόι. Προβλήθηκε λοιπόν το ασυμφιλίωτο δίπολο αστυνόμος-πολίτης, σαν απλή απόρροια των κακών σχέσεων κράτους-υπηκόων, που μόνο εν μέρει είναι ορθό. Αντίθετα η γενίκευση αυτής της θέσης βρίσκεται στο έδαφος ακριβώς του Δροσογιαννισμού και της ουτοπίας περί δημοκρατικής εκπαίδευσης των οργάνων. Διότι οι δυνάμεις καταστολής και αστυνόμευσης από κάπου αντλούν την εξουσία τους και όχι βέβαια απ' τον εαυτό τους. Ούτε γενικά υπάρχει ένα σύνδρομο στολής. Αυτά και άλλα γνωρίσματα των «οργάνων» είναι παράγωγα του ρόλου τους, όπως τα λαδώματα, η προστασία της περιουσίας επώνυμων πολιτών, οι ξυλοδαρμοί απεργών για λογαριασμό επιχειρηματιών, η εξόντωση των κλεφτρονίων για την προστασία της ιδιοκτησίας κάποιων άλλων πολιτών και ούτε καθ' εξής. Γίνεται σαφές έτσι πως τα «όργανα» υπερασπίζονται τις αξίες και τους υλικούς όρους και τις ανάγκες αναπαραγωγής ενός ταξικού συστήματος όπου όλοι οι πολίτες κάθε άλλο παρά ίσοι είναι...

Δ.Τ.

ΕΝ ΕΥΘΕΤΩ ΧΡΟΝΩ

Ο Αντώνης Τρίτσης, μάλλον δεν πρέπει να πέρασε τις πιο ήμερες διακοπές της ζωής του. Οι φημολογίες που κυκλοφορούν για τον επικείμενο ανασχηματισμό, τον φέρνουν να παίρνει άλλη μια φορά τη διαβεβαίωση για την ιστορική του συμβολή σ' ένα νευραλγικό κυβερνητικό πόστο.

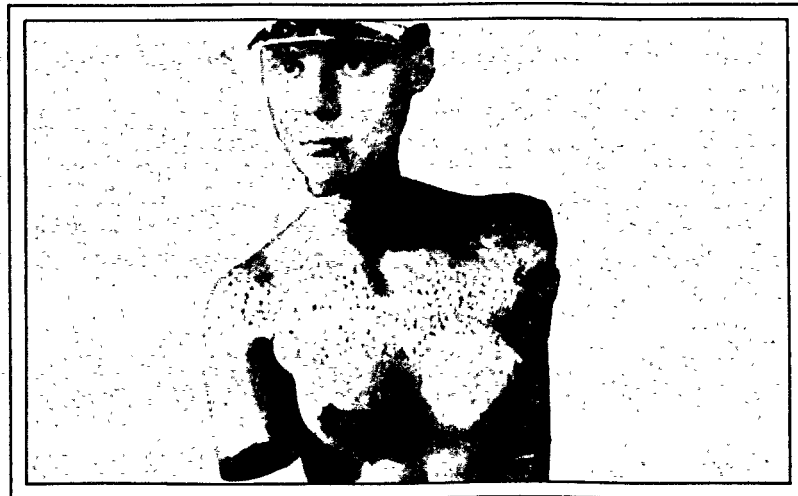
Ακόμη, όμως, κι αν ο υπουργός παιδείας κατορθώσει να αποσπάσει μια παράταση, είναι δύσκολο να υλοποιήσει —άμεσα τουλάχιστον— τους οραματισμούς του. Η εσωκομματική αναστάτωση που προκάλεσε η πρόσφατη εξαγγελία της επαναφοράς των Αρχαίων στα Γυμνάσια, φαίνεται ότι δεν μπορεί να εξισορροπηθεί από τους επαίνους διαφόρων αρχαιολατρικών συλλόγων. Γιατί μπορεί ο καθηγητής κύριος Μουτσόπουλος μαζί με τον πρόεδρο του φιλολογικού συλλόγου «Παρνασσός» κύριο Κονιδάρη και άλλους δεκαπέντε ομότιμους ή τακτικούς πανεπιστημιακούς να διακηρύσσουν ότι «κατελήξαμε εις το να ταχθώμεν υπέρ του προγραμματισμού της διδασκαλίας... εις τον εν λόγω κύκλον μαθήσεως ως μέτρον επιβαλλόμενον» (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 21/8) αλλά από την άλλη μέσα στο ΠΑΣΟΚ, όλο και περισσότεροι δηλώνουν, ότι «ο Αντώνης δημιουργεί συνέχεια νέα προβλήματα χωρίς να λύνει κανένα».

Την ίδια μέρα, λοιπόν, που έφευγε για την Κεφαλλονιά, ο υπουργός αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει, μια και τελικά απ' ό,τι φαίνεται, ούτε η παραιτήση στην οποία εξαναγκάσθηκε ο κύριος Παπαδημητρίου πήγε τελείως χαμένη, ούτε οι αντιδράσεις της πασοκικής ΟΛΜΕ έμειναν χωρίς αντίκρυσμα. Έτσι, «ο γλωσσικός πειραματισμός» που είχε εξαγγελθεί στις 8 Ιουλίου για τη σχολική χρονιά '87-'88 ετεροχρονισθηκε. «Η νέα μέθοδος συστηματικότερης διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας... θα εισαχθεί σε όλα τα σχολεία της χώρας, αφού πρώτα ολοκληρωθούν οι προτάσεις της ειδικής επιτροπής εμπειρογνομόνων. Για τη συγκρότηση της επιτροπής, το υπουργείο περιμένει τις προτάσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου». Με ποιο τρόπο, βέβαια, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και οι υπεύθυνοί του που διαφώνησαν από την πρώτη στιγμή, θα υποβάλλουν τις προτάσεις τους δεν διευκρινίζεται. Εκτός, βέβαια, κι αν οι κύριοι Βώρος και Σπυρόπουλος, που εδώ και καιρό αρθρογραφούν και τοποθετούνται κατά της εθναφοράς, πεισθούν να υποβάλλουν πρώτα τις παραιτήσεις τους.

Ο υπουργός Παιδείας, πάντως, πρέπει να σκέφτεται, ότι για μια ακόμη φορά επιβεβαιώθηκε το «ουδείς προφήτης εν τη πατρίδι αυτού». Με την προσπάθεια επαναφοράς του μαθήματος μπορεί να πολλαπλασιάσει τις εσωκομματικές του αντιπάθειες και να φόρτισε το ήδη επιβαρυνμένο κλίμα από τη θεολογική υπεράσπιση του εκκλησιαστικού νομοσχεδίου, κέρδισε όμως διάφορες επιδοκιμασίες από έναν άλλο πολιτικό χώρο. Στην ΑΥΓΗ ο Αιμίλιος Ζαχαρέας, ο Τάσος Βουρνάς, ο Κώστας Διβέρης κ.α, πιστοποίησαν ότι στους κόλπους της ανανεωτικής αριστεράς θα υπάρχουν, πάντα, ευαίσθητοι δέκτες της γλωσσικής κινδυνολογίας που εκπέμπει ο κύριος Τρίτσης. Αλλά και στο Κ.Κ.Ε. (εσωτ.) - Ανανεωτική Αριστερά η πρωτοβουλία είχε επιτυχίες. Παρά τη μαχητική επιχειρηματολογία του Σταύρου Καπάκου στο ΚΑΠΑ κατά της «Αρχαιοπληκτικής πολιτείας», η Μπέτυ Βακαλοπούλου κατέθετε στο ίδιο τεύχος τη συνηγορία της, γράφοντας για το «πόσο μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη των βραχυκυκλωμένων γλωσσικά κι όλο πιο αναρδρων κι άφθογγων παιδιών μας, η κορυφαία γλώσσα ενός κορυφαίου πολιτισμού».

Την επισήμανση για την «αρωγή» διάφορων αρθρογράφων της ανανεωτικής και γενικότερα ανένταχτης αριστεράς στις επιλογές του υπουργού Παιδείας, την κάναμε και στο προηγούμενο τεύχος του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ («Αρχαία Σκουριά»). Ένας από αυτούς, λοιπόν, ο κύριος Γιώργης Μασσαβέτας, αφού μας περιέλαβε προσωπικά, μας έσυρε διάφορα με αρχαιοπρεπείς ήδους. Παρεξηγώντας ο αρθρογράφος της ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ την αναφορά στο όνομά του και νομιζοντας ότι η κριτική αφορούσε τη συνήθειά του να παραλλάσσει ευαγγελικά κείμενα, μας κατήγγειλε από τη στήλη του «Καλημέρα κύριε Πρόεδρε» («Ε», 14/8/87), γιατί κατά τις πληροφορίες του τα πίνουμε σε μπαράκια με αρχαία ονόματα, όπως το «Επέκεινα», το «Εναλλάξ» και διάφορα άλλα μαγαζιά. Λάθος σας πληροφορήσαν κ. Μασσαβέτα. Στο «Green Door» συνηθίζουμε να πηγαίνουμε, και αν είναι ο δρόμος μας ευχαρίστως να σας κεράσουμε έναν «Ιωάννη Βαδιστή»...

Χρήστος Μαχαίρας

Ο ΚΑΥΣΩΝΑΣ ΑΝΑΘΕΡΜΑΙΝΕΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ ΚΟΡΟΒΕΣΗ

Ουδέν κακόν αμιγές καλού, όπως θα έλεγε και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, μετά την επαναφορά των αρχαίων. Οι χίλιοι τόσοι νεκροί του τελευταίου καύσωνα, είχαν και τη θετική πλευρά τους. Είναι τραγικό. Κανείς, απολύτως κανείς δεν σκέφτηκε ή δεν δέλπασε να σταθεί έστω και για λίγο, στη σημασία και στο νόημα αυτής της ύψιστης θυσίας των γερόντων. Αυτός ο τόπος έχει μακρά παράδοση στην αγνωμοσύνη. Ένα Σωκράτη είχαμε και του δώσαμε να πιει κώνιον. Να μην το ξεχνάμε.

Κατ' αρχήν θα μπορούσαμε να σταθούμε στα οικονομικά οφέλη. Σε μια εποχή οικονομικής κρίσης ή κρίσης του καπιταλισμού ή λιτότητας (ο προσεκτικός αναγνώστης ελπίζει να μην μου καταλογίσει πλεονασμούς σ' αυτή τη φράση, αλλά πολιτικό τακτ) τη στιγμή που τα διάφορα σταθεροποιητικά μέτρα για την οικονομία μας πάνε από το κακό στο χειρότερο, ξαφνικά και ανέλπιστα, χίλιες τόσες συντάξεις αποσύρονται. Το ελλειμματικό μας ισοζύγιο ανακουφίζεται. Αμέσως, με τα χρήματα αυτά, θα μπορούσαν να διοριστούν χίλιοι τόσοι άνεργοι νέοι του ΠΑΣΟΚ σε διάφορες ΑΓΡΕΞ.

Αποκτήσαμε χίλια τόσα άδεια διαμερίσματα. Αυτή η μαζική προσφορά κατοικίας θα έχει επιπτώσεις στην αγορά. Θα δημιουργήσει πανικό και οι τιμές των ενοικίων θα πέσουν. Ακόμα θα πρέπει να σημειωθεί πόσο βοηθήθηκε ο ιδιωτικός τομέας. Εργολάβοι κηδεών, έμποροι ανεμιστήρων και μηχανημάτων κλιματισμού, οι βιομηχανίες πάγου και αλατιού, μπίρας και αναψυκτικών, παγωτών και φαρμάκων δούλεψαν στο φουλ.

Στη συνέχεια θα μπορούσαμε να εξάρουμε το ρόλο του τύπου. Όχι μονάχα βρέθηκε έτοιμος να καλύψει τις λεπτομέρειες για τα χίλια τόσα πτώματα και να δικαιώσει την προσφιλή θεματολογία του, αλλά ακόμα μπόρεσε και σ' επίπεδο αναλυτών να βρει και ποιος φταίει. Τόσο το καμικάζι όσο και τα Χαλυβουργεία βέβαια, τόσο το αυθαίρετο στην Πάρνηθα όσο και η αρχιτεκτονική σύλληψη της Αθήνας. Βρέθηκαν βέβαια και οι παράξενοι αλλά ποιος μπορείς να τους πάρει στα σοβαρά;

Λύνεται επιτέλους ένα τεράστιο δημογραφικό πρόβλημα. Οι πιο υποβαθμισμένες γετονιές της Αθήνας και του Πειραιά, είναι και οι πυκνοκατοικημένες. Εκεί έπεσε και το θανατικό. Με την οριστική αποδημία των γεγονότων η περιοχή αναβαθμίζεται. Οι κάτοικοι που αντιστοιχούν ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο μειώνονται και η περιοχή αποκτάει αξία.

Η επιχείρηση της εκκαθάρισης των γερόντων δημιουργεί και ένα νέο πολιτικό ήθος στη χώρα μας. Όπως είναι γνωστό, τα θύματα του καύσωνα ανήκαν σε κείνα τα κοινωνικά στρώματα, που ένας λιγότερος ένας περισσότερος δεν χάλασε και ο κόσμος. Οι οικογένειες αυτές έχουν συνηθίσει να ξεκληρίζονται (πρόσφυγες, μετανάστες, κατοχή, φυλακές, εξορίες κλπ) έτσι που ένα ακόμα θύμα να περνάει απαρατήρητο. Εξάλλου, και αυτό ως μη το ξεχνάμε, κανένα επίσημο κόμμα δεν θεώρησε αναγκαίο να κατεβάσει στο δρόμο έστω και μισό οπαδό του. Αυτό σημαίνει πως το Έθνος για άλλη μια φορά ενωμένο μεγαλούργησε. Το ζέρουμε πια, οι μαζικές σφαγές δεν θεωρούνται ποτέ εγκλήματα. Είναι δυναμική πολιτική.

Θα μπορούσε, λοιπόν, κανείς να διατυπώσει το ερώτημα κατά πόσο θρυσκόμαστε αντιμέτωποι, με μια μεγαλοφυή πολιτική σύλληψη, που αποσκοπεί στην οριστική λύση του προβλήματος της Αθήνας. Η Αθήνα κακώς θεωρείται πόλη. Είναι το μνημείο της ελληνικής πολιτικής όπως διαμορφώθηκε μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Είναι ένας συνδυασμός κελιών και θαλάμου αερίων. Όποιος επιμένει να μένει στην Αθήνα με το αιτιολογικό ότι έχει ένα διαμέρισμα, είναι ελεύθερος να το κάνει. Τις συνέπειες τις ξέρει πια.

Η Αθήνα για να γίνει πόλη, χρειάζεται θυσίες. Ποιος θα τις κάνει; Αυτοί βέβαια που έχουν τη συνήθεια. Αν αξιοποιηθεί σωστά το τριήμερο παγετός-πλημμύρες-καύσων η Αθήνα δ' αδειάσει σε κείνες τις περιοχές που χρειάζεται. Εκεί θα μπορέσουμε να κάνουμε πάρκα και με συνταγματική πράξη να δοθεί η γη στους πλούσιους. Τελικά μόνο αυτό το κοινωνικό στρώμα απέδειξε έμπρακτα πως αν δεν διαθέτει μερικά στρέμματα πράσινο, αρνείται να κατοικήσει. Το καλύτερο και πιο αποτελεσματικό αντίδοτο για τον καύσωνα είναι τα χρήματα. Βέβαια με την υπάρχουσα υποδομή τίθεται ένα οξύτατο πρόβλημα. Πώς θα απαλλαγούμε από τα πτώματα. Ο κ. Έβερετ, είχε την ατυχή έμπνευση οι νεκροί της θερμοπληξίας να καίγονται. Η πρόταση αυτή δεν πρέπει να περάσει. Για λόγους ανθρωπισμού, οι θερμοπληκτικοί πρέπει να καταγύχονται σε ειδικά γυγεία που από τώρα πρέπει ν' αρχίσει να κατασκευάζει ο Δήμος. Η Δεξιά, δεν έχει μάθει ακόμα να κάνει αντιπολίτευση.

Τα κοινωνικά προβλήματα χρειάζονται γενναίες λύσεις. Ο Γιονάθαν Σουφτ ήδη από το 1729 είχε προτείνει για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ιρλανδία ένα μέτρο πολύ δραστικό που η συντηρητική Αγγλία δεν το δέχτηκε. Στην «ταπεινή του πρόταση για την ανακούφιση των φτωχών οικογενειών από τα βάρη της ανατροφής των παιδιών τους», υποστήριζε τη μετατροπή των παιδιών σε είδη διατροφής που δ' αγόραζαν οι πλούσιοι. Και ο σοφός κληρικός απέτυχε. Έπρεπε ν' αρχίσει ανάποδα, ακριβώς όπως έγινε στη σημερινή Αθήνα. Μια χώρα που οξέεται τον εαυτό της πρέπει ν' αρχίσει ν' απαλλάσσεται από τους γέροντες. Δούλεψαν, πολέμησαν, πλήρωσαν φόρους. Ποιος τους χρειάζεται πια;

Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Κ Η Α Ρ Ι Σ Τ Ε Ρ Α

ΚΑΙ... ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ

Μερικές μέρες διακοπών στον Μόλυβο ήταν αρκετές για να επιβεβαιώσουν κάτι που με επιμονή υποστηρίζουμε εδώ και πολύ καιρό. Υπάρχουν παντού εμβρυακές περιφερειακές κινήσεις, αυτοδύναμες ομαδοποιήσεις με αξιόλογη πολιτιστική και πολιτική δραστηριότητα. Η θεματολογία των παρεμβάσεων τους, η προβληματική τους, η εμφανής διαδικασία πολιτικής τους χειραφέτησης δίνουν την αίσθηση ότι αν κάτι καινούργιο γεννηθεί, αυτό δεν θα γίνει οπωσδήποτε με παρθενογένεση.

Και... στη Λέσβο λοιπόν ένας κύκλος νέων ανθρώπων που ξεπέρασε τις πολιτικές σχηματοποιήσεις του κέντρου, αμφισβήτησε το ρόλο του διαμεσολαβητή και διεκπεραιωτή, αυτοσχεδιάζει πολιτικές προσαρμοσμένες στις δικές τους ανάγκες και στην πραγματικότητα του νησιού. Μια τοπική κοινωνική αριστερά, πολύτιμη για το περιβάλλον που καταστρέφεται, τους φαντάρους που ζητούν δημοσιότητα, τη νεολαία που αφυκτάρει, τη συνέχεια της πολιτικής ιστορίας της Λέσβου.

Ανένταχτοι αριστεροί πολίτες, ομάδα φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, αντικυνηγική πρωτοβουλία, μόνιμη επιτροπή για τους ανηρρησίες συνειδήσης στα πλαίσια της ΑΚΕ, δυο δημοτικοί σύμβουλοι, συνάντηση στο σινεμά-κλαμπ (την κινηματογραφική λέσχη της Μυτιλήνης) και μετά στο Τέικ Φάιβ για ποτό. Παρουσία με συνέχεια στην τοπική αυτοδιοίκηση, το περιβάλλον, το στρατό, τη νεολαία.

Εκατό άτομα τον περσινό Μάη περικύκλωσαν την στρατιωτική διοίκηση για να διαμαρτυρηθούν για τις διαδοχικές αυτοκτονίες δυο φαντάρων. Η διαδήλωση πέρασε απ' το Δημοτικό Θέατρο όπου γινόταν εκδήλωση για τον Θεόφιλο παρουσία εκατοσίων στρατιωτών, των αξιωματικών του νησιού, του υπουργού Αιγαίου, του νομάρχη και... του Μητροπολίτη. Η είσοδος του Δημοτικού Θεάτρου αποκλείστηκε, οι εκπρόσωποι των αρχών «όπου φύγει-φύγει» και το σύνθημα «κίνημα μαζικό μέσα και έξω απ' το στρατό» ακούστηκε μέσα και έξω απ' την αίθουσα.

Μπορεί κανείς να διαβάσει στις τοπικές εφημερίδες επώνυμο διάλογο για τους ανηρρησίες συνειδήσης ή την ανακοίνωση της πρωτοβουλίας αριστερών πολιτών που την υπογράφουν και εν σπουδή πολίτες.

Περισσότερες από χίλιες υπογραφές μαζεύτηκαν εδώ που ζητούν τοπικό δημοψήφισμα για να σταματήσει το κυνήγι. Η καμπάνια αυτή θα έχει σαν αποκορύφωμα τη διοργάνωση της 3ης Πανελλαδικής συνάντησης ενάντια στο κυνήγι 12/14 Σεπτεμβρίου στο μπαρ «Γατελούζοι» στο Μόλυβο.

Και στο νησί της Σαπφούς κάτι υπόγειο αλλά σταθερά κινείται. Για όσους θέλουν να μάθουν περισσότερα ως επικοινωνήσουν με τον Στρατή (0251/20969).

Ανδρέας Ρουμελιώτης

ΣΙΝΕΜΑ

ΤΑΙΝΙΕΣ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ

Φεστιβάλ στη Δράμα. Από τις 16 έως τις 20 Σεπτεμβρίου πανόραμα ελληνικών ταινιών μικρού μήκους —θα προβληθούν όλες. Ωρες 5-8. Ανοιχτή σθόνη όπου θα παρουσιαστούν οι εκτός διαγωνιστικού τμήματος ταινίες για την κρίση κοινού και κριτικών. Μετά τις 8 προβάλλονται οι επιλεγμένες από την εταιρία ελλήνων σκηνοθετών. Ακολουθεί ρετροσπεκτίβα ελληνικών ταινιών μικρού μήκους των σκηνοθετών Βούλαρη, Λιρόπουλου, Καρυπίδη, Μαραγκού, Ανανιάδη, Μαζάνη, Φ. Λιάπα, Στασινού, Αγγελάκου, Α. Ξανθόπουλου, Αγγελόπουλου. Επίσης προβάλλονται εφέτος ξένες ταινίες μικρού μήκους των Γκριζόν, Καβαλκάντι, Σέσιγκερ, Φλάερεν, Βόλεφ, Μπουνοβέλ, Γκοντάρ, Βέντερς και άλλων. Το φεστιβάλ θα περιέχει συζητήσεις ανοιχτής τραπέζης με την παρουσία ξένων σκηνοθετών.

ΙΔΟΥ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ...

— 'Ετοιμοι; Ξεκινάτε διαβάζοντας τρέχοντας και την παρακάτω προκήρυξη: «Στα πλαίσια του Φεστιβάλ '87, η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ, διοργανώνει μεγάλη εκδήλωση τραγουδιού «Διαμαρτυρίας και Αμφισβήτησης».

Σκοπός μας είναι να προβάλουμε το έργο όλων εκείνων των τραγουδοποιών που πιστεύουν στην ανάγκη της έκφρασης ενός σύγχρονου, ως προς την μορφή και το περιεχόμενο, ελληνικού κοινωνικού τραγουδιού, σε μια κατευθυνση ολότελα διαφορετική από αυτή που σήμερα κατά κόρον προωθείται στην πατρίδα μας προδόν ενόχ επιθετικού λαϊκισμού που θέλει την τέχνη εμπόρευμα και τον καλλιτέχνη παραγωγό εμπορευμάτων.

Καλούμε λοιπόν συνθέτες, στιχουργούς, συγκροτήματα και τραγουδοποιούς — και ιδιαίτερα τους νέους — να μας στείλουν σε κασέτα πέντε συνθέσεις τους. Η ηχογράφηση μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο (π.χ. συνοδεία κιθάρας ή πληρους συγκροτήματος).

Οι συνθέσεις που θα επιλεγούν θα εκτελεστούν από τους δημιουργούς τους στη διάρκεια των εκδηλώσεων του Φεστιβάλ '87 της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ.

Πιστεύουμε ότι η συμμετοχή όσο γίνεται περισσότερων καλλιτεχνών θα βοηθήσει στην προώθηση και αναβάθμιση της ποιότητας του σύγχρονου ελληνικού τραγουδιού σε όλες τις μορφές του (Λυρικό, Έντεχνο, Λαϊκό, Ροκ κ.λπ.).

Η Επιτροπή Μουσικού Προγράμματος του Φεστιβάλ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

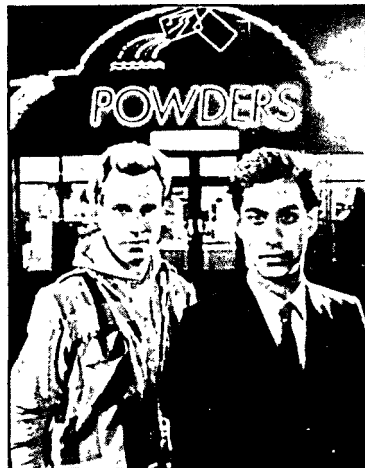
Οι συνθέσεις παραδίδονται μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου στη διεύθυνση «Στέγη» Κολοκοτρώνη 34, Αθήνα Τ.Κ. 10562 Ταχυδρομικώς ή ιδιοχειρώς. Τηλέφωνα: 3226902, 8612160.

Να κάτι που πρέπει να παρακολουθήσουμε με περιέργεια μέχρι την τελική φάση. Το τραγούδι της διαμαρτυρίας και αμφισβήτησης είναι δεδομένο; ή μένει να ανακαλυφθεί;

Ελπίζουμε ότι δεν θα κάτσετε να σκέφτεστε τέτοιες βλακείες για να βρείτε την έννοια της αμφισβήτησης γιατί ούτε του χρόνου δεν θα δώσετε τις συνθέσεις σας.

Νωρίς νωρίς και φέτος το ξεκίνημα της χειμερινής περιόδου. Για τις 3, 10, 17, 24, οι πρεμιέρες του Σεπτεμβρίου. Ανάμεσα στους ενδιαφέροντες τίτλους:

— «Ωραίο μου πλυντήριο», του Στήβεν Φρίαρς. Καλύτερη αγγλική ταινία του '85, ένας Πακιστανός στο νότιο Λονδίνο, λίγος νεοφασισμός, περισσότερη ομοφυλοφιλία.

Ο Άγγλος και ο μετανάστης, ή «Ωραίο μου πλυντήριο».

— «Σιντ και Νάνσυ» του Άλεξ Κοξ, με τους Γκάρι Όλνιμαν, Κλάρε Γουέμπ. Ο μουσικός θρύλος των SEX PISTOLS, το πανκ του '70 κι ένα αληθινό περιστατικό σε μια ιστορία πάθους και παρακμής.

— «Έτσι είναι η ζωή», δραματική κομεντί του Μπλέηκ Έντουαρντς με τον Τζακ Λέμον και την... απαραίτητη Τζούλι Αντριους, γυναίκα του σκηνοθέτη.

— «Ματαντόρ», του αναρχίζοντος Ισπανού, Πέδρο Αλμοδομπάρ, με δυο δολοφόνους, τον ταυρομάχο και την δικηγόρο, να ερωτεύονται αλληλούς.

— «Το δόκανο», θρίλερ του Τζέρι Σάτζμπεργκ με τον σούπερμαν Κρίστοφερ Ρήβ.

— «Κάσταγουέη», (νησί των ναυαγών) του Νικόλας Ρεγκ, που στέλνει δυο άγνωστους στον παράδεισο κάποιου νησιού. Μετά:

— «Αστεριξ στη χώρα των Βρετανών». Φυσικά, κινούμενα σχέδια. Όπως και σ' ένα ακόμα φιλμ, το «Όταν φυσάει ο άνεμος» του Τζιμ Μουράκιμ που χάρη στο καυστικό χιούμορ κάνει το φάντασμα του πυρηνικού ολέθρου καλύτερα ορατό.

— «Μια καλοκαιρινή νύχτα με ελληνικό προφίλ», της Λίνα Βερτμύλερ, και επιστροφή της Μαριάντζελα Μελάτο.

— «Ερμανουέλα-5», για τους επίμονους οφθαλμολόγους. Ο γνωστός ερωτογράφος Βαλεριάν Μπορόβτσικ ασχολείται με το σώμα της καινούριας διαδόχου της Σύλβια Κρίστελ, της Μονίκ Γκαμπριέλ.

ΜΟΡΦΕΣ ΚΟ

Ι. ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ

Α) ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το ανταρτικό μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική μορφή πολιτικής δράσης. Σαν οργανωμένη συλλογική δράση, αποτελεί μια μορφή πολιτικής δράσης που μπορεί να αποτελέσει μια μορφή πολιτικής δράσης. Σαν οργανωμένη συλλογική δράση, αποτελεί μια μορφή πολιτικής δράσης. Σαν οργανωμένη συλλογική δράση, αποτελεί μια μορφή πολιτικής δράσης.

• ΑΡΝΟΥΜΑΙ, τεύχος 3

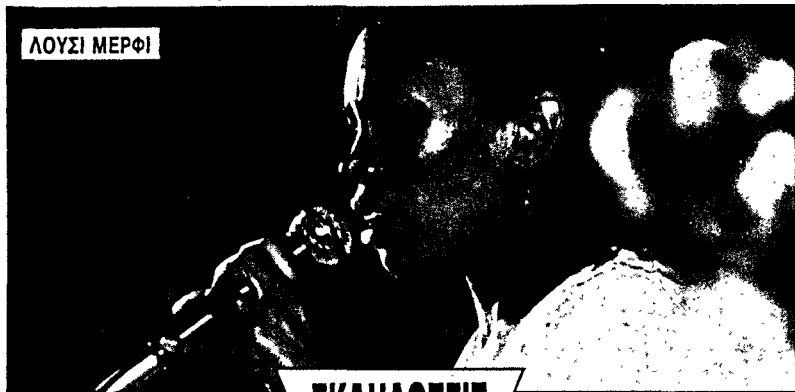
Αντιμιλιταριστική επιθεώρηση. Ένα πολυσέλιδο τεύχος. Μεταξύ πολλών άλλων: Ψήφισμα του ΟΗΕ για τους αντιρρησίες συνείδησης. Η διεθνής συμπαράσταση στους αντιρρησίες. Ανυπότακτοι οργανώνουν και διεκδικούν. Ακόμα ένα μεγάλο αφιέρωμα με τις πρώτες σκέψεις για την άλλη άμυνα εφόσον το πρόβλημα «άμυνας», έχει εδραιωθεί ως «κοινή λογική». Αναφορά της επιτροπής εναλλακτικής άμυνας (Βρετανία 1983). Μορφές κοινωνικής άμυνας. Ανταρτικό και μη βίαιη αντίσταση. Συζήτηση με τους Ρώσους στρατιώτες Πράγα '68 (ανέκδοτο ντοκουμέντο). Το τετραήμερο πολιτικής ανυπακοής 20-24 Νοέμβρη 1984 στη Δ. Γερμανία. Το κίνημα της μη βίας. Τα κινήματα της Ειρήνης (Ανατομία των Ειρην. Κινήματων στην μεταπολεμική Ευρώπη και στις Σοσιαλ. χώρες). Κίνημα στρατιωτών κ.λπ.

• ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Αφιέρωμα στο ποδήλατο. Ιστορία, ποδήλατο και μέλλον. Ποδήλατο στην πόλη, ποδήλατο στην Ελλάδα. Οικογεωγραφία. Η χωροθέτηση της φτώχειας.

• ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ τεύχος 27

Συνέντευξη με τον αντιρρησία στρατεύσης Σπύρο Ψύχα. Το σχολείο σαν μηχανισμός. ΤΒΙΝΤ: Οι εμπειρίες μιας εναλλακτικής κοινότητας στη Δανία γνωστής από την κατασκευή της ανεμογεννήτριας των 2000 ΚW. - Τα πυρηνικά ατυχήματα και οι πυρηνικές δοκιμές μετά το Τσερνομπίλ.

ΛΟΥΣΙ ΜΕΡΦΙ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• ΛΟΥΣΙ ΜΕΡΦΙ

Η τραγουδίστρια μπλουζ, τζαζ, γκόσπελ που τη συνοδεύει σε πολλά κομμάτια και η δωδεκάχρονη κόρη της Τορραζ θα εμφανιστεί στις 4/9 στο Δήμο Βύρωνα (Θέατρο Βράχων) 5/9 στο Δήμο Λιβαδίας και 6/9 στο Φεστιβάλ ΚΝΕ στη Θεσσαλονίκη. Μαζί της στις ίδιες εκδηλώσεις θα παίξει το Βουλγαρικό συγκρότημα τζαζ White, Green and Red με δικές τους συνθέσεις.

• ΚΟΥΒΑ

Το Μπαλέτο Ραδιοτηλεόρασης της Κούβας μαζί με το κουαρτέτο «Γένεσις» και το συγκρότημα «Σονοριδάντ» συνεχίζει με δυο ακόμα παραστάσεις στις 2/9 στη Ρόδο και στις 4/9 στη Βουλιαγμένη.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚ

VIRIDIN GREEN

Viridin Green δεν είναι παρά ένα άτομο: ο Στέφανος. Viridin Green όμως είναι ένα σχήμα ανοιχτό σε άλλους μουσικούς. Αρκετοί έχουν συνεργαστεί περιστασιακά μαζί του, ιδιαίτερα στις ζωντανές εμφανίσεις που γίνονται από τις αρχές του '84 στα γνωστά μέρη και σε συναυλίες.

— Ο Στέφανος μελέτησε μόνος του σύνθεση και ενορχήστρωση. Αυτό που τον ενδιαφέρει εδώ και καιρό είναι η εξερεύνηση του συνθεσάιζερ. Χρησιμοποιεί βασικά ένα Roland SH-5 analog και συχνά ένα Sequential Tom Rhythm machine. Εκτός απ' αυτά δουλεύει με μαγνητοταινίες, με τη φωνή του, ένα μεταλλόφωνο και ένα αυλό του Πανός.

— Δεν σε πειράζει η κανονικότητα του ρυθμού του Rhythm machine;

«Είναι φορές που χρησιμοποιώ την «προγραμματισμένη ανακρίβεια» όπου η συχνότητα αλλάζει».

Ψυχεδέλεια 1969-70

Ναπάλμ στο Βιετνάμ. — Αντιρρησίες — Σφαγή φοιτητών στο Kent. Ατελείωτα φεστιβάλ ροκ, Atlanta, Newport, Monterey, Seattle, Woodstock. Εποχή που όλοι επενδύουν στην ΠΟΠ και ξανά στην ΠΟΠ. Εκείνη τη χρονιά λοιπόν... Ενώ ο Elvis Presley κερδίζει 1 εκατομ. δολάρια στο Las Vegas International Hotel...

Ενώ τα φεστιβάλ γίνονται free... Ενώ ο Frank Zappa διαλύει τους Mothers of Invention «κουρασμένος απ' όλους αυτούς που χτυπάν τα χέρια τους για όλους τους άσχετους λόγους» βρίσκουμε δυο «υπόγειες» ειδήσεις. Στη Μόσχα ένας αξιωματικός αστυνομίας αναφέρει ότι οι περισσότεροι τηλεφωνικοί θάλαμοι της πόλης είναι άχρηστοι διότι τα εξαρτήματά τους κλέβονται απ' αυτούς που θέλουν να μεταμορφώσουν τις ακουστικές τους κιθάρες σε ηλεκτρικές, κατόπιν τεχνικής συνταγής ενός «τοπικού» περιοδικού για νέους. Και πίσω στις ΗΠΑ ο Ρίτσαρντ Νίξον, ο Σπύρος Άγκνιου και 40 κυβερνήτες εξαφανίζονται σε μια μυστηριώδη αποστολή διερεύνησης του χάσματος μεταξύ νεολαίας και υπόλοιπης κοινωνίας. Βλέπουν φιλμ απομύησης ταξιδιών LSD και ακούν με τις ώρες αντικατεστημένο ροκ.

1987. Η μουσική της δεκαετίας 60-70 έχει μυθοποιηθεί. Οι εταιρίες την επανεκδίδουν. Αυτό το καλοκαίρι κυκλοφόρησαν οι West Coast pop art experimental band, οι Doors, οι Jefferson Airplane, οι Creedence Clearwater Revival. Ακούστε τους με την ησυχία σας πριν αρχίσουν να επανεκδίδουν όλοι μαζί.

• JEFFERSON AIRPLANE: 2400 Fulton street.

Είναι ένα καταπληκτικό διπλό άλμπουμ προσεγγμένο με τα καλύτερα τραγούδια της περιόδου 65-71 πριν το γκρουπ αλλάξει όνομα και σύνθεση πολύ αργότερα (σε J. Starship). Άλμπουμ χωρισμένο σε 4 μέρη: Αρχή, Ψυχεδέλεια, Επανάσταση. Μέρη του αεροπλάνου, που δείχνουν όλη την ιστορία και το περιεχόμενο της μουσικής του θρυλικού acid-rock συγκροτήματος. Τραγούδια από όλα τα άλμπουμ της εποχής, και ειδικά από το Surrealistic Pillow και το After Bathing At Baxter's, δυο δίσκοι που έκαναν πολλούς να «περάσουν» έξω από την καθημερινότητα.

Οι Jefferson Airplane ήταν ποιητές, μουσικοί, ερωτευμένοι, αντικονφορμιστές. Ήταν φευγάτοι παραισθησιακοί τα ήθελαν όλα, τα έδιναν όλα. Ενωμένοι με τη γενιά του 60, εκείνης της επανάστασης, εκείνης της εποχής που... «Αν μπορείς να τη θυμηθείς δεν την έζησες ποτέ...» (Robin Williams). Ποιός μπορεί σήμερα να τους ακούσει χωρίς να τους παρατηρεί;

• CREEDENCE CLEARWATER REVIVAL: Cosmos Factory

Το επανεκδοθέν Cosmos Factory ήταν ένα από τα πέντε άλμπουμ των CCR που επικυρώθηκαν «χρυσά» το έτος 1970. Περιέχει μάλιστα τρία single επίσης χρυσωμένα την ίδια μέρα. Δηλαδή μια επιτυχημένη μέρα της ζωής του Τζων Φόγκερτ, παραγωγού, τραγουδιστή, συνθέτη και κιθαρίστα του γκρουπ. Κατά τ' άλλα το Cosmos Factory περιέχει από ροκ (Μέμφις στυλ) μέχρι ξενόρωτο κάντρυ-ροκ ή ροκ-μπλουζ. Ο δίσκος σώζεται από τους μουσικούς που όντας όλοι άψογοι παίζουν το δυνατό Run through the jungle καθώς και Jam-Sessions που ξεπνούν μερικά καλά πνεύματα της εποχής.

Ο ΝΙΚ ΚΕΪΒ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ο Νικ Κέιβ είναι ο μοναδικός καλλιτέχνης όλων των γενιών του ροκ εν ρολ που έρχεται για τρίτη φορά στη χώρα μας για συναυλίες. Ο Νικ Κέιβ — χθες και σήμερα — έχει παίξει έναν από τους σπουδαιότερους ρόλους στην υπενθύμιση, επανεξέταση ή και διαμόρφωση μιας ιστορίας παμπάλαιας και γνώριμης που λέγεται απλά ζωή. Το πρόσωπό του, η παρουσία του, οι κινήσεις του, οι απόψεις του έχουν χαρακτήρα παγκόσμιο είτε λαμβάνουν χώρα στο Βερολίνο, είτε στο Λονδίνο, είτε στο Σίδνεϊ, είτε στην Αθήνα.

Σπάνια στον χώρο του ροκ εν ρολ βρέθηκε άνθρωπος να συμπυκνώνει όλη του την αγωνία, την ειρωνεία, την παρατήρηση, την αγάπη, τον πόνο και την ανάγκη του για λύτρωση από τα δεινά που τον κατατρέχουν και να τα διοχετεύσει με τόση δύναμη και ένταση, ώστε να φανούν στην πραγματική τους υπόσταση. Η τρομερή συγκινησιακή ενέργεια, τα συναισθήματα στην πιο ακραία τους μορφή τα βρίσκει όλα κανείς μέσα σε ένα απλό και συμπαγές χτύπημα ο Νικ Κέιβ, από τότε που ξεκίνησε από την μακρινή Αυστραλία γύρω στα 1979 με τους Boys Next Door. Αργότερα το συγκρότημα αλλάζει όνομα και ονομάζεται πλέον Birthday Party. Εμφανίζονται τον Σεπτέμβριο του '81 στο Σπρίνγκ και αφήνουν άναυδους και «αβοήθητους» τους λιγοστούς πραγματικά ανθρώπους, που είχαν πάει να τους δουν είτε γνωρίζοντας τι τους περίμενε είτε όχι. Οι ζωντανές εμφανίσεις των Birthday Party δημιουργούσαν το τσάκισμα κάθε αρμονίας στην ψυχή και στο σώμα την άρνηση οποιασδήποτε μουσικής ή λεκτικής φόρμας την αίσθηση ότι όλα πρέπει να ξαναγίνουν από την αρχή. Αφού κυκλοφόρησαν δύο δίσκους τα «Prayers on Fire» και «Junkyard» οι B.P. διέλυσαν οριστικά τέλη '83. Ο Νικ Κέιβ δημιούργησε τους Bad Seeds ένα προσωπικό όχημα που αρκετές φορές άλλαξε μέλη και μαζί τους κυκλοφορεί από το 1984 μέχρι σήμερα τέσσερις μεγάλους δίσκους. Τα «From her to Eternity» 1984, «The Firstborn is dead» 1985, «Kicking Against the Pricks» και «Your Funeral My Trial» 1986. Σε όλους αυτούς τους τελευταίους δίσκους ο Κέιβ — ως άλλος σύγχρονος Έλβις — δίνει πλέον ένα τρομερά έντονο και φορτισμένο αισθητικό στίγμα, συμπυκνώνει όλη την ιστορία του ροκ εν ρολ, την αγάπη του για τα μπλουζ και όλα εκείνα τα τραγούδια που πάντα στέκονταν εκτός χρόνου, άφθαρτα. Πάντα με αυτή την αίσθηση του μεγαλείου της δημιουργίας κάτω από την έντονη σύγκρουση του χθες, του σήμερα και του αύριο... Στην Αθήνα στις 25 και 26 Σεπτεμβρίου στην Αυτοκίνηση με τους Bad Seeds. Για τρίτη φορά.

Συνεχίζουμε σ' αυτό το τεύχος με δυο διαφορετικά και διαφορετικά μεταξύ τους σχήματα που έχουν πειραματικές τάσεις. Είναι αρκετά γνωστοί σε κάποιο κοινό της ζωντανής μουσικής και έχουν οι ίδιοι πολλές ηχογραφήσεις της δουλειάς τους σε κασέτες.

SPLIT IMAGE

Οι Split Image δημιουργήθηκαν στα μέσα του 1983 στην Κέρκυρα σαν εξέλιξη ενός προηγούμενου σχήματος.

Το 1984 έκαναν την πρώτη ευρύτερη εμφάνιση με την παρουσίασή τους από την εκπομπή «Απόηχοι». Μετά από διάφορες αλλαγές σύνθεσης και περιόδους ανασυγκρότησης το γκρουπ αρχίζει να λειτουργεί ενεργά αρχές 87 με εμφανίσεις στα στέκια της ροκ (Βιτρό, Cats, Σκιάχτρο, Τροχό...).

— Η σημερινή σύνθεση του γκρουπ είναι: Στάθης Παπανδρέου: ντραμς, Λάμπρος Γατσώρης: μπάσο, Γιάννης Χαραλαμπίδης: πλήκτρα συνθεσάιζερ, Γιώργος Σκορδίλης: κιθάρα, φωνή.

— Οι Split Image μας λένε:

«Εκείνο που μας ενδιαφέρει δεν είναι τόσο οι παράξενοι ήχοι, αλλά οι καινούργιοι τρόποι δομής και χειρισμού της μελωδίας έτσι που να γίνεται όσο το δυνατόν πιο πιστή η έκφραση του συναισθήματος μουσικά».

Αν και στο ρεπερτόριό τους υπάρχουν κομμάτια αυτοσχεδιασμού οι καθαυτοί πειραματισμοί τους γίνονται στην προετοιμασία για μια τελική μορφή. Οι συνθέσεις είναι πάντα δικές τους επεξεργασμένες και από τους 4 μουσικούς με βάση κάποιες ιδέες που δίνουν ο Γιάννης (πλήκτρα) και ο Γιώργος (κιθάρα). Οι στίχοι, αγγλικοί, περιγράφουν καθημερινές εικόνες και εμπειρίες, ενώ η φωνή συνδυάζεται με τα υπόλοιπα όργανα τείνοντας σε μια έκφραση περισσότερο μουσική παρά τραγουδιτική. Οι συνθέσεις τους φαίνονται να μην δίνουν σημασία σε συμβατικά πλαίσια, αλλά αντίθετα να δοκιμάζουν την ευφορία στην ανακάλυψη, μιας άλλης ατμόσφαιρας.

«Δεν μας ενδιαφέρουν οι εμπορικές ιδέες, αλλά οι πρωτοποριακές ιδέες. Οι συνθέσεις μας δεν μένουν στάσιμες, αλλά εξελίσσονται γιατί πάντα εμφανίζονται νέες ιδέες... Αυτό που θέλουμε

είναι η μουσική μας να γίνεται φορέας συναισθημάτων...».

Οι εκτελέσεις των Split Image δείχνουν ένα σφιχτοδεμένο ηχητικό σύνολο και μαζί φανερώνουν τη δυνατή προσωπικότητα του κάθε μουσικού με έντονες στιγμές δημιουργικότητας.

— Πώς φαντάζεστε μια καλύτερη ροκ σκηνή στην Ελλάδα;

«Χρειάζεται μια μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση από μέρους του κοινού και πρώτα απ' όλα να σταματήσουμε να μιλάμε για «ελληνικό ροκ», αλλά για ροκ που παίζεται από Έλληνες. Το θέλουμε δηλαδή πιο προοδευτικό, κοινωνικό και ανήσυχο».

A.K.

Split Image

ΜΑΤΑ

Τι σκέφτεσαι για την όλο και πιο γενικευμένη χρήση των συνθεσάιζερ και κομπιούτερς στη μουσική;

«Πρέπει να τους χειριζόμαστε με φαντασία... Να μην επαναπαυόμαστε στην άνεση του κομπιούτερ... Προσωπικά προσπαθώ να αποδείξω στο κομπιούτερ ότι είμαι άνθρωπος και δημιουργός».

— Όμως η κοινωνική σχέση μας με την τεχνολογία ήταν μέχρι σήμερα παθητική... Τι νομίζεις ότι μπορεί ν' αλλάξει η καλλιτεχνική δημιουργία;

«Αντί να παρακολουθούμε τα "θαύματα" της τεχνολογίας θα πρέπει πρώτα εμείς να εξερευνήσουμε τη φαντασία μας και να σκεφτούμε τι θα μπορούσαμε να είχαμε κάνει με την τεχνολογία... ...προσπαθώ να δημιουργήσω ένα δικό μου κοινωνικό χαρακτήρα απέναντι στην τεχνολογία. Να ανακαλύψουμε το ρομαντισμό του τώρα...»

Το ωραιότερο πράγμα στην τέχνη είναι οι αντιφάσεις που δημιουργεί στην κοντόφθαλμη λογική. Η ...ρομαντική τεχνολογία που σκέφτεται ο Στέφανος είναι ικανή να μας πάει ένα ταξιδάκι, τώρα, στα όρια της φαντασίας...

— Μέσα απ' όλ' αυτά ο Στέφανος δημιουργεί ασταμάτητα. Χρησιμοποιεί πολύ συχνά συγκεκριμένους ήχους ηχογραφημένους από το περιβάλλον και κολλάζ μαγνητοταινιών που επεξεργάζεται μέσα από αδιάκοπους πειραματισμούς στα συνθεσάιζερ. Τα κομμάτια που ακούσαμε περιέχουν εξωτικές μελωδίες, ονειρικούς ήχους και πολύπλοκους μέχρι πολύ απλούς ρυθμούς. Συχνά συνθέτει με πεντατονικές κλίμακες. Η μουσική του δεν γίνεται ποτέ βαρετή. Ακόμα και τα πιο απλά ρυθμικά του κομμάτια περιέχουν φρεσκάδα και δημιουργική χαρά.

Ακόμη μια ερώτηση:

— Τι σε εμπνέει; Υπάρχουν εικόνες που θάθελες να φαντασθεί ο ακροατής;

«Το Σύμπαν... η απλα του χώρου... τα ξωτικά... οι Νεράιδες...»

• JOHN LURIE

Μουσική από τις ταινίες
"Down by Law" και "Variety"

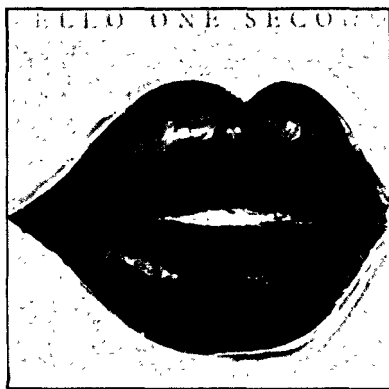
Μουσική για ταινίες; Ταινίες για τέτοια μουσική; Που σε κάθε άκουσμά της μπορεί να δημιουργήσει μια ταινία... Που ξέρει να περιγράφει τις πιο ανθρώπινες σκηνές, να δείχνει τις πιο ζωντανές εικόνες... Η μουσική του Lurie είναι τζαζ, τωρινή τζαζ, με όλη την ένταση που έχει μαζέψει ο δημιουργός της. Αντί άλλων... ας σημειώσουμε καλύτερα, τους προηγούμενους δίσκους του John Lurie και του συγκροτήματός του "Lounge Lizards".

1. Stranger than Paradise & Resurrection of Albert Ayler.
2. Lounge Lizards
3. Live from drunk boat
4. Live in Tokyo - Big heart
5. No Pain for Cakes

Εκτός από τον πρώτο οι υπόλοιποι (εισαγωγής) θέλουν ψάξιμο.

• MINERS OF MUZO: Beauty is pain

Οι Ολλανδοί πάντα πρώτοι, ανεπρόσμετοι με την προσωπική τους ιστορία στα κινήματα της πόλης. Οι κατάλληλοι άνθρωποι του ροκ-γκαραζ. Το «beauty is pain» θα σας ξεμπλοκάρει, θα σας πάει ψηλά γιατί βγαίνει όπως καταλάβατε από «high» άτομα. Συγκεντρωμένη ενέργεια, πάθος και αν θέλετε κι άλλο beat... εδώ είναι. Ο δίσκος που έπρεπε για ν' αρχίσει το φθινόπωρο καλά.

• YELLO: One second

Εδώ έχουμε βαρβάτα πράγματα... Δεν ξέρω αν είναι η φωνή του Santiago Alfonso, του Dieter Meier, της Farida ή της Shirley Bassey δεν ξέρω αν είναι τα κρουστά αλλά... κρατηθείτε! Φύγατε ήδη στους φλεγόμενους αιθères των λατινοαμερικάνικων ρυθμών. Ο Boris Blank τους έχει μεταμορφώσει σε αισθησιακό heavy metal!... που κάνει τα αίματά να βράζουν. Μία εξωτική πτήση πάνω και πάνω από ζούγκλες, πόλεις, νυχτερινούς δρόμους όπου το πάθος διαπερνά τα πάντα, όπου το πάθος διαπερνά τα πάντα, όπου τίποτα δε σας χωράει. Είναι βλέπεις κι εκείνο το τρομπόνι και το μπάσο τρομπόνι...

• LES RITA MITSOUKO: The No Comprendo

Γουστάρετε γαλλικές παραξενιές; Να ένας δίσκος που σας ξεναγεί στο Παρίσι των ακατονόμαστων ονείρων σας. Οι Rita Mitsouko είναι θεατρικοί, σαρκαστικοί, προβληματικοί, χορευτικοί. Ξέρουν να αφομοιώνουν πολλά καλά και κακά πράγματα για να μας τα παρουσιάσουν σ' ένα καθαρά μιούζικ-χάλ σώου underground και με πολλές ιδέες.

• VIM MERTENS, SOFT VERDICT: Maximizing the audience

Είμαστε σε άλλη μουσική και... Είμαστε μακριά μακριά από τα πάντα. Και δεν ξέρω πώς ένας τέτοιος δίσκος κατάφερε να βγει σε ελληνική εγγραφή τη στιγμή που δεν ελπίζει σε καμιά εμπορικότητα. Είναι ακόμα ένα «θαύμα» του μινιμαλισμού; Εδώ όμως ο Mertens πάει και πιο μακριά. Ισορροπεί τέλεια αυτές τις μίνιμαλ ιδέες με την προσωπική του εκφραστικότητα μέσα από τον ήχο της μικρής κλασικής ορχήστρας, μέσα από τα ερωτικά μεσαιωνικά τραγούδια. Η μουσική του είναι γεμάτη από νοσταλγία, εσωτερικότητα, φινέτσα. Τα έργα του έχουν τη δύναμη να σας μεταφέρουν.

A.K.

• LONDON SYMPHONY ORCHESTRA: We know what we like - the music of Genesis

Γύρω στο 1976 για πολλούς από τους Έλληνες «μουσικόφιλους» οι Genesis ήταν το αγαπημένο τους συγκρότημα και μάλλον δικαιολογημένα γιατί μέσα στα απόβλητα του Τέχνο-ροκ ήταν οι μόνοι με κάποιο χαρακτηρισμό. Τόσα χρόνια μετά, οι ίδιοι παίζουν FM και οι ορχήστρες καταδέχονται να σφαιριάζουν αλύπητα τη μουσική τους.

• BLAINE I. REININGER: BYZANTIUM

Το Τέχνο-ροκ που λέγαμε παραπάνω! Λίγο πιο δυναμικό, λίγο πιο σύγχρονο με δάνεια ζωντανίας απ' τους Roxy Music.

• THE DOORS: Live at the Hollywood bowl

Πολύ «καθαρός» δίσκος για τα στάνταρντ των DOORS. Μάλλον οι παραγωγοί έχουν επέμβει αρκετά. Η διάρκειά του είναι ελαχίστη. Αν αγαπάτε ή θέλετε ν' αγαπήσετε τους DOORS αρπάξτε αμέσως το Absolutely Live.

• SILENCERS: A letter from St. Paul

Απλή, απλή, αιθέρια, ποπ μουσική. Γιατί όχι δηλαδή; Δεν είναι κακό πράγμα, δε σε κάνει να ντρέπεσαι, σου χαρίζει ευχάριστα απογεύματα και καμιά φορά σε κουνάει κιόλας. Καλοδεχούμενος δίσκος, μακάρι ν' ακούσουμε περισσότερα απ' αυτούς.

• TERENCE TRENT D' ARBY: Introducing the hardline according to...

Το παιδί είναι ιδιοφυΐα! Το λέει και μόνος του, το λέμε και μεις, το λέει ο κόσμος όλος. Αυτός ο δίσκος είναι απαραίτητος για τους φίλους της μαύρης μουσικής και της ποπ μουσικής και όλης της μουσικής. Δεν ξέρω τι θα κάνει μετά, αλλά και μόνο του το Rain (που δεν έχει βγει ακόμη σε Single) είναι απ' τα καλύτερα τραγούδια της χρονιάς ως τώρα και μου φτάνει.

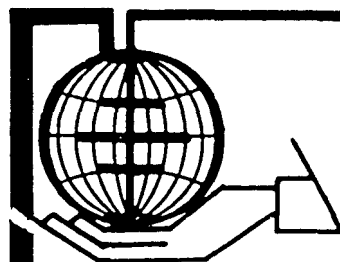
• THE BLOW MONKEYS: She was only a grocer's daughter

Καλές προθέσεις, καλή φωνή, καλοί στίχοι. Υπάρχει μια βαρειά κατηγορία ωστόσο για τα τραγούδια τους απ' όσους τους αντιπαθούν: «Είναι όλα ίδιοι!» λένε. Ακόμη και έτσι, με τον Paul Weller στο ψυγείο, αυτός ο δίσκος δεν είναι άσχημος και σίγουρα η μικρή αδερφή σας θα ενθουσιαστεί με τον Dr. Robert.

• O.S.T.: WHO'S THAT GIRL

Η Madonna κατακτά τον κόσμο. Δίνει συναυλίες παντού, κάνει φιλμ, αδυνατίζει (πολύ κακό αυτό), είναι νούμερο 1 στις ΗΠΑ. Δεν έχει νόημα ποιο είναι αυτό το κορίτσι, αφού τελικά τα έχει όλα στα πόδια της. Το Who's that girl είναι το καλύτερό της, αλλά βέβαια ο Coati Mundi κλέβει την παράσταση.

X.M.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΥΡΓΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΤΑΧΥΡΡΥΘΜΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΑΓΓΛΙΚΩΝ-ΓΑΛΛΙΚΩΝ-
ΙΤΑΛΙΚΩΝ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ
ΙΣΠΑΝΙΚΩΝ

ΕΙΔΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ TOEFL

- από πεπειραμένους ξένους και έλληνες καθηγητές
- λειτουργούν τμήματα 5-8 σπουδαστών σε όλα τα επίπεδα

ΝΕΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

από 21 Σεπτεμβρίου μέχρι 10 Φλεβάρη

• Πληροφορίες για εγγραφές:

ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Σινώπης 6 - τηλ. 7715228-7710097.

ΟΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

Τιμολέοντας Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
τηλ. 6469827 - 6461380
Κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα

τ. 54, 1η Σεπτεμβρίου 1987, Δρχ. 200

Ιδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος & ΣΙΑ» Ε.Ε.
Φωτοσύνθεση:
Βιβλιοσυνεργατική Συν.Π.Ε., Φειδίου 18
Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή:
RAY ΕΠΕ, Διδότου 26
Εκτύπωση:
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51-33

Εκδοτική ομάδα:

Κ. Βουρνάς, Π. Παναγιώτου
Γ. Πιτουρόπουλος, Δ. Ψαρράς

Υπεύθυνος έκδοσης:
Γ. Πιτουρόπουλος

Π Ο Λ Ι Τ Ι Κ Η:

Γ. Βότσης, Α. Λαζαρίδου, Χ. Μαχαίρας, Π. Λινάρδος - Ρυλμόν

Δ Ι Ε Θ Ν Η:

Γ. Αλαμάνης, Α. Αρζιμόνγλου, Δ. Δεληολάνης, Κ. Κυριακίδης, Τ. Κωστόπουλος, Μ. Σμπόρος

Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Α:

Ε. Αρανίτσης, Α. Γιαννόπουλος, Α. Θεοδωρίδου, Γ. Κόκκινος, Τ. Κατιντσάρος, Π. Κοροβέσης, Θ. Πλατής, Ρ. Πόλε, Γ. Σχίζας, Δ. Τρίμης, Τ. Υπέρμαχος, Τ. Χριστοδουλοπούλου, Α. Ψαρρά

Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ο Σ:

Ν. Βαλαωρίτης, Χ. Δασκαλόπουλος, Ε. Καλαφάτη, Α. Κελεπέκης, Δ. Κούρτοβικ, Γ. Μακρής, Γ. Μαργαρίτης, Ν. Μαυρουδής, Β. Ντάκουρη, Δ. Οικονομάκης, Σ. Παπασπύρου, Δ. Πουλικάκος, Χ. Σακελλαρόπουλος, Α. Τύρος, Σ. Χρυσούλακη

Κ Α Λ. Ε Π Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α:

Α. Αηδόνης, Α. Θεοδωρίδου, Σπ. Παντελάκης

Σ Κ Ι Τ Σ Ο:

Β. Ελευθερίου, Π. Ζερβός, Γ. Χατζάκος

Κ Ο Μ Ι Κ Σ:

Αρκάς

Γ Ε Λ Ο Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α:

Γ. Ιωάννου

Φ Ω Τ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α:

Κ. Ελευθεράκης, Μ. Μπαμπούσης

Συνδρομές:

Εσωτερικού: 12 τεύχη Δρχ. 2.400
Ευρώπη: 12 τεύχη Δρχ. 3.000
Άλλες ήπειροι: 12 τεύχη Δρχ. 3.300
Δημ. Οργ.: 12 τεύχη Δρχ. 6.000

Εμβάσματα-επιταγές:
Γιώργος Πιτουρόπουλος

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΑΣΠΗ

Κύριε Διευθυντά,

Για τρίτη φορά το περιοδικό σας ασχολείται με το άτομό μου και τη δημοσιογραφική μου δραστηριότητα, χωρίς ποτέ κάποιος συντάκτης σας να έχει προσπαθήσει να με συναντήσει ώστε να ελέγξει και διασταυρώσει πληροφορίες και απόψεις που με αφορούν και οι οποίες αβασάνιστα δημοσιεύονται στον «Σχολιαστή». Στοιχειώδης σεβασμός της δημοσιογραφικής δεοντολογίας νομίζω ότι απαιτεί κάτι τέτοιο από τη στιγμή που οι συντάκτες σας ασχολούνται με πρόσωπα που τα αναφέρουν επωνύμως και τα οποία έχουν ακόμα στη χώρα μας το δικαίωμα του αντλόγου και της έκφρασης των δικών τους εκδοχών.

Στο τελευταίο λοιπόν τεύχος του περιοδικού σας (Ιούνιος 1987) οι αρμόδιοι συντάκτες σας, με προφανή στόχο να πλήξουν τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» και εμένα, αναφέρονται σε μια έρευνά μου για την ελληνική βιομηχανία καλλυντικών που δημοσιεύθηκε πριν 5 χρόνια(!) στον «Οικονομικό», και προσπαθούν να αποδείξουν ότι πρώτον αυτή η έρευνα έγινε με κίνητρο την αποκόμιση κάποιου οφέλους από το περιοδικό και ότι η διεξαγωγή της έδωσε αφορμή στην από μέρους μου «κλοπή της πνευματικής ιδιοκτησίας» κάποιου κ. Κουταρέλλη, αγνώστου εις εμέ. Πάνω σ' αυτήν λοιπόν την προσπάθεια των συντακτών σας να μειώσουν το κύρος του «Ο.Τ.» και ορισμένων ανθρώπων του θα ήθελα να κάνω κάποιες επισημάνσεις.

Πρώτον, στην έρευνα της 25ης Φεβρουαρίου 1982 για τα καλλυντικά, επειδή αφορούσε τη βιομηχανία του κλάδου και όχι τους εμπόρους αγρών της Πιερίας, θεώρησα υποχρέωσή μου να απευθυνθώ κατ' αρχήν στον αρμόδιο Σύνδεσμο, ο οποίος ήταν εκείνος που θα μπορούσε εγκύρως να με ενημερώσει. Έτσι, είχα μια συνομιλία με τον κ. Σπ. Γεωργαντά, πρόεδρο τότε του Συνδέσμου, ο οποίος για να διευκολύνει την παροχή στοιχείων προς τον «Ο.Τ.» μου έδωσε πολυγραφημένες σελίδες και πίνακες με πληροφορίες και απόψεις για τη βιομηχανία καλλυντικών. Οι σελίδες αυτές ΔΕΝ ΕΦΕΡΑΝ ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ ως προς τον συντάκτη τους. Θεώρησα αυτονόητο ότι πρόκειται για εργασία του Πανελληνίου Συνδέσμου Βιομηχανιών Καλλυντικών είτε δική του, είτε εκπονηθείσα για λογαριασμό του που είναι το ίδιο πράγμα. Από τη στιγμή όμως που ο Π.Σ.Β.Κ. μου δίνει έντυπες πληροφορίες και απόψεις που ο ίδιος θεωρούσε ότι αποδίδουν την πραγματικότητα του κλάδου και τις απόψεις του, το ανακριτικό μου δαιμόνιο πραγματικά δεν με ώθησε να ρωτήσω ποιος ήταν ο συντάκτης τους. Εκείνο που είχε σημασία ήταν να βεβαιωθώ αν ήταν ακριβείς. Και αυτό έπραξα.

Με βάση το κείμενο που μου δόθηκε τότε από τον κ. Σπ. Γεωργαντά, ως εκφράζον την κατάσταση και τις ΑΠΟΨΕΙΣ του, επισκέφθηκα τους τότε αρμόδιους για την κοστολόγηση και εμπορία των καλλυντικών, ζήτησα πληροφορίες και αντιήλλαξα απόψεις που ήταν ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΤΙΚΕΣ των όσων μου είχε πει και δώσει ΓΡΑΠΤΩΣ ο κ. Σπ. Γεωργαντάς. Τέλος, πήρα μια συνέντευξη και από τον κ. Δασκαλάκη υπεύθυνο τότε του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων, η οποία και δημοσιεύθηκε στον «Ο.Τ.» στα πλαίσια της έρευνας αυτής. Συνεπώς, ΔΕΝ ΥΠΕΓΡΑΨΑ ένα κείμενο που μου δόθηκε έτοιμο από τον κ. Σπ. Γεωργαντά, όπως σαρκαστικά γράφετε, αλλά μετέφερα στον «Ο.Τ.» την ταυτότητα και τις ΑΠΟΨΕΙΣ του κλάδου, αλλά και των αρμοδίων κρατικών παραγόντων αφού είχα βεβαιωθεί για την ακρίβειά τους. Αυτή ουδέποτε αμφισβητήθηκε από κανέναν κι αυτό έχει κυρίως σημασία από πλευράς δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

Ίσως η δημοσίευση απόψεων επιχειρηματιών να θεωρείται ενοχλητική από το περιοδικό σας και να μη συνηθίζεται. Τι να κάνουμε όμως. Όταν γράφει κανείς για κάποιον βιο-

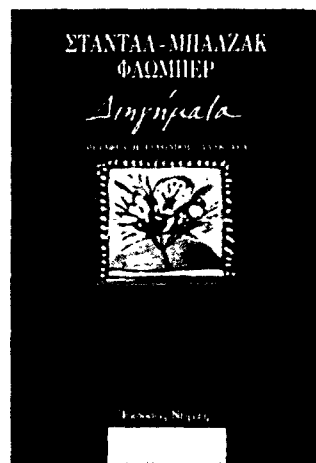
μηχανικό κλάδο καλό είναι να αναφέρεται και στις απόψεις εκείνων που τον εκπροσωπούν!

Κατά συνέπεια, δεν βλέπω στην περίπτωση που μας αφορά πού υπάρχει «κλοπυράιτ» από μέρους μας και σε ποιο σημείο παρατηρείται κάποια δημοσιογραφική ανεντιμότητα.

(Έχομε κι εμείς πλήρη το σχετικό φάκελο όσο κι αν λογικά δεν θα έπρεπε να υπάρχει μετά από 5 χρόνια). Αντίθετα θα έπρεπε να σας εντυπωσιάσει το γεγονός ότι όταν ανέκυψε θέμα από τον συντάκτη της μελέτης, που εμείς αγνοούσαμε, η Δ/ση του «Οικονομικού» επέδειξε ασυνήθιστη για τον ελληνικό

ΦΛΩΜΠΕΡ-ΣΤΑΝΤΑΛ
ΜΠΑΛΖΑΚ

Διηγήματα

Σταντάλ, Μπαλζάκ,
Φλωμπέρ: τρεις κλασικοί
Γάλλοι συγγραφείς των
οποίων τό έργο αποτελεί
τήν βάση της γαλλικής
πεζογραφίας. Καθένας με
δικό του ύφος, δίνει μια
εικόνα άλλοτε
άπαστράπτουσα, άλλοτε
σκοτεινή, αλλά πάντοτε
μοναδική της ευρωπαϊκής
ζωής και καλτωράς.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ 106 79
Τηλ. 3607744-3604793

ΠΙΕΡ ΝΤΡΙΕ ΛΑ ΡΟΣΕΛ

Οί 'Αναμνήσεις του Ντέρκ Ράσπε

Βιβλίο έμπνευσμένο από
τήν ζωή τῶ Βάν Γκόγκ
συναρπάζει μέ τήν
άμεσότητά του. 'Ο Ντρίε
λά Ροσέλ ταυτίζεται μέ
τόν ήρωά του καί δέν
κρύβει τίποτα: οί φυσικές
του άδυναμίες, τά
όράματα, οί έμμονες
ιδέες, τά φαντάσματα, ή
πίστη, τά προβλήματά
του, σπαράζουν μπροστά
μας. Μέ τίς
'Αναμνήσεις του ό
Ντρίε λά Ροσέλ
αυτοτιμωρούμενος,
λυτρώνεται.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ 106 79
Τηλ. 3607744-3604793

τύπο ευαισθησία και αντήλαξε αλληλογραφία η οποία προφανώς κρίθηκε ικανοποιητική από τον ενδιαφερόμενο.

Σ' ό,τι αφορά το γεγονός ότι ο κ. Σπ. Γεωργαντάς απευθύνθηκε στον τότε υπεύθυνο των Δημοσίων Σχέσεων του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη κ. Δημ. Κακαβελάκη, είναι απολύτως φυσιολογικό. Οι δύο άνδρες συνδέονται με πολύχρονη φιλία και ήταν απολύτως θεμιτό, ο κ. Σπ. Γεωργαντάς να απευθυνθεί σε φιλικό του πρόσωπο προκειμένου να έλθει σε επαφή με τη διεύθυνση του «Ο.Τ.» με την οποία δεν είχε καμία γνωριμία. Τι το μεμπτό υπάρχει σ' αυτήν τη διαδικασία; Κατά συνέπεια, οι υπαιτιότητες σας περί επιταγών και άλλων παρομοίων, όπως και η ανεύθυνη και αντιδεοντολογική αρθρογραφία σας με τίτλο «ξένη δημοσίευση» θυμίζουν κίτρινη δημοσιογραφία, την οποία υποτίθεται ότι η έρευνά σας καταδικάζει.

Και μια γενικότερη παρατήρηση. Αν υποτεθεί ότι όλα τα αμαρτήματα του ελληνικού τύπου (ή έστω του «Οικονομικού Ταχυδρόμου») περιορίζονται στο, όπως αποδεικνύεται, ανύπαρκτο ολισθημά μου, που χρειάστηκε να ανατρέξετε πέντε χρόνια πίσω για να το ανακαλύψετε, τότε όχι μόνο το περιοδικό μας, αλλά και ολόκληρος ο ελληνικός τύπος βρίσκονται σε διεθνώς ασύγκριτα υψηλά επίπεδα ποιότητας και ευλάβειας προς τη δημοσιογραφική δεοντολογία, που θα έπρεπε να μας γεμίσει υπερφάνεια. Δυστυχώς όμως δεν είναι έτσι τα πράγματα και το αποδεικνύει πρώτος ο «Σχολιαστής», μολονότι δεν είναι ασφαλώς η χειρότερη περίπτωση.

Αθ. Χ. Παπανδρόπουλος
Υ.Γ. Είναι ήδη σαφές ότι ο «Ο.Τ.» σας ενοχλεί. Αντιμετωπίστε όμως με επιχειρήματα τις όποιες ιδέες συνεργατών και αρθρογράφων του περιοδικού όπως είναι φυσικά δικαίωμά σας, που το σεβόμαστε απόλυτα, κι όχι με την γνωστή σταλινική μέθοδο της «λάσπης». Τα χρόνια περνάνε. Πάμε για τον 21ο αιώνα!

Και η απάντηση:

Παρά την έκτασή της, η επιστολή του κ. Παπανδρόπουλου δεν μας έπεισε ότι η δημοσίευση της έρευνας του κ. Coutarelli στον Οικονομικό Ταχυδρόμο με τη δική του υπογραφή ήταν δημοσιογραφικά άνογη πρακτική, ενώ η αποκάλυψη της απ' τον Σχολιαστή ήταν «αβασάνιστη». Αυτός, λοιπόν, που έπρεπε να είχε «ελέγξει και διασταυρώσει» τις πληροφορίες του είναι ο κ. Παπανδρόπουλος, όχι εμείς. Γιατί όταν ενσωματώνει στην έρευνά του αυτούσιο ένα ανυπόγραφο κείμενο που «του δόθηκε», όπως ο ίδιος λέει, δεν χρειάζεται να έχει «ανακριτικό δαιμόνιο» για να φανταστεί ότι είναι πνευματικός κόπος κάποιου ανθρώπου. Στοιχειώδης δεοντολογία επιβάλλει, νομίζουμε, αναφορά της πηγής. Αυτό, λοιπόν, που κάνει ο κ. Παπανδρόπουλος είναι απλά να επβεβαιώνει το κείμενο του Σχολιαστή.

Και για την ουσία του θέματος: Αυτό που μας «ενοχλεί» δεν είναι «η δημοσίευση απόψεων επιχειρηματιών», όπως υποθέτει ο κ. Π.. Αντίθετα, μας ενοχλεί η δημοσίευση απόψεων επιχειρηματιών με την «επιστημονική» ή «δημοσιογραφική» επένδυση της επώνυμης έρευνας. Όταν διαβάζουμε ένα κείμενο σ' ένα περιοδικό θέλουμε να ξέρουμε πού σταματάει η άποψη του υπογράφοντος και πού αρχίζει η μεταφορά έτοιμων απόψεων κλάδων, επιχειρηματιών, ξένων ερευνητών, κ.λπ.

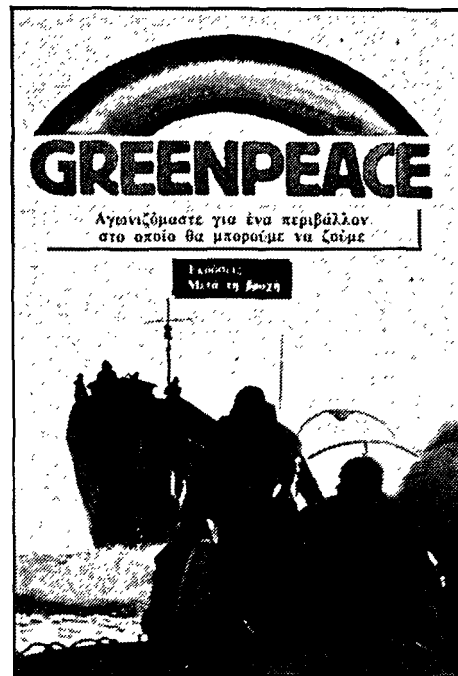
Όσο για την αρχική παρατήρηση του κ. Π. ότι ασχολούμαστε για τρίτη φορά «με το άτομό του», την αιτία της την αναζητήσει στη δική του πολυπραγμοσύνη και πλούσια συγγραφική παραγωγή. Κα ακούγεται πράγματι σαν κακόγουστο αστείο, για κάποιον που ρίχνει, έστω και φευγαλέα, μια ματιά στον ελληνικό τύπο, η ηρωική αποστρόφη του κ. Π. ότι έχει ακόμα στη χώρα μας το δικαίωμα να εκφράζει τις δικές του εκδοχές.

Δ.Ψ.

Εκδόσεις: ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ

Στοιχεία 16, Αθήνα
τηλ. 36.36.061

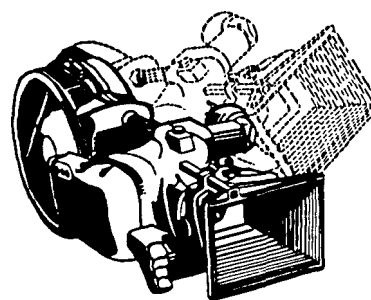

«Όταν το τελευταίο δένδρο καεί, ο τελευταίος ποταμός ρυπανθεί και πεθάνει το τελευταίο ψάρι, τότε ο άνθρωπος θα διαπιστώσει πως δεν μπορεί να τραφεί με χρήματα!».

Κυκλοφορεί

DANIEL ARIJON

η γραμματική της φιλικής γλώσσας

Planos

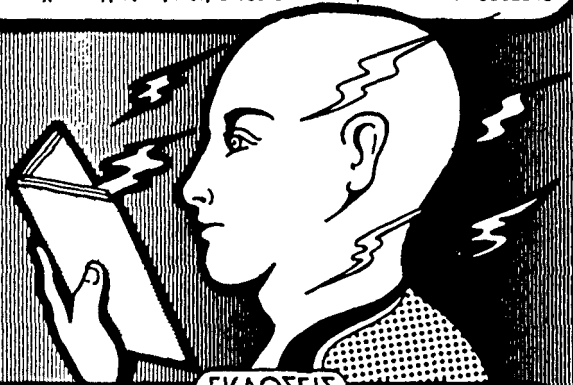
Πολλά βιβλία κυκλοφορούν για τον κινηματογράφο. Κανένα όμως απ' αυτά δεν καταπιάνεται με συστηματικό τρόπο με την οργάνωση των εικόνων στην οθόνη και με τη δομή της φιλικής κατασκευής... Το βιβλίο αυτό του Daniel Arjón γράφτηκε για όσους σκοπεύουν να αισθανθούν την κινηματογραφική μαγεία, όχι μόνο σαν θεατές, αλλά και σαν δημιουργοί.

ελεύθερος τύπος

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ - ΧΑΜΗΛΕΣ ΤΙΜΕΣ

Ζωοδόχου Πηγής 17, Αθήνα 106 81 Τηλ.: 3639980 - 3602040

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ
Η Αντίδραση στη Γερμανία
2. Ν. ΚΑΡΑΜΑΖΩΦ - Α. ΓΚΡΑΝΣΑΚ
Η Μιζέρια του Φεμινισμού
3. ΑΛΛΕΝ ΓΚΙΝΣΜΠΕΡΓΚ
Το Ουρλιαχτό
4. ΜΠΟΜΥ ΜΠΑΟΥΜΑΝ
Πώς Άρχισαν Όλα
5. ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΛΕΥ
Πάνω στην Ψυχεδελική Εμπειρία

ΑΠ' ΤΗ ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

με τους εταίρους της τον εαυτό της στο πλάι του ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ κατακουρελιάζοντας την απόφαση 41/55 της Γεν. Συνέλευσης του ΟΗΕ.

Τα ανθρωπιστικά, αντιρατσιστικά, ειρηνιστικά και άλλα αισθήματα της κυβέρνησής μας πάνε περίπατο. Εκ του πονηρού λοιπόν κάθε αναφορά σ' αυτή από τους υποταγμένους στα δυτικά πεπρωμένα «σοσιαλιστές μας». Μόνο για εσωτερική κατανάλωση, για τον εφησυχασμό της εκλογικής πελατείας.

Η προτομή του φασίστα «φιέλληνα» κολλητού της Φρειδερίκης Νοτιοαφρικάνου στρατηγού ΓΙΑΝ ΣΜΑΤΣ θα «κοσμεί» την ελληνική βουλή, όπως και του άλλου «φιέλληνα»... Ο κος Παπούλιας θα επισκεφθεί το κράτος του Ισραήλ και θα επισφραγίσει με δεκάδες οικονομικές

και πολιτιστικές! συμφωνίες το ξεπούλημα της Παλαιστινιακής υπόθεσης.

Έτσι απρόσκοπτα οι ελληνικές επιχειρήσεις, κρατικές και ιδιωτικές, ναυτιλιακές, εμπορικές, βιομηχανικές, πολεμικές θα δρουν συναλλαγματοφόρα για την «εθνική μας οικονομία». Έτσι το πλοίο "REEVE" που τώρα ονομάζεται «Σταύρος», θα μεταφέρει, όπως και το φθινόπωρο του '83 πολεμικό υλικό ίσως της εξαγωγικής (!) ΠΥΡΚΑΛ, από τον Πειραιά, με σημαία ευκαιρίας βεβαίως...

Όσο, λοιπόν, οι μεταλλωρύχοι, τα φοιτητικά συνδικάτα, οι αντάρτες του ANC, η JANE, αλλά και τα κινήματα συμπαράστασης στην «πολιτισμένη» και χειμαζόμενη Ευρώπη, ακόμα κι ο ΜΙΧΑΛΗΣ δεν σπάζουν την αλυσίδα που υποστηρίζει έμμεσα ή άμεσα το απαρτχάιντ, την εκμετάλλευση, την φτώχεια και τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους, όσο δεν υποσκάπτουν τις απαθείς κοινωνίες, τους μηχανισμούς αποπληροφόρησης και τον милитарισμό, δεν γελοιοποιούν το διεθνές εμπόριο, τόσο θα αφήνουν ελεύθερο πεδίο για τους κερδοσκόπους, τα γεράκια και τα λοιπά αρπακτικά, που στο όνομα της αναπαραγωγής τους στην όποια εξουσία τους, στιγματίζουν με την παρουσία τους την ανθρώπινη ιστορία.

Μέσα απ' αυτό το πρίσμα γεννιέται η ανάγκη της αντίστασης που θα συνθέτει τις επί μέρους ρήξεις και θα αξιοποιεί όλο το πολύμορφο δυναμικό εκεί και εδώ απ' τον MANDELA στην JANE και στον ΜΙΧΑΛΗ, γιατί όχι.

Φαντάζομαι μια απάντηση σ' όλα τούτα, ένα κίνημα πολύμορφης Αντίστασης, έτσι που ο μπάρμπα-Γιάννης ο αφελής να υποχρεωθεί να πετάξει τον ΓΙΑΝ ΣΜΑΤΣ απ' την ελληνική Βουλή, χωρίς περιθώρια ευτελών επιχειρημάτων τύπου: «ήταν καλός τζέντλεμαν», ο άλλος ο μπάρμπα-Γιάννης του ΥΕΘΑ να υψίσταται τις συνέπειες της φυλάκισης ενός κατά τεκμήριο αθώου και να στριφογυρίζει μέσα σε εφιάλτες στον ύπνο του για κάθε έναν από τους φαντάρους που αυτοκτόνησαν στον στρατό του... Ονειρεύομαι, τέλος, το επόμενο PARTY της Νοτιο-αφρικανικής πρεβείας στην Αθήνα να ματαιωθεί... και ας μείνουν άδειες οι κοσμικές στήλες των εφημερίδων και ας στενοχωρηθούν οι ΑΧΕΠΑΝΣ μας της Ν. Αφρικής.

Δημήτρης Τρίμης

ΕΝΩ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ Εθνικής Άμυνας επιθυμεί να «κρύψει» τον Μιχάλη Μαραγκάκη και τον σέρνει από φυλακή σε κρατητήριο, και από κει σε τάγμα ανεπιθύμητων, αδυνάτων να αντιπαρέλθει ανέξοδα την αποφασιστικότητά του και το κίνημα συμπαράστασης, ενώ σε λίγο καιρό οι αντιφάσεις και το μεσαιωνικό θεσμικό πλαίσιο του εγχώριου милитарισμού θα κρίνεται όχι μόνο από ευαίσθητους δημοσιογράφους και διανοούμενους αλλά και από το Συμβούλιο της Ευρώπης και μάλιστα εδώ στην Αθήνα, ενώ η υπόθεση των αντιρρησιών και ευρύτερα της στρατιωτικής θητείας αποκαλύπτει την κρατική «ειρηνοφιλία» και αναιρεί την περί δικαιωμάτων και δικαίου φιλολογία, στην άκρη της Μαύρης Ηπείρου στο ανατριχιαστικό «λευκό» καθεστώς του ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ, οι φυλακίσεις των αρνητών στράτευσης επεκτείνονται πέραν των «υπόχρεων στρατιωτικής θητείας».

Στο 50ό τεύχος του διμηνιαίου περιοδικού "RESISTER" που εκφράζει τους φυλακισμένους, διανοούμενους και χιλιάδες αυτοεξόριστους λευκούς, νοτιοαφρικανούς αρνητές στράτευσης, καταγγέλλεται πως η JANET CHERRY συμπληρώνει ένα χρόνο στη φυλακή χωρίς καν κατηγορία. Το «έγκλημα» της JANET δεν είναι άλλο από τη συμμετοχή της στην καμπάνια κατά της υποχρεωτικής θητείας (ECC), σ' ένα κίνημα δηλαδή το ίδιο εχθρικό για το ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ με τα άλλα πολλά περιφερειακά, σπουδαστικά γυναικεία και εργατικά που εναρμονίζονται με το UDF και το παράνομο ANC (Εθνικό Αφρικανικό Κογκρέσο).

Στο ίδιο τεύχος του το "RESISTER", που εκδίδεται ανελλιπώς στην Αγγλία από το 1979 και διατίθεται παράνομα στη Ν. Αφρική, αναφέρεται διεξοδικά και με μαρτυρίες κληρωτών στρατιωτών, στα βασανιστήρια και τις πολεμικές επιχειρήσεις του καθεστωτικού στρατού, τόσο στη Ναμίμπια όσο και κατά του μαύρου πληθυσμού των απεργών και των διαδηλωτών στις πόλεις και την ύπαιθρο. Ακόμη και με την ευκαιρία των τελευταίων συγκρούσεων απεργών μεταλλωρύχων με τις κατασταλτικές δυνάμεις πληροφορούμαστε και για την συγκρότηση ιδιωτικών στρατών από τις μεγάλες επιχειρήσεις, ήδη απ' τις αρχές του '80, με την ενθάρρυνση βεβαίως της κυβέρνησής τους. Κορυφή στο είδος της η ιδιωτική τρομοκρατική μηχανή GOLDFIELDS SECURITY, που «προστατεύει» αυτή την εποχή, δολοφονώντας απεργούς, τις Ν. Αφρικανικές πλουτοπαραγωγικές πηγές...

Όμως, η εντεινόμενη αυτή σύγκρουση δεν είναι βέβαια μόνο υπόθεση των τοπικών "GROUP-4" αλλά και της στάσης της λεγόμενης «Διεθνούς Κοινότητας». Το ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ ως μια προσβολή κατά της ανθρωπότητας απασχολεί σταθερά τον ΟΗΕ όπως και τους άλλους διεθνείς οργανισμούς, ενώσεις κ.λπ.

Και ιδού λοιπόν το νήμα που συνδέει τον δικό μας ΜΙΧΑΛΗ, την JANET, τους Μαύρους Απεργούς και τα μαχητικά κινήματα συμπαράστασης με τη διεθνή πολιτική, τις πραγματικές λεγόμενες κρατικές επιλογές, τον οικονομικό ανταγωνισμό, την υποκρισία που αποπνέουν τα διπλωματικά επιτελεία και τα πολυτελή διεθνή «ειρηνιστικά» FORUM.

Ας περάσουμε, λοιπόν, στην αποστειρωμένη από αγωνιστές, λαϊκά αιτήματα, οδοφράγματα και άλλες «δυστυχίες», στην κλιματιζόμενη αίθουσα της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε.:

Εκεί στον οίκο του συμβιβασμού και της συγκάλυψης-άμβλυνσης της ζοφερής πραγματικότητας που βιώνουν, εκατομμύρια άνθρωποι, οι κυρίαρχοι του παιχνιδιού, η «πολιτισμένη» Δύση και οι δορυφόροι τους στηρίζουν σταθερά τύπους σαν τον Ρ. Βοtha απολαμβάνοντας τους καρπούς της καταλήστευσης της μαύρης πλειοψηφίας και της γης της.

Στο πλάι των χωρών της πρώτης ιμπεριαλιστικής βαθμίδας και η μικρή πλην «πονηρή» ΕΛΛΑΔΑ μας...

Στις 10 του προηγούμενου Νοεμβρίου κατά την 64η Γενική Συνέλευση η «ανεξάρτητη» κυβέρνησή μας υποταγμένη στις ΗΠΑ και την ΕΟΚ αλλά και στο ιδιον συμφέρον αφού υπερασπίζεται το ισχυρό Λόμπι των συμπατριωτών μας εκεί, απέχει συστηματικά σε κάθε πρόταση καταδίκης του ΑΠΑΡΤΧΑΙΝΤ, σε κάθε μέτρο μπουκοτάζ εναντίον του, είτε αυτό αφορά όπλα, πετρέλαιο, είτε αφορά τα σπορ! Δεν καυτηριάζει τις σχέσεις του Πολεμικού Σιωνιστικού Κράτους του Ισραήλ με την Ν. Αφρική, θέτει μαζί

ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΜΑΡΑΓΚΑΚΗ

Σαν πρώτος αντιρρησίας συνείδησης πέρα από τους μάρτυρες του Ιεχωβά, νιώθω βαριά ευθύνη για τη δίκαιη νομοθετική ρύθμιση. Επειδή η εμπειρία της εξάμηνης φυλάκισής μου, γέννησε δυσπιστία για την καλή προαίρεση της πολιτείας. Επειδή αγαπώ αυτόν τον τόπο, τους ανθρώπους του, την κοινωνική αλλαγή με εργαλείο τη δικαιοσύνη και θέλω να στηρίξω τη δίκαιη λύση, ζητώ:

- Την άμεση απελευθέρωση των φυλακισμένων (περίπου 400) και τη μη σύλληψη νέου αντιρρησία συνείδησης.
- Αναγνώριση του δικαιώματος άρνησης στρατιωτικής θητείας για λόγους συνείδησης (θρησκευτικούς, φιλοσοφικούς, ανθρωπιστικούς, ειρηνιστικούς κ.τ.λ.).
- Θέσπιση εναλλακτικής κοινωνικής θητείας ίσης διάρκειας με την στρατιωτική, σε πολιτικές υπηρεσίες έξω από έλεγχο και στρατιωτικό προγραμματισμό.
- Στα συνυπολογιστεί ο χρόνος φυλάκισης των αντιρρησιών, ώστε να υπηρετήσουν τον υπόλοιπο χρόνο της θητείας τους με κοινωνική θητεία.
- Τη δημιουργία και αναγνώριση ενός αυτοδιαχειριζόμενου μηχανισμού από τους αντιρρησίες, που θα ερευνά, θα προτείνει και θα αναπτύσσει την αξιοποίηση του θεσμού.
- Να υπάρξει ένας ανοικτός διάλογος και μια υπεύθυνη πληροφόρηση καθώς και συνεργασία της γεν. γραμματείας Νέας Γενιάς με τις νεολαίες των αντιρρησιών και τις ομάδες στρατευμένων ανυπότακτων.
- Αξιοποίηση των αντιρρησιών στα όρια του νομού που κατοικούν ή που αυτοί διαλέγουν και σε υπηρεσίες που προτιμούν με βάση τη συνείδησή τους και θα επιλέξουν από ένα μακρύ κατάλογο, αξιοποιώντας την ήδη επιστημονική τεχνική κατάρτιση ή τα ενδιαφέροντά τους.
- Κάλυψη των προσωπικών αναγκών επιβίωσης του αντιρρησία (διατροφή, ένδυση, μετακινήσεις, υγεία κ.λπ.) με μηνιαία χρηματική αποζημίωση.

Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ

ΟΤΑΝ Ο ΝΕΑΡΟΣ πολίτης μπαίνει στο στρατόπεδο, περνά ταυτόχρονα από ένα τρόπο ζωής, ένα σύστημα ιδεών και πρακτικών, σ' ένα άλλο. Οι πρώτες εικόνες ορίζουν αμέσως αυτή τη διαφορά. Τα ομοιόμορφα, στο χρώμα της ώχρας και στην ίδια σειρά δομημένα κτίρια, οι δυνατόι και βροντερές φωνές, οι ομαδικές, ιατρικές (και μη) εξετάσεις, η ένταξη σε κάποια διμοιρία και η αλλαγή των πολιτικών με την ομοιόμορφη στολή, ολοκληρώνουν την αφαίρεση της ιδιότητας του πολίτη κάνουν τον νεοσύλλεκτο μέλος μιας ειδικής πια κατηγορίας, αυτής του στρατιώτη.

Με την εγκατάσταση στο θάλαμο, όπου βασιλεύει η διάταξη και η στοίχιση των κρεβατιών, με έναν τρόπο που ενισχύει οπτικά την εμπέδωση της πειθαρχίας, το στρατόπεδο ανοίγεται πια στο νεαρό φαντάρο και φανερώνει κάποιες από τις όψεις του.

Το στρατόπεδο λοιπόν είναι χώρος και θεσμός κλειστός. Τα όριά του είναι σαφή: Το συρματόπλεγμα, τα κάγκελα, οι τοίχοι, οι σκοπιές. Θεσμικά αποκομμένο και περιχαρακωμένο απέναντι στην κοινωνία, με δικούς του κανόνες και ρυθμούς λειτουργίας, με εξουσιαστική και ιεραρχική δομή στην πιο καθαρή μορφή της, το στρατόπεδο υπάρχει και λειτουργεί σαν δομή εγκλεισμού. Ο εγκλεισμός άλλωστε των ατόμων, των πρακτικών και των συμπεριφορών τους είναι ο απαραίτητος όρος για την επιτέλεση των βασικών λειτουργιών του στρατού: της ιδεολογικής αναπαραγωγής και εγχάραξης αντιδραστικών αντιλήψεων και κοινωνικών στάσεων καθώς και της εμπέδωσης των κοινωνικών σχέσεων κυριαρχίας/υποταγής.

Στο στρατόπεδο, παράλληλα με τις κεντρικές λειτουργίες του στρατού, παράγονται διάφορες ιδεολογίες, νοοτροπίες, συμπεριφορές, γλώσσες, αντιλήψεις και πρακτικές. Όλα αυτά δηλαδή, που συγκροτούν την κουλτούρα του στρατοπέδου. Η αποδοχή και η αναπαραγωγή αυτής της κουλτούρας απ' τους στρατευμένους, παρά την πάγια αντίθεσή τους στην εξουσιαστική δομή του στρατού (που εκδηλώνεται με πολλούς τρόπους), είναι το υπόστρωμα και ο δίαυλος μέσα από τον οποίο αποτυπώνεται η συνολική λειτουργία και δομή της στρατιωτικής μηχανής.

Οι διαχωρισμοί

Ο στρατός είναι δομημένος ιεραρχικά και εξουσιαστικά. Πέρα όμως απ' την κεντρική εξουσιαστική δομή, στο στρατόπεδο έχουμε μια διάχυση εξουσιών και τη δημιουργία χώρων μικροεξουσίας και προνομίων. Η ιεραρχία και οι μικροεξουσίες διαμοιράζονται σ' όλο το φάσμα του στρατοπέδου. Οι αξιωματικοί, οι υπαξιωματικοί (λοχίες-δεκανείς), οι παλιοί στρατιώτες, οι γραφείς, οι «τσάτσου», οι τηλεφωνητές, «οι καψιμιτζήδες», όλοι μαζί εμπλέκονται και συμπεριφέρονται ανάλογα με τις εξουσίες τους και τα προνόμιά τους.

Οι θέσεις στην ιεραρχία και η δομή του στρατοπέδου, παράγουν αντίστοιχα διάφορες πρακτικές, συμπεριφορές και νοοτροπίες. Έτσι οι αξιωματικοί, οι υπαξιωματικοί, οι παλιοί στρατιώτες, χαρακτηρίζονται από ένα συγκεκριμένο στυλ εμφάνισης και συμπεριφοράς.

Ο παλιός στρατιώτης—δηλαδή αυτός που έχει ένα μεγάλο χρονικό διάστημα στο στρατό—φορά σχεδόν πάντα αμερικάνικο τζόκευ, με σχισμένη συνήθως την πίσω ραφή. Το χιτώνιο και η φόρμα του είναι ξεβαμμένα, με βγαλμένες τις επωμίδες και τις κάτω τσέπες. Απαρτημένο στοιχείο της εμφάνισής του είναι η ΑΤ στη μέση (ζωήνη αμερικάνικου τύπου). Αυτή είναι ένα απ' τα κατ' εξοχήν σημεία-σύμβολα του παλιού. Μέχρι κάποιο χρονικό διάστημα ο «νέος» δεν έχει το δικαίωμα να φορά ΑΤ ή νάχει άλλα στοιχεία πάνω του που συσκοτίζουν τη θέση του στο στρατόπεδο. (Ένας απ' τους άγραφους κανόνες συμπεριφοράς, που παράλληλα με τους κανονισμούς ρυθμίζουν την καθημερινή ζωή των φαντάρων).

Ο παλιός στρατιώτης, έχοντας ήδη βιώσει τη στρατιωτική

ζωή, και τους βασικούς κανόνες λειτουργίας της και πιθανά έχοντάς τους τυπικά αποδεχθεί, αποκτά διάφορα προνόμια και πλεονεκτήματα. Έτσι, ο «παλιός είναι αλλιώς». Είναι «ψαρωτικός», αντιμετωπίζει με περιφρόνηση τους «νέους», αποφεύγει τις αγγαρείες που φορτώνει πάντα στους «νέους». Αντιμετωπίζεται αλλιώς απ' τους ανωτέρους και αισθάνεται σαν ψάρι στο νερό του, «ξεψάρωτος». Ο παλιός, ασκεί πάντα μια γοητεία μαζί με τη μικροεξουσία, στο νέο στρατιώτη. Οι «νέοι» δε, προσπαθούν να ενταχθούν, όσο το δυνατόν γρηγορότερα, στην ομάδα των «παλιών». Αυτό επιτυγχάνεται, εκτός βέβαια απ' την πάροδο του χρόνου, με την υποταγή στους γραπτούς και άγραφους κανόνες του στρατοπέδου, με τη μίμηση των νοοτροπιών και τη μύηση σε διάφορα μικρογεγονότα, γλώσσες, παρέες και ομάδες του στρατιωτικού μικρόκοσμου.

Ένα ιδιαίτερο στυλ συμπεριφοράς και πρακτικών έχουν βέβαια και οι αξιωματικοί. Αυτή η συμπεριφορά και πρακτική, εκτός απ' το καθαυτό εξουσιαστικό και διευθυντικό της έργου, παράγει και εμπεδώνει διάφορα πρότυπα. Έτσι οι αξιωματικοί είναι πάντα προσεγμένοι και ντυμένοι με επιμέλεια. Φορούν συνήθως και αυτοί ΑΤ και αμερικάνικο τζόκευ, το οποίο είναι κατεβασμένο ως τα μάτια. Στους αξιωματικούς επικρατεί μια λατρεία του αμερικάνικου στρατιωτικού τρόπου αμφίεσης. Η γοητεία του πάνω τους, φαίνεται με την ύπαρξη στις στολές τους όσο το δυνατόν περισσότερων αμερικάνικων ειδών (εξαρτήσεις, φόρμες κ.λπ.). Οι αξιωματικοί είναι αυτοί που υπόκεινται περισσότερο απ' όλους στην κυριαρχία των σημείων. Η θέση τους στην ιεραρχία σημαίνεται και δηλώνεται με διάφορα σύμβολα στη στολή τους: αστέρια, φλόγες κ.λπ. Αυτά τα σημεία-σύμβολα επιφέρουν και το σεβασμό, το φόβο, την υποταγή και τον χαιρετισμό που αποτελείται σ' αυτούς.

Οι αξιωματικοί είναι πάντα βλοσυροί και μένουν σε απόσταση απ' τους στρατιώτες. Δίνουν τα διάφορα παραγγέλματα με αυστηρότητα και επιβλητικότητα και ο καθένας φροντίζει να δίνει ένα δικό του ύφος, μια δική του απόχρωση στο «εν-δυο», «προσοχή», «κλινά» επί δεξιά» κ.λπ. Οτιδήποτε λένε και κάνουν περιβάλλεται απ' το «κύρος» του βαθμού και της ιεραρχικής ανωτερότητας. Είναι δε πάνω από κάθε κριτική και αμφισβήτηση, πράγμα που απαγορεύεται άλλωστε απ' το στρατιωτικό κανονισμό. Ανάμεσα στους αξιωματικούς και τους στρατιώτες βρίσκονται οι υπαξιωματικοί. Είναι αυτοί που μεταφέρουν τις διαταγές των ανωτέρων και φροντίζουν για την εφαρμογή τους. Απολαμβάνουν βέβαια διάφορα προνόμια. Δεν «κτυπάνε» σκοπιές και δεν συμμετέχουν στις αγγαρείες. Αποτελούν έτσι ένα ιδιαίτερο στρώμα που αν και συμμετέχει πάνω κάτω στον ίδιο ρυθμό ζωής με τους απλούς στρατιώτες, ξεχωρίζει απ' αυτούς. Συχνά δε, είναι τόσο ενταγμένοι στο στρατιωτικό πνεύμα ή είναι κάτω απ' το κράτος του φόβου των ανωτέρων, που λειτουργούν ως φορείς της πιο άγριας στρατιωτικής ιδεολογίας. Έτσι εκτός απ' τη μεταφορά της εξουσίας των ανωτέρων, δημιουργούν οι ίδιοι και εμπεδώνουν, κυρίως στους νεοσύλλεκτους, διάφορα πρότυπα: του μάγκα, του «ψαρωτικού» του άντρα με τη βροντερή φωνή.

Ο διαχωρισμός και ο κατακερματισμός των στρατιωτών σε υπαξιωματικούς, παλιούς στρατιώτες και νέους, η κατάκτηση και η χρήση διάφορων προνομίων, καθώς και οι διάφορες νοοτροπίες και πρακτικές, λειτουργούν ιδεολογικά: οι νεοσύλλεκτοι, έχοντάς τους ως πρότυπα, μια και βλέπουν ότι περνούν πολύ καλύτερα από αυτούς, επιδιώκουν να τους μιιάζουν. Αρχίζουν έτσι να διαποτίζονται απ' τη λογική της αποδοχής των όρων της στρατιωτικής ζωής και ιδεολογίας.

Οι τελετουργίες

Η ιεραρχική και εξουσιαστική δομή του στρατού, οι κλιμακωτές σχέσεις κυριαρχίας/υποταγής δηλαδή που τον χαρακτηρίζουν, για να αποτυπωθούν στους στρατιώτες, περιβάλλον-

ται και επενδύονται με διάφορους τελετουργικούς συμβολισμούς. Ο χαιρετισμός σε στάση προσοχής που απευθύνει ο κατώτερος στον ανώτερο με έναν συγκεκριμένο τρόπο, οποτεδήποτε τον συναντά στο στρατόπεδο, δηλώνει αυτή ακριβώς τη σχέση κυριαρχίας ανάμεσά τους και όλα όσα παράγονται απ' αυτή: υπακοή, σεβασμό, φόβο, διαφορά κ.λπ.

Εκεί όμως που το τελετουργικό τηρείται και αναδεικνύεται σε ένα σημαντικό στοιχείο της λειτουργίας του στρατοπέδου, είναι η λεγόμενη αναφορά λόχου, τάγματος κ.λπ. Μια απλή αναφορά του αριθμού των παρόντων οπλιτών και αξιωματικών, ή οι διάφορες ανακοινώσεις και η επιβολή τιμωριών στους οπλίτες—που γίνεται εκεί και για παραδειγματισμό με το διασυρμό τους—μετατρέπεται σε ιεροτελεστία. Οι κινήσεις σ' αυτές τις συναθροίσεις αντιστοιχούν σε κάθε μετάδοση της αναφοράς στην κλίμακα της ιεραρχίας. Ο λόχος ή το τάγμα είναι παραταγμένο και στοιχημένο και παρακολουθεί με θρησκευτική σχεδόν κατάνυξη, υποχρεωτική βέβαια, τα διαδραματιζόμενα. Έτσι, ένα απλό γεγονός, η αναφορά των παρόντων, επενδυμένη με ένα αυστηρό τελετουργικό, μια θεατρική σχεδόν αναπαράσταση των σχέσεων κυριαρχίας/υποταγής συμπυκνώνει τη δομή και την ιεραρχία του στρατού.

Οι γλώσσες

Είναι χαρακτηριστικό των δομών εγκλεισμού και των κλειστών κοινωνικών χώρων που παράγονται και οριοθετούνται απ' αυτές, η παραγωγή κάποιων ιδιαίτερων γλωσσικών σημάτων και κωδικών επικοινωνίας, τους συμβολισμούς και τις παραπομπές των οποίων κατέχουν μόνο οι εγκλειστοί σ' αυτούς. Έτσι και στο στρατόπεδο έχουμε την παραγωγή διαφόρων γλωσσικών κωδικών και σημάτων. Η ίδια η δομή και ο κανονισμός του στρατοπέδου εμπεριέχουν ως συστατικό τους στοιχεία τη γλωσσική κωδικοποίηση της ιεραρχίας του και των διαφόρων λειτουργιών και πρακτικών που συντελούνται. Ο επίσημος αυτός γλωσσικός κώδικας περιέχει τις διάφορες ορολογίες, όπως λόχος, διμοιρία, σκοπός, επόπτης, ΑΗΔ, αξιωματικός ημέρας κ.λπ. και την ονομασία των διάφορων πρακτικών όπως η αναφορά, η επιθεώρηση, ονομασίες τιμωριών κ.λπ.

Μια ιδιαίτερη κατηγορία του επίσημου γλωσσικού κώδικα είναι τα παραγγέλματα. Τα «άλτ», «προσοχή», «εν-δυο», «επ' ώμου» κ.λπ. Ο στρατιώτης γίνεται υποκείμενο μιας σημειολογικής πρακτικής. Μόλις δεχθεί το γλωσσικό σημείο-παραγγέλημα αμέσως το μεταβάλλει στο σημαινόμενο του. Ξεκινά, προχωρεί με έναν συγκεκριμένο τρόπο, στρίβει δεξιά και αριστερά, σταματά, παρουσιάζει όπλα κ.λπ. Η εκτέλεση των σημείων-παραγγελλμάτων στα σημαινόμενά τους, με τη σειρά της παραπέμπει σ' ένα ευρύτερο χώρο σημασιών και νοημάτων πειθαρχίας, ευταξίας, υποταγής, κ.λπ.

Εκτός όμως απ' αυτήν την επίσημη γλώσσα, έχουμε την παραγωγή και αναπαραγωγή μιας άλλης γλώσσας απ' τους στρατιώτες. Με αυτή την άλλη γλώσσα με τη χρήση διάφορων λέξεων και εκφράσεων, σηματοδοτούν και χαρακτηρίζουν διάφορες καταστάσεις, πρακτικές και αντιλήψεις του στρατοπέδου και της ζωής τους σ' αυτό.

Μερικές τέτοιες χαρακτηριστικές λέξεις είναι: ψάρι, ποντίκι, αρουραίος, γράσσο (ο νέος στρατιώτης, που είναι σαν ψάρι έξω απ' τα νερά του, ποντίκι που τρέχει συνέχεια) και έχει γράσσο στα αυτιά και δεν καταλαβαίνει τι του λένε), ντακότα (αυτός που έχει πρόβλημα υγείας, που είναι σαράβαλο όπως ο παλιός τύπος αεροπλάνου), ψαρωτικός (ο επιβλητικός, το φόβητρο), ξεψάρωτος (ο άνετος, αυτός που δεν ξέρει το στρατό και τα κατατόπια του και δε φοβάται), τσάτσος (αυτός που έχει μέσο, που είναι υποτακτικός και κολλητός με τους ανωτέρους), βίσμα (το μέσον, όταν το βάζει κάποιος) πλοίο της αγάπης (αγγαρεία στα σκουπίδια), κτυπάω νούμερα (φυλάω μια ορισμένη ώρα σκοπιά).

Επίσης έχουμε διάφορες στερεότυπες εκφράσεις που εκφέρονται απ' τους αξιωματικούς και τους παλιότερους στρατιώτες, όταν υποπέσει στην αντίληψή τους κάτι το οποίο φαίνεται παράλογο, σύμφωνα με τη λογική του στρατού. Τέτοιες είναι: **είσαι καλά ρε; είσαι σοβαρός ρε; δεν πάτε καθόλου καλά!; το παίζει ιστορία** (για κάποιον που δημιουργεί προβλήματα), **θα σε βγάλω στη σέντρα** (θα σε αναφέρω και θα βγει στην αναφορά).

Υπάρχουν και λέξεις με ιδιαίτερη χρήση και φόρτιση. Τέτοιες είναι το **Ασιμί** και η **σειρά**. Το λεγόμενο **Ασιμί**, προέρχεται από τα αρχικά της έκφρασης αριθμός στρατιωτικού μητρώου. Σ' αυτόν περιέχεται ο αριθμός του στρατολογικού γραφείου του νομού καταγωγής, ο στρατιωτικός αριθμός και η κλάση. Σημαίνει όμως (και είναι φορτισμένη με πολλά): το ασιμί είναι ο συμπατριώτης, το φιλικό πρόσωπο, ο σύμμαχος στον άξιο χώρο του στρατού. Θυμίζει τον τόπο καταγωγής, τις κοινές μνήμες, την κοινή νοσταλγία. Όταν ο παλιός στρατιώτης βλέπει ότι ήλθε στη μονάδα ασιμί του, αμέσως τον παίρνει υπό την προστασία του.

Μια άλλη λέξη με ιδιαίτερη φόρτιση είναι η **σειρά**. Μ' αυτήν δηλώνεται η σειρά κατάταξης, αλλά και η αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων της ίδιας σειράς, μια και μαζί μπήκαν στα βάσανα του στρατού. Παράλληλα, λειτουργεί και ως προσφώνηση (αντί για φίλε, συνάδελφε: Ε, σειρά).

Η χρήση αυτού του γλωσσικού κώδικα και των σημάτων, μεταβιβάζεται απ' τους παλιότερους στρατιώτες στους νεότερους. Οι «νέοι» με τη χρήση και την αναπαραγωγή αυτής της γλώσσας κοινωνικοποιούνται πιο γρήγορα και εύκολα στη μικροκοινωνία του στρατού, μια και γίνονται μύστες των κωδικών επικοινωνίας της.

Τρόπος ζωής και ελεύθερος χρόνος

Ο τρόπος ζωής στο στρατόπεδο καθορίζεται και κινείται μέσα σ' ασφκτικά όρια των κανονισμών, της επιτήρησης και της καταστολής. Χαρακτηρίζεται απ' την αυστηρή τήρηση του προγράμματος, την επιβολή μιας άκατης τυπολατρίας και την ολοκληρωτική ισοπέδωση μέσω της ομοιομορφίας και της επαναληπτικότητας διαφόρων πρακτικών. Ο ολοκληρωτισμός του στρατοπέδου επιβάλλει μια επίπλαστη ομαδικότητα στην υποταγή και την πειθαρχία μόνο, και καταστρέφει οποιαδήποτε συλλογικότητα άλλης μορφής.

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στους στρατιώτες ποικίλουν. Έχουμε σχέσεις αλληλεγγύης και ουσιαστικής

συναδελφικότητας, αλλά είναι πολλές οι φορές που επικρατεί ένας χυδαίος ατομικισμός. Χαρακτηριστικό είναι, ότι παράλληλα με την αυστηρή επιτήρηση, επικρατεί μια «ελευθεριότητα» ανάμεσα στους στρατιώτες. Οι βρισιές και η χρήση οπικωνδήποτε λέξεων, η επίδειξη διαφόρων λειτουργιών, που έξω στην κοινωνική ζωή είναι απωθημένες, όπως το ρέψιμο, το κλάσιμο, οι διάφορες λεκτικές ακρότητες και επιδείξεις γύρω από το σεξ, τονίζονται ιδιαίτερα και κυριαρχούν. Έτσι, η κλειστή αντρική κοινωνία του στρατοπέδου θεσπίζει και αναδεικνύει η ίδια δικούς της κανόνες συμπεριφοράς — παράλληλα και εναντίον των επίσημων — αλλά και διαφυγής απ' το πλαστό κλίμα του καθωσπρεπισμού και των κανόνων του στρατοπέδου.

Ο ελεύθερος χρόνος στο στρατόπεδο είναι λίγος, κυρίως για τους πιο νέους σ' αυτό. Ο λιγοστός αυτός ελεύθερος χρόνος καταναλώνεται είτε με τη μανιώδη αναζήτηση του ύπνου, είτε με την ανάγνωση διαφόρων εντύπων, είτε στο «Καψιμί». Το «Καψιμί» είναι «μυθικό» πια μέρος του στρατοπέδου, είναι το κέντρο ψυχαγωγίας μονάδας (απ' τα αρχικά βγαίνει το «καψιμί»). Είναι ένας μικρός ή μεγάλος χώρος, ανάλογα με το στρατόπεδο, ο οποίος λειτουργεί σαν μπαρ, καφενείο, πωλητήριο ψιλικών και διαφόρων άλλων ειδών. Εδώ μαζεύονται οι στρατιώτες, όταν είναι ανοιχτό, μια και αυτό ακολουθεί τους ρυθμούς του στρατοπέδου. Συναντιούνται όλοι μαζί, συζητούν, πίνουν, βλέπουν τηλεόραση, βίντεο κ.λπ. Όλα αυτά κάτω από μια δυνατή μουσική υπόκρουση, συνήθως των λεγόμενων «σκυλέ» τραγουδιών, τα οποία και αποθεώνονται.

Το «καψιμί», αλλά και οι άλλοι χώροι του στρατοπέδου είναι διακοσμημένοι με διάφορες κακόγουστες τοιχογραφίες και εικόνες πολεμιστών, όλων των «αθάντων» περιόδων της ελληνικής ιστορίας (αρχαία Ελλάδα '21-'40 κ.λπ.). Υπάρχουν δε και πάρα πολλές επιγραφές με διάφορα ρητά, εθνοπατριωτικά και θρησκευτικά, τα οποία υποτίθεται ότι διαπαιδαγωγούν και εμπνέουν τις «εθνικές αξίες» στους στρατιώτες.

Η ανάγνωση εντύπων και εφημερίδων, σύμφωνα με τον κανονισμό επιτρέπεται, αλλά μόνο «κατά μόνον» και όχι ανοικτά. Οι στρατιώτες όμως, παρά το φόβο της ποινής, διαβάζουν αρκετά συχνά, μια και εκτός των άλλων τα έντυπα και οι εφημερίδες είναι γι' αυτούς ένα κανάλι επικοινωνίας με τον έξω κόσμο.

Τα πιο διαδεδομένα έντυπα, όμως, είναι οι λεγόμενες «τσόντες». «Τσόντα», στη στρατιωτική διάλεκτο είναι συνήθως μια συγκεκριμένη έκδοση πορνο-κόμικς, με αυτοτελείς ιστορίες. Ο μύθος τους είναι χονδροειδέστατος, γεμάτος σα-

διστική βία, αίμα και επίδειξη διαφόρων φалλοκρατικών προσόντων. Η κάκιστη εκδοτική τους ποιότητα συμβαδίζει με την ποιότητα του περιεχομένου.

Η σεξουαλική έλλειψη — χαρακτηριστικό όλων των δομών εγκλεισμού — παράγει μια ηδονοβλεπτική σχέση υποκατάστασης με τα πορνοκόμικς, η οποία εμπεδώνει και υποβάλλει τις πιο χυδαίες αντιλήψεις για τη γυναίκα: η γυναίκα στο στρατόπεδο «κυκλοφορεί», αναφέρεται, χαρακτηρίζεται ως σκεύος ηδονής και μόνο. Τα πιο πολλά πορνοκόμικς, έχουν τίτλο κάποιο γυναικείο όνομα (Λίζα, Μάρα, Τάρα κ.λπ.) και υπότιτλους όπως: «δίψα για ηδονή», «αίμα και έρωτας» κ.λπ. Αυτά είναι τα πιο βίαια και χυδαία. Άλλα πορνοκόμικς που κυκλοφορούν είναι ο «ΜΠΑΛΛΑΔΟΡΟΣ», ο «ΠΡΩΤΟΣ», ο «ΜΟΝΤΑΤΟΡΕ» κ.λπ.

Απ' όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αυτό που κυριαρχεί στο στρατόπεδο, είναι το ραδιόφωνο ή μάλλον το ραδιοφωνάκι. Αυτό βέβαια για ευνόητους λόγους. Είναι εύχρηστο, μικρό, κρύβεται εύκολα στη σκοπιά και εκπέμπει όλες τις ώρες της ημέρας. Ανάμεσα στους στρατιώτες και στο ραδιόφωνο έχει αναπτυχθεί μια σχεδόν ερωτική σχέση. Είναι πολύ συνηθισμένη η εικόνα του στρατιώτη με το ραδιόφωνο στο χέρι ή προσαρμοσμένο με γουόκμαν στα αυτιά να περπατά ή να φυλάγει σκοπιά παίζοντας ταυτόχρονα κρυφτούλι με τους ανώτερους (απαγορεύεται οτιδήποτε άλλο στη σκοπιά εκτός απ' το όπλο).

Βαρύνοντα ρόλο βέβαια στη μεγάλη χρήση του ραδιοφώνου παίζει η μουσική. Εκτός απ' την επαφή με τον έξω κόσμο, το ραδιόφωνο, προσφέρει με τη μεταδιδόμενη μουσική, τη φυγή απ' τη μιζέρια του στρατοπέδου. Υποβοηθά την έκφραση κάποιων συναισθημάτων, τη νοσταλγία για τη ζωή που κυλά έξω απ' το στρατόπεδο. Οι μουσικές προτιμήσεις των στρατιωτών είναι ανάλογες βέβαια με το μορφωτικό τους επίπεδο και τις αισθητικές αντιλήψεις. Έτσι ακούγοντας από σκυλο-τράγουδα και νέα λαϊκότερα τραγούδια μέχρι τα τελευταία του Θ. Μικρούτσικου και τις δημιουργίες των Cure.

Εκφράσεις και αναστάσεις

Οι στρατιώτες δεν παύουν ποτέ να εκφράζουν την αντίθεσή τους και τη θλιβερή κατάσταση τους στο στρατόπεδο. Χαρακτηριστικό δείγμα τέτοιων εκφράσεων είναι τα γκράφιτι, με τα οποία είναι γεμάτες οι σκοπιές: «Γαμείται ο στρατός», «Κάποτε όλα θα περάσουν» ή διάφορα εφηβικά ερωτικά ιδεογράμματα του στυλ «ΚΩΣΤΑΣ + ΛΙΤΣΑ = LOVE», με τα οποία θυμίζουν στον εαυτό τους και στους άλλους τις απαγορεύσεις του στρατοπέδου και νοσταλγούν ότι δεν μπορούν να έχουν. Επίσης πολλές φορές συνηθίζουν να πλέκουν διάφορα στιχουργήματα που υποδηλώνουν την ίδια επιθυμία.

**«Στο Καψιμί καθόμουν και φούμαρα τσιγάρο
κι ο καπνός σχημάτιζε τη λέξη θα σαλτάρω»**
ή **«Σκοπιά φυλάω μόνος μου και σκέπτομαι εσένα
κι αντί για το κορμάκι σου φιλάω το Μι-ένα».**

Οι αντιστάσεις ξεκινάνε απ' την αυθόρμητη αντίθεση στην εκπαίδευση και τις αγγαρείες (η λεγόμενη λούφα), τη φυγή απ' το στρατόπεδο, την κοπάνη ή το λεγόμενο πούλημα «μαγιάς» και «τσαμπουκά» στους ανωτέρους.

Υπάρχει όμως και η συνειδητή αντίθεση, μιας μικρής μειοψηφίας βέβαια, στην εξουσιαστική δομή του στρατού, που εκφράζεται με την καταγγελία διαφόρων καταστάσεων στην αναφορά της μονάδας, τη δημιουργία διαφόρων ομάδων και την κυκλοφορία διαφόρων κειμένων διαμαρτυρίας. Ανασταλτικό ρόλο όμως στην επέκταση της αντίθεσης και της διαφωνίας με τη δομή του στρατού, παίζει η ιδιόμορφη ποινικοποίηση που επαπειλεί η φυλακή και η παράταση της θητείας, το καψόνι, η σκληρή εκπαίδευση, κ.λπ.

Το στρατόπεδο, λοιπόν, παράλληλα, με την επιτέλεση των βασικών λειτουργιών του στρατού, παράγει και την κουλτούρα του. Η αποδοχή και η αναπαραγωγή της δημιουργεί το κατάλληλο υπόβαθρο για την καλύτερη εγγράφη και αποτύπωση της εξουσιαστικής δομής και του ρόλου του στρατού, μια και ομογενοποιεί και ενσωματώνει διαφορετικά και ετερόκλητα άτομα στο στρατιωτικό πνεύμα και τρόπο ζωής.

Συντελεί κι αυτή με τον τρόπο της στην ολοκληρωτική αποκοπή των στρατιωτών από την κοινωνία και την κίνησή της. Η οποιαδήποτε κριτική και αντίσταση στις δομές του στρατού, δεν μπορεί παρά να συμπεριληφθεί και την προσπάθεια αποδιάρθρωσης της κουλτούρας του.

Κ.Ε. Καρας

ΤΟ «ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ» ΤΟΥ ΤΟΥΡΓΚΟΥΤ ΟΖΑΛ

ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ του δημοψηφίσματος για την άρση ή όχι της απαγόρευσης της συμμετοχής των παλιών πολιτικών στην πολιτική ζωή ο πρωθυπουργός Τ. Οζάλ από τη μια κουνώντας απειλητικά το δάκτυλό του προειδοποιεί ότι με το «ναι» η χώρα κινδυνεύει να επανέλθει στην κατάσταση της τρομοκρατίας και αναρχίας της περιόδου πριν τις 12 Σεπτεμβρίου του '80. Από την άλλη αιφνιδίασε μ' ορισμένες πολιτικές πρωτοβουλίες που πήρε οι οποίες φάνηκε ότι ανεβάζουν τις μετοχές του στη διακυβέρνηση. Οι πρωτοβουλίες αυτές αφορούν την επέμβαση της κυβέρνησης στις κρίσεις των αξιωματικών του στρατού, τους διορισμούς περιφερειακών νομαρχών στη θέση των στρατιωτικών τοποτηρητών καθώς και στην προσπάθεια ελέγχου των μυστικών υπηρεσιών και την υπαγωγή του Γενικού Επιτελείου Στρατού στο Υπ. Εθνικής Άμυνας.

«Το πολιτικό πραξικόπημα» όπως χαρακτηριστικά αποκάλεσε ο τουρκικός τύπος την απόφαση του Οζάλ να επέμβει για πρώτη φορά στην ιστορία της Τουρκίας και μάλιστα μ' επιτυχία στους διορισμούς των στρατιωτικών, με τη συγκατάθεση φυσικά και του Εβρέν, προάγοντας έτσι στο αξίωμα του Γενικού Επιτελάρχη το στρατηγό Νετζίπ Τορούμταϊ αντί του στρατηγού Νετζιντζί Οζτουρούν ο οποίος ήταν και ο υποψήφιος των στρατιωτικών.

Στις 24 του Ιούνη στο Υπουργικό Συμβούλιο ο Οζάλ ανακοίνωσε την απόφασή του: «ο αναπληρωτής του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου του στρατού στρατηγός Ν. Οζτουρούν είναι ανεπιθύμητος για το αξίωμα του Γενικού Επιτελάρχη. Αυτή είναι η απόφαση της κυβέρνησης». Το Γ.Ε. έχει προκαθορισμένες τις προαγωγές ως το 2.000. Αυτό δεν μπορούμε να το δεχτούμε». Η πρόταση γίνεται στον Εβρέν στις 25 Ιούνη, και στις 28 του ίδιου μήνα ο ίδιος ο Εβρέν ανακοινώνει την απόφαση αυτή στον Ν. Οζτουρούν.

Το προμήνυμα της σύγκρουσης Οζάλ-Οζτουρούν αποτέλεσε η άρνηση του στρατηγού να συμμορφωθεί με τη διαταγή του Οζάλ να διεξαχθούν προανακρίσεις για την καθυστερημένη έλευση του στρατού στο χωριό Πίναρτζικ μετά την αιματηρή επίθεση του PKK.

Η επίδειξη αποφασιστικότητας και ισχύος του Οζάλ με τη χρήση ενός συνταγματικού δικαιώματος που κανείς ως τώρα δεν τόλμησε να εφαρμόσει, ερμηνεύτηκε από πολλούς σαν εκδήλωση της αγωνίας του για την απώλεια της εξουσίας, καθώς και της αδυναμίας του να δώσει λύση στα προβλήματα της χώρας που παραμένουν ίδια με αυτά της περιόδου της «τρομοκρατίας».

Οι κλιμακούμενες επιθέσεις του PKK, μετά τ' αποτυχημένα μέτρα ασφάλειας με θύματα συχνά άμαχους, η πολιτική λιτότητας, το εξωτερικό χρέος των 35 δις δολαρίων, τα πολλαπλά εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα, όλα αυτά δεν φαίνεται να διαφέρουν σε τίποτα από την προηγούμενη δεκαετία. Κι όλα έδειχναν πως η Τουρκία επρόκειτο να οδηγηθεί σ' ένα νέο πραξικόπημα.

Ο απερχόμενος επιτελάρχης Ν. Ουρούγ είχε ήδη σίγουρο ως διάδοχό του τον Ν. Οζτουρούν ο οποίος είναι γαλουχημένος με τις αρχές του Κεμαλισμού όπως ήταν φυσικά και ο ίδιος. Έτσι θ' άφηνε λοιπόν στη θέση του κάποιον που εύκολα θα μπορούσε να τα βρει μαζί του και που έτσι θα διατηρούσε τις προσβάσεις του στις Ένοπλες Δυνάμεις, πράγμα που θα τους εξασφάλιζε πολλές δυνατότητες. Η εσπευσμένη αποχώρηση του Ουρούγ από τη θέση του Γενικού Επιτελάρχη μπορεί να ερμηνευτεί σαν την προετοιμασία του για τη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας γιατί και ο ίδιος, αλλά και άλλοι κύκλοι τον λανσάρουν σαν τον «σωτήρα στην κάθε περίπτωση» ή «σαν τον στρατηγό που ξανάμαζε το στρατό στους

στρατώνες».

Ωστόσο ο πρόεδρος Κ. Εβρέν δεν φαίνεται διατεθειμένος να εγκαταλείψει την προεδρία αν και αυτό σήμερα φαίνεται αντισυνταγματικό αφού δεν επιτρέπεται η εκλογή για δεύτερη φορά του ίδιου προσώπου στην προεδρία. Ο λόγος που ο Εβρέν αποδέχτηκε τις πρωτοβουλίες του Οζάλ ερμηνεύτηκε ότι βρίσκεται ακριβώς στη συμφωνία του Οζάλ να δώσει συνταγματική λύση καταργώντας αυτόν τον περιορισμό.

Η επόμενη πρωτοβουλία του Οζάλ αφορά την εμφάνιση του περιφερειακού νομάρχη στις κρίσιμες ανατολικές επαρχίες.

Ο στρατιωτικός νόμος ορίζεται σαν η μορφή διοίκησης που προβλέπεται σε εξαιρετικές και σοβαρές καταστάσεις. Στην πρόσφατη ιστορία της Τουρκίας ο στρατιωτικός νόμος αποτελεί το βασικό κλειδί για την κρατική συνοχή και λειτουργία και ιδιαίτερα στις ευαίσθητες περιοχές της Νοτιανατολικής και Ανατολικής Τουρκίας. Η ιδιαιτερότητα του στρατιωτικού νόμου στην Τουρκία είναι ότι εξαπλώνεται και ορίζει όλο και περισσότερους τομείς της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

Πρόσφατα στην Τουρκία άρθηκε ο στρατιωτικός νόμος. Αντί αυτού κηρύχτηκε κατάσταση έκτακτης ανάγκης στην Ανατολική Τουρκία. Η αιτία άρσης του στρατιωτικού νόμου στις περιοχές αυτές ήταν η επιθυμία του Οζάλ να περάσει τον έλεγχο των περιοχών αυτών με το διορισμό ενός γενικού περιφερειακού νομάρχη από το στρατό στην κυβέρνηση. Ο περιφερειακός νομάρχης υπάγεται στο Υπ. Εσωτερικών και θα σκεί σχεδόν όλα τα καθήκοντα του στρατιωτικού τοποτηρητή.

Περιφερειακός νομάρχης διορίστηκε ο Χαϊρή Κοζακτσίου-πολης επί κυβέρνησης Ετζεβίτ και είναι ένθερμος υποστηρικτής του Κ. Εβρέν. Με το διορισμό του περιφερειακού νομάρχη ο Οζάλ κατάφερε ένα δεύτερο πλήγμα τις εξουσίες του στρατού.

Ένα τρίτο μέτωπο για την κυβέρνηση του Οζάλ είναι η αποστρατικοποίηση των μυστικών υπηρεσιών και το πέρασμά τους στον έλεγχο της κυβέρνησης.

Μετά τις 12 Σεπτεμβρίου του '80 η στρατιωτική διοίκηση πήρε αποκλειστικά τα ηνία των μυστικών υπηρεσιών. Αρχηγός των Μυστικών Υπηρεσιών (MIT) διορίστηκε ο αρχηγός του δού σώματος στρατού Μπουλέντ Τουρκέρ, ενώ προσλαμβάνονται στις υπηρεσίες κατά εκατοντάδες παιδιά στρατιωτικών. Ο Οζάλ λοιπόν φαίνεται ότι θέλει να βάλει χέρι στις μυστικές υπηρεσίες πιστεύοντας ότι θα το πετύχει αυτό με τη βοήθεια ενός ή και των δύο υποψηφίων για τη θέση του αρχηγού στη MIT. Αυτός που συγκεντρώνει τις περισσότερες πιθανότητες και σύμφωνα με «τα προσόντα» είναι ο ήδη ανώτερος αξιωματικός των MIT, ο Χιράμ Αμπάς. Έχει εκπαιδευτεί στην Αμερική σε σχολές της CIA. Απέκτησε φήμη με την εξάρθρωση «τρομοκρατικών» οργανώσεων αλλά και σαν εμπνευστής προβοκατόρικων ενεργειών που αποδίδονται σ' αυτόν και με τις οποίες καταδικάστηκαν δεκάδες άτομα. Έχει την εύνοια του Οζάλ τον οποίο συνόδευσε στην πρόσφατη περιοδεία του στην Τουρκία.

Ο δεύτερος υποψήφιος είναι ο στρατηγός Ρ. Εργκούν στενός φίλος και υποστηρικτής του Οζάλ, ο οποίος και καλύπτει τις πρόσφατες πρωτοβουλίες του Οζάλ. Ο Ρ. Εργκούν μετά την αποστράτευση του σαν «πολιτικός» πλέον θα διεκδικήσει τη θέση του αρχηγού των MIT. Έτσι λοιπόν ο Τ. Οζάλ με τις επεμβάσεις του στις εξουσίες του στρατού δείχνει να ισχυροποιεί την πολιτική του θέση αφαιρώντας του εξουσίες και αρμοδιότητες, ενώ από την άλλη οργανώνει τις δικές του προσβάσεις μέσα σ' αυτόν.

Μουράτ Αϊντίν

Στο τεύχος 50 είχαμε δημοσιεύσει το 4ο μέρος της σειράς «Ναρκωτικά και Όπλα» με τίτλο «Οι Παχλεβή στα άσπρα»...

Αναφερόταν στις αποκαλύψεις του Χανς Γκέοργκ Μπερ για τους τρόπους διοχέτευσης της περσικής ηρωίνης προς τις δυτικές χώρες, καθώς και για τον ιδιαίτερο ρόλο της οικογένειας του Σάχη σ' αυτά το εμπόριο. Σήμερα συνεχίζουμε με την μετασχηκτική περίοδο.

Σ.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ του Παχλεβή ένα προσφυγικό κύμα από ευνοούμενους του ξεχύθηκε στις χώρες της Μέσης Ανατολής μέχρι την Ινδία. Κι επειδή τις τελευταίες εκείνες εβδομάδες τα σκληρά νομίσματα και το χρυσάφι σπάνιζαν ακόμα κι ανάμεσα στους πλούσιους, ήταν πολλοί εκείνοι που φρόντισαν να προμηθευτούν ηρωίνη για το λόγο ότι η διεθνής τιμή της ήταν πενταπλάσια του χρυσού, ενώ στο Ιράν μόνο το ένα τρίτο. Εάν, τότε και πώς μετατράπηκε η ηρωίνη σε χρήμα δεν έχει γίνει γνωστό. Στο Δελχί ήρθαν σε συνάντηση των εξορίστων περσών πάρα πολλοί κινέζοι επιχειρηματίες απ' τη Σιγκαπούρη και το Χογκ-Κογκ, και οι πράκτορες της DEA είχαν σημάνει συναγεμισμό.

Ο Μπερ άκουγε και ξανάκουγε το ίδιο επιχείρημα: Αν ο Σάχης κι η φαμίλια του είχαν εμπλακεί τόσο βαθιά στο εμπόριο της ηρωίνης, τότε ο Χομεϊνί δεν θα καθόταν με τα χέρια σταυρωμένα και θα το διαλάλούσε παντού. Πρόκειται για λογική σκέψη που όμως δεν παίρνει υπόψη τα οικονομικά δεδομένα. Ο γηραιός κύριος στην ιερή πόλη Κομπεϊ μεγάλο χρονικό διάστημα είχε τα μάτια κλειστά από κάθε άποψη ως προς το όπιο. Ίσως επειδή το κοράνι δεν απαγορεύει ρητά το ναρκωτικό αυτό, ίσως όμως επειδή με την ανάρρησή του στην εξουσία ήλπιζαν οι αγρότες πως ήρθε η μεγάλη στιγμή να μπουνέ κι αυτοί στην κερδοφόρα επιχείρηση. Ποτέ άλλοτε στην περσική ιστορία δεν θα καλλιεργήθηκε τόσο πολλή παπαρούνα όσο την άνοιξη του '79, και μόνο δύο μήνες μετά τη συγκομιδή την καταράστηκε ο Χομεϊνί.

Η κατάληψη της εξουσίας έγινε στο Ζαεντάν γρήγορα και χωρίς χαοτικές καταστάσεις. Το βράδυ της 5ης Ιανουαρίου λέγεται ότι οι φρουροί της επανάστασης κατάλαβαν τις εγκαταστάσεις πίσω από τον κίτρινο τοίχο και συνέχισαν να τις φρουρούν με την ίδια επιμέλεια όπως παλιότερα οι στρατιωτικοί, όταν ο Μπερ συνόδευε μία μεταφορά οπίου εκεί στον Τύπο. Για τον τωρινό ιδιοκτήτη δεν μπόρεσε να μάθει τίποτα. Υπάρχουν πολλοί αγιατολλάδες κι έχουν πολλούς γιούς. Και δεν είναι λίγοι αυτοί, που αποκαλούνται αγιατολλάχ, μόνο και μόνο επειδή παίζουν κάποιο σημαντικό ρόλο. Ο Μπερ άκουσε να λέγονται διάφορα ονόματα, κανένα όμως πάνω από μια φορά. Ο προμηθευτής στο Σβατ νόμιζε ότι η εγκατάσταση ανήκε σε κάποιο κονσόρτιο.

Το 1981 έκανε θόρυβο ο «Πόλεμος κατά των ναρκωτικών» του σείχη Χαλχαλί, που άρχισε με πολύ φασαρία και περισσότερη αιματοχυσία. Ιρανοί φίλοι του Μπερ που ζουν ακόμα στην Περσία δεν το πήραν και πολύ στα σοβαρά. «Ήταν που τον πρώτο καιρό της επανάστασης υπήρχε πολύ ανεξέλεγκτη καλλιέργεια», είπε ένας. «Και στην ίδια την αγορά της ηρωίνης, για να μην αναφερθούμε στο όπιο. Επί Σάχη όλα αυτά ήταν μονοπωλημένα, κι αυτό κατέρρευσε ξαφνικά. Γι αυτό εξαμολήσανε τούτον τον γερο-σαφάα».

Έγκαιρα και ταυτόχρονα με το ξέσπασμα του Ιρανο-ιρακινού πολέμου, εμφανίστηκε ξανά στη Δύτ. Γερμανία περσική ηρωίνη, που αναγνωρίζεται από την αχνοκίτρινη βαφή που φαίνεται πως είναι ειδικότητα του διωλιστηρίου του Ζαεντάν. Τον καιρό εκείνο, ένα από πολλές απόψεις αξιολόγο πρόσωπο, διέμενε μόνιμα στο Ντύσελντορφ, πόλη που είναι ταυτόχρονα και έδρα της εταιρίας όπλων Ράινμετάλ. Ο Σαντέκ Ταμπαταμπάϊ μιλάει άπταιστα γερμανικά, έχοντας σπουδάσει στη Γερμανία και υπήρξε στέλεχος της CISNU, της αντισαχικής φοιτητικής ένωσης.

Μια και έχει ακόμα παντρευτεί μιαν ανηψιά του Χομεϊνί, έγινε ταχύτατα υπουργός Εξωτερικών. Οι λόγοι για τους οποίους εγκατέλειψε ξαφνικά τη θέση αυτή και έγινε «έκτακτος διπλωμάτης» δεν είναι αρκετά γνωστοί, έχουν όμως κάποια σχέση με τις δυτικογερμανικές δραστηριότητες στο Ιράν. Έτσι, έχει παίξει σε διαπραγματεύσεις με γερμανούς διπλωμάτες σημαντικό ρόλο για την εξαγορά και απελευθέρωση των

ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΑΜΠΑΤΑΜΠΑΪ

διπλωμάτων των ΗΠΑ που κρατούνταν ως όμηροι στο Ιράν. Το γεγονός αυτό προκύπτει από επίσημα αρχεία και φακέλους.

Λιγότερο επίσημες, τουλάχιστο απόρρητες, είναι μια σειρά από συμφωνίες που κλείστηκαν τότε. Ένας διπλωμάτης, φίλος του Μπερ, που κάτι ξέρει, λέει:

«Υπήρχε και μια δεύτερη δουλειά, που ήταν προϋπόθεση για την επίσημη συμφωνία. Οι μουλάδες άφηναν ελεύθερη την παραγωγή ηρωίνης, αλλά δεν διέθεταν πια το σύστημα διανομής του Παχλεβή κι έτσι είχαν μείνει με 58

τόνους αδιάθετους. Επρόκειτο σίγουρα για μεγαλοπρεπή κυνισμό που εξανάγκασαν τις ΗΠΑ να τους αγοράσουν την ηρωίνη. Απλώς και μόνο με αιτιολογία ότι τέτοιες επιχειρήσεις των προηγούμενων κυρίων γίνονταν ανεκτές. Όπως και νάχει το πράγμα, το Νοέμβριο του 1980 έφτασαν στο λιμάνι του Αμβούργου, προερχόμενα απ' το Ιράν, δύο κοντέινερ με «ειδικά χημικά», και παρέμειναν για κάποιο χρόνο εκεί. Προοριζόνταν επίσημα για την DEA (Drug Enforcement Agency) της Ουάσιγκτον, αλλά δεν παραδόθηκαν τόσο εύκολα. Έχω δει ένα μέρος της αλληλογραφίας και το αστείο είναι ότι τα ιδρύματα που διεκδικούσαν το φορτίο άλλαξαν συνεχώς. Μετά την DEA εμφανίστηκε

η NIDA (National Institute of Drug Abuse), κι όταν κι αυτή δεν τα κατάφερε, τελικά το Department of Health and Education. Αυτοί το παρέλαβαν τον Μάιο του '81, ως «χημικές ουσίες για πειραματικούς σκοπούς». Το τι έγινε παραπέρα δεν το γνωρίζω, φυσικά».

Έχοντας πάρει και κάποιες διευθύνσεις στην Ουάσιγκτον από αυτόν τον διπλωμάτη, ο Μπερ επισκέφτηκε τρεις κυρίως από τον ευρύτερο κύκλο του Καπιτωλίου. Κανείς τους δεν ενθουσιάστηκε ιδιαίτερα από την επίσκεψη και ζήτησαν να μάθουν από πού γνώριζε τα ονόματά τους και τα καθέκαστα. Με τη σειρά του, ο Μπερ ήθελε να μάθει κι αυτός κάποια πράγματα.

«Δεν αποκλείεται να υπήρξε κάποια αλληλογραφία με το τελωνείο του Αμβούργου», κατέληξε ένας σκεπτικός κύριος από τη NIDA. «Αλλά περνάει τόση αλληλογραφία μέσ' απ' τα χέρια μου που δε μπορώ να θυμηθώ».

— «Επρόκειτο όμως για μια μεγάλη ποσότητα ηρωίνης, όπως άκουσα».

— «Λοιπόν, σχετικά με ηρωίνη είναι τόσα πολλά γράμματα... και για σκεφθείτε: τι να πρωτοκάνουμε»;

— «Το γεγονός δε μ' ενδιέφερε, διότι κατά τις πληροφορίες μου η μπίζνα αυτή αποτελούσε μέρος της συμφωνίας για τους ομήρους».

— «Ναι... έγιναν τόσες διαπραγματεύσεις, κλείστηκαν τόσες συμφωνίες. Δε θάπρεπε να χαθούμε στις λεπτομέρειες».

— «Οι New York Times ανέφεραν το Δεκέμβριο του '81 πως στα σλαμ των μαύρων της ανατολικής ακτής κυκλοφορεί ιδιαίτερα πολλή περσική ηρωίνη».

— «Το διάβασα κι εγώ, αλλά τι σχέση έχει αυτό με την ιστορία μας»;

Σπάνια διαβάζει κανείς σχετική ειδησεογραφία και όταν υπάρχει μάλλον μπερδεύει τα πράγματα. Την Πρωτοχρονιά του '81, τα ψιλά των εφημερίδων έγραψαν πως πέθανε από υπερβολική δόση ναρκωτικών ένας ανηψιός του Σάχη. Κατά τις αστυνομικές έρευνες έγινε γνωστό ότι στην τελευταία ένεση είχε επενδύσει το υπόλοιπο του κεφαλαίου του. Επρόκειτο όμως μόνο για το τέλος ενός τελειωμένου κεφαλαίου.

Για τον Σαντέκ Ταμπαταμπαΐ έγραψαν οι τίτλοι των εφημερίδων στις 9 Ιανουαρίου του '83, και άλλοι ακόμα τις επόμενες. Ο κύριος αυτός, προερχόμενος από τη Ζυρίχη, συνελήφθη στο αεροδρόμιο του Ντύσελντορφ, με 1,8 κιλά ακατέργαστο όπιο στις αποσκευές του. Το γεγονός μπερδεψε τα πράγματα, δεδομένου ότι η BND (η δυτικογερμανική ΚΥΠ) αλλά και άλλοι, γνώριζαν ότι ο κύριος με το διπλωματικό διαβατήριο ενεργούσε στο Ντύσελντορφ για τα συμφέροντα εξοπλισμού του Ιράν και πως διακινούσε, χάρη στον ατελείωτο πόλεμο, τεράστια ποσά. Πάντως η δίκη του που επακολούθησε, δεν φώτισε κανέναν ιδιαίτερα. Το μόνο διαδραστικό ήταν η απόφαση: Τρία χρονάκια μόνο για τον Ταμπαταμπαΐ (στη Γερμανία η σχετική ταρίφα για τέτοιες ποσότητες είναι τουλάχιστον δέκα χρόνια) που χάρη σ' ένα νεύμα του Γκένσερ απ' το υπουργείο Εξωτερικών αναχώρησε μια μέρα πριν από την απόφαση από τη Δυτ. Γερμανία.

Η νεοϋορκέζικη αστυνομία γνωρίζει κάτι παραπάνω. Προτού φτάσει ο Ταμπαταμπαΐ με το όπιο στο Ντύσελντορφ είχε συναντηθεί με τον 64χρονο επιχειρηματία George M. Perry, τον πρώην διευθύνοντα μάντζερ στη General Motors που έκτοτε ασχολούνταν με το εμπόριο όπλων. Το θέμα της συνάντησής τους στη Ζυρίχη ήταν η παράδοση πολεμικού υλικού ύψους 2,65 δισ. μάρκων. Τέτοιες δοσοληψίες ενδιαφέρουν όπως είναι φυσικό και τη CIA και, ως προς το εκτελεστικό, το FBI. Το FBI ήθελε ανέκαθεν να έχει μια εκτεταμένη συζήτηση με τον κύριο Πέρυ, διότι φαινόταν να γνωρίζει πάρα πολλά γύρω από το εμπόριο της κοκαΐνης, που διέθετε επιπλέον και φάκελο στο όνομά του («λαθρεμπόριο ιρανικής ηρωίνης στις ΗΠΑ, με την Ο.Δ. Γερμανίας»). Όταν όμως οι καθωσπρέπει κύριοι του FBI τον αναζήτησαν στο ακριβό ξενοδοχείο όπου έμενε, στη Νέα Υόρκη, είχε εξαφανιστεί.

Αυτά τον Γενάρη του '83. Στο μεταξύ ο κύριος Πέρυ εμφανίστηκε και πάλι: στην επιφάνεια μιας μικρής λίμνης στο Νιού Τζέρσεϋ, με τρεις σφαίρες στο κεφάλι και βαρίδια στα πόδια. Η υπογραφή αυτή είναι γνωστή.

Κάιν Άβελ

Πηγή: H.G. Behr, Weltmacht Droge, Moewig Verlag, 1985.

Για την πώληση όπλων στο Ιράν μέσω Ελλάδας βλ. πρόσφατο ANTI, σ. 351, σ. 10 κ.ε.

Η ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

του Μ.Ν. Ράπτη

Από πρόσφατο εκτεταμένο άρθρο του Μ.Ν. Ράπτη δημοσιεύουμε το μέρος που αφορά τις νέες εξελίξεις και τάσεις στο χώρο του καπιταλισμού.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΙΕΣΗ της ασταμάτητης ανάπτυξης της «επιστημονικής και τεχνολογικής επανάστασης», που εξακολουθεί και επιταχύνεται από μερικές δεκαετίες τώρα, οι οικονομικές και κοινωνικές δομές ξεθεμελιώνονται σε παγκόσμια κλίμακα. Καμιά ανάληψη ουσιαστικά και μόνο εθνική ή περιφερειακή δεν είναι πια σε θέση να μας προσανατολίσει ικανοποιητικά, αν δεν εγγράφεται οργανικά στην κατανόηση της καινούργιας παγκόσμιας πραγματικότητας σε σέναρ εξέλιξη. Το να μπορέσουμε να συλλάβουμε ορισμένα κύρια χαρακτηριστικά αυτού του γίγνεσθαι είναι απαραίτητο για οποιαδήποτε ανάλυση της διεθνούς συγκυρίας, ακόμα και άμεσης ή μεσοπρόθεσμης.

Το κύριο γεγονός είναι η ασταμάτητη έκρηξη των νέων δυνάμεων ιδιοποίησης της φύσης στην γήινη κλίμακά της και τώρα σ' εκείνη του διαστήματος. Οι συνέπειες αυτού του νέου γεγονότος στην ιστορία της Ανθρωπότητας είναι ανυπολόγιστες, γιατί οξύνουν σε εκρηκτικό βαθμό την βασική αντίθεση, που ως τώρα κινεί την Ιστορία, και που μπορούμε σχηματικά και συνοπτικά να τη χαρακτηρίσουμε σαν την «αντίθεση ανάμεσα στις παραγωγικές δυνάμεις και τις παραγωγικές σχέσεις». Οι νέες δυνάμεις ιδιοποίησης της γήινης και διαστημικής φύσης ξεπερνούν τις «παραγωγικές σχέσεις» γιατί συμπεριλαμβάνουν ταυτόχρονα «θετικές», «εποικοδομητικές» δυνάμεις και «καταστροφικές δυνάμεις» ικανές, για πρώτη φορά στην Ιστορία της Ανθρωπότητας, να μας εξαφανίσουν. Κι αυτό κατά πολύμορφο τρόπο: με τον ατομικό πόλεμο, με την καταστροφή του οικολογικού περιβάλλοντος, με τους γενοκτονικούς διαχειρισμούς. Θα εξαρτηθεί από τη δυνατότητα να υποβάλλουμε έγκαιρα τις δυνάμεις αυτές στον κοινωνικό έλεγχο της «Παγκόσμιας Αυτοδιαχειριζόμενης Δημοκρατίας» ώστε να αποφευχθούν τα «καταστροφικά» αποτελέσματά τους που εγκλείουν μια δύναμη και μια αποτελεσματικότητα χωρίς προηγούμενο.

Αν αφήσουμε τις νέες αυτές δυνάμεις ν' ακολουθούν τη σημερινή σχεδόν ανεμπόδιστη αναρχική πορεία τους, αυτό θαχε σαν αποτέλεσμα να διαιωνιστεί η σημερινή κατάσταση σύγχυσης, αναστάτωσης, παραλογισμού, που χαρακτηρίζει την πολιτική των διαφόρων εθνικών κρατών και των εθνικών παραδοσιακών συνδικαλιστικών και πολιτικών οργανώσεων του εργατικού και κοινωνικού κινήματος. Μ' όλες τις ολέθριες συνέπειες που μια τέτοια πορεία θαχε μακροπρόθεσμα.

Για την ώρα, η ανάπτυξη των νέων δυνάμεων έχει σαν αποτέλεσμα τη διάρρηξη των οικονομικών και κοινωνικών δομών Δυτικά και Ανατολικά, και την απαρχή μιας ανασυγκρότησης, πούναι ακόμα δύσκολο να προδούμε ποιο θάνατο το συνολικό της αποτέλεσμα σε παγκόσμια κλίμακα. Πρέπει σ' ένα τέτοιο πλαίσιο μιας γενικής αντίληψης της ιστορικής εξέλιξης να εντάξουμε την ανάλυση της άμεσης διεθνούς συγκυρίας.

Η συγκυρία αυτή χαρακτηρίζεται από δύο κύρια γεγονότα: Δυτικά, όπου επικρατεί τώρα ο οξύτερος ανταγωνισμός στην ιστορία του καπιταλισμού ανάμεσα στα τρία κύρια κέντρα του, ΗΠΑ - Ιαπωνία - Δυτική Ευρώπη, έχουν αρχίσει ανακατατάξεις, καθοριζόμενες από τις νέες μορφές στις οποίες εκφράζεται η κυκλοφορία και παραγωγή του κεφαλαίου. Ανατολικά, οι υπερσυγκεντρωτικές και υπεργραφειοκρατικοποιημένες δομές, ιδιαίτερα στην

ΕΣΣΔ, υποβάλλονται στη δοκιμασία, μακροπρόθεσμα αβάστακτη, των νέων δυνάμεων ιδιοποίησης της γήινης και διαστημικής φύσης, που οι δομές αυτές δεν κατορθώνουν ορθολογικά και παραγωγικά να χρησιμοποιήσουν. Η γραφειοκρατική κοινωνία στριμωγμένη σ' ένα αδιέξοδο, προωθεί στο προσκήνιο μια βοναπαρτιστική ηγεσία υποχρεωμένη να προβεί σε μια γενική «επαναστατική μεταρρύθμιση», που οι συνέπειές της θα επηρεάσουν το σύνολο της τωρινής διεθνούς συγκυρίας.

Οι νέες εξελίξεις του καπιταλισμού

Γύρω στα χρόνια 1960 η καπιταλιστική συγκέντρωση και επέκταση πήραν τη μορφή της διεθνούς ανάπτυξης των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων, ξεπερνώντας τα εμπόδια από τα σύνορα και το Εθνικό Κράτος. Επρόκειτο για μια προσπάθεια προσαρμογής στις ανάγκες μιας διεθνούς αν όχι παγκόσμιας αγοράς, υπερνικώντας ταυτόχρονα τις δυσκολίες από το Εθνικό αστικό Κράτος, και την οργανωμένη δύναμη πούχαν αποκτήσει τα συνδικάτα. Οι Πολυεθνικές υπήρξαν η έκφραση μιας ανώτερης φάσης του χρηματικού κεφαλαίου (τράπεζες και βιομηχανία) μέσα στις νέες συνθήκες τις χαρακτηριζόμενες από μια παγκόσμια αγορά διαχωρισμένη σε Εθνικά Κράτη, και που σε ορισμένα τους υπήρχαν τα φρούρια της οργανωμένης δύναμης του εργατικού κινήματος, των αγώνων και των κατακτήσεών του.

Οι Πολυεθνικές, επωφελούμενες από τις αέναες προόδους της «επιστημονικής και τεχνολογικής επανάστασης», συνέβαλαν τεράστια σε δυο επιτεύγματα: ευνόησαν την ανάπτυξη νέων κέντρων βιομηχανικής παραγωγής και υπηρεσιών σε βάρος των παραδοσιακών μητροπόλεων των Η.Π.Α. και της Δυτικής Ευρώπης και επαναστατικοποίησαν το διεθνές τραπεζικό σύστημα, εμφανίζοντας τη νέα μορφή του χρηματιστηριακού κεφαλαίου, που οι κερδοσκοπικές του επιχειρήσεις προσθέτουν νέο πλούτο σ' εκείνο που οι πολυεθνικές προσπορίζονται από τις παραδοσιακές τους «παραγωγικές» δραστηριότητες. Αυτή η νέα μορφή κεφαλαίου έχει πολλές συνέπειες. Αναπτύσσει τη λαϊκή προσφυγή στις μετοχές, απορροφώντας ένα μεγάλο μέρος των λαϊκών παραδοσιακών τραπεζικών καταθέσεων σε βάρος των παραγωγικών και κοινωνικών επενδύσεων, ενώ ταυτόχρονα εξογκώνει έξω από κάθε μέτρο τη μάζα του κερδοσκοπικού χρηματιστηριακού κεφαλαίου. Το τελευταίο αυτό κυκλοφορεί υπό διάφορες μορφές, στιγμιαία και χωρίς κόστος σε διεθνή κλίμακα,

κυνηγώντας το εύκολο κέρδος από τις μεταβολές του συναλλάγματος και των επιτοκίων.

Η δυσαναλογία ανάμεσα στη μάζα των υλικών αγαθών που διακινούνται (με το παγκόσμιο εμπόριο) καθημερινά και την περιπλανώμενη μάζα του κερδοσκοπικού κεφαλαίου οξύνεται σε εκρηκτικό βαθμό. Το φαινόμενο αυτό επιπροστίθεται στον κίνδυνο που προέρχεται από το ανερχόμενο κολοσσιαίο χρέος του Τρίτου Κόσμου, μεγαλύτερου από 1000 δις δολάρια.

Είναι τώρα φανερό πως πολλές χώρες του Τρίτου Κόσμου δεν θα μπορέσουν ποτέ να εξωφλήσουν τα χρέη τους, και ακόμα να εξωφλήσουν την ανερχόμενη ετήσια υπηρεσία των χρεών αυτών. Η τελευταία αυτή απορροφή ήδη για ορισμένες περιπτώσεις, το μεγαλύτερο μέρος του συναλλάγματος που αποφέρει το εξωτερικό εμπόριο και εμποδίζει την ανάπτυξη των χωρών αυτών, την ίδια στιγμή που πέφτουν οι τιμές πολλών πρώτων υλών, ενώ αυξάνονται εκείνες των εισαγομένων βιομηχανικών προϊόντων.

Έτσι βρισκόμαστε μπροστά σε μια μοναδική κατάσταση του διεθνούς νομισματικού συστήματος: ένα κερδοσκοπικό χρηματιστηριακό κεφάλαιο διαρκώς εξογκωνόμενο, παράλληλα με τη συσσώρευση τεραστίων χρεών, ενώ συρρικνώνεται η παραγωγική αποταμίευση καθώς και η μάζα των πραγματικά υλικών αγαθών. Δηλαδή δημιουργούνται συνθήκες ικανές να προκαλέσουν ένα χρηματικό κραχ χωρίς προηγούμενο. Αυτός ο κίνδυνος είναι τόσο μεγαλύτερος όσο μια από τις κύριες αιτίες αυτής της κατάστασης είναι η ακαταλόγιστη εξέλιξη της αμερικανικής οικονομίας. Εκμεταλλευόμενος την πραγματική οικονομική του δύναμη (παρόλο που η δύναμη αυτή φθίνει), και ιδίως την πολιτική και στρατιωτική του κυριαρχία στο διεθνές καπιταλιστικό σύστημα, ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός πέτυχε σε μια πρώτη φάση να κάνει να λειτουργήσει ο μηχανισμός του «Θαύματος Ρήγκαν». Η χρηματοδότηση των κολοσσιαίων πολεμικών δαπανών και το έλλειμμα του προϋπολογισμού που απέρρευε καλύφθηκαν από τη συρροή ξένων κεφαλαίων που ήλκυε το ισχυρό δολάριο και τα υψηλά επιτόκια. Έτσι ξαναδυνάμωσαν αφενός η χρηματική αγορά, και αφετέρου οι επιχειρήσεις με υψηλή τεχνολογία, κινούμενες ιδίως από τις πολεμικές παραγγελίες. Η κατάσταση αυτή ευνόησε μαζικές «φθηνές» εισαγωγές ακόμα και βιομηχανικών προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα έπληττε τις εξαγωγές της παραδοσιακής βιομηχανίας και της αγροτικής παραγωγής. Η αμερικανική οικονομία λειτουργούσε σαν «ατμομηχανή» για το σύνολο της καπιταλιστικής οικονομίας, ελκύνοντας κεφάλαια και

Με τον οξύτατο ανταγωνισμό ανάμεσα στα τρία κύρια καπιταλιστικά κέντρα (Η.Π.Α. - Ιαπωνία - Δυτ. Ευρώπη) έχουν αρχίσει ανακατατάξεις καθοριζόμενες από τις νέες μορφές στις οποίες εκφράζεται η κυκλοφορία και παραγωγή του κεφαλαίου.

προϊόντα κυρίως από την Ιαπωνία και τη Γερμανία, αλλά επίσης από πολλές άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης και του «Τρίτου Κόσμου».

Όμως στο ίδιο διάστημα η διεθνής θέση των Η.Π.Α. δεν έπαυε να υποβαθμίζεται. Η πολιτική του Ρήγκαν συνετέλεσε ώστε να υψωθεί η βιομηχανική αλλά και χρηματική δύναμη της Ιαπωνίας και άλλων χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς και της Δυτικής Γερμανίας. Οι Η.Π.Α. έχασαν το 1986 την πρώτη θέση σαν χώρα εξαγωγής βιομηχανικών προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και σαν χώρα εξαγωγής προϊόντων πολύ υψηλής τεχνολογίας. Το 1986 επίσης οι Η.Π.Α. έγιναν η πιο «χρεωμένη χώρα στην ιστορία της ανθρωπότητας». Η «φιλελεύθερη» οικονομική πολιτική του Ρήγκαν έδρασε συνολικά για να οξύνει τον οικονομικό πόλεμο στον οποίο έχουν αποδυθεί τα τρία κυριότερα καπιταλιστικά κέντρα, Η.Π.Α., Ιαπωνία, Δυτική Ευρώπη, και για να υποσκάψει ακόμα περισσότερο το σαθρό διεθνές τραπεζικό και νομισματικό σύστημα. Δεν κατόρθωσε να τραβήξει έξω από την κρίση το σύνολο της καπιταλιστικής οικονομίας, που θα χρειαζόνταν γενική μέση ανάπτυξη τουλάχιστον 3% (ετήσια) για να αρχίσει να ελαττώνεται κάπως η ανεργία, για να μπορεί ο Τρίτος Κόσμος να πληρώνει την ετήσια υπηρεσία των χρεών του, χωρίς να υφίσταται το καθεστώς της άκρας «λιτότητας» που του επιβάλλει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και που στραγγαλίζει κυριολεκτικά κάθε παραπέρα ανάπτυξη του.

Για να ανορθώσει μια τέτοια κατάσταση η Ουάσιγκτον προσπαθεί να πραγματοποιήσει ένα «όνειρο»: να πετύχει μια «σχεδιασμένη μακροπρόθεσμα συνεργασία» του τριγώνου που κυριαρχεί στην καπιταλιστική οικονομία: Η.Π.Α.-Ιαπωνία-Δυτική Γερμανία. Δηλαδή να ξεπεράσει τις δομικές τους αντιθέσεις που σπρώχνουν κάθε μία να επιζητεί δικιά της ουσιαστική κυριαρχία στη διεθνή αγορά, σε περίοδο μάλιστα κρίσης χαρακτηριζόμενης από την πτώση του ποσοστού κέρδους, χαμηλή ανάπτυξη και πληθωρισμό προσφοράς. Η Ουάσιγκτον θάθελε η Ιαπωνία και η Γερμανία να αυξήσουν την εσωτερική τους κατανάλωση, να χρηματοδοτήσουν με τα εμπορικά τους πλεονάσματα την ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου, και να αποβούν, με τη σειρά τους η «Ατμομηχανή» για το σύνολο της καπιταλιστικής οικονομίας. Αλλά πρόκειται για ακατόρθωτο επίτευγμα, αντίθετο με την ανταγωνιστική χαρακτηριστική φύση του συστήματος που εμποδίζει τη δημιουργία «μιας αρμονικής διεθνούς ιμπεριαλιστικής τάξης πραγμάτων». Χωρίς να αποκλείει κανείς τη λήψη ορισμένων μέτρων προς αυτή την κατεύθυνση, και ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά κάποιες διευθετήσεις για τα χρέη του Τρίτου Κόσμου, ώστε να αυξηθεί η απορροφητική ικανότητα της τεράστιας αγοράς του, πρέπει μάλλον να ξεκινάμε απ' την προοπτική επιδείνωσης του ανταγωνισμού στον βιομηχανικό και χρηματικό τομέα ανάμεσα στα τρία αυτά επίκεντρα, άνοδο του προστατευτισμού, τη διατήρηση μιας χαμηλής «ανάπτυξης» (κάτω από 3%) και τον διαρκή κίνδυνο ενός χρηματικού κραχ.

Στο πλαίσιο αυτών των αντιλήψεων πρέπει κανείς να περιμένει πως θα συνεχιστεί η απόλυτη παρακμή (όχι η σχετική) των Η.Π.Α. προς όφελος της ανερχόμενης οικονομικής δύναμης κυρίως της Ιαπωνίας, και κατά δεύτερο λόγο της Ευρώπης της Κοινής Αγοράς, που είναι υποχρεωμένη να σταθεροποιηθεί και να επεκταθεί περισσότερο. Η δύναμη της Ιαπωνίας, εκτός από το πλάτεμα νέων βιομηχανικών και χρηματικών κέντρων της νοτιοανατολικής ασιατικής ζώνης (όπως η Νότιος Κορέα, η Φορμόζα, η Σιγκαπούρη, η Ταϊλάνδη, οι Φιλιππίνες κλπ.), στην οποία ζώνη κυριαρχεί η Ιαπωνία, μπορεί να υπολογίζεται στην κινεζική αγορά. Το Πεκίνο για λόγους ταυτόχρονου οικονομικού και στρατηγικούς, είναι διατεθειμένο να ευνοεί κυρίως την Ιαπωνία σε βάρος του αμερικανικού καπιταλισμού.

Μέσα σε τέτοιες συνθήκες πρέπει να περιμένει κανείς επίσης ότι το ευνοϊκότερο μέσο του καπιταλισμού για να αυξήσει το ποσοστό κέρδους θάναί περισσότερο παρά ποτέ η προσφυγή του στο πάγιο κεφάλαιο, δηλαδή τη γενικευμένη, αυτοματοποιημένη, ρομποτική μηχανοποίηση, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα της εργασίας από τα διάφορα καπιταλιστικά κέντρα, σε οξύτερο παρά ποτέ αν-

ταγωνισμό μεταξύ τους. Ανταγωνισμό πούναί πια αδύνατο να αλλάξουν καταφεύγοντας στο άλλοτε κλασικό μέσο ενός ενδοϊμπεριαλιστικού πολέμου. Πρέπει να μαστε σε θέση να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις όλων αυτών στην πολιτική και κοινωνική κατάσταση των διαφόρων περιοχών του καπιταλιστικού κόσμου. Στις προχωρημένες καπιταλιστικές χώρες η προσφυγή στο πάγιο κεφάλαιο και στις

κομαχαλάδες των γιγαντιαίων μητροπόλεων που δημιουργήθηκαν σ' αυτές τις χώρες, στην προοδευτική καταστροφή του περιβάλλοντος της υπαίθρου και των πόλεων, στην τρομακτική επιδείνωση των συνθηκών υγείας (δια του AIDS ιδιαίτερα που θίγει τώρα το τέταρτο του πληθυσμού ορισμένων πρωτευουσών της κεντρικής και ανατολικής Αφρικής), στη συντριπτική αύξηση των χρε-

τεχνολογικές και άλλες εφαρμογές των αένων ανακαλύψεων στον τομέα της βασικής θεωρητικής έρευνας σχετικά με τη βαθύτερη δομή και φύση της ύλης, του διαστήματος, και του βιολογικού, γενετικού μηχανισμού, θάχει σαν αποτέλεσμα να επιτείνει την αποδιοργάνωση-ανασυγκρότηση των κοινωνικών και οικονομικών δομών, προεκτείνοντας και δυναμώνοντας τις υπάρχουσες ήδη τάσεις προς την ελάττωση του σχετικού αριθμού των εργατών και των εργαζομένων στην κλασική βιομηχανία, την αγροτική παραγωγή, και ακόμα τις υπηρεσίες, επομένως προς αύξηση της ανεργίας, ανασφάλειας και διαφοροποίησης των θέσεων εργασίας, ευνοώντας κυρίως τα στρώματα των πολύ ειδικευμένων εργαζομένων στην υπηρεσία των πολυεθνικών επιχειρήσεων, και του χρηματικού και χρηματιστηριακού κεφαλαίου. Θα επακολουθήσει μια ακόμα μεγαλύτερη αποδιοργάνωση του εργατικού κινήματος και των κοινωνικών κατακτήσεων που η περασμένη δύναμή του κατάφερε να εξασφαλίσει.

Το ατομικιστικό πνεύμα, ο καριερισμός, η έλξη του χρήματος και των αξιών της «μεταβιομηχανικής εύπορης κοινωνίας» κινδυνεύουν να κατακλύσουν περισσότερο την κοινωνική και πολιτική σκηνή. Ταυτόχρονα όμως οι ζώνες απόλυτης ή σχετικής «φτώχειας» θα διευρυνθούν, περιλαμβάνοντας μόνιμους ανέργους, ανασφαλείς εργαζόμενους, υποαπασχολούμενους, ξένους εργαζόμενους, ανάμεσα στους οποίους γενικά θα υπερτερούν νέοι, γυναίκες και ηλικιωμένοι. Όλο αυτό σ' ένα συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα σε προνομίους της «εύπορης κοινωνίας» και τους «νέους φτωχούς», ακόμα ευνοϊκό για τους πρώτους.

Η περίπτωση του Τρίτου Κόσμου είναι διαφορετική. Ο τρόπος με τον οποίο το χρηματικό κεφάλαιο και οι πολυεθνικές μεταχειρίστηκαν τις περισσότερες χώρες της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής, και ορισμένες της Ασίας, με σκοπό τάχα να προκαλέσουν την οικονομική τους ανύψωση, υπήρξε τα τελευταία αυτά χρόνια καταστροφικός. Βρεθήκαμε μπροστά στη μαζική έξοδο της παραδοσιακής αγροτιάς, που συγκεντρώθηκε φτωχοποιημένη, χωρίς μόνιμη παραγωγική εργασία στους απέραντους «ντενε-

ών, σε τεράστιες καταστρεπτικές συνέπειες από μαζική πείνα, στην εξάρθρωση της κλασικής εθνικής βιομηχανίας των χωρών αυτών καθώς και της οργανωμένης κοινωνικής δύναμης του παραδοσιακού τους προλεταριάτου, στη φτωχοποίηση της παραδοσιακής μικρομπουρζουαζίας, στην ανάπτυξη νέων στρωμάτων μιας κερδοσκοπικής μπουρζουαζίας και την επέκταση στρωμάτων μισθωτών εργαζομένων στον αναπτυσσόμενο τομέα των υπηρεσιών.

Πολλές από τις χώρες αυτές κινδυνεύουν στα επρχόμενα χρόνια να αντιμετωπίσουν αυξανόμενη εξάρτησή τους από τις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις όχι μόνο από την άποψη του χρηματικού κεφαλαίου και της βιομηχανίας, αλλά επίσης από την άποψη της αγροτικής παραγωγής. Πράγματι, οι αένες ανακαλύψεις στον τομέα της βιοτεχνικής και της γενετικής θάχουν την τάση να ευνοήσουν ακόμα μεγαλύτερη συγκέντρωση της αγροτικής παραγωγής στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες και χάρη στην ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής και το μονοπώλιο που οι μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις θα επιβάλουν σε νέα βελτιωμένα είδη σπόρων, φυτών, ζώων, θα επιταχύνουν την εξάρθρωση της παραδοσιακής αγροτιάς και την μεγαλύτερη ακόμα εξάρτηση των χωρών του Τρίτου Κόσμου από τα καπιταλιστικά, μητροπολιτικά κέντρα.

Πρέπει επομένως να περιμένουμε μια επιδείνωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης στις περισσότερες απ' αυτές τις χώρες, έως ακραίες περιπτώσεις, όπως είναι αυτή του Περού όπου σοβεί ένας εξοντωτικός εμφύλιος πόλεμος και που για την ώρα δεν έχει προοπτικές. Αλλά η ακραία περίπτωση του Περού θα μπορούσε να είναι εκείνη κι άλλων χωρών του Τρίτου Κόσμου, που συνθλίβονται από το βάρος των χρεών, την καταστροφή της αγροτικής τους οικονομίας και του περιβάλλοντος, από τη δημογραφική τους επίσης έκρηξη με μια τεράστια πλειοψηφία νέων χωρίς προοπτικές εργασίας, δηλαδή ένα σύνολο συνθηκών ικανό να οδηγήσει σε «άγριες εξεγέρσεις» αλλά χωρίς άμεσες προοπτικές και πολιτικές λύσεις πειστικές και αποτελεσματικές.

ΤΟ 1967 ΕΡΓΑΖΟΜΟΥΝΑ, ως δημοσιογράφος, στην «Μεσημβρινή», που τότε ήταν η πιο ωραία ελληνική εφημερίδα. Πήγαίνα στη δουλιά μου τα χαράματα, στις τέσσερεις. Συνεπώς, ξύπναγα στις τρεις, ξυριζόμουν και κατηφόριζα προς την Ομόνοια. Έμενα, εκείνη την εποχή, στην Πατριάρχου Ιωακείμ. Για να φτάσω στην εφημερίδα μου ακολουθούσα το σταθερό δρομολόγιο: Κανάρη - Κριεζώτου - Πανεπιστημίου - Ομόνοια - Σωκράτους. Έτσι, θέλησα να κάνω και την μοιραία 21η Απριλίου.

Εκείνη τη μέρα, διασχίζοντας την Ακαδημίας για να χωθώ στην Κριεζώτου, παρατήρησα ότι μπρος στο Στρατοδικείο υπήρχαν τρεις σκοποί με κράνη και αμερικάνικες μπαλάσκες. Το γεγονός με ξένισε, αλλά σκέφτηκα πως ίσως ν' άρχιζε κάποια νέα δίκη τύπου ΑΣΠΙΔΑ. Γιαυτό, συνέχισα ανυποψίαστος, το δρομολόγιό μου. Έστριψα στην Πανεπιστημίου και ξαφνικά, εκεί προς την Αρχαιολογική Εταιρία, είδα αφημένα καταγής διάφορα πακέτα με εφημερίδες. Ένας αστυφύλακας εδιάβαζε τους κύριους τίτλους. Έσκυψα, λοιπόν, κι εγώ κι άρχισα να διαβάζω. Οι περισσότερες εφημερίδες δεν έγραφαν τίποτα, αλλά ο «Ελεύθερος Κόσμος» είχε ένα οκτάστηλο άρθρο για το στρατιωτικό κίνημα. Επίσης, αν θυμάμαι καλά, η «Αυγή» έγραφε κάτι σχετικό. Τότε ξύπνησα για τα καλά κι άρχισα να βαδίζω βιαστικά προς την «Μεσημβρινή». Μα, πριν κάνω λίγα βήματα, αντίκρυσά ένα βαρύ άρμα μάχης, σταματημένο μπρος στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Πλησίασα μαζί με μερικούς άλλους διαβάτες. Ένας υπαξιωματικός ούρλιαζε να φύγουμε και να γυρίσουμε σπίτια μας. Φυσικά, κράταγε ένα πιστόλι στο χέρι. Αμέσως μπήκα στο νόημα και με ταχύτητα γλίστρησα στην Κοραή, έφτασα μέσα από τα στενοσόκακα στη Δημαρχία, κι από κει, μέσα από δρομάκια, βγήκα στην Πειραιώς. Δυστυχώς, η πρόσβασή μου προς την «Μεσημβρινή» ήταν κομμένη από ένα άλλο άρμα μάχης που είχε στηθεί μπρος στην «Βραδυνή». Τότε χώθηκα σ' ένα σπίτι της Πειραιώς και από διάφορες αυλές έφτασα σε κάποιο παράθυρο της εφημερίδας μου. Μπήκα μέσα. Το προσωπικό ήταν μουδιασμένο. Ο Λαμπρίας έβριζε έναν ηλίθιο αξιωματικό που στεκότανε στην πόρτα της «Μεσημβρινής». Όταν γύρισε και με είδε ο Λαμπρίας με ρώτησε πώς τα κατάφερα και μπήκα στην εφημερίδα. Του εξήγησα. Και τότε μου είπε να φύγω τροχάδην και να πάω στο σπίτι του για να καθουχάσω την οικογένειά του. Πράγματι, έφυγα αυτοστιγμεί και έσπευσα εκεί ψηλά στην Λυκαβηττού, απέναντι στην βραζιλιάνικη πρεσβεία, όπου έμενε ο Λαμπρίας. Χτύπησα την πόρτα του διαμερίσματός του και μου άνοιξε, καταθρουβημένη, η κυρία Λαμπρία (μαζί της ξύπνησαν και δυο μικρά κοριτσάκια). Ζήτησα συνγνώμη και της ανακοίνωσα το μήνυμα και τα «ευχάριστα» νέα.

Μετά βγήκα στο πεζοδρόμιο. Στεκόμουν σαν βλάκας, μη ξέροντας τι να κάνω. Στο τέλος, μου κατέβηκε η «φαινή» ιδέα να πάω στο σπίτι του πρωθυπουργού για να δω τι συμβαίνει. Φυσικά, ενόμιζα ότι το πραξικόπημα το είχε προκαλέσει ο βασιλιάς, μαζί με τον Κανελλόπουλο. Τράβηξα προς την οδό Ξενοκράτους, με την κρυφή ελπίδα πως θα ήμουν ο πρώτος εωθινός επισκέπτης της πρωθυπουργικής κατοικίας. Ωστόσο, μπρος στην πόρτα του Κανελλόπουλου έστεκε, ήδη, ο αστυνομικός συντάκτης Κώστας Ψαλτήρας. Τον ρώτησα για τον πρωθυπουργό. Ο Ψαλτήρας μου αφηγήθηκε το πώς πιάσανε τον πρωθυπουργό και ότι, συνεπώς, δεν ήταν αυτός ο δράστης του πραξικοπήματος. Ανέβηκα στο διαμέρισμα του Κανελλόπουλου. Η κλειδαριά της εξώπορτας ήταν σπασμένη. Μέσα στο σπίτι είδα τρία άτομα: την κυρία Κανελλοπούλου, τον αδερφό της και τον θυρωρό της πολυκατοικίας. Η κυρία Κανελλοπούλου φόραγε ένα φουστάνι και είχε ριγμένο στις πλάτες της ένα πλεχτό σάλι. Καθότανε σε μια σκουριανή πολυθρόνα. Ο αδερφός της, όρθιος, της μουρμούριζε λόγια παρηγοριάς. Ο θυρωρός, κι εγώ, κοιτάγαμε με αμηχανία. Σε λίγο, ήρθανε κάτι κομματικά στελέχη της

Συμπληρώνεται ένας χρόνος από το θάνατο του Παναγιώτη Κανελλόπουλου. Μ' αυτή την ευκαιρία, δημοσιεύουμε μια προσωπική μαρτυρία του Ηλία Πετρόπουλου απ' τα ξημερώματα της 21ης Απριλίου.

Μ Α Ρ Τ Υ Ρ Ι Α

ΤΑ ΞΗΜΕΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ 21ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ

4 Απριλίου 1967.

Εγκολφόπουλος, Αντωνάκος, Π. Κανελλόπουλος, Σπαντιδάκης, Αυγέρης.

ΕΡΕ και λέγανε διάφορες μπουρδες. Σηκώθηκα κι έφυγα. Θα ήταν περίπου πεντέμιση η ώρα...

Εδώ θα πρέπει να πω ότι ο αδερφός της κυρίας Κανελλοπούλου (δηλαδή, ο κουνιάδος του πρωθυπουργού) δεν ήταν άλλος παρά ο καρδιολόγος Πουλικάκος, γιατρός της φυλακής Αβέρωφ. Χρωστάω μια μεγάλη χάρη σ' αυτόν τον γιατρό. Γιατί, ο Πουλικάκος είναι ο άνθρωπος που με βοήθησε να βγω από την φυλακή, το 1973, με «ανήκεστον βλάβη».

Δεν θέλω να προσθέσω τίποτα άλλο για την 21η Απριλίου. Θέλω, όμως, να πω κάτι για τον ίδιο τον Κανελλόπουλο.

Ο Κανελλόπουλος, ως πολιτικός ανήρ, εκυμαίνεται μεταξύ αφέλειας και κουταμάρας. Τώρα τελευταία, ο Τάσος Βουρνάς εχάραξε το πορτρέτο αυτού του πολιτικού (βλ. «Σχολιαστής», Οκτώβριος 1986). Συμφωνώ με τον Βουρνά. Όμως, παράλληλα, ο Κανελλόπουλος ήταν ευγενέστατος και συμπαθητικός άνθρωπος. Γιαυτό, το καλοκαίρι του 1968 (που ήτανε έγκλειστος, κατ' οίκον) του έστειλα κρυφά, με τον θυρωρό του, τα «Ρεμπέτικα Τραγούδια». Το ίδιο βράδι μου έστειλε κι αυτός (πάντε με τον έμπιστο θυρωρό του) τον πρώτο τόμο του «Ευρωπαϊκού Πνεύματος».

Πέρσι, στις 21 Αυγούστου, μίλησα με τον Κανελλόπουλο —τηλεφωνικώς— κάπου μισή ώρα. Και τον παρακάλεσα να μου ερμηνεύσει τον ρόλο του στα δραματικά γεγονότα του 1967. Ο Κανελλόπουλος, με εντελώς ασθενική φωνή (άλλωστε, ο άνθρωπος πέθανε έπειτα από λίγες μέρες) με διαβεβαίωσε ότι δεν ήξερε τίποτα κτλ. κτλ. κτλ. Μάλιστα σε λίγες μέρες μου έγραψε και μιαν άλλη επιστολή, που μου την έστειλε μαζί με το βιβλίο του «Ιστορικά Δοκίμια». Μέσα σε κάποιες σελίδες αυτού του βιβλίου ο Κανελλόπουλος επαναλαμβάνει πως αγνοούσε τα υπογείως συμβάντα.

Λυπάμαι πολύ που θα το πω: δεν πιστεύω ούτε λέξη απ' όσα είπε ή έγραψε ο Κανελλόπουλος. Όλη η Ελλάδα ήξερε τι τρέχει στα Μακρονήσια, στις φυλακές, στα απομονωτήρια, στις εκλογές της Βίας και Νοθείας, στην ΓΔΕΑ και στην ΚΥΠ — και ΜΟΝΟ ο Κανελλόπουλος αγνοούσε την πραγματικότητα!

Στην χώρα μας η Τρομοκρατία της Δεξιάς κράτησε τριάντα χρόνια: από το 1945 ως το 1974. Ο Κανελλόπουλος δεν είχε ακούσει τίποτα;

Παρίσι, Πρωτοχρονιά 1987

Ηλίας Πετρόπουλος

Αρκάς

Ο Παντελής και το Λιοντάρι

Ε Π Ι Γ Ρ Α Φ Ε Σ

ΠΟΙΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Κλιμακώνοντας τις αντιδράσεις τους κατά του ειδικού φόρου στο εισιτήριο, οι εργαζόμενοι στο κύκλωμα διανομής-προβολής ταινιών, απειλούν με μπούκοτάζ το φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Την ίδια στιγμή, ομάδα πρωτοβουλίας αποτελούμενη από νεαρούς σκηνοθέτες ταινιών μικρού μήκους, επιμένει να θεωρεί τη Δράμα τόπο εξορίας, καλώντας κι άλλους να ταξιδέψουν προς τη συμπτωτεύουσα.

Όμως, φέτος, το ελληνικό σινεμά δεν ταξίδεψε στα επίσημα, διαγωνιστικά προγράμματα των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών φεστιβάλ, του Βερολίνου για παράδειγμα, των Καννών μετά, της Μόσχας και της Βενετίας.

Μόνο ο Ναγκίσα Όσιμα ξεκίνησε, μια ολόκληρη μέρα δρόμο, να φτάσει στην Πάτρα, για να μείνει εκεί άλλες δυο. Κι ήταν τούτη η διαδρομή, προς συνάντηση της εικόνας του ίδιου και του έργου του σε μία τόσο μακρινή χώρα, η ελάχιστη ίσως ερωτική πράξη σ' ένα φεστιβάλ με θέμα τον έρωτα, όχι μόνο στον κινηματογράφο. Αλλά, αν ο ερωτισμός, η αισθητική, η συγκίνηση, οι μουσικές συναντήσεις μπορούσαν να στοιχηθούν κάτω ή πίσω από επιγραφές, ποιος τότε θα χρειαζόταν τα φεστιβάλ;

Α. Τύρος

Δ Ι Ο Ρ Ι Σ Μ Ο Ι

ΕΝΟΣ ΚΕΝΟΥ...

...μύρια έπονται. Στην πραγματικότητα, η θέση του προέδρου του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου παρέμενε κενή από τότε που παραιτήθηκε ο Π. Ζάννας. Όταν τον διαδέχθηκε, πέρσι το καλοκαίρι, ο Μ. Κουτούζης έσπευσε να δηλώσει πως «ουδείς αναντικατάστατος». Τραγική ειρωνία να παίζει το ρόλο του «πολιτιστικού μάντζερ», όταν απλά αγαπάς πολύ το σινεμά, όπως άλλοι τα κατοικίδια.

Αν αληθεύει πως οι υψηλά ιστάμενοι που τον διόρισαν, αναγκάστηκαν ένα χρόνο μετά να τον υποχρεώσουν σε παραίτηση, τουλάχιστο θα διδάχτηκαν πως το δικαίωμα της αποτυχίας επιφυλάσσεται για τους ανθρώπους που προέρχονται και ασχολούνται με τον κινηματογράφο. Κατανοούσαμε, τότε, τις διαφορετικές αντιλήψεις όλων εκείνων που κάποτε χρειάζεται να εμφανίσουν εαυτούς, επίσης ως μάντζερς, όταν το επιτρέπουν οι συνθήκες και το επιβάλλουν οι κώδε λογής σκοπιμότητες. Αλλά, την ένοχη σιωπή τώσων ανθρώπων του σινεμά, μήνες τώρα, όχι.

Α.Τ.

Σ Χ Ο Λ Ι Α

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

φωτ. Χριστόφορος Καραδημήτρης

Σ Π Α Ρ Τ Α Κ Ο Σ

«ΧΤΥΠΗΣΤΕ ΤΟ ΑΠΑΡΤΧΑΪΝΤ»

Αν κάποιος βρισκόταν το βράδυ του Δεκαπενταύγουστου στο Πήλιο και τύχαινε να

Σ Υ Ν Ε Ν Τ Ε Υ Ξ Ε Ι Σ

ΓΙΑΤΙ Η ΣΙΩΠΗ;

Ποιο είναι το σωστό παιχνίδι που πρέπει να παίζει ο ροκ σαρ με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης; Να στοχεύει στην πλημμυρίδα δηλώσεων ή στη σιωπή; Καταρχήν μήπως όλοι οι μουσικοί με αίσθηση της αξίας τους δεν οφείλουν να πληρούν προϋποθέσεις εικόνας σαρ; Μήπως επιτρέπεται και στους εγκαθιδρυμένους ροκ σαρ, τα λαϊκά είδωλα τύπου Michael Jackson ή Prince να είναι τόσο φειδωλά σε απαντήσεις όσο κι ο διπλανός κύριος ή κυρία; (Ο Prince τουλάχιστον φημίζεται για τις μεγάλες περιόδους λεκτικής απουσίας του γιατί οι 2-3 συνεντεύξεις του δόθηκαν σε διάστημα 2-3 περίπου χρόνων). Και τελικά γιατί όσοι ασχολούνται έμπρακτα και επιτυχημένα με τη μουσική — που ούτως ή άλλως έχει τεράστια διάδοση μέσα από τη βιομηχανία δίσκου — θα πρέπει να δηλώνουν συχνά-πυκνά τα πάντα στους πάντες;

Ίσως η συνέντευξη, σαν είδος προφορικού λόγου που απο-τυπώνεται στο χάρτι μετά από μύριες διαδικασίες rewriting, περικοπές, συμπύξεις, λογοκρισίες, σωστές ή μη επεμβάσεις των όποιων αρχισυντακτών δεν καταντάει — χωρίς την αρχική πρόθεση των υποτιθέμενων ελκρινών συμβαλλομένων — μια ατελής μορφή επαναπροσδιορισμένης επικοινωνίας;

Ο Robert Smith, συνθέτης και ιδίων νους του αγγλικού συγκροτήματος Cure έχει δηλώσει τελεσίδικα: «Λέω συνέχεια γέματα, ιδιαίτερα στις συνεντεύξεις». Κι αν λάβουμε υπόψη την κρεατομηχανή στην οποία μπαίνει ο λόγος του Τύπου, τότε ο 28χρονος μουσικός, που μπορεί σήμερα πια να αποκαλείται δικαιωματικά σαρ, έχει δικίο. Οι δηλώσεις του δεν είναι σίγουρα αυτό που τον «έφτιαξε», απλά υπενθύμισαν με σοφό timing τη διανοητική του ποιότητα. Όταν στο LP των Cure, Pornography, ένας στίχος του έλεγε «Δε δάμαι ποτέ πια καθαρός», το αυλάκι έλιωσε σ' εκείνο το σημείο από την επαναληπτική ακρόαση, άσχετα αν ο ίδιος αναφερόταν σε ουσίες κι ηδικές άσχετες με όσα σκεφτόμαστε.

Ο Smith, μπορεί από το 1985 που τον συναντήσαμε να θεωρείται το τέλειο κράμα σεμνότητας, έπαρσης και τυπικής αγγλικής συστολής, αλλά πιο πολύ ακόμη από τον μυχαναυλικό όρο «παιδική παντοδυναμία» εκείνο που εγγράφεται είναι η απόλυτη αυτογνωσία του. Άρα ποια γέματα εντέλει, όταν στις 5 Μαΐου 1987 στο μεγαλύτερης κυκλοφορίας βρετανικό μουσικό περιοδικό Smash Hits, βλέπουμε σε 3σέλιδη συνέντευξη την εξής παράγραφο που δεν έχουμε λόγο να μην πιστεύουμε ότι απηχεί στην πραγματικότητα, εφόσον η Αγγλίδα Vici MacDonald δε συντάσσεται κατά τα φαινόμενα με τον αδηφάγο journalism: «Πάντα, λέει ο Smith, είχα τεράστια απέχθεια για τα άτομα που ξεπουλιούνται, που δεν έχουν υπερηφάνεια, και νομίζω ότι θα προτιμούσα να πεθάνω παρά να γίνω τέτοιο άτομο. Ναι θα το προτιμούσα! Δε χρειάζεται να μαστρωπείεις και νάσαι ξελιγωμένος για να πετύχεις». Αν αυτή δεν είναι μία αλήθεια του Smith για τον Smith, τότε μας καλεί να επαναπροσδιορίσουμε τα «γέματά» του.

Μια άλλη περίπτωση μουσικού που θα διγόταν βαθεία αν του αποδιδόταν ο τίτλος του σαρ και που δυσκολεύεται ελκρινά όταν διατυπώνει τις αλήθειες του είναι ο Αμερικανός Greg Sage. Στα δέκα χρόνια μουσικής ζωής του υπάρχει μια μόνο γνωστή, σε μας τουλάχιστον, συνέντευξη κι αυτή όχι σε έντυπο πλατειάς κυκλοφορίας, αλλά στο τεύχος 19 του fanzine Bucketfull of Brains. Η άρνηση του Sage να δίνει συνεντεύξεις και να δημοσιοποιείται γενικά, απ' όσα δήλωσε φέτος στα τέλη Μαΐου στην Ελλάδα, οφείλεται στο ότι για τον ίδιο ερωτήσεις του τύπου «πόσες είναι οι μουσικές σας επιρροές;» είναι καθαρά προσωπικές.

Τη στιγμή που ο David Byrne των Talking Heads περιγράφει σε δημοσιογράφο το ιδεώδες μπρέκφαστ του και ο Smith αναφέρεται στις διακοπές του με το συγκρότημα και την από δεκαετίας φίλη του Mary, ο Sage βλέπει σε κάθε σχεδόν ερώτηση μια παραβίαση της ιδιωτικότητάς του που δεν αφορά τελικά το κοινό, ένα κοινό που κατ' αυτόν πρέπει να συγκεντρώνει την προσοχή στη μουσική των Wipers όπως αποτυπώνεται σε δίσκους και ζωντανές παραστάσεις. Ας δεχτούμε, λοιπόν, και την έλλειψη συνεντεύξεως και τη σιωπή σαν ισοτιμία των δημοσιεύσεων γιατί η παραγωγή έργου — κι όχι μόνο στην περίπτωση Sage — έχει εξορισμού ισχυρότερα κίνητρα από την προώθηση, μέσα από το λόγο, μέσα από τις απόψεις όσων παράγουν.

Ιουλία Παλλίδη

περάσει από την κεντρική πλατεία της Ζαγοράς, θα νόμιζε ότι γυρίζεται κάποια ταινία. Ένα πολύχρωμο πλήθος φώναζε «Oh internationale Solidarität» (Ζήτω η Διεθνής Αλληλεγγύη) και χειροκροτούσε τους ομιλητές που εναλλάσσονταν μπροστά από το ηρώο των πεσόντων της πόλης.

Τι είχε συμβεί; Η δυτικογερμανική φοιτητική οργάνωση SPARTACUS διοργάνωνε μια εκδήλωση κατά του Απαρτχάιντ, με την ευκαιρία των διακοπών πενήντα περίπου μελών της στο Χορευτό του Πήλιου.

Αν και φιλοσοβιετικοί (πρόσκεινται στο D.K.P.) δεν θύμιζαν και πολύ τη δική μας

ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ. Πολύ ζωντανόι, με τα σκουλαρίκια, τα μίνι και τις μπύρες τους, με το παραπάνω... κοινωνικοί, οι γερμανοί φοιτητές και φοιτήτριες ζήτησαν την απελευθέρωση του Μαντέλα, φώναζαν συνθήματα για τη Νικαράγουα, τραγουδούσαν και έπαιζαν στα πρωτότυπα παιχνίδια που είχαν στήσει.

Την εκδήλωση χαιρέτισε η Κ.Ν.Ε. Ζαγοράς και ο Μιχάλης Ράπτης, ο οποίος ζήτησε από τους συγκεντρωμένους να ενισχύσουν την πανευρωπαϊκή κινητοποίηση για την αποφυλάκιση του Οτέλο ντε Καρβάλιο.

Χρ. Μ.

Π Ε Ρ Ε Σ Τ Ρ Ο Κ Λ Α Ζ Ο Π Ο Υ Λ Ο Σ

Η ΜΑΝΤΟΝΑ ΚΙ Ο ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ

Εκεί πάνω στην ΕΣΣΔ κάτι έχει αλλάξει στο πεδίο βαρύτητας. Από παντού έχουν αρχίσει να απογειώνονται πανκιά, μεταλλάδες, χιπ-χόπερς ακόμη και νεαροί γιούπις με κουστούμια. Μαλλιά ξυρίζονται, βάφονται, λαδώνονται, ή ξετυλίγονται ως τη μέση. Καρφιά, αλυσίδες, μπότες, ζώνες περιεργές, βγαίνουν στην κυκλοφορία. Άνθρωποι χορεύουν με λύσσα. «Το μπρένκ ντανς» μοιάζει αρκετά με το χορό των κοζάκων», λένε. Στις χέβι μέταλ συναυλίες παρουσιάζονται εκατοντάδες άτομα, τα εισιτήρια ξεπουλιούνται. Κανείς δεν συλλαμβάνει πλέον πάνκ γκρουπ όταν παίζουν σε σκοτεινά υπόγεια. Σε λίγο θα μπορούν να βγουν στο φως και τον καθαρό αέρα. Μέχρι τότε, υποστηρίζουν την περεστρόικα!!! «Ο μόνος αληθινός ποπ σταρ στην ΕΣΣΔ είναι ο Γκορμπατσώφ» λένε. Και ο κόσμος μεγαλώνει, απότομα.

Εν τω μεταξύ κάτω στην Ελλάδα, ο λαϊκός πολιτισμός ανθεί, «κόντρα στο δίπτυχο ιμπεριαλιστική κουλτούρα-ελιτισμός». Τα «κριτήρια που βασίζονται στις αξίες της εργατικής τάξης και του λαού» γίνονται μετερίζια ενάντια στα «κυρίαρχα ιδεολογικά-αισθητικά κριτήρια». Καημοί, ντέρτια, φτωχογειονιές, στενοσόκακα, επιστρατεύονται στη μάχη ενάντια στην ξενοκίνητη εισβολή. Αλλά η αμαρτία έχει γοντεία και ο διάολος πολλά ποδάρια. Και τι να κάνεις όταν οι πιτσιρικάδες ορκίζονται στη Μαντόνα αντί στο Θεοδώρακη; Τι να κάνεις όταν ακόμη και οι θεματοφύλακες των ιερών συμβουλευούν γκλασνός; Στο καινούριο φεστιβάλ της ΚΝΕ, οι ισορροπίες θα είναι πολύ λεπτές. Απ' τη μια οι αδερφοί Τατιάνα, ο Λούτσιο Ντάλλα, ένας τραγουδιστής ρέγγε απ' τη Τζαμάικα (Μ. Μπρίστ —τον φαντάζεστε με κοτσίδες και «ganja»;) κι απ' την άλλη όλα εκείνα τα παραπάνω που λέγαμε. Πού θα βγει αυτή η νομομαχία; Ίσως για μια φορά η απάντηση να μη δοθεί στους δρόμους, αλλά στις πίστες!

Στο φεστιβάλ της ΚΝΕ εμφανίζονται ακόμη οι RED MUSIC (από Αγγλία), Το Μπουάρκε (από Βραζιλία), Α. Γκάδες (Ισπανία), Ε.Μ. Γκοντό (Νικαράγουα) και Π. Σίγγερ (Αμερική). Για το θέατρο μιλούν οι Ελ. Κλίμοφ και ο Μ. Βέκμπερτ και για τα εικαστικά ο Ρ. Μπριντζι.

Χ. Μόσιαλος

Η ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ

Η «επ' αυτοφώρω» σύλληψη του Λάκη Λαζόπουλου στο όνομα της τιμής της Προεδρίας, παρά τη δικαιολογημένη ιλαρότητα που προκάλεσε δεν παύει να έχει και την ανησυχητική έως επικίνδυνη πλευρά της. Κι αυτή είναι η εντεινόμενη καταστολή που όσο κι αν εξουδετερώνεται εύκολα όταν απευθύνεται σε «επώνυμους πολίτες», εξακολουθεί να αποτελεί χειροπιαστή απειλή για έναν πιο «περιθωριακό» χώρο.

Να πρόκειται άραγε για την αναβίωση μιας στενοκέφαλης νομικίστικης εισαγγελικής αντίληψης για την «εφαρμογή των κειμένων διατάξεων»; Δύσκολα. Γιατί τότε πώς η ίδια λογική δεν εφαρμόζεται σε απλούστερες υποθέσεις, όπως είναι π.χ. η διακίνηση των ναρκωτικών στις φυλακές;

...ΚΑΙ Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Όμως η αξιοθρήνητη ανάμειξη της Προεδρίας της Δημοκρατίας στη γελοία και επικίνδυνη δίωξη κατά Λαζόπουλου-Παναγιωτοπούλου έδωσε φαίνεται εξ αντιδιαστολής λαβή σε ασυνήθιστες από ορισμένες πλευρές συγκρίσεις και γενικεύσεις.

Έτσι στην παραπολιτική στήλη της *Ελευθεροτυπίας* (16/8/87) ο Ν.Κ. συνδυάζει την επάνοδό του από τις διακοπές με ολίγον Καραμανλισμό:

«Η επιστροφή (του Καραμανλή) έγινε μέσω Ραφίνας όπου — μάθαμε — τον είδαν πολλοί και πολλοί τον χειροκρότησαν. Οι πληροφορίες για τα πολλά χειροκροτήματα είναι δεκτικές... Πάντως ο απόηχος θα έφτασε στην οδό Ρηγίλλης. Κι επειδή η Ηρώδου του Αττικού είναι δίπλα στη Ρηγίλλης, δεν μπορεί παρά να έφτασε και μέχρι εκεί...»

Και σε επόμενο σχόλιο:

«Οι παραθεριστές τον είδαν με έκπληξη μπροστά τους και τον καλοδέχτηκαν θερμά, μάθαμε, ενώ ακόμα και τα γαροκάρικα σφύριζαν».

Δεν είμαστε σε θέση να εκτιμήσουμε αν η προβολή του Καραμανλή στοχεύει στην οδό Ρηγίλλης ή στην οδό Ηρώδου του Αττικού. Ούτε μπορούμε να την ενσωματώσουμε σε κάποιο σενάριο προεδρικής ή πολιτικής αλλαγής. Το θέμα είναι ότι οι γκάφες, οι μικρότητες και η προφανής ανεπάρκεια του κ. Σαρτζετάκη δεν δικαιολογούν σε καμία περίπτωση τον Καραμανλισμό μιας μερίδας της Ανανεωτικής Αριστεράς.

Κρίμα που το αυτοκριτικό σημείωμα της επομένης με τίτλο «Πελάγωμα» αναφερόταν στη γεωγραφία μόνο και καθόλου στην πολιτική...

Κ.Β.

Λ Υ Κ Α Β Η Τ Ο Σ

Η ΑΡΠΑΧΤΗ ΚΑΙ ΤΟ ΦΙΑΣΚΟ

Θα έπρεπε 32 χρόνια μετά την πρώτη του ηχογράφιση να του δοθεί ένα μάθημα γιατί μας απέδειξε ότι δεν μπορεί πια να μας πείσει. Ο Τσακ Μπέρρυ, 61 χρονών μαύρος τραγουδιστής, συνθέτης και κιθαρίστας απέδειξε ότι η «αρπαχτή» δεν γίνεται ποτέ σώο-μεγαλείο (και πόσες αρπαχτές οποιουδήποτε είδους μπορούν τελικά;) όπως και το ότι ο μύθος δε συντηρείται με εκ των ενόντων στιγμιαίες συνεννοήσεις με το μόνιμο πιανίστα του πάνω στη σκηνή. Εν αρχή όμως ην το χρήμα: ο ΕΟΤ τον προσκάλεσε για μια και μόνο παράσταση που την περιμέναμε νάναι μοναδική. Διατέθηκαν τα γνωστά εκατομμύρια για το γνωστό σκοπό, μια και όλοι είχαν αρχικά πεισθεί για τον μεγάλο μαύρο: ο διοργανωτής-μεσολαβητής του ΕΟΤ, βασισμένος στο ένστικτο και προσωπικό του γούστο και στο κριτήριο της αειδαλούς δημοτικότητας του βετεράνου μουσικού, όπως επίσης κι οι θεατές, μεσήλικες ή εικοσάχρονοι παρακινημένοι από το χαρακτηριστικό δαυμασμό των fans ή από τις ενδείξεις της θερμοκρασίας της ημέρας.

Θάλαγε κανείς πως ήταν η πρώτη συναυλία μαύρου που εξελίχθηκε σε αυθόρμητο καταστροφικό κονσέρτο, οπότε και μόνο γι' αυτό το *τελείως αλλόκοτο στοιχείο*, ο Λυκαβητός εκείνη την ώρα άξιζε ειλικρινά τον κόπο της ανάβασης. Όσον αφορά τις ανηδράσεις των εκπληκτικών ροκαμπιλάδων, στάθηκαν αφηνιασμένοι και ωραίοι με τις τσατσάρες τους κάτω από τη σκηνή και είτε λόγω της φοβερής ζέστης είτε λόγω της φοβερής ποιότητας του σώου τάδωσαν όλα, παρόλες τις απεγνωσμένες προσπάθειες των υπάλληλων ασφάλειας της εκδήλωσης, προκειμένου να κάνουν το θέατρο ακόμα πιο θεινόν με ξύλα και μαδέρια, με σπρωξίματα κι αρπάγματα.

Πράγματι, ο Μπέρρυ έφερε μαζί του στην Αθήνα τους μουσικούς του, την κιθάρα του — το όργανό του κι όχι τον ήχο της που υποπευδόμεσες δεν υπάρχει πια — καθώς και μια κακαίοθητη, ατάλαντη παχουλή μαύρη συνθετικό κολλάν για να τον «ξαλαφρώσει» στα φωνητικά αν και προτιμότερο θα ήταν να τον είχε ξαλαφρώσει με άλλο τρόπο πριν από την παράσταση στο ξενοδοχείο. Οποιοσδήποτε κατά συνείδηση «σοβαρός» κριτικός θα έκρινε την όλη κατάσταση σαν «έλλειψη επαγγελματισμού» και το θέμα θα έληγε εκεί. Εμείς, δυστυχώς, είμαστε αναγκασμένοι να γίνουμε πιο αναλυτικοί ως προς τα κόλπα που δεν μας έκανε ο Μπέρρυ και που περιμέναμε πώς και πώς — όχι λόγω σεξουαλικής παραφροσύνης — αλλά γιατί νομιζαμε ότι θεωρείται δίκαια μέρος της ιστορίας του ροκ εντ ρολ και μία από τις μεγαλύτερες επιρροές στη διαμόρφωση άλλων μουσικών. Δυστυχώς, στη συναυλία θυμηθήκαμε ακριβώς αυτό όταν ακούσαμε το ξεθυμασμένο Roll Over Beethoven, ύμνο που μια γενιά λευκών νεαρών μπόρεσε να ακούσει από τους Beatles στην πρώτη περίοδό τους, όταν στο όνομα του Τ.Μ. απέτιαν φόρο τιμής στη μαύρη μουσική, με τον ίδιο τρόπο που ο Μπέρρυ είχε ακούσει πάρα πολύ προσεκτικά τον Μάντυ Γουότερς στην αρχή της καριέρας του δέλοντας να γίνει κατά κάποιο τρόπο συνεχιστής του. Όμως η σειρά φαντασμάτων των νεκρών που σεβάστηκαν τον Τσακ έκανε βασανιστική παρέλαση στο κεφάλι μας όταν ακούστηκαν οι πρώτες νότες του Johny B. Goode, σύνθεση του 1958 που είχε φτάσει ως τα αυτιά του Τζαμαϊκανού Μπομπ Μάρλεϋ, οπότε το σύγκρουο πέρασε κάπως γιατί ήταν η πρώτη φορά μετά από μισή ώρα συναυλίας που ο ήχος δεν ακουγόταν φάλσιος. Πώς θα ήταν δυνατόν να βγει σωστός από την πάλη ποτέ διάσημη Gibson σαν κελιαριστή, γρήγορη μελωδία αν από τα πρώτα βήματα στη σκηνή που αντικατέστησαν το άλλοτε ευρηματικό του «περιπάτημα χήνας», ο κύριος μας έκανε προκλητική επίδειξη σπασμένων χορδών;

Και μια κι ο λόγος για πρόκληση, η μαυρούλα που του κράτησε σεικόντο τώρα, καμιά σχέση δεν είχε με την μικρή που ενέπνευσε το Sweet Little Sixteen ή απ' ότι φανταζόμαστε με όσα ανήλικα κορίτσια τον συνόδευαν δίκην groupies και τον χρέωσαν με μια κατηγορία «περί ανηδικότητας» το 1959. Όσο για τον ξεκάθαρο σεξουαλικό ύμνο του My Ding A Ling (σε ελεύθερη μετάφραση, μετά συγχώρησές, Το Κρεμαστήριό μου) ούτε που τον προσέξαμε μέσα στον κυκλώνα κακοφωνίας. Δεν πειράζει τελικά που χάσαμε τη χαρά της ελευθεριότητας ενός μαύρου σε ζωντανή απόδοση, εφόσον στο πλατώ μας μπορούμε να βάζουμε πάντα τον μαδουσάλα μπλουζίστα Τζων Λη Χούκερ που τραγουδάει το στίχο «Jump me Mamma all night» στο Letter to my baby. Ο Μπέρρυ όμως που άνοιξε το πακέτο τα τσιγάρα του, τα φίλησε και τα άδειασε στα κεφάλια των ροκαμπιλάδων, ας μας κάνει τη χάρη κι ας μη μας ξαναγράψει ποτέ πια.

Ιουλία Παλλιδή

ANTI - TROPPOU COUNCIL

Στο τέλος του 1983 έγινε η πρώτη εμφάνιση των Anti-Tropou Council. Η σημερινή σύνθεση του γκρουπ μετά από πολλές ανακατατάξεις είναι: Γιάννης Ντρενογιάννης κιθάρα, Βασίλης Τζαβάρας φωνή, Τάκης Κανέλλος ντραμς και Γεράσιμος Γκατζέλιας μπάσο. Έχουν ανοίξει συναυλίες για τους T.V. Personalities, Dream Syndicate, Les Thugs, Membranes. Παράλληλα ξεκίνησαν συναυλίες από το 1983 στον Πήγασο, Mad, Κύτταρο, Άλσος, και σε κλαμπ της Θεσσαλονίκης.

Ιουλία Παλιδμή

Σχολιαστής: Οι μουσικές επιρροές του κάθε μέλους πρέπει να είναι οι ίδιες;

Anti-Tropou Council: Όχι. Νομίζουμε ότι οι διαφορετικές μουσικές επιρροές εμπλουτίζουν το χαρακτήρα της δουλειάς μας. Το τελικό αποτέλεσμα σε μια συνεργασία περιέχει αυτό-δύναμη στοιχεία. Καλό είναι όμως να υπάρχουν και κοινά αποδεκτές φόρμες.

Σ.: Υπάρχει ελληνικό ροκ, διοργανώσεις και κατάλληλοι χώροι;

ATC: Υπάρχει ελληνική ροκ σκηνή, υπάρχουν ανεξάρτητα συγκροτήματα που δεν χειραγωγούνται από τις πολυεθνικές, μόνο σε λίγα χρόνια κινδυνεύει να γίνει μουσικό είδος όπως τα συγκροτήματα της δεκαετίας του '60, ένα αρκετό ζωντανό ρεύμα που τώρα πια έχει μόνο ιστορική αξία. Τα σημερινά έχουν πολύ εντονότερη παρουσία, άλλο αν έχουν απομείνει μόνο τους να σπρώχνουν την κατάσταση. Οι συνθήκες στην Ελλάδα δεν είναι ιδανικές, πράγμα γνωστό σε όλους μας. Το στάνταρ κοινό που ενδιαφέρεται για την ντόπια σκηνή είναι γύρω στα 2.000 άτομα που τη συντηρούν αποκλειστικά. Στην ανεξάρτητη σκηνή οι μουσικοί δεν είναι πια πολύ νεαρής ηλικίας και οι περισσότεροι ίσως συνεχίζουν από μαιταιοδοξία μέχρι εκεί που τους παίρνει, γιατί ο έξω κόσμος είναι άγριος, ξέρις. Σε λίγα χρόνια αυτή η εμβρυακή σκηνή δεν θα μπορεί να υπάρχει χωρίς νέο αίμα.

Σ.: Ποια είναι η αντιμετώπιση του κοινού, των διοργανωτών, των εταιρειών απέναντί σας;

ATC: Αν δεν μάθουν όλοι— παράγοντες, διοργανωτές και μουσικοί— να συμπεριφέρονται πιο ανθρώπινα χωρίς καρφύματα και κακόπιστες κριτικές που υπάρχουν ακόμα και ανάμεσά μας, αν σταματούσαν όλες αυτές οι μικρόψυχες καταστάσεις και υπήρχε κοινή απόφαση για το πώς μπορεί να προχωρήσει η κατάσταση, η ποιότητα της μουσικής μας θα βελτιωνόταν.

Σ.: Τι ήταν αυτό που σας έκανε να προχωρήσετε; η ώθηση από το κοινό ή το προσωπικό σας πείσμα;

ATC: Μερικές φορές με το κοινό έχουμε μια ζωντανή σχέση. Το κοινό μας καλύπτει ένα φάσμα ηλικιών από 15-35 χρόνων, ένα κράμα από φρικιά, φοιτητές, πανκιά, ροκάκια, αλλά και άτομα που δεν μπορεί να τους δοθεί ταμπέλα. Πάντως όσο πιο αντίξοες είναι οι συνθήκες τόσο περισσότερο πεισμώνουμε να συνεχίσουμε.

Σ.: Πέστε μου πώς αντιμετωπίζετε γενικά τις συναυλίες σας;

ATC: Είμαστε υπέρ του αρνητικού ή θετικού κοινού, αλλά όχι υπέρ του αδρανούς, δεν παίζουμε ποτέ προκατειλημμένοι εναντίον του κοινού, ανεβαίνουμε στη σκηνή για να τα «δώσουμε» και να τους πάρουμε μαζί μας. Αν κάτι τέτοιο δεν συμβεί οι ευθύνες ανήκουν και στις δυο μεριές όπως έγινε στη συναυλία με τους Membranes όπου ίσως περίμεναν κάτι διαφορετικό από μας, κάτι που θα ήθελαν οι ίδιοι να δουν και δεν ήταν απαραίτητα ό,τι είχαμε εμείς να δώσουμε.

Σ.: Ποιά είναι η σχέση ελληνικών και ξένων γκρουπ σε σχέση με την προτίμηση του κοινού;

ATC: Έρχονται γκρουπ αμφισβητήσιμης αξίας και ακριβώς επειδή είναι από το εξωτερικό, το κοινό ενθουσιάζεται έρχεται να αποθεώσει, ενώ είναι πιο σφιγμένο απέναντί σ' ένα ελληνικό γκρουπ. Σχέση μητρόπολης-αποικίας δηλαδή. Ευτυχώς τώρα τελευταία απομυθοποιείται κάπως ο ρόλος του ξένου μεσοία. (Οι Τρύπες, οι Jaywalkers, οι Human Grape, οι No Mans Land, είχαν πολύ θετική αποδοχή όταν άνοιξαν τις συναυλίες των Green on Red, Wipers, Chills).

Σ.: Η μουσική μπορεί να είναι η μόνη επαγγελματική απασχόληση στην Ελλάδα; Ποιοι παράγοντες την αναστέλλουν;

ATC: Όταν η είσοδος μιας συναυλίας είναι 500 δρχ. για μια εμφάνιση δύο ελληνικών γκρουπς, και το καθένα τους αμείβεται 10.000—στις καλύτερες περιπτώσεις—είναι ουτοπικό να θες να ζήσεις απ' αυτή την ιστορία. Και οι διοργανωτές έχουν τις ευθύνες τους, υποβαθμίζοντας το ρόλο των ελληνικών συγκροτημάτων.

Σ.: Όταν συνθέτετε μουσική έχετε στο νου σας τη ζωντανή της παρουσίαση ή την εγγραφή της στο βινύλλιο;

ATC: Ένα τραγούδι περνάει από τη δοκιμασία του λάιβ. Αν αποδοθεί σωστά, περνάει στο ρεπερτόριό μας και ίσως αργότερα στο στούντιο, αν όχι μένει στο ράφι μέχρις ότου βελτιωθεί. Ένα κομμάτι όταν παίζεται ζωντανό εμπλουτίζεται αυτόματα πάνω στη σκηνή, γιατί σε κατάσταση έντασης και δημιουργικότητας, καινούργιες ιδέες έρχονται στην επιφάνεια. Συμβαίνει και το αντίστροφο, μετά την αναζωογονητική εμπειρία του στούντιο, τα κομμάτια εκτελούνται με μεγαλύτερη πληρότητα.

Σ.: Τα τραγούδια που περιλαμβάνονται στη συλλογή Outsiders

και στο δίσκο σας A Way Out αντιπροσωπεύουν διαφορετικές χρονολογικές περιόδους του γκρουπ;

ATC: Στον προσωπικό μας δίσκο υπάρχει από το Cartoons, το πρώτο μας κομμάτι μέχρι το πιο πρόσφατο που γράφτηκε λίγο πριν την ηχογράφηση, το Last Poet on the Road. Χρονική απόσταση σχεδόν τριών χρόνων, επιβεβλημένη από τις συνθήκες που δεν επιτρέπουν συχνή είσοδο στο στούντιο.

Σ.: Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζει όποιος δουλεύει σαν μουσικός;

ATC: Ο ελληνικός χώρος είναι δύσκολος, ούτως ή άλλως. Το ροκ εν' ρολλ δεν είναι παγιωμένο ακόμα. Στην Ελλάδα αντί να ασχολούμαστε με τη μουσική είμαστε αναγκασμένοι να γίνουμε και λίγο μανάτζερς, λίγο αφισκοκολλητές, λίγο αχθοφόροι. Άλλο αρνητικό είναι ο αγγλικός στίχος που γράφουμε κι εμείς, εξορισμένος σχεδόν από τα μέσα ενημέρωσης και ακόμα η έλλειψη μουσικής προϊστορίας και παιδείας στα γκρουπ. Το πιο αδύνατο όμως στοιχείο παραμένει η έλλειψη προσωπικής δουλειάς του καθενός μας πάνω στο αντικείμενο.

Σ.: Γράφετε σε αγγλικό στίχο μόνο, γιατί;

ATC: Το ροκ καλώς ή κακώς, όντας μια παγκόσμια κατάσταση παίζεται και γράφεται στ' αγγλικά και το όλο θέμα όπως τίθεται καταντάει σωβινιστικό. Αυτή είναι και η οριστική μας απάντηση.

Σ.: Κατά καιρούς άσχετοι артиστες δηλώνουν «ροκ». Τι γνώμη έχετε;

ATC: Όλοι όσοι λανσάρονται σαν ροκ δεν είναι ροκ. Είναι υπερβολικά βολεμένοι επαγγελματίες μικροαστοί, έτοιμοι να τα πιάσουν χρησιμοποιώντας τη στάμπα ροκ. Απευθύνονται σε ένα αποπροσανατολισμένο νεανικό κοινό που έχω φάει στη μάπα όλη την κρατική προώθηση της μουσικής. Οι κύριοι και οι κυρίες αυτοθαυμάζονται ή αυτοσαρκάζονται σαν ροκ χωρίς να ξέρουν οι ίδιοι τι είναι. Στο κάτω-κάτω όλα αυτά βγαίνουν από μια διεργασία διόλου πηγαία, προβλέψιμη και στην ουσία αντιδραστική.

Σ.: Ποιά σχέδια έχετε για το μέλλον;

ATC: Αυτή τη στιγμή οι ATC δεν έχουν να διαλέξουν ανάμεσα στο έντεχνο ή το ακατέργαστο, ολοκλήρωση για μας δεν σημαίνει τα τρία ή τα τέσσερα, αλλά μια εμβάθυνση ή ένα ξέσπασμα των δυνατοτήτων που ήδη υπάρχουν. Έχουμε αποφασίσει ότι η μουσική είναι μονόδρομος. Θα δουλέψουμε σε καινούργια τραγούδια, πιο ολοκληρωμένα από τα προηγούμενα. Αυτά που συμβαίνουν γύρω μας είναι σημαντικά και τα μεταφέρουμε σαν παρατηρήσεις μας σαν στίχους κι ακόρντα. Οι ανάγκες μας για μουσική μας οδηγούν να συμμετέχουμε και σε άλλα σχήματα, πράγμα που δεν εμποδίζει όταν βρισκόμαστε να υπάρχει το ίδιο εκρηκτικό μείγμα.

LAST DRIVE: TAKE IT BABY!

Τα πράγματα είναι απλά. Βάζετε το δίσκο στο πικάπ, φτιάχνετε τις στρόφες, ανοίγετε το στέρεο τέρμα. Ή ακόμα καλύτερα περιμένετε το φθινόπωρο, βάζετε τα καλά σας, φτιάχνετε το μαλλί σας και κάποιοι ανοίγουνε για σας τον ήχο στο τέρμα κι αφήνουν τα θηρία ελεύθερα στην αρένα. Μερικές φορές μπορεί να είναι καλύτερα ακόμη κι απ' τα γενέθλιά σας. Στη διάθεσή μας (και αντίστροφα) βρέθηκαν δυο μέλη των «Θρυλικών» (έλα παιδί μου!) LAST DRIVE.

Χρήστος Μόσιαλος

Σχολιαστής: Υπάρχει κοινό για να συντηρήσει ένα Rock συγκρότημα στην Ελλάδα ή και μια σκηνή ολόκληρη;
Αλέξης: Δεν υπάρχει σκηνή στην Ελλάδα, απλά υπήρξαν ορισμένα τυχαία πράγματα που κολλήσανε σε μια στιγμή. Για μας σκηνή είναι τα ίδια τα συγκροτήματα, οι σχέσεις που έχουν μεταξύ τους στη μουσική. Έστω η σκηνή του Λονδίνου το '77. Ανάμεσα στα συγκροτήματα υπήρχαν αρκετοί δεσμοί, δεσμοί μουσικοί, δεσμοί κατεύθυνσης. Τη στιγμή αυτή στην Ελλάδα δεν υφίστανται τα πράγματα αυτά.

Σχολιαστής: Και όχι μόνο αυτό αλλά νομίζω ότι και ο κόσμος είναι λίγος.

Γιώργος: Και έξω τα πράγματα έτσι είναι, μη νομίζεις ότι είναι καλύτερα. Είχαμε μια συζήτηση με τους Fleshtones και λέγαμε για κάτι ημερομηνίες που παίζαμε σε κοινά μέρη και τελικά εμείς μαζεύαμε περισσότερο κόσμο απ' αυτούς. Παρόλο που είναι πολύ πιο γνωστοί.

Αλέξης: Υπάρχει μια εξιδανικευμένη εικόνα εδώ για το τι γίνεται στα διάφορα μέρη έξω.

Σχολιαστής: Τα νέα γκρουπ θα βρουνε δρόμο προς το πλατύ κοινό; Θ' ασχοληθούν μαζί τους μεγάλες εταιρείες;

Γιώργος: Αυτό συνέβαινε από παλιά. Και μεις πριν από δυο χρόνια δεχόμαστε διάφορες προτάσεις από μεγάλες εταιρείες. Δεν κάναμε καμιά ιδεολογική επιλογή με το να πάμε σε μια ανεξάρτητη εταιρεία, απλώς μπορούσαμε να συνεννοηθούμε πιο καλά.

Αλέξης: Είναι η ίδια ιστορία με παλιότερα, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών. Βρέθηκαν μερικά καινούργια συγκροτήματα και οι εταιρείες τους την έπесαν έτσι άγαρμπα, για να μπορέσουν να καρπωθούν αυτή τη φάση.

Σχολιαστής: Για τους άλλους που υποτίθεται ότι παίζουν ελληνόφωνο Rock τι λέτε;

Αλέξης: Εγώ πιστεύω ότι μόνο και μόνο με το ότι υπάρχουμε έτσι όπως είμαστε, λέμε και τη γνώμη μας γι' αυτούς. Έτσι κι αλλιώς εμείς δεν είμαστε στο ίδιο πεδίο μ' αυτούς και δε μας ενδιαφέρει τι κάνουν.

Σχολιαστής: Πουλάνε αρκετά βέβαια...

Αλέξης: Οτιδήποτε πουλάει! Γιατί έξω αυτά που πουλάνε είναι καλύτερου επιπέδου;

Σχολιαστής: Είναι πιο καλοφτιαγμένα, πιο καλοτυλιγμένα. Ο

άλλος δεν τραγουδάγε αντάρτικα όταν ήταν 25 χρόνων.

Αλέξης: Αυτή είναι η ιδιομορφία της Ελλάδας, αυτή η ιστορία και όλα αυτά. Το Rock σε κάποια φάση στην Ελλάδα βρέθηκε παραφορτωμένο κάτω από τα μικροαστικά του κόμπλεξ για πολύ καιρό και τελικά ίσως είναι καλύτερα που έγινε έτσι, το ότι βγήκανε όλοι αυτοί οι τύποι και δώσανε διέξοδο σ' αυτό το μικροαστισμό που έδερνε το Rock'n roll, και πιστέψανε ότι κάνανε κάτι που έχει σχέση μ' αυτό. Οπότε, ευτυχώς πολώθηκαν τα πράγματα.

Σχολιαστής: Πού σας νοιάζει να φτάσετε σαν γκρουπ;

Γιώργος: Εμένα με νοιάζει να παίζω. Κι από κει και πέρα, όπως όλοι οι άνθρωποι, εφόσον παίζω πρέπει να πληρώνομαι. Είναι η ζωή αυτή.

Αλέξης: Εμείς δεν βγήκαμε να παίζουμε για να μας δούνε και ν' αρπάξουνε τις κιθάρες. Αν έγινε αυτό είναι πολύ εντάξει, γιατί σημαίνει ότι είμαστε αρκετά δυνατοί και δώσαμε μια δόνηση που την πήρε ο άλλος. Αλλά, προσωπικά, μέσα στο γκρουπ λειτουργεί μια πιο εσωτερική διαδικασία. Εμείς από τότε που ξεκινήσαμε, ξέραμε τι θέλαμε να γίνουμε. Δε γουστάρουμε σε καμιά περίπτωση να είμαστε τέσσερεις μουσικοί που έτσι απλά παίζουνε. Γουστάρουμε κάτι περισσότερο· πέστο παρέα, πέστο «συμμορία», πέστο ομάδα, πέστο όπως θες. Όταν ξεκινήσαμε ήταν η εποχή που βγαίνανε τα γκρουπ μ' ένα στυλ: «Εγώ κρατάω την αλήθεια κι εσύ πρέπει ν' ακούσεις γιατί εγώ κρατάω τα κλειδιά του Παραδείσου!!» και τέτοια. Τότε, εμείς ξέραμε τι δεν θέλαμε. Δεν θέλαμε να είμαστε ένα τέτοιο γκρουπ. Από την άλλη δεν γουστάρουμε να είμαστε ένα γκρουπ του στυλ: «ΜΟΥΣΙΚΟΙ βγαίνουμε και τζαμάρομε δωδεκάμετρα». Εμείς συναντηθήκαμε σε μια ίδια φάση γι' αυτό και προχωρήσαμε. Δεν υπήρχε καμιά αίσθηση του στυλ: «Θα πάμε ψηλά, και υποταγή στο σχέδιο» και τέτοια. Γιατί και στο χώρο τον ανεξάρτητο λειτουργεί άλλου είδους κύκλωμα. Κι αν παλιότερα υπήρχε η ανάγκη να βγεις και να τα πεις, τώρα βγήκε η ανάγκη να κάνεις «σωστές επαγγελματικές κινήσεις» και προγραμματισμένα πράγματα για να συντηρήσεις το μεγάλο στόχο.

Σχολιαστής: Πώς ήταν η περιοδεία σας;

Αλέξης: Γίνανε μερικές ωραίες φάσεις όταν μέναμε σε σπίτια. Αν παίζαμε π.χ. στο Αμβούργο και θέλαμε να μείνουμε άλλες 5 μέρες για να δούμε την πόλη, μέναμε στα σπίτια διαφόρων τύπων που μας φιλοξενούσαν και γυρνάγαμε. Υπήρχαν βέβαια και μέρες που παίζαμε μια εδώ, μία εκεί και μία στου διαόλου τη μάνα, αλλά αυτό δε μας εμπόδιζε να την κάνουμε high στις πόλεις που παίζαμε έστω και για μια μέρα.

Γιώργος: Πες για τη βόμβα που μας βάλανε!

Αλέξης: Ήταν ένα φοβερό πρωινό που ξυπνήσαμε και είχαν αποκλείσει όλο το τετράγωνο γιατί είχαν βάλει μια βόμβα σ' ένα σκουπιδοτενεκέ κάτω απ' το παράθυρό μας.

Σχολιαστής: Αυτοί που την είχαν βάλει ήταν εχθροί του γκρουπ;

Αλέξης: Αυτοί ήταν εχθροί της Γαλλίας! (γέλια)

Γιώργος: Και μεις είμαστε φίλοι της Γαλλίας και δεν πήγαινε το πράγμα! (πολλά γέλια)

Σχολιαστής: Τώρα θα ξανακάνετε τουρνέ πανευρωπαϊκή;

Αλέξης: Ναι βέβαια, θα γίνουν και μερικές συναυλίες στην Αφροδίτη και μερικές στον Άρη.

Σχολιαστής: Θα είναι δηλαδή η πρώτη επανδρωμένη Rock διαστημική αποστολή;

Αλέξης: (μετά από πολλά γέλια). Πάντως είναι καλή μια περιοδεία. Γιατί είναι η μόνη φάση που μπορείς να κάνεις τόσα χιλιόμετρα και να παίζει κάθε βράδυ για τόσο καιρό χωρίς να κουραστείς καθόλου.

Σχολιαστής: Με το καινούργιο μέλος τι γίνεται;

Αλέξης: Είναι φίλος μας από πολύ παλιά και έπαιζε στους Last Drive στην πρώτη μας εμφάνιση το '83.

Σχολιαστής: Πώς τον λένε;

Αλέξης: Psychotic Electric Pink!!! Pink Electric Pedal Pusher!!

Γιώργος: Ο Πάνος είχε παίζει στην πρώτη εμφάνιση στο Rodéo και μετά έφυγε και κάναμε ένα γκρουπ μαζί με τους Bebor jungle. Μετά έγινε η αντίστροφη κίνηση και πήγα εγώ στους Last Drive.

Σχολιαστής: Πήγατε σε καμιά συναυλία;

Αλέξης: Ναι, αλλά εγώ γουστάρω πιο πολύ τη φάση, να φέρνει ο δήμος γκρουπ, και η κυβέρνηση μετά να φέρνει κι αυτή. Και για να έρθουν πιο κοντά στη νεολαία να φέρουν τα πιο άγρια γκρουπ, τους Venom ή τους Mothead. Και μετά η κυβέρνηση για σπάσιμο να φέρει τον Manowar και τους Metalica. Δεν θα κάνεις την κλασική εργώδη;

Σχολιαστής: Ποιά είναι αυτή;

Αλέξης: Τι γνώμη έχετε για τα υπόλοιπα ελληνικά συγκροτήματα;

Σχολιαστής: Να! λέγε, λέγε.

Αλέξης: Λοιπόν, μ' αρέσουν οι M.G.C., οι Persons και οι Mushrooms.

Γιώργος προς Χρήστο: Το Shout το άκουσες;

Σχολιαστής: Ναι, μ' αρέσουν αυτά τα σουουλάκια, τα περίεργα.

Αλέξης: Σουουλάκια! Υποκοριστικό στη σόουλ; Ανεπίτρεπτο!!

Σχολιαστής: Μπα. Πάρε ένα πουρίστα!

Αλέξης: Πάντα!! Roots is the word. Οι ρίζες θα μας σώσουν!

Σχολιαστής: Υπονοείς εδώ συνεργασία με τον Μαρκόπουλο;

Γιώργος: Αυτός έχει πολύ βαθιές ρίζες. Δεν μπορούμε να εμβαθύνουμε τόσο πολύ.

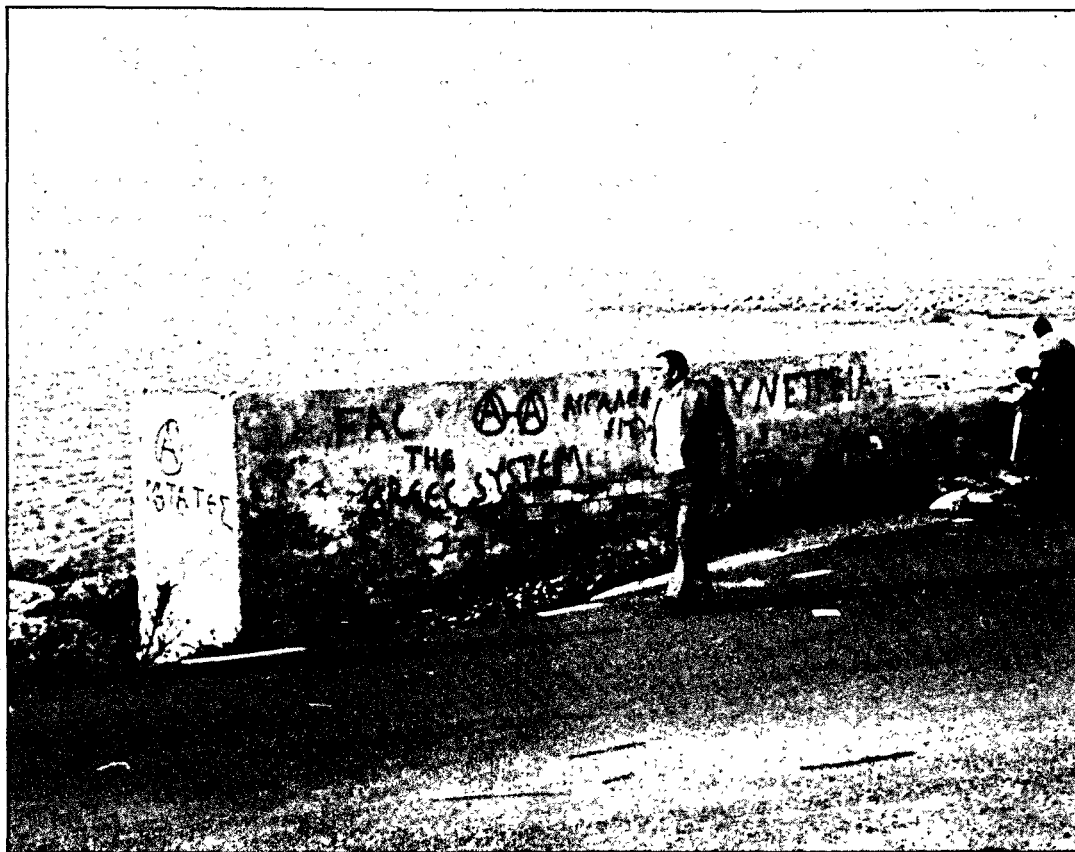
Σχολιαστής: Δε θα γίνει τίποτε δηλαδή;

Αλέξης: Προσπαθούμε, αλλά δεν έχουμε τα κότσια, δεν έχουμε τη ρώμη.

Σχολιαστής: Θες να πεις ότι δεν έχετε κάνει μουσικές σπουδές;

Αλέξης προς Γιώργο: Ρε μπας κι έχεις κάνει μουσικές σπουδές και μου το κρύβεις;

(Η συνέντευξη τελειώνει σε ωκεανό γέλιου).

Τ Α Μ Π Ε Λ Ε Σ

ΑΡΜΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

«Ο ιμπεριαλισμός των ξενόγλωσσων επιγραφών δεν θα αποτελούσε εχθρό... αν δεν αποτελούσε κλασικό σύμπτωμα μιας χρόνιας εθνικής ασθένειας... Ξενολατρεία, δουλοπρέπεια, ραγιαδισμός, εθελοδουλεία».

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ της προηγούμενης, άλλη μια εθνοσωτήρια εκστρατεία καλού γούστου αναγγέλθηκε από το περιοδικό ΑΝΤΙ. Το θέμα αυτή τη φορά είναι να αποκαλυφθούν οι ολέθριες επιπτώσεις — γλωσσικού, αισθητικού και εθνικού περιεχομένου — των ξενόγλωσσων επιγραφών. Το νέο εγχείρημα έχει εξασφαλισμένη επιτυχία, δεδομένου ότι αποτελεί μια καινοτόμο εφαρμογή των γνωστών θεωρητικών επεξεργασιών περί γλώσσας του Γ. Καλιόρη.

Κάθε πράγμα στον καιρό του, έτσι και η εν λόγω έρευνα, δημοσιεύτηκε στο τεύχος του Αύγουστου*. Στα εκτενή προλεγόμενα συναντάμε το απόσπασμα που παραθέσαμε στην αρχή, καθώς και διάφορα άλλα μεθοδολογικά. Μαθαίνουμε εδώ πως οι ξενόγλωσσες επιγραφές αποτελούν ανάμεσα σε πολλά άλλα — «επιφαινόμενο στοιχείο μιας παρασιτικής οικονομίας υπηρεσιών». Δεν καταλαβαίνετε; Το αντιπαρασιτικό μένος δε λείπει από την οικονομία: «Τα τουριστικά καταστήματα, αυτές οι σύγχρονες κυψέλες της παραοικονομίας»(!) Η σημερινή ζωή κατάντησε πολύ πιο πολύπλοκη από τα γαλανόλευκα εκείνα παλιά αναγνωστικά.

Ψευδεπίγραφα

Πέρα απ' αυτές τις κομπάζουσες καλοκαιρινές πρωτοτυπίες στους ορισμούς —που σίγουρα δεν είναι καθόλου συναλλαγματοφόρες— σε μελετητές, «μετά από την αναγκαία εστίαση του ερευνητικού μας φακού σε μερικές από τις χαίνουσες και πυρροούσες πληγές που ταλανίζουν το πολιτισμικό σώμα της σύγχρονης Ελλάδας», «εγκύπτουν» στην επιστημονική τεκμηρίωση του θέματός τους, αναλύοντας και ταξινομώντας 415 ναζιτικές επιγραφές σε μόλις 17 κατηγορίες, όπου οι «μη ελληνικές» είναι τα δύο τρίτα, πράγμα που τους οδηγεί σχεδόν σε απόγνωση.

Στις «μη ελληνικές», λοιπόν, κατατάσσονται μεθοδικά τόσο οι διγλώσσες (ελληνική-ξένη γλώσσα) σε όλες τις εκδοχές τους, οι διάφορες «ξένες με ελληνικό αλφάβητο, π.χ. ραντε-βού, σάντουιτς» (συνεπής καλιορισμός, ομολογουμένως), οι «ανώνυμες» (δηλαδή; η εικόνα είναι ξένη;), όσο, τέλος, οι —κατά την εκάστοτε ικανότητα πρόσληψης εκτιμώμενες ως— «σκατάληπτες»: οχτώ κατηγορίες συνολικά που θα βοηθούσαν τις «αμιγώς ελληνικές» να ανακτήσουν την πλειοψηφία. Ειδάλλως την έχουμε όλοι άσχημα, δεδομένου ότι —με τα κριτήρια της έρευνας—, σε πινακίδες με τα ονόματα των δρόμων στις πόλεις, αλλά και ολόκληρη η οδική σήμανση κατατάσσονται στις «μη ελληνικές»: Όταν η αριθμομηχανή του Μποστ αλάζει χέρια συμβαίνουν αναποδιές.

Εμβάθυνση

Αυτά για τους αριθμούς και τη γλώσσα τους. Για τη δική μας όμως, οι «ερευνητές» κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου, ιδίως στην «λατινότροπη γραφή» που είναι η κερκόπορτα για τον εκλατινισμό μας. Εδώ αισθάνονται την ανάγκη της θεωρητικής αυθεντίας τους, του Γ. Καλιόρη:

«Ο διακεκριμένος γλωσσολόγος προβαίνει στη φοβερή καταγγελία ότι «θιασώτες του συστήματος, που κατέχουν μάλιστα θέσεις στον εκπαιδευτικό μηχανισμό ή σε ερευνητικά κέντρα και ιδρύματα, περιμένουν την κατάλληλη στιγμή για την αποφασιστική ομοβροντία καλλιεργώντας ο καθένας στον κύκλο του προφορικά και ανεπίσημα την ιδέα του αλφαβητικού εκλατινισμού»».

Ακόμα κι αν θυμίζει κάτι από το παρελθόν το λεξιλόγιο, τέτοιοι είναι και σήμερα, ύπολοι, ανατροπείς καθεστώτων και υπονομευτές θεσμών, προφορικοί και ανεπίσημοι: Ας τους στείλουμε στη γλωσσική Μακρόνησο αφού τους καθαρούμε

πρώτα με ρετσινόλαδο. Αυτοί θα υποκίνησαν —προφορικά πάντα— τους ναζιότες μαγαζάτορες να μη δίσουν για τα αργύρια.

Ομοιοπαθητικά

Κριτική του επιγραφικού αφελληνισμού επιχειρούν. Και ακόμα αισθητική κριτική, στην κατεύθυνση της γνωστής κισολογίας του περιοδικού. Ας δούμε όμως πόσο «κιτς» μπορεί να είναι ο ίδιος ο λόγος τους:

«Φαινόμενα όπως το υπό επισκόπηση καταλείπουν στον προσηκτικό παρατηρητή αισθήματα θλίψης και ενσταλάζουν στο νου έναν απέραντο σκεπτικισμό. Ο περιβάλλον χώρος, ως απαραίτητο προαπαιτούμενο για την ανθρώπινη ψυχική και πνευματική ισορροπία και ολοκλήρωση, πρέπει να ικανοποιεί ορισμένους θεμελιώδεις κανόνες της αισθητικής, της αρμονίας, της ευκοσμίας και του μέτρου. Όλα τα παραπάνω, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, έχουν καταρρακωθεί επικίνδυνα στη Νάξο. Η υποβάθμιση, όμως, της ποιότητας της ζωής εισέρχεται ως ακυρωτικό μέγεθος στη συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας, αφού η ευζωία ενός ατόμου, αλλά και ενός λαού ως συνόλου είναι το αποτέλεσμα μιας πολλαπλασιαστικής σχέσης ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την αναβαθμιζόμενη στο διηνεκές ποιότητα της ζωής».

Θα εμπιστευόσασταν τις επιγραφές σας σ' αυτή τη γραφίδα;

Νόμος και τάξη

Το νομοσχέδιο και οι υπουργικές αποφάσεις που επιβάλλουν κατά προτεραιότητα τις ελληνόγλωσσες επιγραφές «έχει περιέλθει... σε μακάριο λήθαργο... με ευθύνη της πολιτείας, των Ο.Τ.Α. και της κοινωνίας»:

Η πολιτεία φταίει που δεν συνόδευσε το νομοσχέδιο με «διαδικασίες κοινωνικής αποδοχής και διαμόρφωσης κοινωνικής και πολιτισμικής συνειδήσης».

Η τοπ. αυτοδιοίκηση δεν άρθρωσε έναν «αυτόνομο, ολοκληρωμένο αυτοδιοικητικό λόγο στην κατεύθυνση της Αποκέντρωσης με Αυτοδιοίκηση».

Η Αστυνομία (βεβαίως!), «γιατί δεν κινήθηκε και δεν κινείται αυτεπάγγελα στη δίωξη των παραβατών ή ανέχεται την κατ' εξακολούθηση παράβαση του νόμου;» (Εδώ —χαρακτηριστικά— υπενθυμίζουν τις προβλεπόμενες ποινές: φυλάκιση έξι μηνών και πρόστιμο).

«Τέλος η ευθύνη των κοινωνικών οργανώσεων και του πολιτή έγκειται στη χαμηλή ανάπτυξη κοινωνικής συνειδήσης, στην έλλειψη ιδεολογικής και πολιτικής θωράκισης».

Δε φταίει λοιπόν ο νόμος, όλοι οι άλλοι φταίνε! Τελικά, ποιο είναι το υποκείμενο όλης αυτής της ιστορίας; Η ιδέα του έθνους, η έννοια της γλώσσας ή τάχα οι λίγοι ευαίσθητοι και καλόγουστοι πολίτες; Αδιέξοδα μιας εθνικής αισθητικής ή λαέ ντροπή σου για την επιγραφή σου;

Παρασιτισμός

Στα «επιλεγόμενα» της παραπάνω «παραστάσης» γίνεται για μιαν ακόμη φορά ο έπαινος της πλουσίας γλώσσας μας που κινδυνεύει να εκβαρβαριστεί, έχοντας τροφοδοτήσει τόσες «άγονες» ξένες γλώσσες.

Για παράδειγμα παρατίθενται αποσπάσματα «μνημειωδών λόγων» του καθ. Ζολώτα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο που «αποκαλύπτουν... την παγκόσμια αίγλη και ακτινοβολία (της ελληνικής) που περιποιεί τιμή σε ολόκληρο τον πολιτισμένο κόσμο».

Πρόκειται για «αγγλικά» που εκτός από άρθρα και προθέσεις αποτελούνται αποκλειστικά από ελληνικές λέξεις. (Η «λατινότροπη γραφή» εδώ είναι για καλό, βοηθάει στον εξελληνισμό των βαρβάρων). Κατά την ταπεινή μας γνώμη, ένα χαριτωμένο παιγνίδι για διαλείμματα διεθνών συναντήσεων μπριτζ —εν πάση περιπτώσει καθόλου λόγος για να υπερηφανευόμαστε διεθνώς— ένα παιγνίδι που αξιοποιεί ευφώς το υψηλό κύρος της χώρας μας, στα πλαίσια του ΔΝΤ, παραμένοντας ταυτόχρονα εντός οικονομικής γραμμής. Αλλά όσο αυτά είναι άλλου παπά βαγγέλια, άλλο τόσο σίγουρο είναι πως δε γίνονται ταμπέλες.

Γιώργος Κόκκινος

(*) Κ. Λεβονιάνη και Β. Φραγκουλόπουλου, «I xenoglosses epigrafes sti Naxo», ΑΝΤΙ 353, 14.8.87

ΔΕΚΑ ΜΕΡΕΣ ΕΡΕΥΝΑ «ΓΚΡΕΜΙΣΤΕ την ΑΘΗΝΑ» στην **Ελευθεροτυπία***, κι όμως 3.093.500 άνθρωποι βρίσκονται ακόμη στην πόλη ή για την ακρίβεια μόλις τώρα επιστρέφουν στην Αθήνα για να ξεχειμωνιάσουν. Μετά απ' όσα γράφτηκαν είναι όντως ακατανόητο, τι θέλουμε όλοι εμείς, που αγενείς και ισχυρογνώμονες, με την νοοτροπία του Έλληνα να μας διαπερνά και να κυβερνά τη ζωή μας, συνεχίζουμε να ζούμε μέσα στην υποβάθμιση. Χωρίς, νερό, αέρα, δροσιά, *air conditioning*, μετρό, λεωφορεία, πάρκα κι ό,τι τέλος πάντων διακρίνει μια καθώς πρέπει και πολιτισμένη νοοτροπία. Μα γιατί πραγματικά δεν έχουμε πάρει ο καθένας το μηχάνημά του, το γραφείο του, τα παιδιά του, το σχολείο του, τον δρόμο του κι ό,τι άλλο έχει και να φύγει, να φύγει μακριά, να γυρίσει από κει που ήρθε. Είμαστε βάρος δυσβάσταχτο για το κράτος και τις υπηρεσίες του, νοσοκομεία, συγκοινωνίες, ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, ΟΤΕ, ΔΕΦΑ, ΟΑΠ κι όποιον άλλο Ο.Κ.Ω. μπορεί να φανταστεί κανείς.

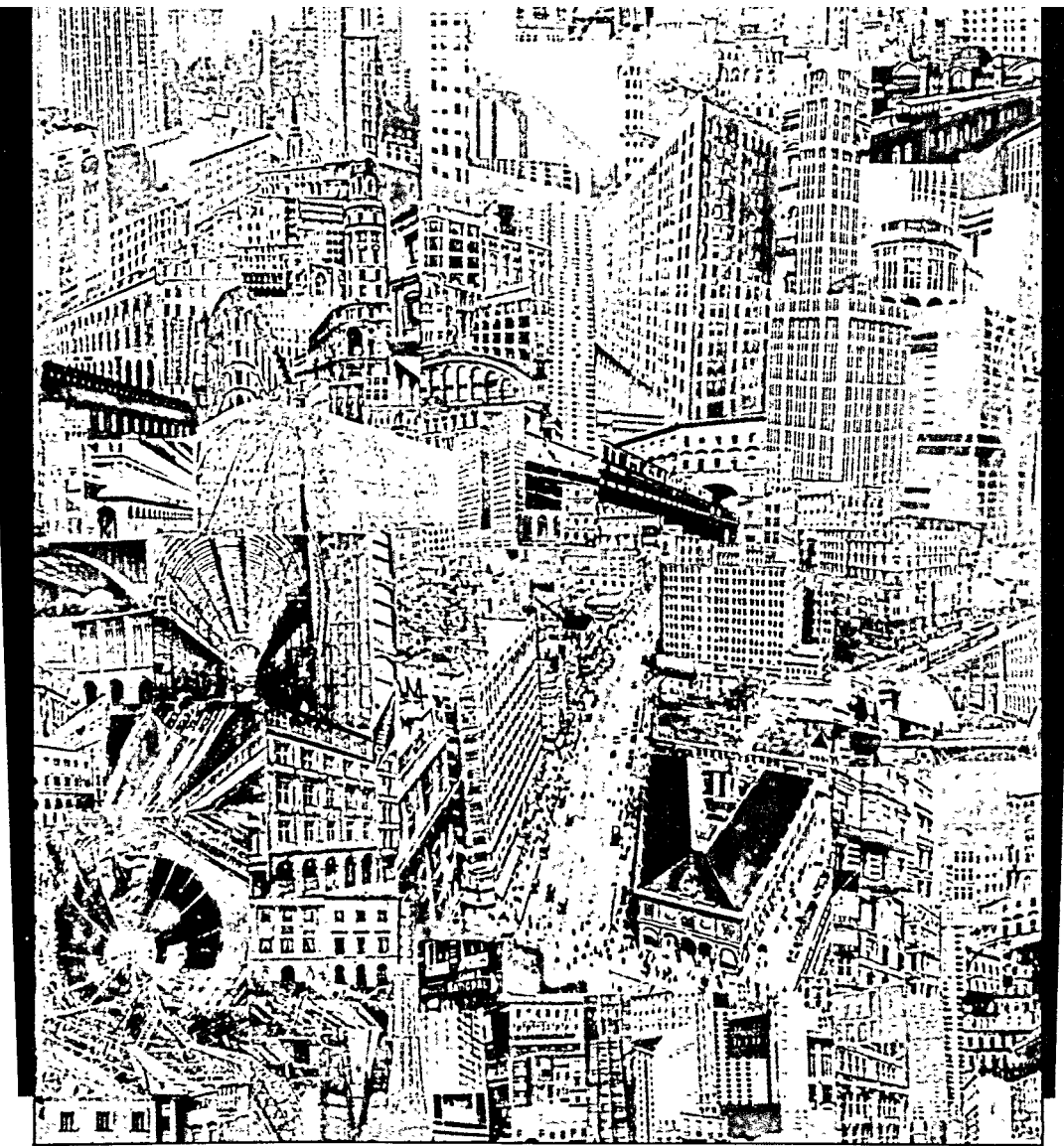
Διαβάζοντας τις περισσότερες συνεντεύξεις φαντάζεσαι πως χάρη σου κάνουν και δεν σε έχουν διώξει. Κι αφού το δαιμόνιο του Έλληνα έφτιαξε το ελληνικό μεγαλείο των πέντε ηπείρων, έρχεται η νοοτροπία του Έλληνας να το καταστρέψει.

«Φασίστες γινόμαστε — όταν μας θίγουν την εκμετάλλευση της ιδιοκτησίας μας», λέει σωστά ο Γ. Τσουδερός (7/8). Όμως πόσοι πολλοί φασίστες και ρατσιστές έχουν μαζευτεί εδώ και τα βάζουν συγχρόνως με εργάτες, βιομηχάνους, υπαλλήλους, ελεύθερους επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενους, υπουργούς, καθαριστές, ταξιτζήδες, επιβάτες. Όλοι είναι κατηγορούμενοι για τις φυσικές τους ανάγκες, την ιδιοκτησία τους, τις διακοπές τους, την παραγωγικότητά τους κ.λπ.

Είναι θέμα κακής νοοτροπίας. Χτίζουμε άσχημα, κατοικούμε χωρίς γούστο και μετακινούμαστε λάθος. Θα μπορούσαμε δηλαδή ν' αλλάξουμε νοοτροπία και δεν το κάνουμε. Εφόσον, λοιπόν, δεν αλλάζουμε νοοτροπία αυτοβούλως, οι ειδικοί αναλαμβάνουν να δώσουν ριζικές λύσεις για την Αθήνα.

Όμως, όπως έβαζε το ερώτημα η εφημερίδα, οι επιλογές για την πιθανή απάντηση ήταν περιορισμένες: ο τίτλος της έρευνας: «ΓΚΡΕΜΙΣΤΕ» και η ερώτηση ήταν: εσείς πόση πόλη λέτε να ριζούμε; Απλά πράγματα δηλαδή. Τελικά μόνο οι δύο γηραιότεροι κράτησαν την ψυχραιμία τους, ο Αριστομένης Προβελέγγιος και ο Γιάννης Δεσποτόπουλος: ο κορεσμός της Αθήνας είναι λίγο πιο πολύπλοκος λένε, «η ιστορία της πόλης έχει να παίξει ρόλο στην αντιμετώπιση των προβλημάτων σήμερα», δηλαδή η ερώτηση όπως τίθεται δεν έχει νόημα. Η αρχιτεκτονική και η πολεοδομία είναι «κομμάτια του πολιτισμού μας», άρα το πρόβλημα της Αθήνας είναι θέμα πολιτισμού, αλλά και πολιτικής θα προσθέταμε εμείς.

Η Αθήνα έχει πάρει ήδη τον δρόμο του αποπληθυσμού της, αναφέρουν οι δυο. Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγεί μια έρευνα της ΕΣΥΕ σχετική με την απασχόληση το 1984. Οι μετακινήσεις προς άλλες αστικές και ημιαστικές περιοχές, εκτός Αθήνας Θεσσαλονίκης είναι 2 προς 1 σε σχέση με αυτές που γίνονται ακόμη προς τις δύο μεγάλες πόλεις. Από την άλλη, η αύξηση του πληθυσμού της Αθήνας είναι σχεδόν στάσιμη συγκρινόμενη με τον δείκτη γεννήσεων. Αυτό σημαίνει πως πράγματι κάποιοι έχουν αρχίσει να φεύγουν. Όμως ποιοι, πόσοι και γιατί φεύγουν, και εφόσον φεύγουν πού πάνε και τι θα κάνουν εκεί που θα εγκατασταθούν; Αυτές οι αδιάκρινες για την τρέχουσα αντίληψη ερωτήσεις θα μείνουν αναπάντητες μέχρι την επόμενη καταστροφή. Διότι αν πράγματι υπάρχει κάποια πρόθεση κεντρικού σχεδιασμού σχετικά με τον αποπληθυσμό της Αθήνας, ήδη τώρα η τύχη των κατοίκων που εγκαταλείπουν την πρωτεύουσα θα ήταν γνωστή. Αντίθετα, η μόνη υπόθεση που μπορεί να γίνει για την ώρα είναι πως αυτές οι μετακινήσεις οφείλονται στην μετεγκατάσταση των απομάχων της εργασίας και του μόχθου, των συνταξιούχων. «Υπάρχει μια εσκεμμένη αδιαφορία για το 45-50% του ελληνικού λαού», αναφέρει ο Αρ. Προβελέγγιος. Και είναι αλήθεια. Για την Αθήνα υπάρχει ένα Ρυθμιστικό σχέδιο που προβλέπει την απομάκρυνση της βιομηχανίας από το λεκανοπέδιο και αν το Ρ.Σ.Α. γράφει ιστορία για το καλό του λαού και του τόπου, τότε οι βιομηχανίες που θα επεκταθούν στο λεκανοπέδιο φέτος

Α Θ Η Ν Α

«ΛΟΝΤΡΑ, ΠΑΡΙΣΙ, ΝΙΟΥ ΓΙΟΡΚ, ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ ΚΑΙ ΒΙΕΝΝΗ»!

και του χρόνου, τι ακριβώς κάνουν; Έχουν φαίνεται κι αυτές κακή νοοτροπία.

«Ζούμε σε μια πόλη της οποίας το σχέδιο και η δομή είναι για 200.000 κατοίκους», θυμίζει ο Γ. Δεσποτόπουλος, «κι έχουμε σήμερα το τέρμα των 4 εκατομμυρίων» με τα 30 χιλιόμετρα διάμετρο. Είναι φυσικό η πόλη αυτή να μην είναι συνέχεια της παλιάς, το παλιό με το καινούργιο να διακρίνονται με σαφήνεια. Η σημερινή πόλη της Αθήνας οικοδομήθηκε μέσα σε 20 χρόνια στη βάση της μικρής ιδιοκτησίας και της εργολαβικής πρωτοβουλίας. Τετραπλασιάστηκε σε έκταση και τριπλασιάστηκε σε πληθυσμό. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι από κάπου πρέπει να ήρθαν, κάποια περιοχή θα έμεινε χωρίς τους κατοίκους της. Ποιο είναι λοιπόν πρώτο πρόβλημα, ο υπερπληθυσμός της πρωτεύουσας ή η ερήμωση της χώρας; Πόσο τεχνικό πρόβλημα και θέμα «νοοτροπίας» είναι η ερήμωση της υπαίθρου με τον εμφύλιο πρώτα και με την μετανάστευση στη συνέχεια; Πώς προέκυψε η συγκέντρωση της βιομηχανικής απασχόλησης στο Λεκανοπέδιο της Αττικής; Φταίει η νοοτροπία των βιομηχάνων;

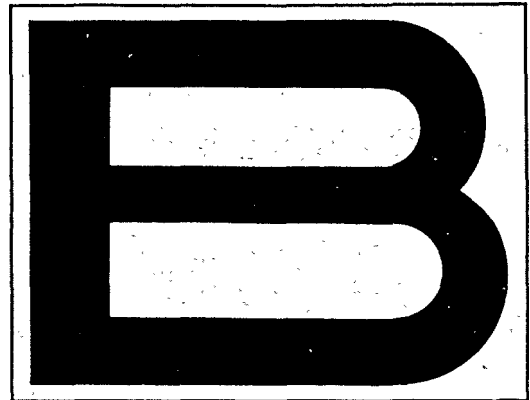
Ο κάτοικος των αρχών του αιώνα δεν είναι ούτε μπορεί να γίνει ο ίδιος με τον σημερινό κάτοικο της Αθήνας. Πόσο κακό είναι αυτό; Η σχέση του σημερινού κατοίκου της Αθήνας με τα ιστορικά κτίσματα της πόλης δεν είναι μεγαλύτερη από αυτή που είχε ο κάτοικος του 19ου αιώνα με τα νεοκλασικά. Η νέα κατασκευή τότε μπορεί να είχε μια σχέση οξύμωρη με την πόλη, όπως σήμερα συμβαίνει με την οκταόροφη πολυκατοικία και το διπλανό οκταόροφο κτίσμα. Κι όμως αν ο νεοκλασικός ρυθμός ήταν τότε ένας

διεθνής ρυθμός αστικού κύρους, σήμερα αυτά τα κτίρια είναι ενσωματωμένα στην ιστορία της πόλης και των ανθρώπων της με την καθημερινή τους παρουσία και χρήση, έστω και αν είναι ογκώδη και αντιοικονομικά. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με το τσιμέντο: έχει ιστορία, είναι η σημερινή πόλη και μ' αυτό πορευόμαστε. Μπορεί να υπάρχουν κακοί αρχιτέκτονες, η αρχιτεκτονική με το τσιμέντο όμως πώς μπορεί να είναι κακή; Όταν μια πόλη χτίζεται μέσα σε τόσο περιορισμένο χρονικό διάστημα δεν μπορεί παρά να είναι η εικόνα των υλικών της εποχής της. Με την ίδια λογική η πόλη της Αθήνας είναι όπως κάθε πόλη απεικόνιση της ενδοχώρας που την περιβάλλει πάνω στην οποία στηρίζεται και επιβιώνει.

Η ενδοχώρα της Αθήνας είναι ένα μέγεθος που κυμαίνεται μεταξύ των 80 και των 800 χιλιομέτρων, απ' όπου αντλεί ανθρώπους, προϊόντα και υπηρεσίες. Πώς είναι δυνατόν να συγκρίνουμε αδιακρίτως την Αθήνα με άλλες πόλεις, μεγάλες ή μικρές, πρωτεύουσες όπως το Παρίσι ή πόλεις κράτη όπως το Βερολίνο. Γιατί πρωτεύουσα είναι και το Κάιρο, όπως πόλη-κράτος είναι το Χονγκ-Κονγκ.

Αν λοιπόν παραδεχτούμε ότι ο καύσωνας μας αποκάλυψε πως η Αθήνα, για καθαρά ανθρωπιστικούς λόγους, πρέπει να μείνει η μισή, καλό θα ήταν να μας πουν και πού θα πάμε, εμείς μαζί με τις ομολογημένες και ανομολόγητες ανάγκες και νοοτροπίες μας, αν δεν έχουν ήδη αποφασίσει να μας πετάξουν στην θάλασσα - να τελειώνουμε.

Χριστόφορος Σακελλαρόπουλος

20Ι ΕΚΔΟΤΕΣ

ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ τους, οι Έλληνες εκδότες τηρούν μια στάση που μας είναι γνωστή κι από άλλες επαγγελματικές ομάδες του πολιτιστικού χώρου: επικαλούνται τον «επαγγελματισμό» (στην ελληνική ψιλικάτζιδική εκδοχή του) για να δικαιολογήσουν κάθε ολιγωρία, τσαπατσουλιά ή κακομοιριά τους, και θυμούνται ότι είναι φορείς πνευματικών αξιών κάθε φορά που διεκδικούν την κρατική αρωγή. Και επειδή, στην Ελλάδα, η κρατική αρωγή έχει συνήθως τον χαρακτήρα προσωπικής εκδούλευσης, οι περισσότεροι εκδότες αναλώνουν σημαντικό χρόνο για την καλλιέργεια στενών σχέσεων με κρατικούς λειτουργούς. Αυτή η επιδίωξη της κρατικής εύνοιας έχει για αποτέλεσμα ν' αναπτύσσεται ανάμεσα στους εκδότες ένας εξωφρενικός ανταγωνισμός (παράλληλος με τον καθαρά εμπορικό, θανάσιμες αντιζηλίες (που υπονομεύουν κάθε συνεργασία) και, φυσικά, εξαρτήσεις που μόνο επωφελείς δεν μπορεί να είναι για την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι Έλληνες εκδότες αντιμετωπίζουν προβλήματα που στις περισσότερες άλλες ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι τόσο οξυμένα (υπέρογκες τιμές χαρτιού, πάγια κρατική αδιαφορία για το βιβλίο, έλλειψη ενιαίου μηχανισμού διακίνησης του βιβλίου κλπ.). Περιττό, επίσης, να υπενθυμίσουμε ότι οι εκάστοτε κυβερνήσεις στην Ελλάδα δεν εκπονούν ποτέ μια συνεπή μορφωτική πολιτική που ν' αγκαλιάζει και το βιβλίο (η λέξη «αστοργία», που χρησιμοποιούν πολύ συχνά οι εκδότες στα διαβήματά τους, είναι ενδεικτική για τις σχέσεις κηδεμόνευσης που επιζητούν με το κράτος). Πρέπει, ακόμα, να παρατηρήσουμε ότι οι Έλληνες εκδότες κατηγορούνται συχνά από συγγραφείς, μεταφραστές, δημοσιογράφους κλπ. για ελαττώματα που δεν είναι ειδικά ελληνικά, παρά χαρακτηρίζουν ακόμα και τους μεγαλύτερους ευρωπαϊκούς και αμερικανικούς εκδοτικούς οίκους (ίσως μάλιστα κατεξοχήν αυτούς). Η συνέπεια όλων αυτών είναι ότι οι πραγματικές ανεπάρκειες του ελληνικού εκδοτικού κυκλώματος μένουν κρυμμένες πίσω από μια προβληματική προσηλωμένη στην επιφάνεια του ζητήματος ή και σε λάθος στόχους.

Για ν' αρχίσουμε από την τελευταία παρατήρηση που κάναμε πιο πάνω: Οι Έλληνες εκδότες εισπράττουν μόνιμα τη μομφή ότι σκέφτονται με αποκλειστικό κριτήριο το κέρδος; ότι έχουν άγνοια περί το βιβλίο, ότι εμφορούνται από το πνεύμα του «μπεστσελερισμού» κλπ. Αυτά όμως δεν είναι φαινόμενα που

Συνεχίζουμε σ' αυτό το τεύχος το δίμηνο διάλειμμα στις βιβλιοκριτικές για να αναφερθούμε γενικότερα στη θέση του βιβλίου στη σημερινή Ελλάδα. Στο περασμένο τεύχος δημοσιεύτηκε το πρώτο μέρος, για τους συγγραφείς. Σειρά έχουν τώρα οι εκδότες και οι κριτικοί.

Σ.

προσidiάζουν ειδικά στον ελληνικό εκδοτικό χώρο. Απεναντίας, μάλιστα, οι μεγάλοι εκδοτικοί οίκοι του εξωτερικού διαπνέονται από πολύ πιο εμπορική και μπεστσελεριστική νοοτροπία.¹ Είναι μια πικρή αλήθεια που πρέπει να λέγεται, όχι για ν' απαλλαγούν οι Έλληνες εκδότες από τις σχετικές κατηγορίες που εκτοξεύονται εναντίον τους, αλλά για να μη θεωρείται ο εκδότης-έμπορος τυπική εκδήλωση της νεοελληνικής «βαρβαρότητας» και, κυρίως, για να μην ξεχνιούνται μερικές θετικές πλευρές της υπανάπτυξης και του ερασιτεχνισμού που ακόμα βασιλεύουν σ' ένα μεγάλο τμήμα του ελληνικού εκδοτικού χώρου. Πράγματι, οι μικροί ελληνικοί εκδοτικοί οίκοι (από τους οποίους, όπως είναι γνωστό, βρίθει η Ελλάδα, ιδιαίτερα η Αθήνα) είναι συχνά τολμηρότεροι κι έχουν σημαντικότερη συμβολή στη διάδοση νέων ιδεών απ' όσο οι μεγάλοι οίκοι στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ακριβώς επειδή έχουν ακόμα ημερασιτεχνικό χαρακτήρα και επειδή ο μικρός βαθμός συγκέντρωσης του εκδοτικού κεφάλαιου επιτρέπει ακόμα κάποιους πειραματισμούς και αναζητήσεις.

Ας πάμε παρακάτω. Τα παράπονα για την «αστοργία» του κράτους είναι βέβαια δίκαια (ως επιστημονικές, όχι ως εκδοτική φιλοσοφία), αφού το ελληνικό κράτος αντιμετωπίζει ουσιαστικά το βιβλίο ως είδος πολυτελείας, αδιαφορεί για τη διάδοση του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό και προβαίνει σε ενισχυτικές αγορές βιβλίων με κριτήρια κυριολεκτικά σκανδαλώδη.² Για όλα αυτά όμως δεν είναι άμοιροι ευθυνών και οι ίδιοι οι εκδότες. Όχι μόνον επειδή προτιμούν τη βραχυπρόθεσμη ατομική εύνοια του κράτους από τα μακροπρόθεσμα οφέλη μιας ενιαίας στάσης απέναντι στην πολιτεία, αλλά και επειδή η αδιαφορία των ιδίων των εκδωτών επιδεινώνει τις συνέπειες της κρατικής «αστοργίας». Οι εκδότες δεν είναι π.χ. άμοιροι ευθυνών για το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι ίσως η μόνη χώρα της Ευρώπης που δεν έχει εθνική βιβλιογραφία: είναι πραγματική περιπέτεια για ένα μελετητή, κριτικό, μεταφραστή ή απλό βιβλιόφιλο να εξακριβώσει αν ένας συγγραφέας ή ένα βιβλίο που τον ενδιαφέρει έχει κυκλοφορήσει και αν υπάρχει στην ελληνική βιβλιοαγορά. Οι εκδότες θα μπορούσαν και θα έπρεπε να έχουν καλύψει από καιρό το κενό με τη δική τους κοινή προσπάθεια, όπως έχει γίνει λόγου χάρη στη Δυτική Γερμανία και σίγουρα και σε πολλές άλλες χώρες. Ωστόσο δεν κάνουν τίποτα για ν' αντιμετωπίσουν το πρόβλημα. Ή πάλι ας πάρουμε το ζήτημα της δημιουργίας ενός ενιαίου και ανοιχτού σε όλους μηχανισμού για τη διακίνηση του βιβλίου σε πανελλαδική κλίμακα: οι περισσότεροι εκδότες και βιβλιοπώλες αδιαφορούν για τη σύσταση ενός τέτοιου μηχανισμού, κι αυτό δεν είναι άσχετο με τα εμπορικά μικροσυμφέροντα, αλλά και με τις κομματικές δεσμεύσεις διαφόρων εκδωτών, που δεν έχουν λόγους να ευ-

νοούν την ισότιμη διακίνηση των ιδεών μέσα από το βιβλίο.³

Σ' όλα αυτά θα πρέπει να προστεθεί και μια αλήθεια που πολύ συχνά παραβλέπεται, όταν δεν αποσιωπάται: ότι οι Έλληνες εκδότες δεν είναι μετεωρίτες σπαρμένοι στο τοπίο της ελληνικής πολιτισμικής ζωής, αλλά σάρκα από τη σάρκα μας, προϊόντα της ελληνικής κοινωνίας, που κουβαλάνε πάνω τους όλα τα σημάδια της υπανάπτυξης, του μεταπρατισμού και της πνευματικής μιζέριας. Σε μια κοινωνία όπου η έρευνα και η τεχνολογία, λόγου χάρη, βρίσκονται σε τόσο χαμηλό επίπεδο δεν μπορούμε να περιμένουμε εκδοτική άνθηση στον τομέα των θετικών επιστημών. Αλλά ούτε και στον τομέα της φιλοσοφίας ή, γενικότερα, της θεωρητικής αναζήτησης, που προϋποθέτει σήμερα τη γνώση των δεδομένων της επιστήμης. Σε μια κοινωνία της οποίας η πνευματική ελίτ λειτουργεί εξίσου μεταπρατικά όσο και η επιχειρηματική της τάξη δεν πρέπει ν' απορούμε όταν ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός —δηλαδή ο μονόπλευρος επηρεασμός από δυο-τρία ξένα κέντρα παραγωγής ιδεών και εκφραστικών ή αισθητικών προτύπων— συναντάει μικρότερη αντίσταση απ' όσο σ' άλλες χώρες, εξίσου μικρές με την Ελλάδα.

Το τελικό εξαγόμενο από τη συμβολή όλων αυτών των παραγόντων είναι εντυπωσιακό, δηλαδή εντυπωσιακά θλιβερό. Παρόλο που μόνο στην Αθήνα υπάρχουν 250-300 εκδοτικοί οίκοι (φαινόμενο μοναδικό σε παγκόσμια κλίμακα), η ετήσια βιβλιοπαραγωγή στην Ελλάδα δεν ξεπερνάει τις 2.000 τίτλους και είναι από τις χαμηλότερες, αν όχι η χαμηλότερη στην Ευρώπη.⁴ Αυτή η καχεξία συνήθως δεν γίνεται τόσο αισθητή, επειδή η μεγαλύτερη μερίδα του αναγνωστικού κοινού ενδιαφέρεται κυρίως ή αποκλειστικά για λογοτεχνικά βιβλία —ένα τομέα όπου η διαφορά ανάμεσα στην Ελλάδα και τις άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες δεν είναι μεγάλη. Αν όμως εστιάσουμε τη ματιά μας στις φυσικές επιστήμες, στην τεχνολογία, στη φιλοσοφία ή στις κλασικές σπουδές, θα καταλάβουμε αμέσως τι χαρακτήρα έχει η ελληνική βιβλιοπαραγωγή: Στις περίπου 2.000 βιβλία που κυκλοφόρησαν το 1985, μόνο 47 (ποσοστό: 2,35%!) ανήκαν στο χώρο των φυσικών επιστημών.⁵ Για να υπάρχει ένα μέτρο σύγκρισης, αναφέρουμε ότι την ίδια χρονιά στη Φιλανδία (μια χώρα με πληθυσμό τον μισό απ' όσο η Ελλάδα και με το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο στον σκανδιναβικό χώρο) κυκλοφόρησαν 8.930 τίτλοι κι απ' αυτούς οι 1.993 (ποσοστό: 22,32%) κάλυπταν τον χώρο των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας.⁶ Αλλά ούτε στη φιλοσοφία ή στις κλασικές σπουδές είναι καλύτερη η κατάσταση. Σε σύνολο 983 τίτλων που κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα το πρώτο εξάμηνο του 1986, η φιλοσοφία αντιπροσωπευόταν μόνο με 20 τίτλους και τα κλασικά γράμματα με 21.⁷

Οι παραπάνω αριθμοί είναι οδυνηρά εύγλωττοι. Περιγράφουν μια κατάσταση που η αναζήτηση των αιτιών της μάς πηγαίνει πολύ πιο πέρα και πολύ πιο βαθιά από την «κρατική αστοργία». Μάς πηγαίνει, ακόμα, πολύ πιο πέρα κι από το συγγάμμο εμπορικό πνεύμα που υποτίθεται ότι διαπνέει ειδικά τους Έλληνες εκδότες. Μας οδηγεί στον πυρήνα ενός κόσμου όπου βασιλεύει ο κατακερματισμός, η προχειρότητα, το ευκαιριακό, η εξάρτηση (από κρατικούς φορείς, από κόμματα, από ξένα πνευματικά κέντρα) και, πράγμα φαινομενικά παράξενο, ο φόβος μπροστά σ' αυτό ακριβώς που αποτελεί τον λόγο ύπαρξής του: μπροστά στην προβολή και τη διάδοση καινούργιων ιδεών. Οι λίγες εξαιρέσεις, που σώζουν την τιμή των Ελλήνων εκδοτών, θα πρέπει να αισθάνονται μεγάλη μοναξιά σ' αυτό τον κόσμο...

3 ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

ΟΛΟΙ ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει βιβλιοκριτική. Τέτοια ομοφωνία είναι σπάνια στον τόπο μας. Ίσως σε καμιά άλλη χώρα του κόσμου δεν κυκλοφορούν τόσα λογοτεχνικά περιοδικά και πουθενά αλλού δεν υπάρχουν τόσο δημοσιογράφοι που ασχολούνται με το βιβλίο. Οι

θέση του έργου», όπως τα προγράμματα των κινηματογράφων, προσθέτοντας ίσως στο τέλος μερικά γαργαλιστικά ερωτηματικά του τύπου «Πώς θ' αντιμετωπίσει η Φ. αυτό το κολοσσιαίο δίλημμα;» ή «Θα ξαναβρεί άραγε ο Ψ. τον χαμένο εαυτό του;». Υπάρχουν, έπειτα, περισπούδαστοι επιφυλλιδογράφοι, που ξεπερνούν την αμηχανία τους (ή την αδιαφορία τους) μπροστά σ' ένα βιβλίο κάνοντας μια καταιγιστική επίδειξη γνώσεων ουσιαστικά άσχετων με το περί ου ο λόγος βιβλίο, αλλά κατάλληλων να τους εξασφαλίσουν πιστοποιητικό ευρυμάθειας και φιλολογικής επάρκειας (σε όχι λίγες περιπτώσεις, αυτές οι ιστορικοφιλολογικές εκθέσεις είναι αντιγραφές από ξένα περιοδικά και συγγράμματα). Υπάρχουν, τέλος (σε βαθμό που αυξάνεται ολοένα), οι «αβανταδόροι», αυτοί που η ουσία των «κριτικών» σημειωμάτων τους συνοψίζεται σε φράσεις του τύπου «Μη χάσετε αυτό το βιβλίο!» ή «Για μια ακόμα φορά ο κ. Χ. μας προσφέρει σπάνιες απολαύσεις».

Μα τότε τι είναι αυτό που λείπει; Τι μπορεί και δικαιούται να περιμένει κάποιος από τον βιβλιοκριτικό; Ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος της κριτικής του βιβλίου στη σημερινή Ελλάδα;

Το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς είναι ότι, σε μια κοινωνία που περνάει δύσκολη μεταβατική φάση και σχεδόν όλες οι αξίες της βρίσκονται υπό αναθεώρηση, ο κριτικός θα έπρεπε να επιχειρεί όχι τόσο την αισθητική αποτίμηση ενός βιβλίου (αυτό είναι αναφαίρετο και πρωταρχικό δικαίωμα του αναγνώστη) ούτε την απονομή επαίνων ή ψόγων, όσο την εξέταση του βιβλίου με βάση τις έσχατες αξίες που έχουν ή θα

του αυτή, γίνεται πολύ συχνά αντιπαθητικός κι έρχεται σε σύγκρουση μ' αυτό που ονομάζουμε συρμό. Για να έχει την «πολυτέλεια» να το κάνει αυτό, θα πρέπει να διατηρεί μια σχετική ανεξαρτησία απέναντι στα διάφορα κυκλώματα που έχουν μόνιμο ή συγκυριακό συμφέρον να καλλιεργούν όσες τάσεις αντιμάχεται.

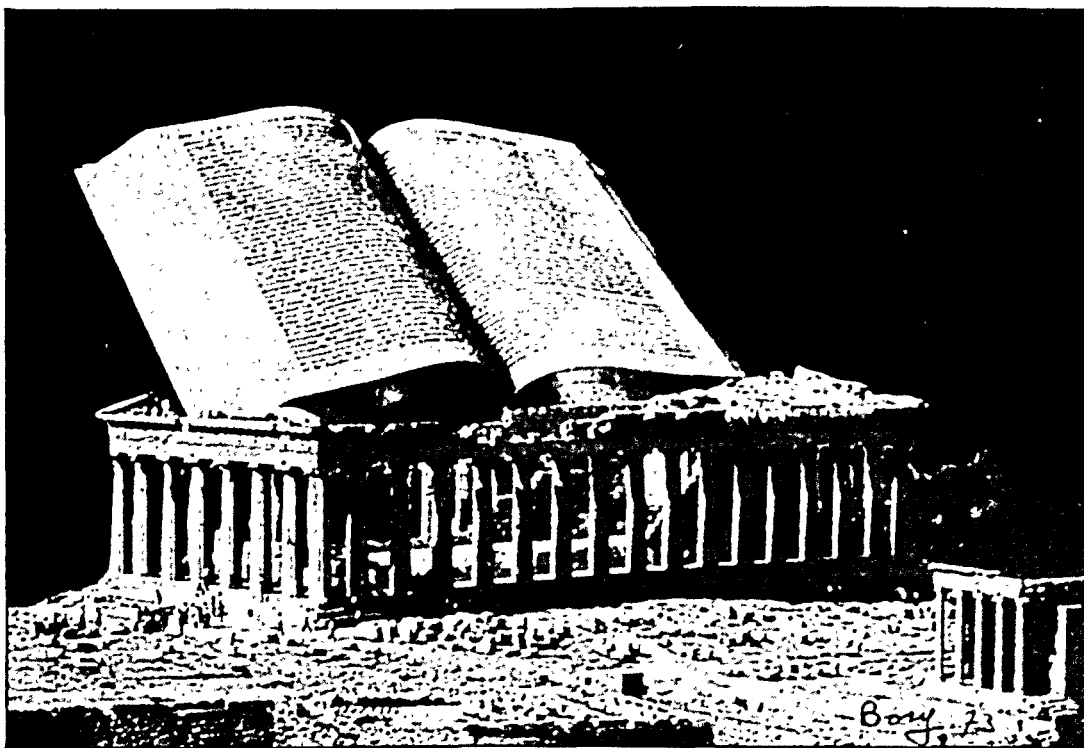
Όμως αυτό ακριβώς είναι που δεν συμβαίνει με την πλειονότητα όσων θέλουν ν' αποκαλούνται βιβλιοκριτικοί στην Ελλάδα.

Οι περισσότεροι απ' αυτούς που ασχολούνται με τη βιβλιοκριτική στη χώρα μας είναι σφίχτοδεμένοι προσωπικά, επαγγελματικά ή κομματικά με τους εκφραστές των ρευμάτων που καλούνται να καταπολεμήσουν. Και, ειδικά στην Ελλάδα, είναι πολύ δύσκολο να λειτουργήσει κανείς δημόσια έξω από τα προσωπικά, επαγγελματικά και κομματικά κυκλώματα. Εκεί βρίσκεται, όπως νομίζω, η βαθύτερη αιτία που η βιβλιοκριτική είναι τόσο ατροφική στον ελληνικό χώρο. Κατά κανόνα, ο λεγόμενος βιβλιοκριτικός αναλύεται σε επαίνους για συγγραφείς που ανήκουν στην παρέα του, στον ιδεολογικό ή κομματικό του χώρο ή με τους οποίους τον δένουν κοινά επαγγελματικά συμφέροντα, άμεσα ή έμμεσα (μέσω π.χ. των εκδοτών τους). Με τους άλλους σπάνια ασχολείται, έστω και απορριπτικά. Σε λίγους άλλους τομείς το συντεχνιακό πνεύμα, (ή, όπως θα ήταν ίσως σωστότερο να πούμε, το παρείστικο πνεύμα) είναι τόσο ανεπτυγμένο όσο στον τομέα της κριτικής του βιβλίου. Έτσι, η βιβλιοκριτική στην Ελλάδα καταντάει παρωδία. Και οι κάθε λογής συγγραφείς, γνωστοί και άγνωστοι, Έλληνες και ξένοι, μπορούν να είναι βέβαιοι ότι για οτιδήποτε γράψουν θα εισπράξουν επαίνους ή τουλάχιστο θα συναντήσουν πλήρη ανοχή. Έτσι όμως δεν γίνεται παρωδία μόνον η βιβλιοκριτική, παρά κι αυτό που λέμε «ελεύθερη διακίνηση και ζύμωση των ιδεών».

Δεν μπορεί να περιμένει κανείς ούτε από τους συγγραφείς ούτε από τους εκδότες να πολυστενοχωριούνται γι' αυτό. Οι δεύτεροι, μάλιστα, έχουν συνηθίσει τόσο πολύ να βλέπουν τους κριτικούς ως πρόσθετο μέσο διαφήμισης των βιβλίων τους, ώστε όχι μόνον ενοχλούνται, αλλά και αγανακτούν όταν κάποιος διαπράξει το μέγα αμάρτημα να εκφραστεί αρνητικά για κάποιο βιβλίο τους. Από τη σκοπιά του μέσου αναγνώστη, πάλι, η απουσία ουσιαστικής βιβλιοκριτικής δεν αποτελεί και μεγάλο κακό: συνήθως διαβάζει ένα βιβλίο χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις και είναι, έτσι κι αλλιώς, προκαταβολικά επηρεασμένος από το κλίμα που έχει δημιουργηθεί έντεχνα γύρω απ' αυτό.

Σίγουρα το βιβλίο στην Ελλάδα μπορεί να εξακολουθήσει να υπάρχει και χωρίς πραγματική βιβλιοκριτική. Έτσι όμως παύει να είναι πολιτιστικό αγαθό, πνευματικό ερέθισμα, κάλεσμα για στοχασμό και συνειδητοποίηση, και παραμένει απλό καταναλωτικό είδος. Που δεν έχει πια το δικαίωμα να διεκδικεί ιδιαίτερη, προνομιακή μεταχείριση και προστασία...

Δημοσθένης Κούρτοβικ

λέξεις βιβλιοκρισία και βιβλιοκριτικός φιγουράρουν σχεδόν παντού. Κι ωστόσο, όλοι συμφωνούν ότι βιβλιοκριτική δεν υπάρχει στην Ελλάδα. Αλλά τότε τι είναι αυτό που υπάρχει και αντιποιείται το όνομα βιβλιοκριτική;

Υπάρχουν δελτιογράφοι, που σημειώνουν απλώς τα βιβλιογραφικά στοιχεία του κάθε βιβλίου, προσθέτοντας ίσως λίγες λέξεις για το περιεχόμενό του, όπως το φαντάζονται (γιατί περιττό να ειπωθεί ότι δεν το διαβάζουν). Υπάρχουν αντιγραφείς ή μάλλον διαβαστές, που μεταφέρουν σεμνά στον αναγνώστη τους το «δελτίο τύπου», όπως ακριβώς το παραλαμβάνουν από τον εκδότη (μερικοί απ' αυτούς με λιγότερη σεμνότητα, δεν θεωρούν καν υποχρέωσή τους ν' αναφέρουν ότι το κείμενο που μεταφέρουν στη στήλη τους δεν είναι δικό τους). Υπάρχουν «προγραμματογράφοι» που περιορίζονται να περιγράψουν την «υπό-

μπορούσαν να βρουν κοινή αποδοχή, αυτές που θα μπορούσαν να γίνουν η μαγιά για τη σύνθεση ενός καινούργιου σύμπαντος αξιών. Ο κριτικός, σ' αυτή του την προσπάθεια, δεν μπορεί πια να μιλήσει στο όνομα ενός ορισμένου κόμματος, μιας ορισμένης ιδεολογίας ή ενός συγκεκριμένου κοινωνικού στρώματος. Ασκεί όμως *μαχόμενη* κριτική, από την άποψη ότι συναισθάνεται πόσο γόνιμο έδαφος προσφέρει η σημερινή ρευστότητα και ανασφάλεια στον σκοταδισμό, στην οπισθοδρομικότητα, στις κάθε λογής προκαταλήψεις, στην αγυρτεία, στον συστηματικό φανακισμό, στην προώθηση ύποπτων συμφερόντων, και επιστρατεύει την πένα του στον αγώνα εναντίον όλων αυτών των τάσεων και υπέρ των στοιχείων εκείνων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας καινούργιας συνειδήσης.

Είναι αυτόδηλο ότι ο κριτικός, στην προσπάθειά

1. Βλ. π.χ. Διαμαντής Μπασαντής: «Στοιχεία για το βιβλίο στον αγγλοσαξωνικό χώρο», *Διαβάζω* αρ. 127 (25.9.1985), σελ. 3-10. Επίσης, για τη νοοτροπία των Γάλλων εκδοτών και τα προβλήματα των Γάλλων μεταφραστών, βλ. συνέντευξη με τον Michel Volkovitch στο περιοδικό *Πολιτορμία*, τεύχος 2 (Μάρτιος-Απρίλιος 1987), σελ. 62-64.
2. Ενδεικτικός π.χ. ο κατάλογος που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 17 (Ιανουάριος 1987) του περιοδικού *Ιχθυεύτης*, με τα βιβλία που αγόρασε το υπουργείο Πολιτισμού στην περίοδο 1985-86.
3. Βλ. συνέντευξη με τον Γιώργο Χατζόπουλο, υπεύθυνο των εκδόσεων «Κάλβος», στο περιοδικό *Ιχθυεύτης* (τεύχος 9 [Φεβρουάριος 1986], σελ. 30-32).
4. Βλ. Δημοσθένης Κούρτοβικ: «Η εκδοτική κίνηση το 1985», μέρος Α' *Σχολιαστής*, τεύχος 37 (Απρίλιος 1986), σελ. 36. Επίσης συνέντευξη με τον Γιώργο Γαλάντη, υπεύθυνο του περιοδικού *Διαβάζω*, στη φιλική εφημερίδα *Aamulehti*, 27.4.1985.
5. Βλ. το παραπάνω άρθρο του υπογράφοντος στον *Σχολιαστή*.
6. Τα στοιχεία από την περιοδική έκδοση της βιβλιοθήκης *Books from Finland*, τεύχος 2/1987, σελ. 123.
7. Βλ. περιοδικό *Ιχθυεύτης*, τεύχος 12 (Ιούλιος 1986).

ΟΙ ΠΟΝΤΙΟΙ

Του Ηλία Πετρόπουλου

ΕΙΝΑΙ ΚΡΙΜΑ που η μορφή του Πόντιου απουσιάζει από την «Βαβυλωνία» του Βυζάντιου. Ήδη το 1836 ο πόντιος ήτο γνωστός (σαν εθνο-γλωσσικός τύπος) στην τότε Ελλαδίτσα. Αν και οι Υψηλάντηδες ήσανε πόντιοι, δεν φαίνεται πώς οι πόντιοι έπαιξαν κάποιον ρόλο στην διαμόρφωση του νέου κράτους μας. Οι πόντιοι άρχισαν να καταφθάνουν μετά τους βαλκανικούς πολέμους, και, κυρίως, μετά την λεγόμενη Μικρασιατική Καταστροφή. Οι τελευταίοι πόντιοι μας ήρθαν από την Σοβιετική Ένωση το 1940, σαν ένα πεσκέσι του Στάλιν. Δηλαδή, οι πόντιοι είναι επήλυδες, είναι ξενόφερτοι, είναι πρόσφυγες. Οι ελλαδικοί νεοέλληνες δεν συμπαθούν τους πρόσφυγες. Και ακριβώς: τα αντι-ποντιακά ανέκδοτα, που σήμερα κυκλοφορούν, εκφράζουν (σε τελική ανάλυση) την αντιπάθεια των γηγενών κατά της πολυπληθέστερης προσφυγικής ομάδας που εγκαταστάθηκε στη χώρα μας.

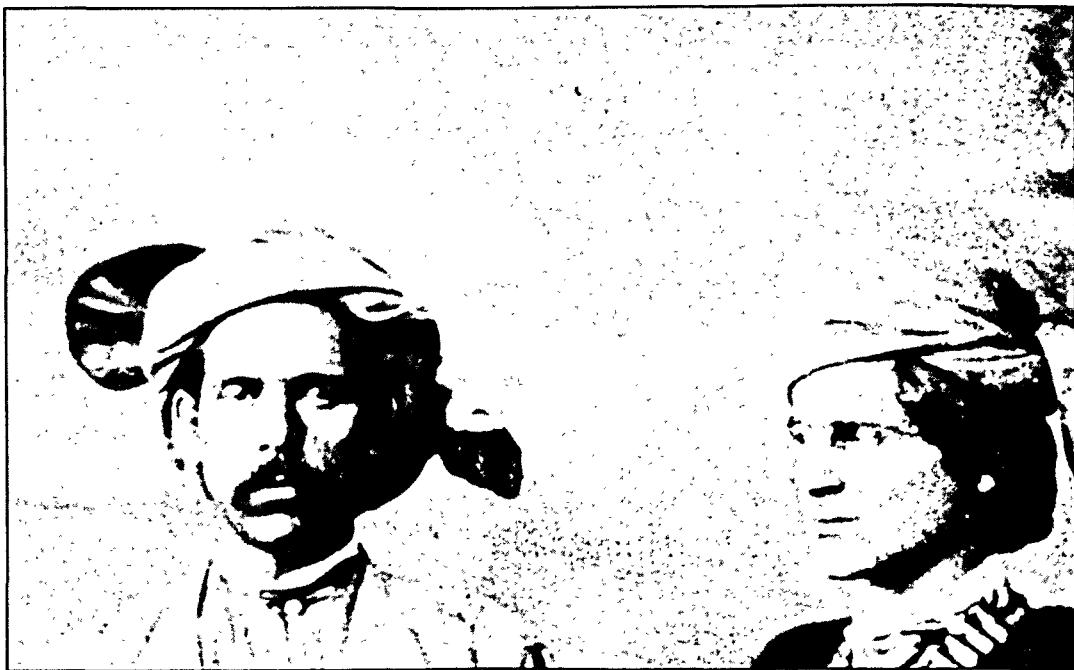
Τα «ανέκδοτα» (σαν λαογραφικό υλικό) είναι εξαιρετικώς επικίνδυνα ντοκουμέντα. Οι δύο κύριες δυσκολίες αυτού του υλικού ξεκινούν από την διπλή αδυναμία μας να ανακαλύψουμε έναν ικανοποιητικό τρόπο καταγραφής των, και, επίσης, να εντοπίσουμε την αρχική τους καταγωγή. Θεωρώ αυτές τις δύο δυσκολίες ανυπέρβλητες και γιαυτό ποτέ μου δεν καταπιάστηκα με τα ανέκδοτα.

Τα τελευταία χρόνια άκουσα πολλά αντι-ποντιακά καλαμπούρια... Οι σύγχρονοι έλληνες (με την κοντή μνήμη, που τόσο τους χαρακτηρίζει) φαντάζονται ότι, τα αντι-ποντιακά ανέκδοτα είναι ένα καινούργιο φρούτο, και, επιπλέον, κρυφακαμαρώνουν για την εξυπνάδα τους. Θα ήθελα να διαβεβαιώσω τον αναγνώστη πως, αφ' ενός, τα αντι-ποντιακά ανέκδοτα πρωτοφάνηκαν πριν αρκετές δεκαετίες, και, αφ' ετέρου, σχεδόν όλα αυτά τα πρόσφατα καλαμπούρια είναι ξένης προέλευσης — τα λένε οι «γνήσιοι» αμερικάνοι κατά των πολωνών, οι γάλλοι κατά των βέλγων κ.ο.κ. Προσέτι, οι νεοέλληνες ποτέ δεν θέλησαν να μάθουν το τι σκέφτονται οι άλλοι λαοί γιατους...

Δεν θα ήθελα να κουράσω τον αναγνώστη μιλώντας, γενικότερα, περί εθνοφαυλισμών. Τα αντι-ποντιακά ανέκδοτα αποτελούν ένα τυπικό δείγμα προφορικού ενδο-ρατσισμού. Οι πόντιοι κατέληξαν να είναι ο ύστατος στόχος των ελλαδικών ρομιών. Πριν τους πόντιους είχαμε, για να γελάμε, τους κερκυραίους, τους καλαματιανούς, τους κρητικούς, τους ηπειρώτες, τους χιώτες, τους μυτιληνιούς, τους σαλονικιούς. Δεν καταγράφω εδώ, σαν στόχους, τους εβραίους, τους βλάχους, τους γύφτους, τους αρναούτδες, τους πομάκους και τους αρμένιδες, γιατί θα έβγαينا έξω από τα όρια του άρθρου. Άλλωστε, όλοι μας ξέρουμε τον «έρωτα» που θρέφουμε για τους γύφτους, καθώς ξέρουμε και τον εβραίο του καραγκιόζη μας, ή τον Αγκόπη και τον μενιδιάτη που παρουσίαζαν κάποτε τα θέατρά μας.

Τα ενδο-ρατσιστικά ανέκδοτα θέτουν τρία βασικά ερωτήματα: ποιος επιτίθεται; ποιο είναι το θύμα; πού οφείλεται η επίθεση;

Στην περίπτωση των καλαματιανών («καλαματιανός σωματέμπορας» κτλ.) και των μανιατών («ο μανιάτης ή νταβατζής ή μπασκίνας»), και, γενικότερα, των πελοποννησίων («μοραϊτής σαπιοκοιλιά») είναι σύσσωμος ο λοιπός ελληνικός λαός που επιτίθεται. Και, η κρυφή αιτία αυτών των εθνοφαυλισμών είναι η καταπίεση του λαού μας εκ μέρους των μανιατών (εν γένει, μοραϊτών) που ελυμαίνονταν, μονοπωλιακά, την κρατική μηχανή. Με τους αρβανίτες το πρόβλημα περιπλέκεται. Ο Βυζάντιος τους θεωρεί «έλληνες». Όμως, οι αρβανίτες (και, φυσικά, οι σουλιώτες!) δεν ήσανε έλληνες. Σήμερα, οι τέως αρβανίτες έχουν ελληνοποιηθεί τόσο πολύ, ώστε να ντρέπονται να ομολογήσουν την καταγωγή τους. Οι αρβανίτες (καθώς οι βλάχοι) έζησαν, επί αιώνες, μαζί με τους ρομιούς στον ίδιο χώρο. Οι νεοέλληνες τους έτρεμαν. Οι νεοέλληνες παίρνουν την εκδίκησή τους όπως μπορούσαν: εσάρκαζαν την αρβανίτικη προφορά, έβαζαν τον Μπάμπη-Γιώργο να δέρνει τον Βεληγκέκα, και, αμολάγανε δηλητηριώδεις φήμες για την πασιγνώστη πατριαρχική αιμομιξία των αρβανιτάδων και την ακόμη γνωστότερη στρατιωτική

παιδεραστία τους. Με την οριστική νίκη των νεοελλήνων στα πλαίσια του νέου κράτους (που έφερε τον πομπώδη τίτλο «Ελλάς») οι αρβανίτες άλλαξαν χαβά, γιατί κατάλαβαν πως θα έχουν την τύχη των φαναριωτών. Όμως, η ευγνωμονούσα Ελλάς, οφείλοντας την σύστασή της σχεδόν αποκλειστικά στους αρβανίτες, τους εχάρισε αρκετά προνόμια. Το κυριότερο απ' αυτά τα προνόμια υπήρξε (και παραμένει) το δικαίωμα των αρβανιτάδων να μπαίνουν στον στρατό και στην αστυνομία. Ο ναύαρχος Κουντουριώτης κι ο στρατηγός Δαγκλής ήσανε αρβανίτες (— νομιζω ότι αρβανίτης είναι και ο κύριος Γεώργιος Παπαδόπουλος). Οι αρβανίτες ξεπλήρωσαν τα προνόμιά τους διαπράττοντας έναν εθνικό αυτο-ευνουχισμό. Συμπαθώ την λεβεντιά και την μπέσα των αρβανιτάδων. Ωστόσο, πολύ φοβάμαι ότι, τώρα πια, οι αρβανίτες μας δεν έχουν να επιδείξουν πολλές περγαμνές. Οι σημερινοί αρβανίτες (που ξεχάσανε και τη γλώσσα τους) διολισθαίνουν, ελίσσόμενοι, μεταξύ των άλλων ρομιών. Είμαστε πολύ μακριά από την εποχή της φρικαλέας πυραμίδας με τα κομένα κεφάλια, που έστησε ο Καραϊσκάκης στην Αράχθοβα, για να δοξάσει τη νίκη της ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ αρβανιτιάς κατά των ΜΟ-ΑΜΕΘΑΝΩΝ αλβανών. Τα εντελώς τελευταία χρόνια άρχισε να ξυπνάει στη χώρα μας η αρβανίτικη λαογραφία. Πρόκειται για κάποιους αρβανίτες λαογράφους μας, που, αντί να μιλήσουν για το αρβανίτικο φολκλόρ, γλείφουν την κωλοτρυπίδα των ρομιών.

Ο μελετητής του νεοελληνικού ενδο-ρατσισμού αντιμετωπίζει πολλά εμπόδια (όχι μόνον γιατί οι πανεπιστημιακοί μας έκοψαν τις γέφυρες, αφού κατέστρεψαν όλα τα σχετικά τεκμήρια, αλλά, κυρίως,) γιατί η «Ελλάς» είναι μια χώρα που κατασκευάστηκε ΚΛΙΜΑΚΩΤΑ. Έτσι, και ο εθνολογικός αντικατοπτρισμός της ιστορικής ανέλιξης της χώρας μας είναι, επίσης κλιμακωτός. Θα γίνω πιο καταννητός αν ο αναγνώστης μου θυμηθεί πότε ακριβώς πα-

ρουσιάστηκαν οι «εθνικοί» τύποι (ρουμελιώτης, ζακυθινός, κρητικός) στον καραγκιόζη μας, ή στα λαϊκά περιοδικά (π.χ. η μορφή της γλωσσούς συμυρνιάς), ή στα κυκλοφορούντα ανέκδοτα της φανταρίας (που χλεύαζε τους κερκυραίους).

Κάποτε ήρθε και η σειρά των πόντιων. Εδώ και λίγα χρόνια αναπαράγονται και αναμεταδίδονται χιλιάδες αντι-ποντιακά ανέκδοτα. Είναι σα να βαράνε απαξιάπαντες οι ελλαδικοί την πιο δυνατή και την πιο άξια μειονότητα της χώρας μας. Όταν λέω «απαξιάπαντες οι ελλαδικοί» είναι σα να λέω «όλοι οι αθηναίοι», γιατί, έτσι που καταντήσαμε, η ταυτότητα «ΑΘΗΝΑ = ΕΛΛΑΣ» προτείνεται σαν μια αληθινότατη αλήθεια. Σήμερα, πια, δεν είναι μόνον η Ελλάς που συγκεντρώθηκε στο αττικό λεκανοπέδιο, αλλά είναι η Αθήνα που επιβάλλει την μονότονη γλωσσο-πολιτιστική της δικτατορία στην λοιπή Ελλάδα. Οι αθηναίοι του 1821 (δηλαδή, οι γκάγκαροι) ήσανε μια χούφτα θρασιμιών, που μιλάγανε μια φωνητικώς απαίσια διάλεκτο, και, που έκαναν το παν κατά των κλεφτών της Ρούμελης. Όσο και να προσπάθησε ο Καμπούρογλου, με την «Ιστορία των Αθηναίων» του, οι γκάγκαροι παρέμειναν σαν ένα παράδειγμα προς αποφυγήν, εσασί. Με την μεταφορά της πρωτεύουσας η Αθήνα άρχισε να μετατρέπεται σε μιαν εθνολογική πανσπερμία, όπου διέπρεπαν οι μοραϊτες και οι αρβανίτες, με κυρίαρχο γλωσσικό όργανο την αναπλιώτικη διάλεκτο. Μιλάω για την μικρούλα Αθήνα, των εκατό χιλιάδων κατοίκων. Στην υπόλοιπη Ελλάδα ανθούσε, τότε, ένας ποικιλόχρωμος πολιτισμός. Το 1923 έφτασαν στην Αθήνα οι πρόσφυγες της Σμύρνης. Εμείς, οι παλιοελλαδίτες, τους μισούσαμε θανάσιμα, γιατί οι συμυρνιό ήσανε πιο πολιτισμένοι και μιλάγανε την πιο γλυκιά νεοελληνική διάλεκτο. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (και,

«Έχω ιδει χιλιάδες χωροφύλακες μανιάτες και κρητικούς, μα ποτέ μου δεν αντάμωσα πόντιο μπασκίνα».

εν πολλοίς, λόγω των αντικομμουνιστικών διώξεων) πλάκωσε στην Αθήνα η μισή Ελλάδα. Η εθνολογική πανσπερμία της Αθήνας μεταβλήθηκε σ' έναν πανελλήνιο εθνολογικό πολτό. Ωστόσο, αυτή η κατάσταση δεν τράβηξε παρά μόνο δύο δεκαετίες, γιατί η αθηναϊκή καταβόθρα τα χώνεψε όλα. Η ΝΕΑ αθηναϊκή γλώσσα (όποιος έχει αφτιά την ακούει) αποτελεί τον καθρέφτη αυτής της δεινής διαμάχης. Η γλωσσική-πολιτιστική πίεση της Αθήνας, που άρχισε με τα περιοδεύοντα θεατρικά μπουλούκια και την στρατοκρατία του εμφύλιου πολέμου (βλέπεις, όλοι οι φαντάροι προσπαθούσαν να μιλάνε μάγκικα, για να μην χαρακτηρίζονται «βλαχαδερά») και που συνεχίστηκε με τα ραδιόφωνα, βρίσκεται σήμερα στο αποκορύφωμά της χάρη στην τηλεόραση: όλοι πλέον οι νεοέλληνες ΜΙΛΑΝΕ (άρα, ΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ) σαν αθηναίοι. Η ομοιομορφία οδηγεί στην αποβλάκωση. Η μοναδική εθνική ομάδα που αντιστέκεται, ακόμη, στην αθηναϊκή τυποποίηση-αποβλάκωση είναι οι πόντιοι. Γράφω αυτό το άρθρο για να τιμήσω αυτή την αντίσταση.

Οι, ας πούμε, ρομιοί δεν έχουν τίποτα να προσάψουν κατά των ποντίων. Μάλιστα, οι «ρομιοί» δεν μπορούν καν να διακρίνουν τις εθνο-φυλετικές διαφοροποιήσεις των εν γένει ποντίων, οι οποίοι όταν λένε «καυκάσιος», «λαζός», «τουρκόφωνος», «ρωσσοπόντιος» κτλ, ξέρουν πολύ καλά περί τίνος πρόκειται. Οι ελλαδικοί αντιμετώπισαν εχθρικότατα τους «αούτους» (έτσι έλεγαν τους πόντιους), που τους ξεφορτώθηκαν στέλνοντάς τους στην Μακεδονία, για να ψοφήσουν. Και πολύ γρήγορα εννόησαν ότι θα έπρεπε να διατηρήσουν την ιδιοτυπία τους, οχυρωμένοι πίσω από κάποιες «επενδύσεις». Οι δυο σπουδαιότερες ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ επενδύσεις των ποντίων ήσαν (και εύχομαι να είναι) η ΕΝΔΟΓΑΜΙΑ και η ΓΛΩΣΣΑ. Κυρίως, η γλώσσα. Στην περίπτωση της Κατερίνης οι πόντιοι πέτυχαν και μια θρησκευτική επένδυση: έγιναν ευαγγελικοί. Κι έτσι, έχουμε στην Κατερίνη την πολυπληθέστερη κοινότητα διαμαρτυρομένων της Ελλάδας, που έχτισε την μεγαλύτερη εκκλησία της Μακεδονίας, μια εκκλησία που (ας μην το ξεχνάμε) την πυρπόλησαν επί Μεταξά...

Οι ξεριζωμένοι πόντιοι ξεκίνησαν την καριέρα τους, στην καινούργια πατρίδα, σαν γεωργοί. Η θάλασσα και το βουνό ήσαν δυο αντικείμενα εντελώς αδιάφορα για τις επαγγελματικές βλέψεις των ποντίων. Στην γεωργία οι πόντιοι έκαναν θαύματα. Η Μακεδονία μόλις το 1935 έπαψε να είναι έλος. Οι πόντιοι είναι οι άνθρωποι που αξιοποίησαν την Μακεδονία. Εντελώς πρόχειρα θα αναφέρω την καπνοπαραγωγή της Πιερίας και τους οπωρώνες της περιοχής Σκύδρας. Οι πόντιοι, ευθύς μετά τον εμφύλιο πόλεμο, άρχισαν να μεταναστεύουν στην Γερμανία, καταφέροντας έτσι να τονώσουν την μακεδονική γεωργία με τα εμβάσματά τους.

Οι πόντιοι είναι, πιθανότατα, το πιο δημοκρατικό στοιχείο της χώρας μας. Οι πόντιοι ήσαν βενιζελικοί. Στην Κατοχή πέρασαν αριστερά. Η ΟΜΜ ήταν η ραχοκοκαλιά του ΕΛΑΣ. Οι μονάδες της ΟΜΜ απαρτιζόντουσαν κυρίως από ποντίους. Ιδίως από ρωσσοπόντιους (όπως ο Πασαλίδης), που είχαν έρθει στην Ελλάδα κουβαλώντας και κάποιες σοσιαλιστικές εμπειρίες. Αντίθετα, οι τουρκόφωνοι πόντιοι πήγαν με το μέρος των Γερμανών, όπως, λίγα χρόνια πριν κάποιοι άλλοι πόντιοι είχανε γραφτεί στα διαβόητα Τρία Έψιλον και τρομοκρατούσαν τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης. Οι πόντιοι, σαν εκλογικό σώμα, έπεσαν αρχικώς στα νύχια των γηγενών πολιτικάντηδων. Σήμερα, οι πόντιοι ψηφίζουν τους πόντιους.

Μπορείς να χαρακτηρίσεις τους πόντιους σαν ξεροκέφαλους πεισματάρηδες, μα παράλληλα θα πρέπει να παραδεχτείς πως είναι οι πιο εργατικοί κάτοικοι της χώρας μας. Επίσης, μπορείς να ισχυριστείς ότι οι πόντιοι είναι μια κλειστή κάστα (όπως οι βλάχοι και οι αρβανίτες), μα όλοι μας θαυμάζουμε την εντιμότητα του λαού. Έχω δει χιλιάδες χωροφύλακες μανιάτες και κρητικούς, μα ποτέ μου δεν αντάμωσα πόντιο μπασκίνα.

Κάτι ακόμη: οι πόντιοι είναι η μειονότητα που έσπασε την μανιάτικη-μοραϊτική μονοπώληση της κρατικής μηχανής.

νής. Οι πόντιοι δεν εκτύπησαν κατά μέτωπον τις δημόσιες θέσεις. Οι πόντιοι μπήκανε μες στον κρατικό μηχανισμό από πλάγιες τρύπες, από αποκεντρωμένες υπηρεσίες δημοσίου δικαίου: δημαρχίες, ΙΚΑ, ταχυδρομεία, τράπεζες. Όπως είναι γνωστό, κάθε ποντιακή οικογένεια διαθέτει δυο-τρεις επιστήμονες. Αυτοί οι επιστήμονες κατάφεραν να πιάσουν, με διακριτικό τρόπο, αρκετές θέσεις-κλειδιά. Κι από κει προώθησαν (αλληλεγγύη γάρ...) πολλούς συμπατριώτες τους σέ δημόσια αξιώματα.

Καθώς συμβαίνει στις άλλες χώρες, έτσι θά συμβεί και στην Ελλάδα: η πρωτεύουσα θά επιβάλλει, τελικά, το μοντέλο της. Ο αθηναϊκός οδοστρωτήρας ισοπέδωσε, ήδη τους αρβανίτες και τους κρητικούς, που δεν αντιδρούν παρά με γλοιώδη τρόπο (ρουσφέτια, κουμπαριλίκια, συμπατριωτζίκια και τα τοιαύτα). Η χοάνη της Αθήνας έχει καταπιεί τη διάλεκτο των ποντίων της πρωτεύουσας. Οι σποραδικές ομάδες των ποντίων (π.χ. της Λακωνίας) οδηγήθηκαν σε αποδιοργάνωση. Όμως, οι πόντιοι της Θεσσαλονίκης και της μακεδονικής υπαίθρου πάντα αμύνονται. Ωστόσο, θα υποκύψουν κάποτε...

Είχα μείνει με την εντύπωση ότι η ποντιακή διάλεκτος θα επιζούσε σαν αργκό. Πρόκειται για μια λανθασμένη ιδέα. Στον ορίζοντα διαφαίνεται ο θάνατος της ποντιακής διαλέκτου. Στην Ελλάδα διαθέτουμε την κουτσαβάκινη αργκό, που βασίζεται στην αναπλιώτικη ντοπιολαλιά, ένα ιδίωμα που καλλιεργήθηκε επιμελώς από τους αρβανιτομαγκες. Η αργκό μας είναι τα φωνητικώς ωραιότερα ελληνικά. Και οι αρβανίτες μάγκες είχαν (και έχουν) την ομορφότερη προφορά της αργκό. Το φαινόμενο δεν είναι μοναδικό. Σε κάθε χώρα κατίσχυσε μια διάλεκτος, συνήθως η διάλεκτος της πρωτεύουσας. Μα, αυτό δεν είναι απόλυτο. Τα ευφωνικότερα γερμανικά τα μιλάνε στο Ανόβερο, ενώ τα βερολινέζικα θεωρούνται κάπως βαριά. Όλοι οι ιταλοί είναι σύμφωνοι πως οι φλωρεντινοί χρησιμοποιούν την πιο στρωτή διάλεκτο και, επίσης, ότι τα ιταλικά της Ρώμης είναι απαίσια. Ωστόσο (αυτοί που ξέρουν, λένε πως) τα ωραιότερα ιταλικά τα μιλάνε οι σαρδηνίοι (οσάκις δεν κρύβονται πίσω από την ακαταλαβίστικη ντοπιολαλιά τους). Η Ελλάδα δεν υιοθέτησε την διάλεκτο των γκάγκαρων. Και, κατά ευτυχή σύμπτωση, τα σημερινά αθηναϊκά είναι, ακουστικώς, μια πεντακάθαρη διάλεκτος. Μπρος στην αθηναϊκή διάλεκτο τα ποντιακά φαντάζουν σαν μια γελοία και ακατανόητη γλώσσα. Τα ποντιακά είναι μια διάλεκτος μελλοθάνατη. Τα ποντιακά θα σβήσουν, όπως έσβησαν τα τσακωνικά.

Στην Ελλάδα χύθηκε πολλή μελάνη για τη διαμάχη δημοτικής-καθαρεύουσας. Ο χορός κρατάει ως τα σήμερα (μονοτονικό και αρχαία ελληνικά). Η μάχη δημοτικής-καθαρεύουσας είναι μια μεγάλη γλωσσική μάχη. Πολύ υψηλότερης σημασίας είναι ένα άλλο γλωσσικό γεγονός: Η ΣΦΑΓΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΘΝΟ-ΤΟΠΙΚΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ, που σφραγίζει ανεξίτηλα τον αιώνα μας. Μπρος σ' αυτό το γεγονός η διαμάχη δημοτικής-καθαρεύουσας μοιάζει σαν ένας φιλολογικός καβγάς. Γιατί, εν τέλει, η νικήτρια γλώσσα δεν είναι η «δημοτική» (τι πα να πει δημοτική!), αλλά η διάλεκτος της Αθήνας. Κάθε ντοπιολαλιά που πεθαίνει κάνει τη χώρα μας φτωχότερη.

Επέμεινα στο γλωσσικό πρόβλημα, όχι μόνο για να καταδείξω την τεράστια σημασία του (ως προς τον χαμένο πόλεμο των ιδιωμάτων), αλλά και για να καταλήξω στο καιριο ερώτημα: γιατί οι πόντιοι εμφανίστηκαν τόσο καθυστερημένα στην λογοτεχνία μας;

Νιώθω πως αυτή η αργοπορία σχετίζεται με τη σημερινή διγλωσσία των ποντίων, που ενώ θα ήθελαν να εκφραστούν στα ποντιακά, αναγκάζονται να γράφουν στα ελληνικά. Γιατί ο εκβιασμός είναι ωμός: ή γράφεις ποντιακά και πεθαίνεις (μες στις στήλες ενός ποντιακού περιοδικού) ή γράφεις ελληνικά και εισέρχεσαι στο λογοτεχνικό παζάρι της Ελλάδας. Υπάρχει, βέβαια, και μια τρίτη ριζοσπαστική λύση: ζεις στην Στοκχόλμη και γράφεις σουηδικά. Είναι η λύση που ακολούθησε με μεγάλη επιτυχία ο Θοδωρής Καλλιφατίδης.

Παρίσι, 31-7-1987